ערב ראש השנה תשמ"ח

רנה עם ברוך קריסקי • יותם ראובני עם ז'אן
אר • יורם קניוק עם ההומור הישראלי •
בנו עם יוסף חריש, היועץ המשפטי – חשיפה
טל שיר משחזרת את פרשת־טוגנדרייך

מיסמך • 3.40 לפנות בוקר, כיפור 73' —
"היום תפרוץ מלחמה" • תא"ל ישראל ליאור, מזכירה
הצבאי של גולדה מאיר, משחזר את האירועים מרגע שתפשנו שנפלנו בפח •
פרק מספר חדש • איתן הבר

תשמ"ז נאספת תוך מהומות השבת בירושלים • דיוקן העדה החרדית / עמוס נבו •

מזכירה פלא־פונית
כשאתה יוצא-היא נכנסת

אין פלא שאתה מקדים את כולם.

רשת כלי זמר
בית YAMAHA

לפתיחת שנת הלימודים
תשלומים נוחים/אספקה מיידית

פסנתרים

פסנתרי SAMICK מדרום קוריאה מיוצרים לפי ידע וחלקים מגרמניה. פסנתר SAMICK זכה גם במקום השני בתחרות הבינלאומית ליצרני פסנתרים, שהתקיימה בפריס ושתוצאותיה התפרסמו בעיתון "הארץ" ב־26.12.86.
באותה תחרות פסנתר ימאהה זכה במקום הראשון

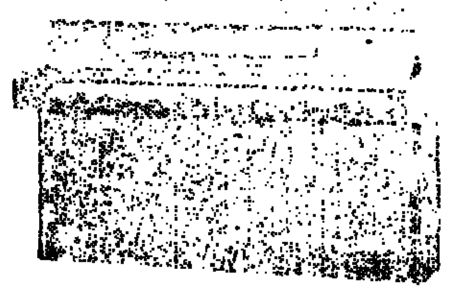

S-108 S
החל מ- 3,990 ש"ח בכל הצבעים

הגיעו הפסנתרים החדשים של YAMAHA המצטיינים בתכונות העקריות של צליל עשיר ונקי, מגע, דינמיקה, כוון, חזות, עמידות לאורך שנים, 3 פדלים 7.1/4 אוקטבות. להשיג בכל הצבעים,

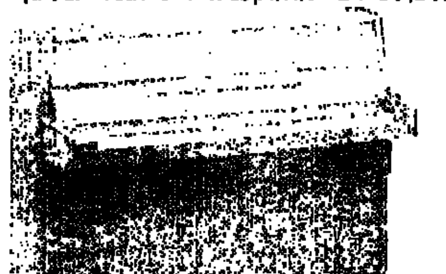

C – 108 S /AW
החל מ- 4,990 ש"ח

הגיעו פסנתרי כנף 1.40 מ' - תוצרת SAMICK
בכל הצבעים
במחיר הכרות

SG – 140
החל מ- 9,526 ש"ח

גיטרות

גיטרות קלאסיות, חשמליות ואקוסטיות בכל הגדלים ולכל הגילאים תוצרת
YAMAHA ADMIRA, SAMICK
VANTAGE, QUEST.

החל מ- 190 ש"ח

החלה ההרשמה לבתי ספר למוסיקה
בשיטת YAMAHA
פרטים והרשמה בחנויות וסניפי "כלי זמר"

תופים

הכל למתופף!
מהחברות המובילות בעולם!
YAMAHA, TAMA, ASAMA, SAMICK, THUNDER, PAISTE, ISTANBUL, SABIAN, VIC-FIRTH ועוד.

מערכת תופים, לגילאי 4-6 Thunder Junior
כולל מצילות PAISTE
רק 380 ש"ח

מערכת תופים ASAMA 5 חלקים עם אביזרים
כולל מצילות PAISTE, צבעים מרהיבים.
החל מ- 943 ש"ח

מערכת SAMICK, 5 חלקים
עם אביזרים כולל מצילות PAISTE
רק 1034 ש"ח

אפשרות לתשלומים באשראי

אורגנים ביתיים

VISCOUNT BX-10
Digital
Midi
Pcm

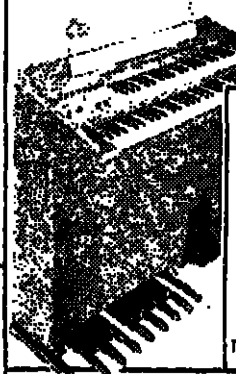

האורגן הנמכר ביותר באירופה, דו קומתי, 2x3½ אוקטבות, תריס לסגירה ו־MIDI (חיבור למחשב וסינטיסייזר) תופים PCM, תכנות מקצבים יציאה לאוזניות ומגבר.
רק 1,529 ש"ח

VISCOUNT BX-20
בעל כל התכונות כמו VISCONT BX-10
בתוספת מחשב ללימוד עצמי.
רק 1,699 ש"ח

VISCOUNT BX-30
Digital
Midi
Pcm

אורגן ביתי, דיגיטלי, דגם 87.
43 רגיסטרים להפעלה הכוללים פסנתר, כנור, חליל, חצוצרה, אקורדיאון ועוד 26 מקצבים בשיטת P.C.M. ארפג'יו, תכנות מקצבים, חבור ו־MIDI, יציאה למגבר נוסף תריס לסגירה ועוד.
רק 2,188 ש"ח.

GEM-MK-10RT
GENERAL ELECTRO MUSICL
אורגן דיגיטלי שתי קומות 3½ אוקטבות עם תריס לסגירה. צלילים לפי שיטה בלעדית SWP (Sampled Wave Processing) דגימת צלילים הכוללים אורגנים, פסנתרים, גיטרה, כלי נשיפה, כינורות, אקורדיאון ועוד. 14 מקצבים בשיטת PCM עם ליווי אוטומטי, חיבור ו־MIDI מתאים לכל סינטיסייזר. אפשרות לנגינה מונופונית ופוליפונית גם יחד.

רק 2,090 ש"ח

YAMAHA MC-450
אורגן ביתי בעיצוב מודרני, מרהיב, בשיטת FM, דיגיטלי, 2x16 מקצבים עם 96 אפשרויות ליווי, 126 צלילים לנגינה + מאות אפקטים, הקלטה פנימית של המנגינה והליווי, 8 זכרונות + קסטה, חיבור ו־MIDI, עם אפשרות חיבור למחשב ולכל סוגי סינטיסיזרים.

רק 4,131 ש"ח

אורגנים ניידים

YAMAHA PSS-3…
…ן נייד עם 8 צלילים שונים 8 מקצבים מנגינה …ומה, הקלטה עצמית, מתאים במיוחד …ים בגילאי 4-7.

127 ש"ח.

YAMAHA PSS-1…
…ים מקליט ומנגן - הכל במכשיר … כולל קלרינט, כינור, גיטרה, סקסופון, פסנתר, …לטפון 8 מקצבים, טכנולוגיה דיגיטלית, …לה על ידי חיבור לחשמל או על ידי בטריות.

170 ש"ח.

YAMAHA PSS-17…
…ים לכל סוגי מוסיקה, 100 צלילים …ת FM, 10 מקצבים אוטומטיים, VIBRATO, SUSTAIN, PORTAM… ועוד.

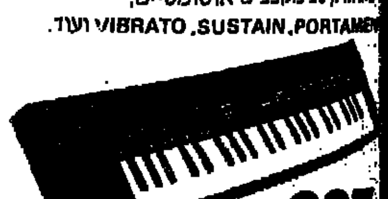

297 ש"ח.

YAMAHA PSS-27…
…0 כלים בכלי אחד

PSS-270 FM
…נייד דיגיטלי, …100 כלי נגינה שונים הכוללים את …פסנתרים, כלי נשיפה, כלי קשת, כלי הקשה, …קולות אנוש, אפקטים, מקצבים מוכנים, …אוטומטי ועוד...
407 ש"ח

YAMAHA PSS-36…
…נייד, 4 אוקטבות עם סינטיסייזר דיגיטלי, 20 … + 3000 צלילים נוספים לתיכנות, VIBRATO, SUS…, 12 מקצבים, FILL-IN, …מקצבים לתיכנות, חבור למערכת סטריאו …

464 ש"ח

• תל־אביב: …	• תל־אביב: המשביר לצרכן, רח' אלנבי 115, 03-622916	• רמת גן: קניון איילון, 03-707643 (פתוח במוצ"ש)	• חיפה: החלוץ 53, 04-664374	• חיפה: המשביר לצרכן, רח' יונה 1, 04-660936	• ירושלים: רח' יפו 68, 02-226250
• באר־שבע: …	• באר־שבע: …	• נתניה: …	• צומת מוצקין ביאליק: …	• הרצליה: …	• רעננה: בקרוב, המשביר לצרכן …

• ירושלים: המלך ג'ורג' 10, 02-226082
• מעבדת שירות מרכזית: …

כל המחירים המופיעים במודעה זו כוללים מע"מ והם לסחורה הנמצאת במלאי.

ספרים חדשים ומהדורות חדשות
בהוצאת עידנים — ידיעות אחרונות

הוא והיא והמשטר הסובייטי
ספר חדש
מאת **מרק פופובסקי**
סקס בברית־המועצות
הצצה לעומק בנושא המין הסובייטי
המחיר —.25 ש"ח

גם גדולים היו קטנים
ספר חדש
מאת **שלמה טנאי**
אלתרמן, ביאליק, טשרניחובסקי, שלונסקי, לאה גולדברג, אורה עמיר ואחרים...
המחיר —.20 ש"ח

ריגול סובייטי
קומוניזם בארץ־ישראל
מאת **איסר הראל**
כל האמת על פרשת: ישראל בר, אהרון כהן, פרופ' סיטה ואחרים...
מהדורה 2
המחיר —.28 ש"ח

המעמד
מבצעים ומחתרת
מאת **איתן ליבני**
סיפורו האישי של איתן לבני מפקד המבצעים של הארגון הצבאי הלאומי
מהדורה 2
המחיר —.33 ש"ח

אויב בארץ המובטחת
מאת **סאנה חסן**
מבט על ישראל בעיניים ערביות
מהדורה 3
המחיר —.28 ש"ח

תמוז בלהבות
מאת **שלמה נקדימון**
הפצצת הכור הגרעיני בעיראק
מהדורה 8
המחיר —.26 ש"ח

ללכת שבי
מאת **עמליה ואהרון ברנע**
הפרשה המרתקת של הוסיכה דינה ובעלה — מנהיג שבויי אוצאר
מהדורה 8
המחיר —.22 ש"ח

להבין את בן־גוריון
מאת **מאיר בראלי**
הכרעותיו הגדולות של ב.ג., מניעיו והגורמים שהשפיעו עליו
מהדורה 2
המחיר —.20 ש"ח

רוח קדים
מאת **שלמה הלל**
בשליחות מחתרתית לארצות ערב
מהדורה 9
המחיר —.30 ש"ח

30 ק"ג תוך 80 יום!

חסון יעל, מחולון, הערבה 4.
משקלה לפני תוכנית "מרזי מורית"
83 ק"ג. משקלה כיום 53 ק"ג.

רואים תוצאות!

אם בעיית המשקל העודף היא בעיה כבדת משקל עבורך, אם "ניסית כבר הכל" ודבר לא עזר, יש לנו חדשות בשבילך. אנחנו נוכיח לך שאלפי אנשים עשו זאת עם מרזי־מורית במהירות, ביעילות ובנוחות. גם הם חשבו פעם ש"זה בלתי אפשרי" והיום הם נראים נהדר. אנחנו נוכיח לך שעם מרזי מורית רואים תוצאות. עכשיו גם אתה יכול!

תוצאות - בדיסקרטיות

בעיית עודף המשקל היא בעיה אישית שלך, ובמרזי מורית מכבדים את הצורך שלך בפרטיות ובסודיות. בלי מפגשים בחדרי־המתנה, בלי לצאת מפתח הבית: ההתקשרות עם מרזי מורית היא ישירות לביתך. בנוסף, קווי הטלפון של מרזי מורית העומדים לרשותך 24 שעות ביממה, מאפשרים לך לשמור על קשר אישי הדוק בתנאי דיסקרטיות.

תוצאות - במהירות ובפיקוח רפואי

תוכנית ההרזיה של מרזי מורית, מותאמת לך באופן אישי על־ידי רופאי־ החברה, ומבטיחה לך ירידה מהירה אך מבוקרת עד הגרם האחרון. התוכנית מבוססת על הנתונים האישיים והבריאותיים שלך ומאפשרת לך אכילה מרובה, תוך כדי שריפה מכסימלית של השומנים. בכל 10 ימים יפחית גופך 3–10 ק"ג בקלות וביעילות.

תוצאות - עם "מרזית"

שיטת "מרזית" פותחה למענך ע"י הצוות הרפואי ב־INTERNATURAL ניו יורק, ו־PHARMACKON שוויץ - בלעדית עבור שיטת ההרזיה שלך. הכמוסות והמשקה השוויצרי - העשירים בויטמינים ומינרלים רבים, ללא כל תרופה - יעניקו לך תחושת שובע תוך כדי תהליך ההרזיה.

תוצאות - בסילוק השומנים

מיד עם הצטרפותך למרזי מורית מתאים עבורך הצוות הרפואי גם תכנית אישית לסילוק ריכוזי השומן והצלוליט שלך. זוהי תכנית בלעדית, המשלבת את התכשירים המיוחדים המיוצרים בנוסחא ייחודית עשירת מרכיבים - המבטיחה לך את סילוק השומנים הבעייתיים שלך.

תוצאות - עם הוכחות - ולתמיד

במשרדי מרזי מורית ישנם עשרות אלפי שמות של גברים ונשים, נערים ונערות, שהורידו קילוגרמים רבים במשקלם, השומרים על הישגיהם. רבים מהם ישמחו להמליץ לך על שיטת מרזי מורית.
התקשר אלינו ואנו נציג בפניך את התוצאות!

שירות מיוחד - להרזיה מיידית

תכנית ההרזיה בביתך תוך 48 שעות!
שירות מיוחד של מרזי מורית למענך. ניתן למסור פרטים אישיים לצוות היועצות, לצורך מילוי שאלון ההרשמה באמצעות הטלפון, בכל יום בין השעות 08.00–16.00. תוך 48 שעות תגיע לביתך תכנית ההרזיה האישית שלך ומיד תוכל להתחיל לרזות.

מרזי מורית על הקו
24 שעות ביממה

גם בלילות ובשבתות!
התקשר אלינו לטלפון:
02-222676, 02-222903, 02-225512.
או שלח אלינו את התלוש ותתחיל גם אתה לראות תוצאות!

מרזי מורית בע"מ
רח' המלך ג'ורג' 35 ת.ד. 4456, ירושלים 91043
נא שילחו לביתי - חינם: חומר הסבר מפורט לשיטה + הסבר לכמוסות ולמשקה השוויצרי "מרזית" + הסבר לתכשירים לריכוזי השומן + הוכחות מצולמות + שאלון הרשמה מדעי - ללא כל התחייבות.
שם ______
כתובת ______

מרזי מורית
רואים תוצאות

ביטוח צד רביעי-
רכב חלופי

5·119·87·

השירות הנוסף של שגריר

רכב חלופי מחברת השכרה, חינם וללא תשלום, במקרה של גניבת הרכב או במקרה של תאונה, במהלך שנת המנוי.

במקרה של תאונה הזכאות לרכב חלופי עד היום האחד עשר לשהות הרכב במוסך ולאחר שלושת הימים הראשונים (לפי הערכת שמאי ואישורו לזמן התיקון).

במקרה של גניבה עד היום ה-45 ולאחר השבוע הראשון ממסירת ההודעה על הגניבה במשטרה.

הרכב החלופי ימסר למבוטח בסניפים הראשיים של חברות ההשכרה, על פי בחירתו, בת"א, נתב"ג, ירושלים, חיפה ובאר־שבע בכל ימות השנה.

שירותי דרך וגרירה

תיקוני דרך והתנעות בכל מקום.
גרירה מכל מקום לכל מקום.
גרירה לאחר תאונה.
הובלה ונשיאת מכוניות למרחקים ע"י כלי רכב מיוחדים.
חילוץ מכוניות.

★ כל הכסויים בהתאם לכתב השירות.

תעריף מיוחד למבצע קיץ '87

שנת ייצור	מנוי לשירותי דרך בלבד	מנוי לרכב חלופי בלבד	מנוי משולב לשירותי דרך + רכב חלופי
87 - 88	49.95 ש"ח	75 ש"ח	3 - 33 ש"ח
85 - 86	67 ש"ח	75 ש"ח	3 - 38 ש"ח
82 - 84	75.50 ש"ח	75 ש"ח	3 - 40 ש"ח
78 - 81	92.40 ש"ח	75 ש"ח	3 - 45 ש"ח
72 - 77	109 ש"ח	75 ש"ח	3 - 49 ש"ח
עד - 71	134 ש"ח	75 ש"ח	3 - 56 ש"ח

למחזיקי מנוי שגריר בתוקף
תוספת רכב חלופי ב-60 ש"ח בלבד!

חייג ואתה מנוי

הרשמה טלפונית 24 שעות ביממה.
באמצעות כל כרטיסי האשראי.

03-7514450
04-673411
02-246418

גזור ושלח ואתה מנוי.

טופס הרשמה

לכבוד
שגריר שירותי גרירה - בע"מ רח' היצירה 12 רמת-גן
מיקוד 52141 ת.ד. 4202
א.ג.נ.
הנני מעוניין להרשם/לקבל פרטים על מנוי שגריר
שם משפחה ______ שם פרטי ______
ת.ז. ______ טלפון ______
רח' ______ מס. ______ עיר ______
מיקוד ______
סוג הרכב ______ שנת יצור ______
נפח מנוע ______ צבע ______
מס' רשוי הרכב ______
* ברשותי כרטיס אשראי ויזה/ישראכרט/דיינרס
מס' ______ בתוקף עד ______
* רצ"ב המחאה/אות ע"ס ______
תאריך ______
חתימה ______
* מחק את המיותר.

אתך בכל הדרכים - שגריר

דלתא-טוטו

20% הנחה
תחתונים, גופיות, חולצות, גרביים ומוצרי Pierre Cardin

שימו לב, המבצע מסתיים ב־30 בספטמבר. ההגרלה תערך ב־18 באוקטובר. תשתתפנה בהגרלה מעטפות אשר תגענה עד 16 באוקטובר ועד בכלל.

איך משתתפים במבצע?

קנו החודש את מוצרי האיכות של דלתא וזכו פעמיים:
זכו ב־20% הנחה והשתתפו במבצע "דלתא טוטו".
בין כל המשיבים נכונה, יוגרלו מכונית פיאט אונו שנת 88' (כולל מיסים) ו־1000 שוברי שי.

מה קונים?

קנו 5 מוצרים לפחות מתוך מגוון מוצרי דלתא: תחתונים, חולצות, גופיות, גרביים ומוצרי Pierre Cardin ודרשו בקופה את שקית המבצע.

מה מנחשים?

במודעה זו לכל בחורה יש מספר. נחשו איזה דגם תחתוני דלתא מסתתר מתחת לכל שמלה.
כתבו את מספר הבחורה מול הדגם בחלוש.

איזה תלוש ממלאים?

את החלוש תמצאו בשקית שתקבלו בקופה וגם כאן במודעה זו.
מלאו את תלוש "דלתא טוטו", הוסיפו פרטים אישיים במקום המסומן, וגזרו את התלוש לפי הקוקווים.

מה מצרפים לתלוש?

גזרו מ־5 אריזות דלתא: את הסיסמה "טבעי שלובשים דלתא" או חבק של גרבי דלתא ו/או מדבקות ו/או תויות הנמצאות על מוצרי דלתא.

איך שולחים?

שלחו לת.ד. 3309 תל-אביב 61032 עבור "מבצע". תלוש מלא עם פרטים אישיים + 5 סיסמאות ו/או חבקים ו/או מדבקות ו/או תויות.
זכרו! ככל שתקנו יותר מוצרים תוכלו לשלוח יותר תלושים ובכך תגבירו סיכוייכם לזכות.
ההשתתפות במבצע, בהגרלה ובזכיה כפופה לניחוש הנכון ולתקנון הנמצאים במשרדי חברת דלתא. ההגרלה תערך בפיקוח רואה חשבון.
ההשתתפות במבצע אסורה על עובדי החברה ומשרד הפרסום ורשבסקי פריליך דוכר.

תלוש "דלתא-טוטו"

מיקרו	☐
מיני	☐
מידי	☐
מקסי	☐
תחתונים לגבר	☐

טלפון
גזור ושלח ל־ת.ד. 3309, תל-אביב 61032
עבור "מבצע"

המבצע בספטמבר 1987
*מכונית אחת תוגרל בין כל המנחשים נכונה

"אני בת ששים פלוס
ותאמינו לי - היומה יתרון"
לראשונה בישראל
"דפי גיל הזהב" - אוצר שלם של ידע,
הנחות והטבות אך ורק לבני הששים פלוס, מופץ
עכשיו חינם בבתי הדואר של תל-אביב והמרכז.
1 מי רשאי לקבל את הכרטיס?
דפיגילהזהב
מכתב עם ספח לקבלת המדריך וכרטיס "דרכון הזהב לחסכון" נשלחו לבני הששים פלוס באזור תל-אביב והמרכז.
2 איך מקבלים את "דפי גיל הזהב"?
ניגשים לסניף הדואר הקרוב, מציגים את הספח ומקבלים את המדריך. את הכרטיס כדאי לשמור תמיד בארנק או בכיס
3 כיצד משתמשים במדריך?
דפי גיל הזהב
כל כך פשוט. מחפשים למשל צעצוע לנכד בהנחה? פותחים בסיווג "צעצועים" ומוצאים מיד.
4 ואיך חוסכים כסף?
מציגים את "דרכון הזהב לחסכון" - וזוכים בהנחה!
כל-כך פשוט. כל-כך כדאי.
...אים? לגיל הזהב יש הרבה יתרונות.
דפיגילהזהב
"היו זמנים...אתמול עוד ישבנו במשלט והנה אנחנו כבר בני ששים פלוס. אבל היום יש זמנים חדשים, ואיתם רעיונות חדשים. כששמעתי שחברת "דפי זהב" החליטה להוציא לאור את מדריך "דפי גיל הזהב" פשוט התלהבתי. ספר של ממש, המחולק חינם, ובו מידע רחב ומקיף על הקשור בחיינו ובזכויותינו, "אזרחי גיל הזהב" בני הששים פלוס. כל זאת לצד רשימה מכובדת של חנויות ובתי עסק המעניקים לנו הנחות והטבות באמצעות "דרכון הזהב לחסכון". נו, מה אתם אומרים? נחמד, הא?"
דפיגילהז...
...ריך הנחות והטבות לב...

להיט רדיו-טייפ דבל-קסט מקצועי עם טלוויזיה!

רק 89 × 10 = 890 ש"ח

INTER — NATIONAL

דגם מקצועי הכולל:
רדיו-טייפ דבל-קסט, אקולייזר,
רמקולים מתפרקים,
מהירות כפולה, מיקרופון,
טלוויזיה מסך 12.8 ס"מ!

רודסטר

ווקמן רודסטר: "הטוב בעולם" 19 x 10 = 190

הווקמן כולל: מגבר + רדיו + אקולייזר + הקלטה
+ רמקול פנימי + אזניות

"אריקה"

מערכת משולבת הכוללת:
מגבר,
טיונר,
שעון דיגיטלי,
טייפ דבל-קסט,
פטפון,
אקולייזר,
רמקולים, ו...

שלחן חינם!

רק 99 x 10 = 990 ש"ח

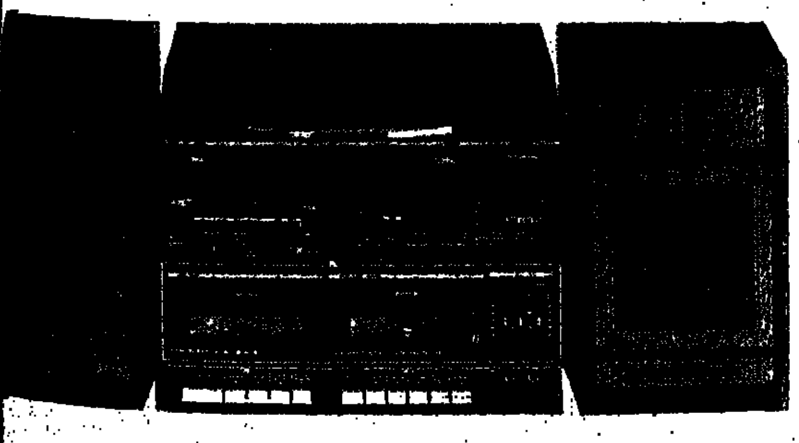

JVC

רק 199 x 10 = 1,990 ש"ח

מערכת סופר מקצועית הכוללת:
מגבר, טיונר דיגיטלי, פטפון, אקולייזר,
טייפ דבל-קסט, רמקולים ומיקרופון.

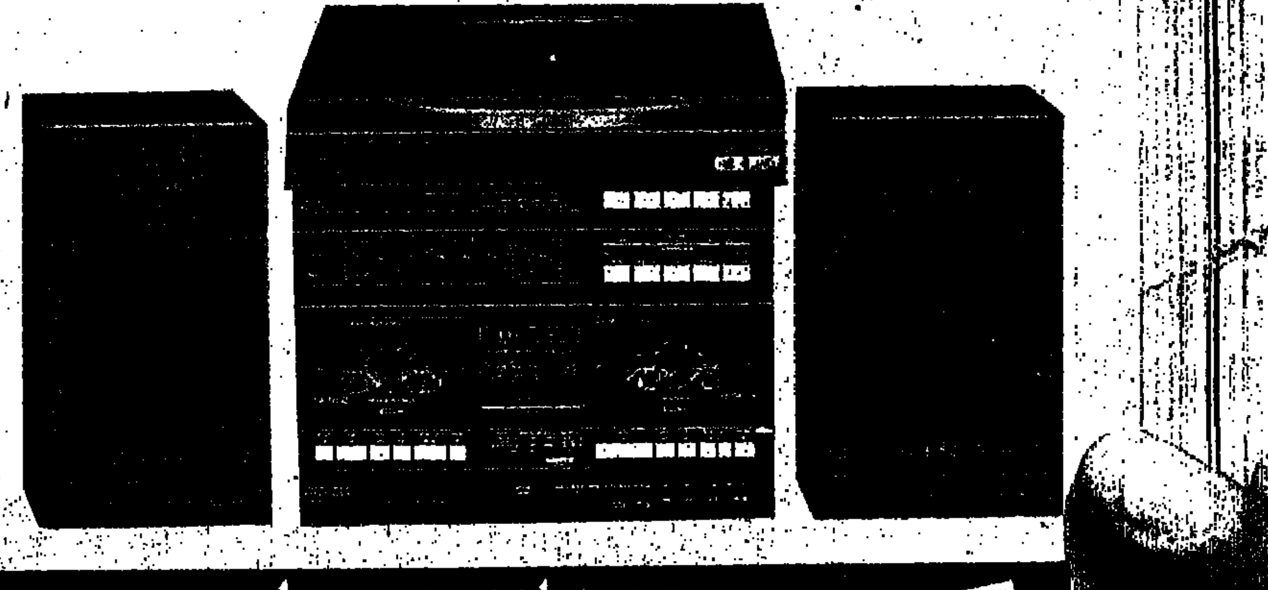

10 תשלומים ללא ריבית

טרקלין חשמל

חיפה - הנביאים 25, צ'ק פוסט - שד' ההסתדרות (ליד ההיפרכל)
ת"א - רב מכר - צומת גלילות שפרעם - פדיל עבוד (השוק הישן) נצרת - שאוקי מזבר (ליד המעיין)
טרקלין חשמל, ברשת היפר שוק תנובה; - טבריה - עכו - פתח-תקוה - רחובות (ברנר) - אשדוד - אשקלון"

רב-מכר - תל-אביב
וצ'ק-פוסט - חיפה
פתוחים גם במוצ"ש

איזו הזדמנות!
מבצע ענק בבית כרמל - בחר כל שטיח כרמל שאתה רוצה, תן **100** ש"ח וקח את השטיח לביתך. את השאר שלם ב- **11** תשלומים שקליים שווים לא צמודים*. כך שאם יהיו שינויים במחירים בעתיד הקרוב הם לא יחולו על סכום הקניה שביצעת.

המבצע כולל את כל מבחר השטיחים הענקי והבלעדי של רשת בית כרמל, כולל שטיחים מקיר לקיר ושטיחים אמנותיים בעבודת יד

אז בוא לבית כרמל ותבין את ההבדל

- כי בבית כרמל אתה מוצא את מבחר השטיחים הגדול ביותר, באיכות הטובה ביותר ובאחריות.
- כי בבית כרמל אתה נהנה מתנאי תשלום נוחים וגמישים והחשוב מכל בית כרמל נמצא קרוב אליך - ליד ביתך.
אז שים לב לכתובת!

* 11 תשלומים בריבית של ...

תן-100 ש"ח וקח כל שטיח כרמל

היתרה ב- 11 תשלומים

כולל כרמל מקיר לקיר

שבוע אחרון בלבד!

* פתוח במוצ"ש
אחרי צאת השבת

- רמת גן: רח' מודיעין 13
- רמת גן: קניון אילון, דרך אבא הלל
- רמת גן: "ביתילי" מול אצטדיון ר"ג
- תל-אביב: גרוזנברג 28
- תל-אביב: ברוכים, דרך יפו 13
- ירושלים: רח' יפו 29
- נתניה: רח' שמואל הנציב 5 (כפסגי)
- ראשון-לציון: המשך רח' הרצל כביש בית דגון
- רחובות: רח' הרצל 183
- חיפה: צומת הצ'ק פוסט (מול ההיפר שוי)
- באר-שבע: בית האשל 26
- עפולה: רח' מנחם 20
- כפר סבא: רח' הרצל 63 (פינת המייסדים)
- רעננה: אחוזה 184
- דלית אל-כרמל: מרכז מסחרי

ואצל הסוחרים המורשים: חיפה: • שיח, הרצל 48, • חוי שקלים, הרצליה 12 • נהריה: • רון, תוצרת אגד • פתח-תקוה: • ארמון השטיחים, הברון הירש 28 • נצרת: • "דקור הגלילי" • חולון: • עמרם שמחה, כפר ויצמן 7 • ירושלים: • סומך, יפו 44 • אשדוד: • בית קרנל, אזור התעשיה הקלה • תל-אביב: • שלמה שקלים, הרצל 99 (פינת סלמה)

רשת השיווק הישיר

שטיחי כרמל קונים ברשת השיווק הישיר

בית כרמל

לפני שהחלטתי להמליץ על אפריאל עברתי לגור כאן עם משפחתי.

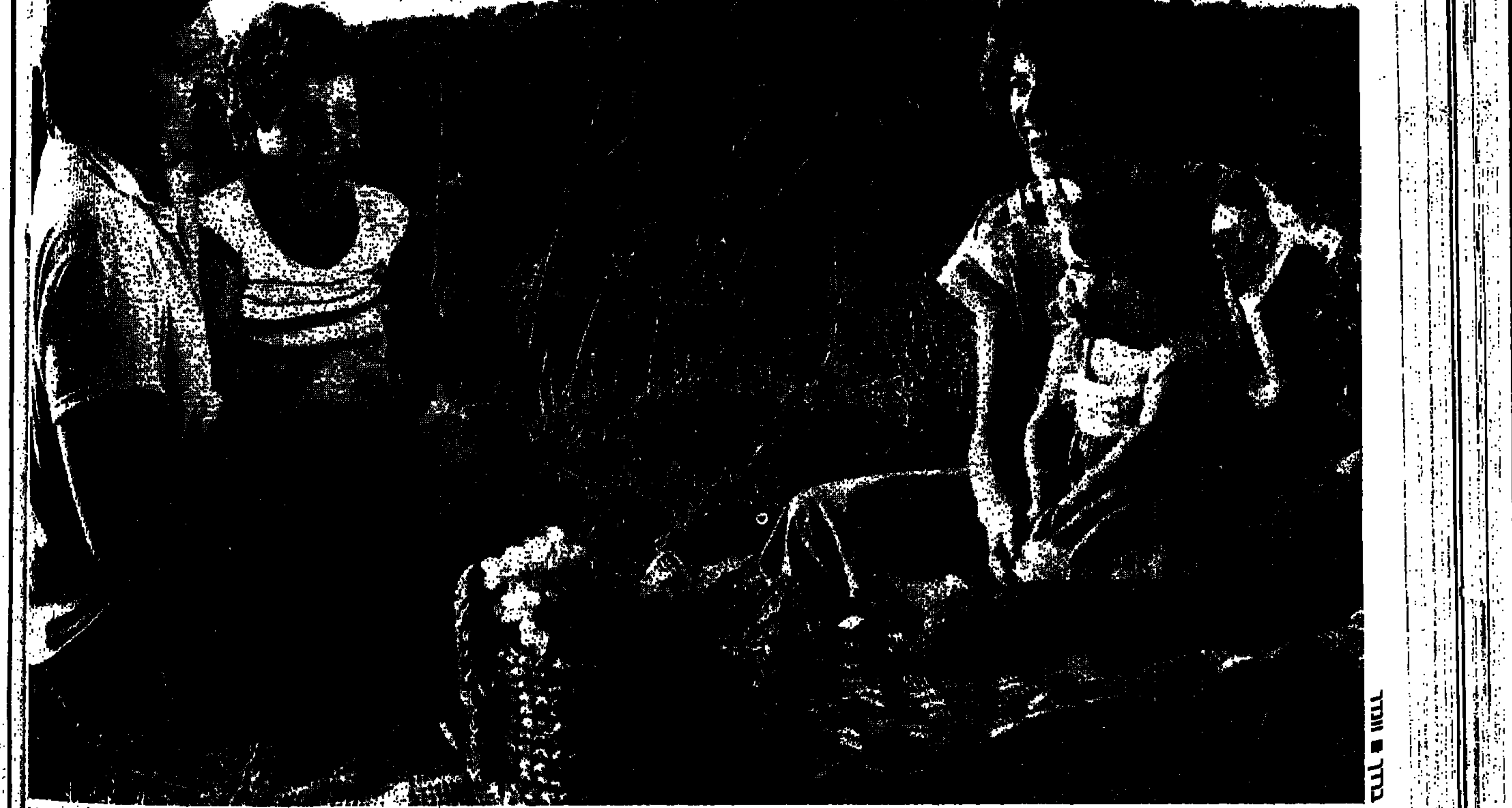

יואב בלום מנהל מכירות

נכון, אני מנהל המכירות של חברת מר־לז באתר אפריאל באריאל.
אבל קודם כל אני תושב המקום.
רק בגלל שאני משוכנע בעצמי ביתרונות של אפריאל, בחרתי לגור כאן עם משפחתי ואני יכול להמליץ על המקום מתוך נסיון.

אז איפה להתחיל...

אם הייתי רוצה לסכם במשפט אחד את כל הסיבות שהביאו אותי להעדיף את אפריאל, הייתי אומר "איכות חיים". אבל המושג הזה, נכון ככל שיהיה, עדיין לא יעביר לך את התחושה האמיתית של מרחבים פתוחים, נוף שמרחיב את הלב, אויר צלול וכל שרות קהילתי שאתה יכול לחשוב עליו.

אפריאל זה יותר ממקום מגורים. זה סגנון חיים.

כשאני חושב על הפרטיות, הנוחות ושפע הפעילויות התרבותיות והספורטיביות מהן אפשר להנות כאן, אני לא יכול להאמין איך אפשר לגור בעיר הצפופה, לשבת במרפסת ולראות את השכנים בבית ממול. באפריאל אוכל לצאת מהסלון לגינה הפרטית, שלי ורק שלי. ואם הזכרתי שכנים...

אפריאל. האנשים עושים את המקום

השכנים באפריאל הם קבוצת אנשים יחידה במינה. תמצא ביניהם עולים חדשים מארצות המערב, בעלי מקצועות חופשיים תושבי גוש דן לשעבר, קיבוצניקים של פעם ובעלי מפעלים. לכולם דבר אחד במשותף: הרצון להגשים את החלום של חיים בסגנון אחר.

תפסיק לחלום: שלב א' כבר נמכר כולו!

גם אתה יכול להגשים את החלום של דירת גן או קוטג'. תפוס מקום בשלב ב' של אפריאל.

לגור באפריאל - החל מ־$42,000

אם אתה זוג צעיר - תקבל הלוואות מוגדלות למימון רוב מחיר דירתך החדשה.
אם יש לך דירת 2-3 חדרים באזור המרכז, תממן ע"י מכירתה את רוב מחיר הדירה או קוטג' באפריאל.
את היתרה תשלם באמצעות הלוואת מקום מיוחדת של 10,000 ש"ח והלוואות משלימות.

בוא לפגוש אותי אישית בתאריכים 24.9 - 1.10.87

אשמח לפגוש אותך על כוס קפה ועוגה ולעשות לך הכרה עם אפריאל. קח את הכביש החדש מצומת "מורשה" ובוא בתאריכים 24.9 - 1.10.87, כולל ראש השנה ושבת, בשעות 09.00-19.00, תמצא אותי במרכז המידע באריאל, ליד בריכת השחיה (טל. 03-9366232). לא תרצה לחזור לעיר הרועשת. אני יודע מה אני אומר. אני גר כאן בעצמי.

אפריאל
היוקרה של אריאל

חן-לז לבניה פיתוח והשקעות (1982) בע"מ
מקבוצת חפציבה
משרד מכירות, תל־אביב, רח' לוינסקי 108, טל. 03-371085
הפרויקט נבנה במסגרת תכניות הבינוי של משרד השיכון. ניתן לממש מחיל ואבה מצווהי

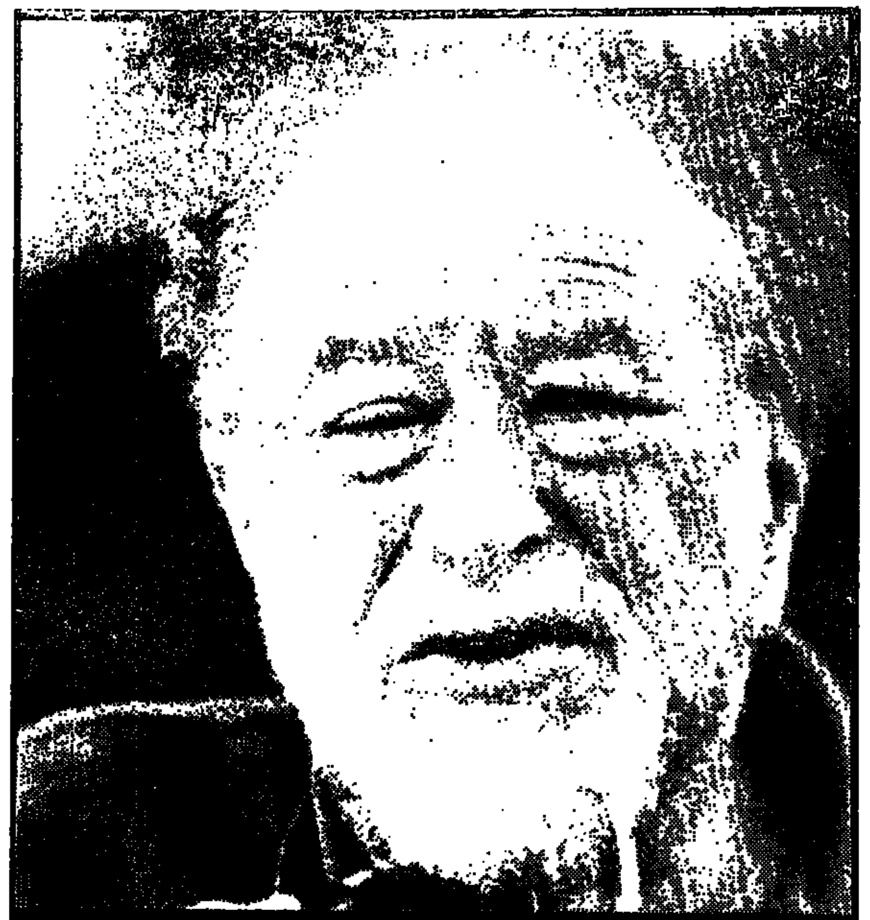

ברונו קרייסקי. תצלום: גדי דגון. העירנות החדה של הקאנצלר היהודי, נשמרת. הסיכוי שהוא נותן לישראל, קטן

גודאר מתייחס לסרטיו, לעתיד הקולנוע. תצלום מתוך הסרט „אשה נשואה". לאחרונה, עבד בשירות מנחם גולן

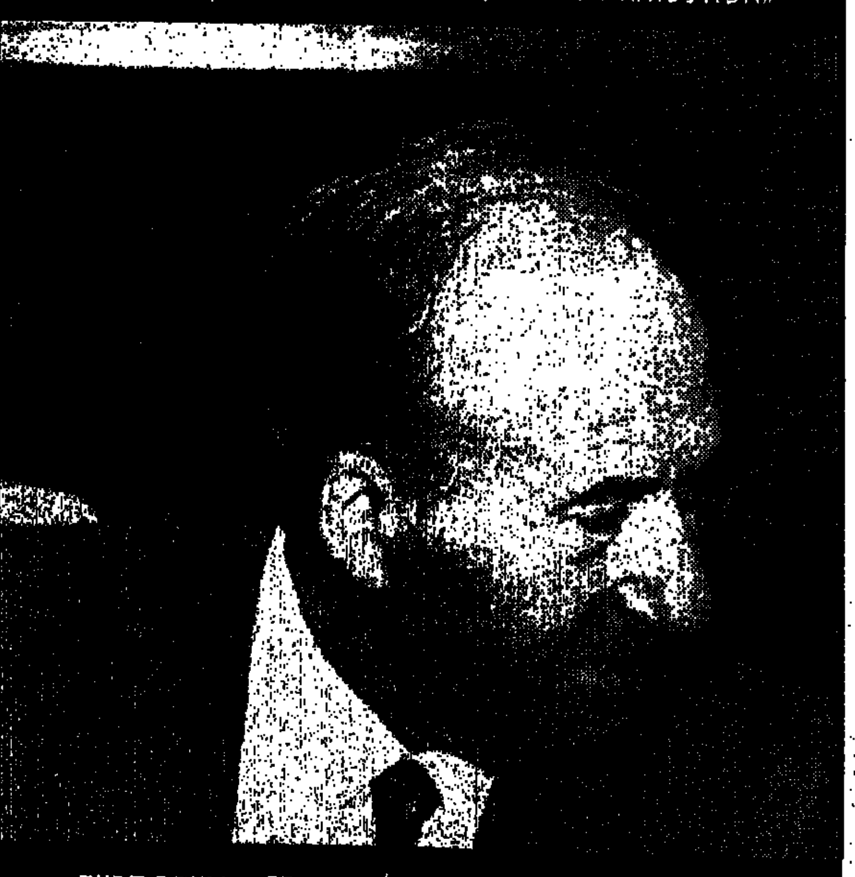

יוסף חריש, היועץ המשפטי. תצלום: זום 77. הפתיחה קבעה את הדימוי. יותר מדי הצהרות, נישוקים

7 ימים

14 כך זה קרה

היום בו פרצה מלחמת יום הכיפורים. הדיונים במטכ"ל, ישיבת הממשלה. כך הופתענו. פרק מתוך ספר זכרונות של תא"ל ישראל ליאור, העומד להופיע בהוצאת „עידנים" ● איתן הבר

20 חריש מדבר

ראיון מיוחד עם יוסף חריש, היועץ המשפטי – על התקשורת, נסיבות מינויו, פרשיות משפטיות מיוחדות, תוחלת אישית ● אריה אבנרי

22 רק במקרה

משפט דמיאניוק יצר סביבו מאות תצלומים. לא מבויימים. המציאות היתה הבימאי. תולדות הצילום רצופות מסמכי־צילום נהדרים, שהורתם ולידתם במקריות ● אדם ברוך

24 קייזר קרייסקי

היהודי שניהל את אימפריית אוסטריה הקטנה, ברונו קרייסקי. היום בבית מרפא, כותב זכרונות, „זה לא אושר להזדקן" ● יגאל סרנה

אגדת גודאר

הבימאי ז'אן לוק גודאר, סמל מהפכת הקולנוע הצרפתי של שנות ה־60, „הגל החדש". ראיון בלעדי ● יותם ראובני

עסק רציני

משהו על תולדות ההומור הישראלי ועל כיוון ההתפתחות שלו ● יורם קניוק

38 תיק טוגנדרייך

'קוקי' טוגנדרייך נעלם בנורווגיה, לפני 13 שנים. שיחזור הפרשה ● ענת טל־שיר

42 מלחמות יהודים

יהודה משי־זהב, קצין המבצעים של העדה החרדית. פרופיל וראיון ● עמוס נבו

63 מזל מאזניים

מזל החודש – מסמל את מערכת יחסיו של האדם במסגרת קבוצתית, את מוסד הנישואין ואת סוג האנשים שאדם יתקרב אליהם ● האסטרולוג אילן פקר

היום תפרוץ מלחמה

ישראל ליאור היה הראשון שקיבל את ההודעה: „הערב יפתחו באש". הוא מיהר להעיר את גולדה. 10 וחצי שעות לאחר מכן, החלה מלחמת יום הכיפורים ● איתן הבר ותא"ל ישראל ליאור, המזכיר הצבאי של לוי אשכול וגולדה מאיר, משחזרים את השעות הגורליות ● פרק מתוך „היום תפרוץ מלחמה", העומד לצאת לאור

תוכנית המלחמה של הצבא המצרי היתה ידועה לנו בפרטי פרטים. חסר לנו זמן

תא"ל ישראל ליאור. מבט מחוץ ללשכה

מאת איתן הבר

במשך למעלה משמונה שנים, נמצא תא"ל ישראל ליאור בעמדת תצפית מיוחדת במינה: לשכת ראשי הממשלה לוי אשכול וגולדה מאיר. בתפקידו כמזכיר צבאי לראשי הממשלה, היה עד, כמעט יחיד לאורך דרך ארוכה, למתרחש מאחורי הקלעים בצומת ההחלטות וההכרעות החשוב ביותר במדינת ישראל. ישראל ליאור היה שותף־סוד לכל ההתרחשויות במלחמת ששת הימים, מלחמת ההתשה ומלחמת יום הכיפורים, לפניהן ולאחריהן. עקב תפקידו, עקב והיה שותף גם ל„מלחמות היהודים", לסיפורים הקטנים שעושים את הסיפורים הגדולים.

לפני שמונה שנים החל להריק את זכרונותיו אל הכתב. באמצע המלאכה, לאחר שסיים את מלאכת האיסוף, הלך לעולמו.

איתן הבר, הכתב והפרשן הצבאי של „ידיעות אחרונות" במשך 26 שנים, היה שותפו של תא"ל ליאור ז"ל למלאכת הכתיבה, והוא שהשלים אותה. הספר „היום תפרוץ מלחמה" ייצא לאור בימים הקרובים, בהוצאת „עידנים". „7 ימים" יפרסם קטעים מן הספר. להלן הפרק הראשון.

■■■

בלילה שבין ה־5 ל־6 באוקטובר 1973, צלצל הטלפון שליד מיטתי בשעה 3.40 לפנות בוקר. ביתי ברמת השרון עדיין טבל בחשיכה. בני הבית היו שקועים בשינה עמוקה. במשך השנים התרגלו שלא להתעורר מרחשי השיחות הטלפוניות הרבות.

מעברו השני של קו הטלפון היה עוזרו של אחד מראשי קהילת המודיעין בישראל. זיהיתי בקולו התרגשות מסויימת, ואולי זה רק נדמה לי עכשיו.

גם עד לאותו לילה ניהלתי את חיי בין שיחת טלפון אחת לשניה. הטלפון היה אחד מכלי עבודתי העיקריים כמזכיר צבאי לראש הממשלה. בשמונה שנות עבודתי לצד ראשי הממשלה לוי אשכול וגולדה מאיר, פיתחתי לעצמי טכניקה בקבלת הדיווחים באישון לילה. לידיעות שיגרתיות שנמסרו מפי קציני הדיווח במטה הכללי, נהגתי להקשיב, לשאול מה שצריך, לאשר את קבלת הידיעה – ולחזור אל השמיכות החמות. ידיעות לא שיגרתיות זכו ליחס אחר: הייתי מתיישב במיטה, מדליק אור קטן, רושם כל פרט, שואל, חוקר – ומדווח מיד לראש הממשלה, אם היה צורך בכך.

האיש מעברו השני של הקו המתין בסבלנות עד שרשמתי כל מלה. שלוש המלים החשובות ביותר נאמרו בתחילת הדברים:

„הערב יפתחו באש".

פירוש הדבר: מלחמה.

אני מנסה להיזכר אם התרגשתי או נרעשתי מן הידיעה. אני חושב שלא. הייתי אחוז קדחת כתיבה, רצון עז להעביר מידע. בעצם, את אשר יגורנו בא. אחרי המלחמה, כאשר נשאלה השאלה איך זה קרה שהכל סברו שהמלחמה תיפתח בערב ולא בשעה 2 בצהריים, היה נדמה לי שהתשובה כבר ניתנה באותה שיחת טלפון: הערב יפתחו באש.

תוכנית המלחמה היתה ידועה לנו. השאלה היתה, אם היא תצא מן הכוח אל הפועל. התשובה באישון לילה היתה דראמטית וחיובית. מקטעי המידע ניתן היה להבין, כי המלחמה היא בלתי נמנעת, וכי מעבר לגבולות יש כוונה להגיע להישגים כבר בשעות הראשונות לקרבות. מקטעי הידיעה האחרים הבינותי שהמלחמה תתחיל עוד „לפני חושך".

גלגלי מוחי הסתובבו בפראות. ידעתי שצריך להספיק כל כך הרבה – ואין זמן. אחרנו את המועד.

„הודעת למי שצריך?", שאלתי את המטלפן.

„הודעתי", החזיר לי עוזרו של אחד מראשי קהילת המודיעין. היה ברור לי ששר הביטחון משה דיין, ראש המטה הכללי, דוד אלעזר, וראש אגף המודיעין, אלי זעירא, „נמצאים בתמונה".

למרות שכבר טילפנתי עד אז פעמים רבות לגולדה באמצע הלילה, תמיד חשתי רתיעה קלה לפני שנעצתי את האצבע בחוגת הטלפון. גולדה היתה בת 70 שנה ומעלה, נטל האחריות היה כבד עליה, יום עבודתה נמתח על פני שעות רבות. תמיד שאלתי את עצמי אם אפשר שלא להפריע לה.

גולדה לא גרסה כמוני. ביום שנכנסה לתפקידה כראש ממשלה, קראה לי ללשכתה ואמרה שעלי לדווח לה מיד על כל פעילות צבאית,

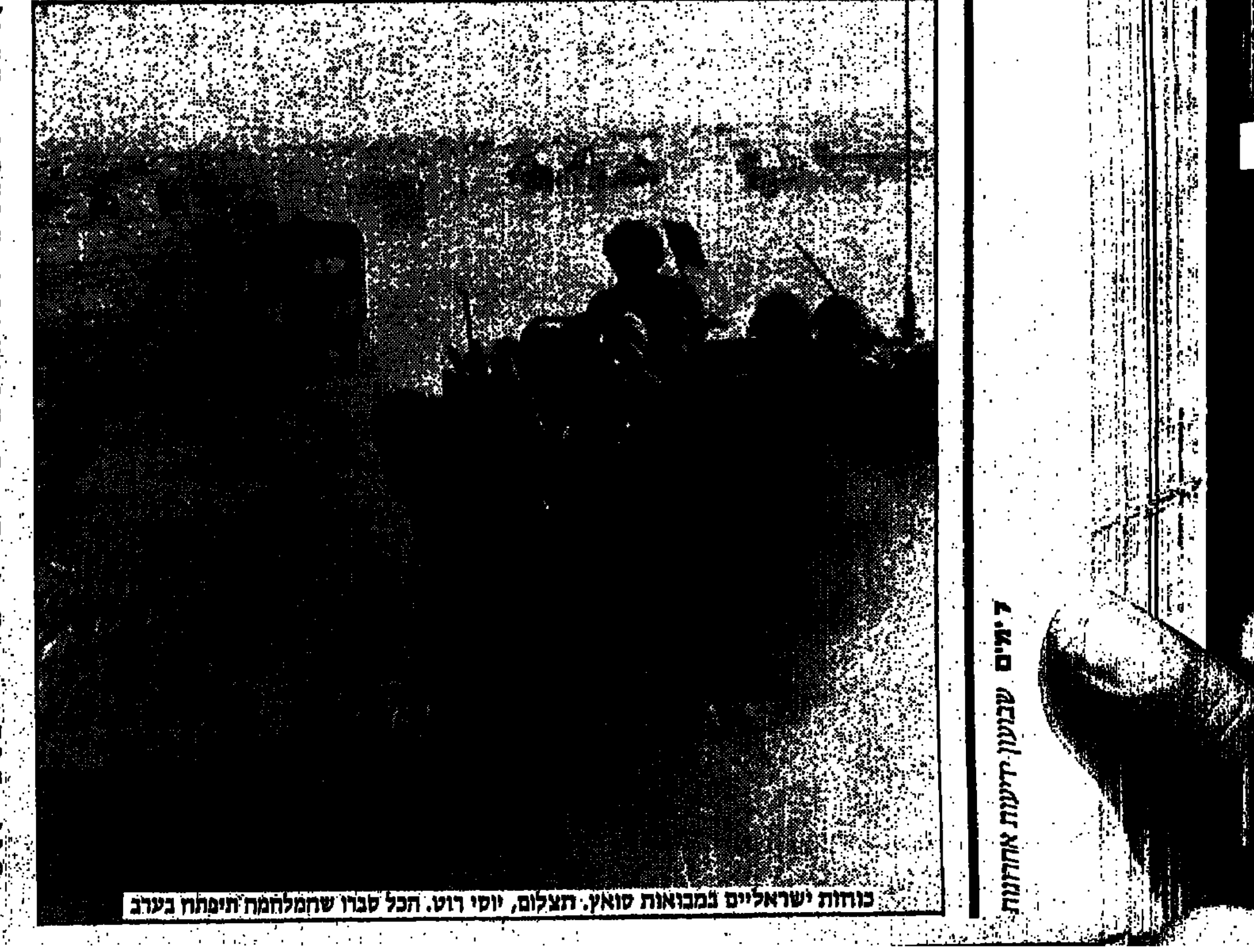

כוחות ישראליים במבואות סואץ. תצלום, יוסי רוט. הכל סברו שהמלחמה תיפתח בערב

„גם אם זה יהיה באמצע הלילה". פעם או פעמיים ניסיתי לשכנע אותה שאין טעם בדיווח על אירוע בטחוני שנבצר ממנה להשפיע בהחלטותיה על תוצאותיו. גולדה נתנה בי אז את אחד ממבטיה הנוקבים.

„ליאור המסכן", נהגה לומר, „הכרחתי אותו לציית לי".

על ההתלבטויות שלי לפני שתקעתי אצבע בחוגה הקלה הידיעה ששנתה של גולדה קלה בדרך כלל. היא לא עצמה עין בלילות מתוחים. גולדה נהגה אז להסתובב לבדה בביתה הריק בירושלים או ברמת אביב שבתל אביב, עישנה, הדליקה אור, לפעמים קראה למאבטח שמחוץ לבית שיצטרף אליה לכוס תה חם. לפי המצב ששרר בלילה שבין ה־5 ל־6 באוקטובר, שיערתי שגולדה לא עצמה עין.

יש רגעים, שרק לאחר זמן מתברר לך שהיו היסטוריים. באותה שעה של לפנות בוקר, התייחסתי אליהם כפי שהם. פעולותי היו מכאניות, כמו במאות ואולי אלפי לילות קודמים. היה ברור לי מיד שעשינו שטויות – ושעכשיו צריך להציל מהר כל מה שניתן להציל. היה זה רגע קשה. היה עלי לטלפן לראש הממשלה ולמסור לה ידיעה, שתהיה אולי הקשה ביותר שתשמע בחייה. במשך השנים העברתי גם לאשכול וגם לגולדה לא מעט ידיעות מרות בטלפון. ידעתי שזו תהיה המרה מכולן.

שניות מעטות הקדשתי למחשבה כיצד לנסח את הדברים בלשון ברורה ומדוייקת.

„גולדה", פתחתי ואמרתי, „כאן ישראל..."

גולדה הרימה מיד את שפופרת הטלפון, כאילו חיכתה לידיעה המרה. היא הקשיבה בדממה.

מסרתי לה את הדיווח על המלחמה הצפויה. „היום", אמרתי לה, „תפרוץ מלחמה".

נדמה לי שהיתה דממה של שניה, אולי שתיים, מעברו השני של קו הטלפון.

„ידעתי שזה יהיה", אמרה, „ישראל, מה עושים עכשיו?"

הצצתי במחוגי השעון. השעה היתה 3:50 לפנות בוקר.

„אני יוצא מיד למשרד", אמרתי, „אזעיק את כל החברים".

במוחי התגלגלו כל האפשרויות. הייתי צריך לבור מתוכן את האפשרות הנכונה לרגע זה: להזעיק את שר הביטחון והרמטכ"ל? לקרוא לישיבת ממשלה? להציע לכונן קבינט מלחמה בהרכב מצומצם שבו יש חשיבות עליונה לסדרי עדיפויות.

„אני מתלבשת ומוכנה לצאת מיד למשרד", אמרה לי גולדה, „תודיע למשה (דיין) שאני מוכנה לפגוש אותו בכל עת. צריך גם להזעיק את האחרים, את גלילי, את אלון. אורצה לקיים ישיבת ממשלה מה שיותר מוקדם".

■■■

בכוונתה של גולדה לצאת מיד ללשכת ראש הממשלה בתל אביב היה משום סימן שהעיד על חומרת המצב. מן הניסיון והעבודה המשותפת עמה ידעתי, שאין היא מן הנחפזות. ההיפך הוא הנכון. עלה, כראש ממשלה, לא מיהרה להחליט במקום שאפשר לדחות את ההחלטה. כמה מן ההכרעות הגורליות בתולדות המדינה נפלו דווקא בביתה, לפעמים תוך חפיפת שיער. לא פעם ולא פעמיים הייתי בביתה, כאשר נדרש ממנה לחתוך גורלות. לעתים קרובות למדי היתה עושה זאת מאחורי הדלת הנעולה של חדר האמבטיה. חפיפת השיער נמשכה אז זמן רב מן הרגיל. מעברה השני של הדלת הייתי מאזין לשקשוק המים בברזים, שליווה את התלבטויותיה.

במקרים אחרים, בחרה דווקא את המטבח. בראשית עבודתי כלשכתה הייתי מתפלא למראה הערימות המתגבהות של כלים לא נקיים במטבח. לימים הבנתי, שגולדה אהבה לאסוף אותם ולהדיח אותם תוך אימוץ מחשבה בשאלות קשות. היא אהבה לשטוף כלים, ובדרך כלל היתה דוחה כל הצעה לעזור לה. רק מי שידע שזו אחת הדרכים שלה לפרוק מתח, גם ידע שאסור לו להציע עזרה ברחיצת הכלים.

■■■

עוד מן הבית טילפנתי למזכירו הצבאי של שר הביטחון. אמרתי לו שגולדה יוצאת מיד ללשכתה בתל־אביב, ושאלתי אותו מתי יהיה מוכן שר הביטחון להיפגש איתה. המזכיר הצבאי, יהושע רביב, היה גם ידיד אישי שלי. הוא אמר שיחזיר לי צלצול בהקדם.

חיכיתי. בהפוגה הקצרה מיהרתי להתלבש. הבאתי בחשבון שיעבור זמן רב עד שאחזור להחליף בגדים.

רביב החזיר לי קריאה טלפונית כעבור דקות אחדות: „משה אמר שייפגש עם גולדה לא לפני 10־11 בבוקר".

דבריו של דיין נשמעו לי בלתי סבירים. השעה היתה 4 לפנות בוקר יום־הכיפורים, המצב היה קשה ביותר. אמרתי לרביב שאסור שהפגישה תתקיים כל כך מאוחר, שחששותיה של גולדה גדולים ביותר. בתום שיחה טלפונית אחת נוספת, אולי שתיים, נקבע ששר הביטחון והרמטכ"ל יגיעו ללשכת ראש הממשלה בתל־אביב בשעה 6 או 6:30 בבוקר.

■■■

עלו קרני אור ראשונות. ברחובות תל אביב היתה דממת שחר, וגם דממת יום כיפורים. בדרך ללשכת ראש הממשלה בקריה ראיתי שתיים או שלוש מכוניות צבאיות. רק בשלושה או ארבעה בתים לאורך הדרך דלקו אורות. אורחי ישראל היו נתונים עדיין בחבלי שינה של יום השבתון.

ניסיתי לארגן את מחשבותי: איך אפעיל את המשרד בשעת חירום, את מי להזעיק. גם הייתי בעוס מאוד: איך קרה שנפלנו למלכודת? מה יהיה עכשיו? שיערתי שבתוך שעות אחדות יוכרז גיוס פומבי כהול. הרחובות והדרכים יתמלאו המוני אדם וכלי רכב שימהרו אל מקומות הכינוס. נזכרתי שפעם, בתפקידי כראש ענף גיוס וכוננות בצה"ל,

גולדה מאיר, באזכרה לדדו. „היתה לי הרגשה שזה עומד לקרות...לא עצמתי עין"

כמה מההכרעות הגדולות בתולדות המדינה נפלו בחדר האמבטיה של גולדה. חפיפת השיער היתה אורכת אז זמן רב מהרגיל. אחת הדרכים שלה לפרוק מתח היתה בשטיפת כלים

רב אלוף דוד אלעזר. תצלום, ישראל סאן

אלוף אלי זעירא. תצלום, פוטו וייס

זעירא הניח את זרועו על כתפיה של לו קדר, מזכירתה האישית וידידתה של ראש הממשלה: „לו", אמר, „אל תדאגי, לא תהיה מלחמה"

משה דיין. תצלום, ישראל סאן

תכננתי את האפשרויות השונות לגיוס פומבי במקרה של הפתעה. חששתי אז, שצבאות ערב יפציצו את מקומות הריכוז וישבשו את גיוס המילואים. כיוון שהאמנתי בכוחו של צה"ל, נראה לי הדבר דמיוני. הייתי משוכנע שתמיד נקרים תרופה למכה. פתאום עכשיו, זה יכול להיות למציאות.

אודה על האמת, תמיד זלזלנו באפשרות הגרועה. הבוקר היא הפכה לממשות מאיימת.

כשמונה שנות עבודתי כמזכיר צבאי לאשכול, ואחר כך לגולדה, ידעתי רגעים קודרים ושעות יפות. אף שעה אחת, אף רגע בשנים האחרונות, לא היו דומים לרגעים המעטים על הכביש הריק, כשדהרתי מביתי ברמת השרון ללשכת ראש הממשלה בתל אביב. התייסרתי בתחושות של צער ועלבון, בחששות ובחוסר אונים, אך גם האמנתי שבסופו של דבר הכל יסתדר על הצד הטוב יותר.

ניסיתי לשחזר את ההתרחשויות בימים האחרונים, את הדברים שנאמרו בדיונים. אימצתי את זכרוני: אף אחד בממשלה ובצבא לא העריך כך את פני הדברים. ההפתעה היתה שלמה, חסר לנו זמן.

במחנה המטה הכללי בתל־אביב ראיתי יותר אנשים ויותר מכוניות מאשר לכל אורך הדרך מרמת השרון. התעודדתי מעט. במצב הקשה שלתוכו נקלענו, מצאתי בתנועה הצבאית המעטה משום נחמה פורתא: אולי בכל זאת נספיק? החנקתי את התקווה בתוכי. ידעתי שאין לה סיכוי.

טיפסתי במדרגות המובילות אל לשכת ראש הממשלה. עדיין הכיום מן ההתרחשויות. מעבר לדלת הנעולה כבר צלצל הטלפון בעצבנות רבה מן הרגיל. ואולי זה רק נדמה לי עכשיו.

פתחתי במהירות את הדלת והסתערתי על הטלפון. על הקו היה פנחס ספיר. קולו רעם והתגלגל גם מעבר לאפרכסת. הוא רצה לדעת מה קורה. באותו שלב לא ידעתי אם אפשר לספר לו הכל בקו טלפון גלוי. ניסיתי להבהיר לו את המצב ברמזים. ספיר לא קלט אותם. הוא ביקש שאפרט את הדרוש לי, שאספר לו הכל.

„ישראל", כך נהג לקרוא לי, „מה הולך פה?" צעק.

„ספיר", אמרתי לו, „כדאי שתתלבש מיד ותבוא לכאן".

בעיני רוחי דמיינתי לעצמי את תגובתו הצפויה. ספיר לא נכה אף פעם חסר רב מדי לשר הביטחון, משה דיין. חששתי מאוד שהר הגעש הזה, ששמו ספיר, יתפרץ דווקא עכשיו, בשעה הפחות מתאימה ובמקום הלא נכון. מעבודה משותפת עם ספיר במשך שנים למדתי עד כמה האיש הזה, בעל התדמית הקשוחה, הוא גם בעל לב רגיש. שיערתי שגם המעט שבכל סיפרתי לו הסס אותו להלוטין.

„ספיר", ביקשתי, „בוא לכאן".

הייתי טרוד באותה שעה של לפנות בוקר, וכל כך הצצתי שמיסטו

לגולדה לא היה ספק שהצבא יעמוד במבחן. במשך שנים אמרו לה שדי בכוחות הצבא הסדיר כדי לבלום את צבאות ערב. אין צורך במילואים

[illegible] כאילו, [illegible], כיוון שטילפן [illegible].

ברגע שהחזרתי את שפופרת הטלפון על הגה, ושמע [illegible] צלצל. מאותו רגע, לא חדל הטלפון מלצלצל.

מחוגי השעון נעו באטיות בין השעות 5 ו־6 בבוקר.

איש לא שיער שכך יהיה. בסתיו 1973 אומנם גברו אותות המתיחות, בעיקר בגבול הצפון, אך איש בצמרת המטה הכללי, קל וחומר בממשלה, לא העלה על הדעת שהמלחמה קרובה. אדרבה, ההנחה היסודית היתה שמלחמה לא תפרוץ בקרוב. הערכות המצב של אגף המודיעין רק חיזקו את הנחת היסוד הזאת, ואיש במטה הכללי לא ניסה לערער על תקפותה. בממשלה, בצבא, ברחוב, היתה תחושה של ביטחון עצמי שנשען על כוחו הגובר והולך של צה"ל. היה על מי לסמוך.

■ ■ ■

ה־3 באוקטובר, היום שלמחרת שובה של גולדה מאוסטריה, הוקדש, רובו ככולו, לעניין סגירת מחנה העולים בשנאו והתנהגותו המכישה של ברונו קרייסקי. גולדה טרחה לספר לכל מי שהאזין לה על השיחה עם הקנצלר האוסטרי, שהתגלגלה לטונים צורמים. ראש הממשלה לא אהבה אותו – והיא ידעה לשנוא. כותרות העיתונים ומהדורות החדשות ברדיו דיווחו בהרחבה על מסעה של ראש הממשלה לאירופה. רק שורות מעטות, אם בכלל, הוקדשו למתיחות הגוברת והולכת בגבולות. בכמה עיתונים נמסר בכמה שורות על הכוננות בצבא הסורי, על המתיחות בצפון ועל הערכותו של צה"ל. האווירה היתה רגועה למדי.

גולדה ביקשה לדעת מה קורה. באותו יום, ישבה בראש דיון שבו השתתפו מומחי ביטחון גדולים ממנה: משה דיין, ישראל גלילי, יגאל אלון, הרמטכ"ל דוד אלעזר ונציג אגף המודיעין אריה שלו.

עיקר תשומת הלב הוקדשה לדבריו של נציג אגף המודיעין. בקול שקט ובוטח, הרחיב האיש את האינפורמציה, סיפר על הערכות הצבא הסורי, על התרגיל הגדול בצבא המצרי. התמונה שצייר שלו היתה בהירה, אמינה ומעורכנת. המודיעין הישראלי ידע כמעט הכל על מה שקרה מעברו השני של הגבול. לשאלות ראש הממשלה ושר הביטחון, בסיכומו של הדיון, הגיב: לא סביר שתפרוץ מלחמה בגבולות סוריה ומצרים. איש מבין הנוכחים לא מצא לנכון לערער על קביעתו של נציג אגף המודיעין.

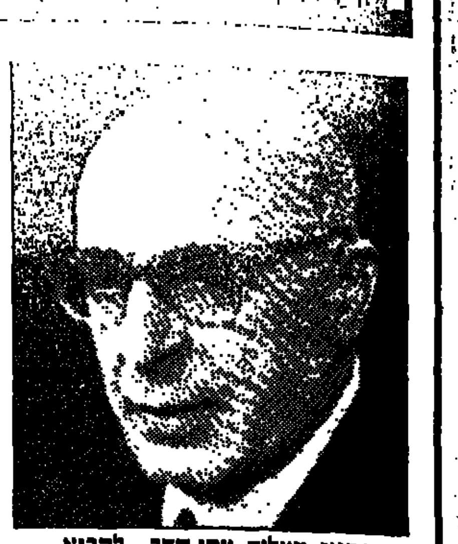

פנחס ספיר. תצלום, יוסי הדר. "להביא העניין שנית לממשלה"

ליד שולחן המלחמה בסיני, הרגע בו נכנסה הפסקת האש לתוקפה. יושבים: מוטי הוד, חיים בר־לב, אורי בן ארי, אשר לוי. התרגיל הצבאי היה הטעיה. תצלום, איתן הבר

לכל פרט מן המידע, הצטרפה הנחייתו המפורשת של אגף המודיעין: הסבירות למלחמה נמוכה. התרשמתי שראש האגף, אלי זעירא, זועם על דיעות שהטילו ספק בהערכות המצב שלו

היתה אווירה טובה, לא דאגנית. ראש הממשלה, מוקפת אנשי ביטחון ממדרגה ראשונה, הלכה בעיקר שבי אחר הביטחון העצמי שהפגין נציג המודיעין. הוא הביע את דעתו שאם תפרוץ מלחמה, ידע המודיעין על כך לפחות 24 שעות מראש. גולדה נרגעה.

■ ■ ■

היה כיסוי לביטחון הזה: בגבול הצפון כבר רוכזו כ־100 טנקים, הרבה יותר מאשר בימי שיגרה. במרחב הגולן הוכרזה כוננות. היתה תחושה של כוח, שקיבלה חיזוק נוסף עם הפלת תריסר מטוסי "מיג" סוריים. לא היה מי שיפקפק, ש־100 טנקים ישראליים לא יוכלו לעמוד מול שיטפון של 800 טנקים סוריים. במקרה הגרוע ביותר, כך חשבו כולם, ינסו הסורים לבצע מחטף ברמת הגולן. אולי לכבוש לשעה־שעתיים את רמת מגשימים. אבל גם אפשרות זו נראתה כבלתי סבירה.

גולדה נתנה אמון מלא בסובבים אותה, ולאחר ששמעה את הסבריהם נראתה לי מוטרדת פחות ועייפה יותר. הצעתי לה לנוח בימים הקרובים, לפגוש פחות אנשים, לקיים פחות דיונים. גולדה דחתה את הצעתי על הסף. היא הוסיפה לעשן בשרשרת.

כל אותן שעות, הוסיף מידע מודיעיני לזרום אל שולחני. במצרים היו סימנים רבים מדי לפעילות שחרגה מן השיגרה, אפילו מן התרגיל רב המימדים, "תחריר 41". בוטלו חופשות, בוטלו בחינות לקצינים, כוחות גדולים נעו לאיזור תעלת סואץ. בימים האחרונים גדל מספר קני הארטילריה לאורך החזית ליותר מ־1,000 וריכוזיות החי"ר תפסו את מערכי החירום. הטנקים חנו בעמדות ירי.

תמונה מדאיגה הצטיירה גם בגבול הצפון למרות החורף הממשמש ובא, נתפס מערך החירום כולו על ידי כוחות צבא סורי, שזורמו בלי הרף אל קו החזית.

משעה לשעה תפח הר המידע על שולחני – ואולם לכל פרט מן המידע המקוטע הצטרפה הנחייתו המפורשת של אגף המודיעין: הסבירות למלחמה נמוכה. התרשמתי שראש אגף המודיעין, אלי זעירא, זועם על הערות קלושות שהושמעו פה ושם, שהיה בהן משום הטלת

צביקה זמיר מסר לגולדה מידע על תכונה בסוריה ובמצרים. לדעתו, זו היתה תכונה למלחמה, אולם הוא לא עמד בתוקף על דעה זו

[illegible]

ראש הממשלה, בלשכת שר הביטחון ואצל הרמטכ"ל וראש אגף המודיעין [illegible] על ניהול קרב כלשהו. צביקה זמיר הוסיף לטעון כי צפויה מלחמה.

■ ■ ■

הטלפון שצלצל ליד מיטתי בשעות הבוקר המוקדמות של יום שישי, לא בישר טובות. קצין הדיווח באגף המודיעין מסר, כי במצרים ובסוריה הוחל בשעות הלילה בפינוי משפחות היועצים הסובייטים. מטוסי חברת "אירופלוט" הסובייטית הגיעו לנמלי התעופה של קהיר ודמשק כדי להחזיר לברית המועצות את משפחות המומחים. היציאה נראתה מבוהלת מאוד.

דיווחתי על כך מיד לגולדה. בשעות שלאחר מכן כבר היתה מוכת דאגה. היא ישבה בלשכתה בתל אביב והקשיבה לדיווחים. המטוסים מברית המועצות נחתו והמריאו, נחתו והמריאו – והרכבת האווירית חוללה בראש הממשלה יותר מסמנן של דאגה.

"מה החיפזון הזה?" שאלה גולדה בקום רם למדי, "מה הרוסים האלה יודעים – שאנחנו לא יודעים"?

הכרתי את הבעות פניה של גולדה אחת לאחת. כאשר הצטיירו קווי הפנים בבהירות, כאשר התריצים נראו היטב, היה זה סימן שראש הממשלה מתוחה מאוד. העברתי את רחשי דאגתה של גולדה לגורמי צה"ל, ללשכת שר הביטחון, ללשכת הרמטכ"ל. הבחנתי לראשונה בסימני מבוכה בלשכת ראש אגף המודיעין. לא היתה שם תשובה חד משמעית לרכבת האווירית הסובייטית. אמרתי לגולדה שזה לא מוצא חן בעיני. היא היתה שותפה לדעתי.

יהושע רביב ואבנר שלו עדכנו אותי. התברר שהתקיימה ישיבה אצל הרמטכ"ל, אחר כך אצל שר הביטחון. הוחלט לבטל את החופשות בצפון ובדרום, להעמיד את חיל האוויר בכוננות מלאה, להעביר את חטיבת השריון 7 כולה לרמת הגולן, לשלוח חטיבת שריון נוספת לסיני, להכריז מצב כוננות ג' – שפירושו כוננות מנגנון הגיוס של כוחות המילואים ביחידות מחסני החירום. צעדי הזהירות המקיפים האלה הניחו את דעתי. דיווחתי על כך לגולדה.

לקראת הצהריים, כבר חרגה דאגתה מהשגרה: היא עישנה הרבה, הציקה לי בשאלות, קולה התרומם מפעם לעם לאוקטבות גבוהות. לאחר זמן קראה לדיין, לדדו ולאלי זעירא, וביקשה לדעת מה דעתם. השלושה ניסו להרגיע אותה. ואף על פי כן, כירסם בה הספק. "משהו קורה", אמרה – אך לא ניסתה לנחש מה.

היה לה ביטחון מלא בדיין, בדדו, באלי זעירא, משנות העבודה המשותפות עמם. הדיון בלשכתה נסתיים בהבעת ספק מצדה, אך היא לא העזה לערער על חוות דעתם. זעירא, בצאתו מן הדיון, הניח את זרועו על כתפיה של לו קדר, מזכירתה האישית וידידתה הקרובה של ראש הממשלה.

"לו", אמר בביטחון, "אל תדאגי, לא תהיה מלחמה".

■ ■ ■

סמוך לשעה 2 בצהריים, בערב יום הכיפורים, יצאתי לסיבוב בלשכות שר הביטחון וראש אמ"ן. דאגתה הגוברת והולכת של גולדה הניעה אותי לשוב ולבחון את העובדות ואת הערכות המצב. נפגשתי עם הרמטכ"ל לשיחה בארבע עיניים. באותן שעות, גם אני לא העליתי על דעתי שתפרוץ מלחמה. הערכת המצב הפרטית שלי היתה דומה לזו של האחרים במערכת הביטחון: יתכן שהסורים יפעלו כדי לגמול למדינת ישראל על הפלת מטוסי ה"מיג". איך? מה יעשו? הניתוש שלי היה טוב בדיוק כמו הניחושים של האחרים.

דדו היה קצר רוח ומתוח. הוא היה מאנשי הצבא המוצקים והנחושים שפגשתי מעודי. בדרך כלל, היה קשה מאוד לעמוד מול דעתו. הוא שמע אותי, נעץ בי מבט כאילו חיפש דווקא אצלי את פשר החידה. אם כירסם בו הספק, לא אמר מלה על כך. הוא חזר על ההערכה ששמענו מראשי המודיעין. גם הוא סבר, שההערכות הנוכחית של צה"ל תספיק לבלום את צבאות סוריה ומצרים בשלבים הראשונים של המלחמה – אם אומנם תיפתח האש. נרגעתי עוד יותר כאשר אמר לי, שתהיה לצה"ל התראה מספקת לפני כניסה למלחמה.

"ישראל", אמר, "נדע לפחות 24 שעות לפני פרוץ הקרבות".

■ ■ ■

קצת אחרי השעה 6 בבוקר יום הכיפורים, כשעתיים לאחר שהתקבלה ההודעה המהימנה על פרוץ הקרבות עוד באותו יום, ישבתי אל שולחן עבודתי בלשכת ראש הממשלה בקריה בתל אביב. הטלפון צלצל בלי הרף. חיכיתי לגולדה.

ממחלקת המבצעים ומאגף המודיעין זרמו בלי הרף ידיעות על הפעילות בקווי הגולן והסואץ. הכוחות זרמו, פתחו בהכנות קדחתניות, ולי לא נותר אלא להיזכר בפרטים המלאים של תוכנית המלחמה של הצבא המצרי. היא היתה ידועה לנו. מירושלים הגיעו כמעט כל אנשי הלשכה.

את עיקר הזמן הקדשתי לניסיון נואש להביא את יגאל אלון, מגינוסר שעל חוף הכנרת. טילפנתי למפקדת חיל־האוויר, ביקשתי להעמיד לרשותו מסוק. נעניתי בשלילה. בגלל הכוננות, הועמדו כל המסוקים לרשות הצבא. במאמצים רבים הצלחתי לארגן מטוס קל מדגם "צסנה", שיטוס אל אלון משדה התעופה במחניים, אולם אלון חישב ומצא שנסיעה מגינוסר למחניים, ומשם לתל אביב, תימשך שעה ארוכה. הוא נכנס למכוניתו ויצא לדרך.

משיחות טלפוניות עם לשכת שר הביטחון, לשכת הרמטכ"ל, לשכת ראש אגף המודיעין ולשכת מפקד חיל האוויר, למדתי שדדו טילפן אל מפקד חיל האוויר, בני פלד. הוא הורה לו להכין את המטוסים למכה מקדימה נגד הסורים. פלד אמר לדדו שיהיה מוכן בשעות הצהריים. הידיעה על כך הרגיעה אותי.

את שטף הדיווחים שזרמו מן הלשכות השונות קטעתי לדקות אחדות בשעה 7 בבוקר לערך. מן הרחוב עלה קול חריקת בלמים של שתי מכוניות. יצאתי לקדם את פניה של ראש הממשלה.

העלייה במדרגות הצרות היתה קשה על גולדה. היא צעדה באיטיות, בצעדים כבדים, עד שהגיעה אל המסדרון שחוצה את חדר ההמתנה המוביל לחדר העבודה שלה. ביד ימין החזיקה ארנק.

גולדה היתה עצובה, הבעת פניה העידה על המתרחש בתוכה. ליוויתי אותה באיטיות להדרה.

"ישראל", אמרה לי, "זו מלחמה, אין לי ספק בכך".

דיווחתי לה על מה שקרה בשעות הלילה ובשעות הבוקר

(המשך בעמ' 51)

אני מעביר עסקים לבינלאומי

פלוס חשבון עסקי משופר עמלות

החשבון העסקי היחיד המחזיר לך עמלות

הבינלאומי מחזיר לך 50% מהעמלות על עסקים נוספים

הבנק הבינלאומי הראשון עושה זאת שוב והפעם חידוש מהפכני בחשבונות העיסקיים.
"חשבון עסקי משופר" המחזיר לך 50% מסכום העמלות על הגידול בהיקף עסקיך בחשבון.
החזר העמלות ילך ויגדל ככל שפעילותך העסקית תגבר.
מעתה כאשר תעביר עסקים לבינלאומי הראשון תוכל לשלם פחות עמלה על קניה ומכירה של ניירות ערך, הפקדת שיקים דחויים, עסקות יבוא ויצוא, עמלות חליפין בקניה ומכירת מטבע חוץ וגם פחות דמי ניהול חשבון ודמי פקדון משמרת.

איך פועלת השיטה החדשה?

בבינלאומי קובעים לך "בסיס ראשוני" בהתחשב בעמלות ששילמת בשלושת החודשים האחרונים. אם הגדלת את היקף עסקיך בבנק ברבעון הנוכחי וסכום העמלות עולה על ה"בסיס" יוחזרו לך 50% מסכום העמלות העודף. סכום הבסיס החדש שיקבע יהיה סכום העמלות ששילמת בפועל. סכום הבסיס החדש שיקבע לך מידי רבעון, לא יהיה נמוך מסכום הבסיס המירבי שנקבע לך ברבעון כלשהו בעבר.

הטבה מיוחדת ללקוחות חדשים

אם עדיין אין לך "חשבון עסקי משופר" בבינלאומי צפוי לך רווח נאה. הבנק מעניק ללקוחות חדשים הטבה מיוחדת, ה"בסיס" ההתחלתי למצטרפים חדשים יהיה 76 ש"ח לרבעון בלבד. כלומר, אם תגיע בבינלאומי להיקף עמלות של לדוגמא 500 ש"ח לרבעון יחזיר לך הבנק 212.60 ש"ח!

עד 10,000 ש"ח החזר עמלות!

כן, בבינלאומי אתה יכול להגיע להחזר עמלות של 10,000 ש"ח לכל רבעון!
האם אתה מכיר עוד בנק שמחזיר לך עמלות? ועוד בסכומים כאלה!
חבל על כל יום שאתה משלם עמלות מיותרות!
פתח "חשבון עסקי משופר" בבינלאומי כבר היום!

פרטים נוספים בסניפים.

* הבנק רשאי להפסיק את התוכנית או לשנות את תנאיה בכל עת.
* החזר העמלות מתייחס לחשבונות בקידומת 409 בלבד!
* מינימום החזר עמלה 10 ש"ח.

הבנק הבינלאומי הראשון

טמיר כהן ישעיהו

סוף סוף שמן מיוחד לטיגון

טיגונית

מדוע צריך שמן מיוחד לטיגון?

בשנים האחרונות הולכת וגוברת המודעות הציבורית לנושאי הבריאות והתזונה הנכונה. צריכת שמני המאכל השונים נעשית יותר ויותר "תפורה" לסוגי השימוש השונים. לא עוד סוג שמן אחד המתאים לכל סוגי השימוש, כי אם שמן מיוחד לטיגון, שמן אחר לסלט ואחר לבישול.
החלוקה של סוגי השמנים על פי השימושים השונים נובעת מהצורך לספק לציבור את השמן הבריא והמתאים ביותר לשימוש הנבחר.

טיגון בריא מהיום הוא אפשרי

חברת "מילומור" פיתחה תהליך יחודי מסוגו בעולם, לעיבוד גרעיני כותנה אשר מהם מופק שמן הכותנה המזוכך.
התוצאה: "טיגונית" – שמן כותנה טבעי המצטיין בתכונות המכשירות אותו במיוחד לטיגון בריא. שמן הכותנה הינו בעל ערך תזונתי גבוה, אחד היחידים המתאימים לשימוש בטיגון ומומלץ ע"י רשויות הבריאות האמריקאיות.

טיגונית - אפשר לטגן בלב יוקט

- כמעט ואינו נספג במזון בזמן הטיגון, כי ניתן לטגן בו בטמפרטורות גבוהות במיוחד ובזמן טיגון קצר.
- אינו מכיל כולסטרול בגלל היותו שמן צימחי.
- יציבות ועמידות גבוהה לחימצון בטמפרטורות הגבוהות של הטיגון. (עמידות גבוהה מזו של שמן הסויה).
- בעל ערך תזונתי גבוה.

לשמן הכותנה יתרונות נוספים מעבר לתכונותיו הבריאותיות:

- אינו גורם לצרבת ולטעמי לוואי בלתי רצויים במזון המטוגן.
- אינו גורם להיווצרות ריחות לוואי בזמן הטיגון.
- חסכוני מאוד, ניתן לשימוש חוזר שוב ושוב מבלי לפגוע באיכות הטיגון.
- אינו נשרף מאחר והוא בעל נקודת עישון והצתה גבוהות ולפיכך בטוח יותר בשימוש.
- קל לניקוי לאחר הטיגון.

סטארין - היתרון הטבעי

שמן הכותנה מכיל סטארין – שהוא מרכיב טבעי בשמן. הסטארין מצטיין בתכונת יציבות גבוהה וניתן להבחין בו כמשקע לבן או כתרחיף בשמן הנוזלי. ככל שטמפרטורת האיחסון נמוכה יותר נוכחות הסטארין תבלוט יותר. עם התחלת חימום השמן ועלית הטמפרטורה יתמוסס הסטארין ויתרום את חלקו ליציבותו של השמן ולתכונותיו המיוחדות.

כיצד להשתמש בטיגונית?

טגון עמוק:
למלא כשני שליש מתכולת הסיר ב"טיגונית", לחמם לדרגת חום של 170 מעלות.
להכניס בהדרגה את המזון, לטגן עד קבלת גוון זהוב.

טגון קל:
לחמם "טיגונית" בכמות המספיקה לכיסוי תחתית המחבת, לטגן את המזון משני צידיו, אין צורך להוסיף שמן בזמן הטיגון.

אפיה:
להשתמש ב"טיגונית" במקום מרגרינה או חמאה, בכמות של שני שליש מהמצוין במתכון.

בישול:
מאחר ו"טיגונית" אינו מתאדה – ניתן להפחית את הכמות עד למחצית.

"טיגונית" – שמן כותנה מזוכך עומד בדרישות התקן הישראלי, ארוז בבקבוק משופר ואטום לחדירת קרני אור במטרה לשמור על איכות המוצר לאורך זמן. "טיגונית" מיוצר ע"י מפעל "מילומור" בהשגחת רבנות חיפה ונהריה.

מיוצר ע"י מילומור

לטגן מבלי שהאוכל יצא שמן

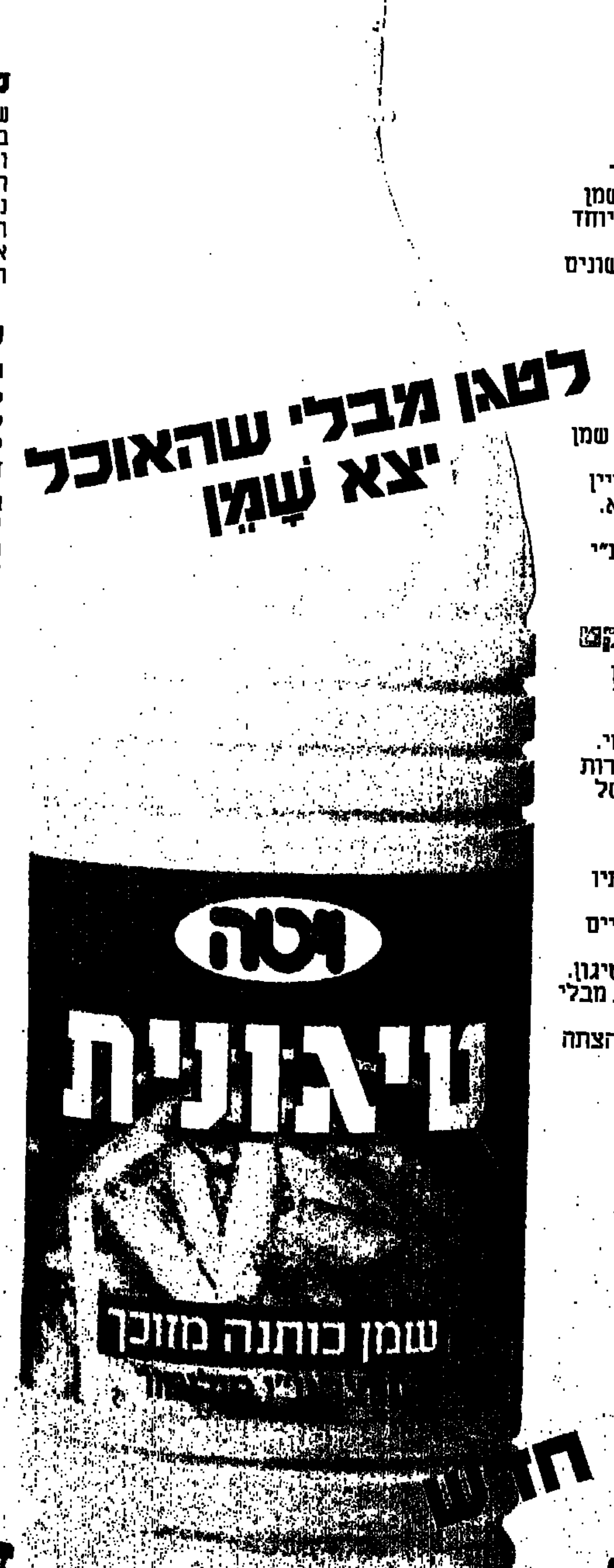

לא טעית - זהו ויטה

יש טעם ויש מבחר

המסעדה הגדולה
THE BIG RESTAURANT

מציגה:

כוכבים חדשים על המדף

עכשיו בהישג ידך באלפי חנויות וקיוסקים, מוצרי מזון ומשקאות טעימים של המסעדה הגדולה. מיצים טבעיים תוצרת רימון - קיבוץ גבעת ברנר, המיצים הטבעיים הטובים מסוגם! ללא סוכר, ללא חומר משמר וללא צבעי מאכל. רק משקה טהור הנסחט מפרי טרי.
לבחירתך: מיץ תפוזים, מיץ אשכוליות, מיץ אקזוטי, מיץ עגבניות ומיץ לימון.
ומה עוד מציעה המסעדה הגדולה! מבחר זיתים, מלפפונים במלח, בחומץ וירקות כבושים בטעם ביתי משובח, תוצרת קיבוץ בית השיטה.
ולקינוח: מצופים, וופלים וביסקויטים כשרים באריזות משפחתיות ואריזות אישיות, טעימים... טעימים. וגם סוכריות דרז'ה שקדים בשישה צבעים ובטעם אחד נפלא. מוצרי המסעדה הגדולה נבחרו בקפדנות לאחר שעברו מבחני טעימה. גם לך מגיע להנות מהם.

מרכז שיווק: ת.ד. 364, נתניה 42104 טל. 053-338733; 614653

ראיון עם יוסף חריש היועץ המשפטי לממשלה ל"ידיעות אחרונות"

העולם עפ"י חריש

הוא סיפור של שופט מיקצועי שלא תפש במה מדובר כשהציעו לו להיות היועץ

מאת אריה אבורי

"לפעמים, נדמה לי שיד הגורל מעורבת בכל מה שקורה לי מאז התמניתי יועץ משפטי לממשלה. זה מה שנותן לי כח להמשיך לסבול, לא להישבר ולא להיכנע. אין בדעתי להתפטר ולפרוש מתפקידי. אילו הייתי עושה זאת, בעקבות מאמרי תשנחות, הדבר יכול היה, אולי, להתפרש כצעד של אדם שהגיע להחלטה מתוך שקט נפשי דאוי.

"אך, עזיבתי עכשיו, אחרי מסע ההכפשה המאורגן המתנהל נגדי, גם בתקשורת וגם בחדרי חדרים, מאז נכנסתי לתפקידי – עלולה להיות בושת פנים. אין לי כוונה לשחק לידי מבקשי רעתי", אומר היועץ המשפטי לממשלה, יוסף חריש.

השיחות עם יוסף חריש התנהלו בשבועיים האחרונים בשעות ערב ולילה מאוחרות, עם שובו ממיטת אשתו, המאושפזת באחד מבתי החולים במרכז הארץ. הוא סועד אותה מדי ערב, תולה את מחלתה בהתקפות עליו. "אין לזה הסבר אחר".

לאחר אחת הפגישות, בדרך לביתו שבחולון, עלה מן הרדיו הפתוח שמו של הזמר אריק אינשטיין. חריש נעור, וכלוקח על עצמו סיכון מחושב, אמר: "הייתי רוצה שפעם אחת, אחד מנפגעי עיתונות צהובה יקום ויגיש משפט עם תביעת פיצויים ענקית, ושיהיה שופט אמיץ שיפסוק את הפיצויים האלה, ושתשלום הפיצויים ימוטט את העיתון. תאמין לי, הייתי רוצה לראות את זה".

■■■

במובן כרוז, חריש יושב בבונקר. בשבועיים האחרונים, היו בתקשורת 17 פרסומים עויינים ביחס אליו, ביחס לאיטיותו, לכושרו לקבל החלטות, להעדפות אפשריות.

הוא הגיע למשרתו הנוכחית מאולם בית המשפט. כשופט היה חסין־אש. אין לו, ולא היתה לו, וכנראה שאף לא ירכוש, יכולת בתחום יחסי הציבור, בניית תדמית, שיווק עצמי. הפתיחה שלו לא היתה מחמיאה. הוא, עם קבלת המינוי, הצטלם יותר מדי, דיבר יותר מדי, התנשק יותר מדי.

בדקע, עמדה, כענגה סמיכה, האהדה העצומה ליועץ היוצא, יצחק זמיר, שנתפס כהחלטי וכסמכותי בעניין אוטובוס 300 ונגזורותיו. לחריש, אדם רך למדי, עממי, נקי לשון, לא היה סיכוי טוב לבנות מיד דימוי עז ברעת הקהל.

היועץ היוצא, פרופ' זמיר, עד היום, נתפס בעיני חריש כאירוע טרומאטי. "אני לא מבין איך זמיר ניבנה ברעת הקהל כנועז כל כך, כמי שמודח בכוח, נדחף מתפקידו. הרי המציאות היתה שונה. פרופ' זמיר סיים את תפקידו. המישרה לא היתה מאויישת. אני לא השתתפתי ב'הדחתו'. היו לו יחסי ציבור פנטאסטיים, רחבים ביותר. אני לא מבין איך נוצר הדימוי שמינויי בא לשחרר את הממשלה מצרת השב"כ. איך אנשים ידעו מראש מה תהיה עמדתי בעניין? יש לא מעט אנשים שיודעים בדיוק מה היה אופי פרישת פרופ' זמיר".

■■■

עו"ד ד"ר אמנון גולדנברג ערך מסיבה לחריש, עם המינוי. המסיבה עוררה תשומת לב ציבורית לא קטנה. הציבור, מגורה על ידי פרשת השב"כ ופרישת זמיר, היה להוט להבין את פשר מינוי חריש, שופט מקצועי, אלמוני למדי מבחינה פוליטית וציבורית.

המסיבה הצמידה אותו למעמד גולדנברג. מה זה, בעיני הציבור, 'מעמד גולדנברג'? צמרת עורכי הדין. צמרת, שלה מהלכים שלטוניים וכלכליים מורכבים. המסיבה יצרה עויינות מה כלפי חריש, בקרב עורכי הדין שאינם נמנים עם מעמד גולדנברג. הרוב המכריע אינו נמנה עם מעמד זה.

יוסף חריש, היום, עדיין המום מהצורך המתמשך לבנות לעצמו תדמית סימפאטית, עצמאית והחלטית: "בין פרסומי השיטנה נגדי בעניין 'פסק הדין המשופץ', היו שכתבו כי היה קשר, כביכול, בין חתימתי המאוחרת בתיק זה לבין חברותי עם הפרקליט, עו"ד אמנון גולדנברג. זהו שקר גס.

"גם המסיבה שערך עו"ד גולדנברג אחרי שנכנסתי לתפקידי, לא היתה כולה מסיבה לכבודי. זו היתה הזדמנות נאותה לארח בביתו את נשיא המדינה ואישים פוליטיים בולטים".

■■■

"לא היה לפני יועץ משפטי, שפעל בממשלה, בה שני כוחות פוליטיים חזקים המנטרלים זה את זה. אני מוכרח להעניק ציון חיובי לדרגים הפוליטיים הבכירים שנמנעו מלהתערב, בדרך כלל, בהחלטותי, אולי משום שהתייחסו אליהן כאל החלטה של שופט. כך היה, כאשר הייתי צריך להכריע בעניין חלקם של ראש הממשלה דאז, שמעון פרס, וממלא מקום ראש הממשלה, יצחק שמיר, בעניין אוטובוס 300. לשבחם אני מוכרח לציין, כי לא אמרו או רמזו לי מה הם מצפים ממני.

"נדמה לי, שלא היה יועץ משפטי אחר שנפל עליו בעת ובעונה אחת עומס כל כך גדול של אירועים ופרשיות בעלי אופי בטחוני כלכלי חברתי. חלקם לא ידועים כלל לציבור הרחב".

■■■

האיטיות שיוחסה לו סימנה את גל הביקורת הראשון. חריש לא מצליח להשתחרר מאפיון זה. הוא נתקע גם לנסיון הוכחה נוגע ללב: שעות העבודה המרובות והארוכות שלו, נכונותו לעבוד. "הפרסומים על עבודתי האיטית כשופט, החטיאו את המטרה. עפ"י בקשתו של נשיא בית המשפט המחוזי טיפלתי, כשופט, בתיקי המרצות, ובאופן טבעי היתה האטה מסויימת בתיקים אחרים. כמות התיקים שהותרתי אחרי שפרשתי מתפקידי השיפוטי, היתה סבירה בהחלט. גם בתפקיד היועץ המשפטי אני עומד בעומס עבודה בלתי רגיל ופועל הרבה יותר מכפי שהציבור יודע. בחודש מסויים, למשל, טיפלתי בעצמי, בנוסף לעניינים מיוחדים ודחופים, בלא פחות מ־496 תיקי בקשה לעיכוב הליכים משפטיים.

"בצוות שלי היו כאלה שביקשו להוריד ממני באופן מוחלט את הנטל זה, אבל אני מעדיף להמשיך לטפל בתיקים הללו. באחרונה, העברתי הנחייה להעביר לטיפולי האישי כל בקשה למעצר עד תום ההליכים המשפטיים. דחיתי הצעה, לפיה הנושא יהיה בתחום טיפולם של הפרקליטים המחוזיים.

"אני מגלה רגישות רבה לא רק לנושא ריבוי המעצרים, אלא גם לתופעה של מעצר עד תום ההליכים. זו ענישה לפני המשפט. אני מתנגד לכך, עקרונית".

■■■

המסע הארוך נגד חריש ניזון, בין השאר, מחוגי פרקליטות המדינה, כפי שהוא ניזון מצורת דיבורו ומהצהרותיו.

לא מעט פרקליטים, וביניהם 'צעירים זועמים', ידעו לטעון לפני, כי המסע נגד חריש גובל ב"פגיעה בסדר הציבורי והמשפטי, בנוי על זרימת אינפורמציה שיטתית מחוגי משרד המשפטים על שלוחותיו, ומונע גם על ידי הבדלי המנטאליות שבין חריש לבין יצחק זמיר ואנשיו הקרובים".

יתכן שרק טבעי, במציאות הישראלית, שאיש מפרקליטים אלה לא היה מוכן להיות מצוטט בשמו, בגלוי. חריש דוחה את ההסבר בדבר הפרשי המנטאליות. "אין ממש הפרשי מנטאליות. אני עובד על פי קוד אחד מחייב, וקודמי עבד על פי אותו קוד".

פה ושם, למראה העיתונות, חריש מאבד את קור רוחו, ונדחף לתגובות רגשיות במיוחד. לפני זמן מה, בתגובה לעיתונאית, אמר באוזני אנשים: "אני משוכנע שאבי המנוח היה אומר לאבי המנוח, אילו היה פוגש אותו, שהוא מתבייש במעשיה של בתו".

אחד מידידיו של חריש: "גם אם אני סבור שלפעמים הוא מגזים בתגובותיו לגבי הנאמר עליו בתקשורת, אני יכול להבין אותו. כאשר אשתו, יהודית, היתה בריאה, היא ניסתה להסתיר ממנו מאמרים מעליבים, על מנת למנוע ממנו עוגמת נפש. כיום, הוא מנסה להסתיר ממנה מאמרים אלה, כדי למנוע ממנה צער".

בפגישה עם נציגות של אגודת העיתונאים אמר, בין השאר, שלמרבה הצער יש כיום בקרב ציבור העיתונאים "כלבים שוטים" יותר מאשר "כלבי שמירה".

הוא נוטה להאמין, שכלי תקשורת מסויים נטפל אליו בשיטתיות, רק משום שבשעתו, כשופט, הצדיק תביעה נגד אותו כלי תקשורת.

חריש: "האם זו הרגשה נעימה לבוא בכל שבוע לישיבת הממשלה, ולשבת מול שרים שקראו במשך השבוע כל מיני פירסומים שנועדו לפגוע בי ובתדמיתי? רק לפני כמה ימים, קרא לי מאמר ראשי, שלא להיכנע ללחצים של הליכוד ולקבל החלטה נחרצת בעניין חברי הכנסת שנפגשו עם ערפאת. האם אני נכנע ללחצים? יש לי, אולי, מול מסויים ששרי הממשלה סומכים עלי, יחסי עם מרביתם טובים".

■■■

השנה היתה 'שנת הפרקליט'. בעוצמה שאינה זכורה כאן, הגיעו לתשומת לב הציבור לא מעט עורכי דין, שעסקו בתיקים מעוררי עניין. שנה רצופת פרשיות, ועל כן רצופת עורכי דין. פרשיות גינדי, קלארין, בנק צפון אמריקה, ועדת חקירת הבנקים, חווה יערי, המחתרת, החנינה, פ.י.ט, השב"כ, בלאס, פולארד, סקאנדל ארנסט יפת, בין השאר – 'הניפו' שמות כעורכי הדין רמי כספי, אמנון גולדנברג, יעקב נאמן, אורי סלונים, ישראל קנטור, יעקב וינרוט, דוד ליבאי, עדנה קפלן. מסע פירסום נרחב ליווה את תנועת הפרקליטים. חלקם נעשה סלברטי'ס מקומיים.

פה ושם, הממשל עקף את עורכי הדין של המערכת הממשלתית, ופנה לעורכי דין פרטיים, שייצגו את הממסד.

הפנייה לעורכי דין פרטיים אולי מצביעה על תחילת התפרקות מערכת הייעוץ המשפטי הפורמאלית, ועל נטייה להקל ראש בכישוריה המקצועיים.

אגב, פה ושם, ניכרת נטיית עויינות כלפי עורכי הדין המובילים. עויינות של עמיתיהם,

(המשך בעמ' 48)

זמיר על הכוונת

מבקר המדינה לשעבר, עו"ד יצחק טוניק, שיגר ערב פרישתו מתפקידו, בראשית שנה זו, מכתב תודה נלהב אל יוסף חריש בו הוא מודה לו על פעילותו לשמירת מעמדו העצמאי וסמכויותיו של מבקר המדינה.

חריש הבהיר לוועדת הכנסת לביקורת המדינה כי אין לו כל כוונה ליזום תיקון בחוק, וכי במילוי תפקידו ימשיך להיות מבקר המדינה "אחראי בפני הכנסת בלבד ולא יהיה תלוי בממשלה".

כזכור, היתה מגמה, שניתמכה על ידי שר האוצר, משה ניסים, להגביל את סמכויות מבקר המדינה.

חריש נזהר מלבקר את קודמו בתפקיד, יצחק זמיר, בענין הטיפול במניעת הגבלת מבקר המדינה.

טוניק זהיר פחות: "זמיר גילה מידה מסויימת של צביעות".

יצחק טוניק, מימין, בחברת זמיר. "צביעות מסויימת" תצלום: אליהו הראתי

מכתב איום על המיטה

באחד הלילות, כאשר הגיע יוסף חריש למיטתה של רעייתו, כשעה שהיתה מאושפזת ב"וולפסון", הופתע לגלות מכתב סגור שהיה מופנה אליו. האחיות, ששהו כתורנות ליד מיטתה, לא ראו מי הניח אותו.

המכתב לא היה חתום. נאמר בו כי אם ימנע מלהסגיר את ויליאם נקש לצרפת, יש סיכוי שרעייתו תחלים.

את תיאוריית הקשר בין ההסגרה לגורלה של אשתו, ייחס הכותב ל'רבי קדוש' כולשהו, המתגורר בתל אביב.

חריש הזדרז להראות את המכתב לממלא מקום ראש הממשלה, שמעון פרס, ולשר ללא תיק, יצחק פרץ.

יהודית חריש לא ראתה עד כה את המכתב. יוסף חריש לא רצה לצער אותה.

חריש: "אני משוכנע שאם הייתי מראה לה את המכתב, היתה אומרת לי שהיא מוכנה להמשיך ולשכב בבית החולים במצבה הנוכחי, ובלבד שלא אכנע ללחצים ולאיומים מסוג זה".

הצביע בעד "שינוי"

היועץ המשפטי לממשלה נוהג להרגיש את העובדה שהוא אישיות בלתי פוליטית. בבחירות האחרונות לכנסת, הצביע חריש עבור "שינוי". אחד מראשי רשימה זו לשעבר, מורכי וירשובסקי, הפך המנגח הראשי שלו בכנסת ודרש כמה פעמים את פיטוריו.

וירשובסקי: "הוא הצביע אולי עבור רובינשטיין, ואולי לא בדיוק בעד "שינוי". הם ידידים. רובינשטיין תמך בבחירתו של חריש בממשלה".

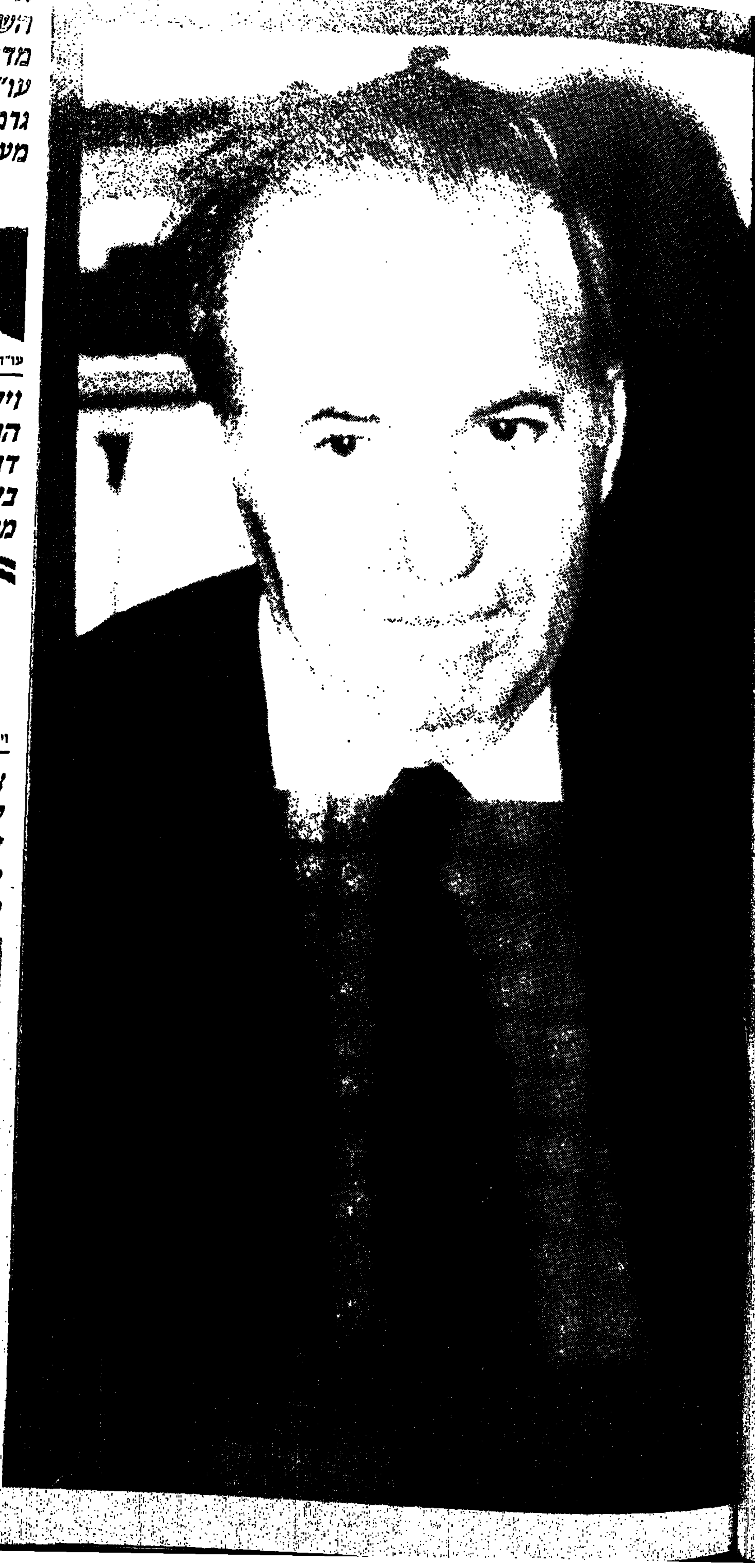

ומיקיאלבין לא עזר. השמחזוג מוקדמות מדי ● הידידות עם עו"ד שמואל ברזל גרמה שלא אהיה מעורב בתיקו

עו"ד שמואל ברזל

ויליאם נקש יוסגר. ההצעה של הרב דרוקמן לא מקובלת ● בעניין יוסי ביילין, מישהו היטעה

ויליאם נקש. תצלום: זום 77

אני לא סייעתי להדיח את פרופ' זמיר. הוא לא הודח ● טילפנתי לשר פרץ והזהרתי אותו

השר פרץ. תצלום: שאול גולן

הופעלו עלי לחצים בעניין אפרים פורן ● כל משתתפי 'הפגישה הלילית' יועמדו לדין

אפרים פורן. תצלום: זום 77

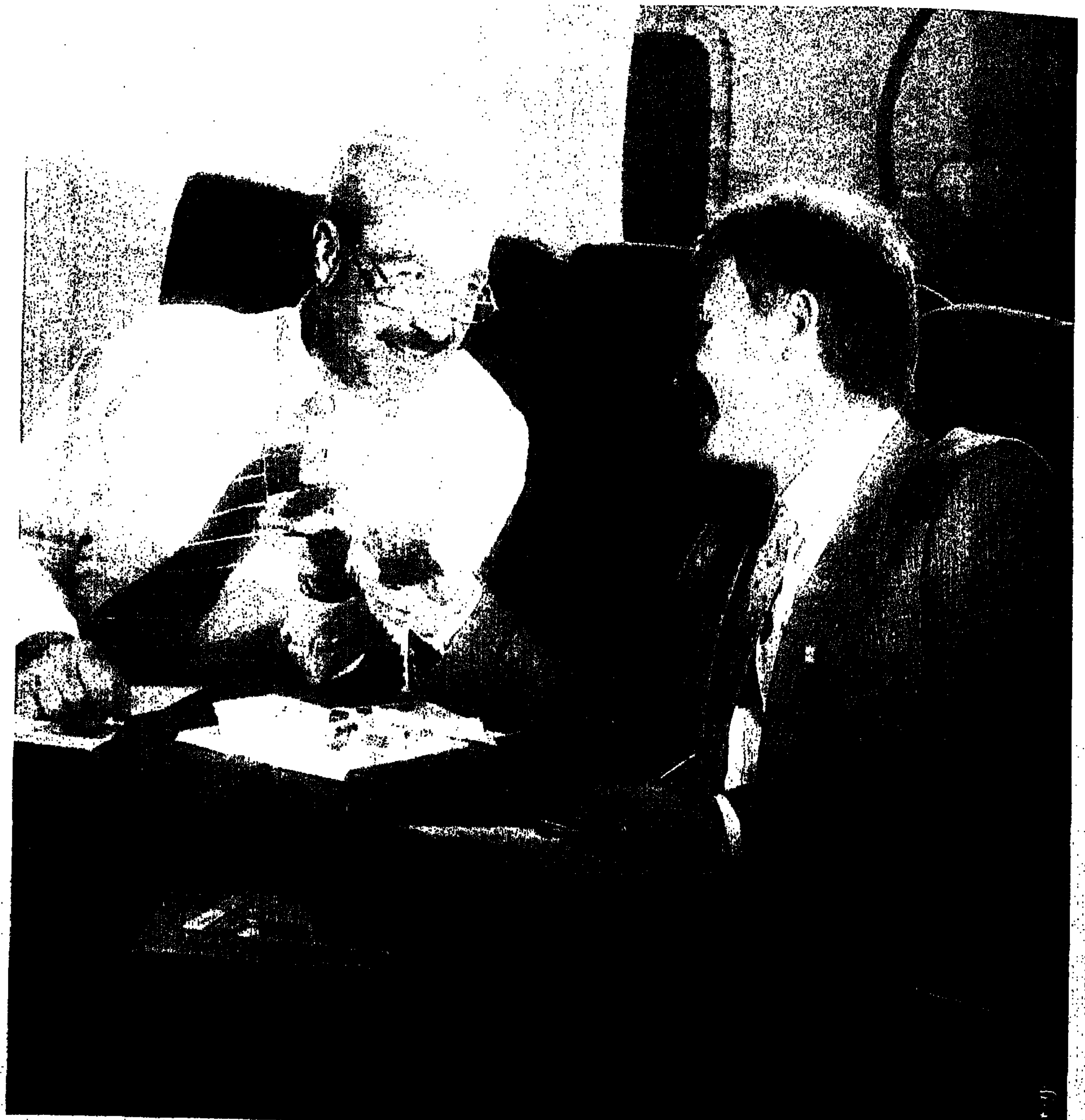

לסגור עיסקה בגובה 30,000 רגל

ב״אל על עסקים״ תחנה מטוסה בחברתם של אנשי עסקים בכירים, מקבלי החלטות ומובילי דעת-קהל. בקיצור: אנשים דומים לך, היודעים להעריך שירות מעולה ויכולים להרשות זאת לעצמם. זה מתחיל בבידוק (CHECK-IN) נפרד בנמל התעופה.

במטוס, תוך התרווחות בכורסאות הנוחות, לגימת משקה על חשבון הבית ועיון בכתבי-עת מעודכנים, עשויות להיווצר הזדמנויות עסקיות יוצאות דופן.

בדיוק ברגע הנכון תגיע סעודת העסקים המשובחת... ובקינוח... יתכן שכבר ״סגרתם״ עיסקה. עכשיו תהנו מחד מסרטי הוידאו או מצלילי המוסיקה, במיגוון תכניות השמע והצליל. כשתגיע ליעדך, תהנה מעדיפות בקבלת מטענך האישי.

ואגב, בטיסות לארצות-הברית תוכל לבחור במחלקת העסקים תמורת תוספת של $225 בלבד ($245 - ללוס-אנג׳לס). סגרנו עסק.

הלב ממריא אל על

EL AL אל על

משפט דמיאניוק. התצלום

אדם ברוך

תצלום: זום 77

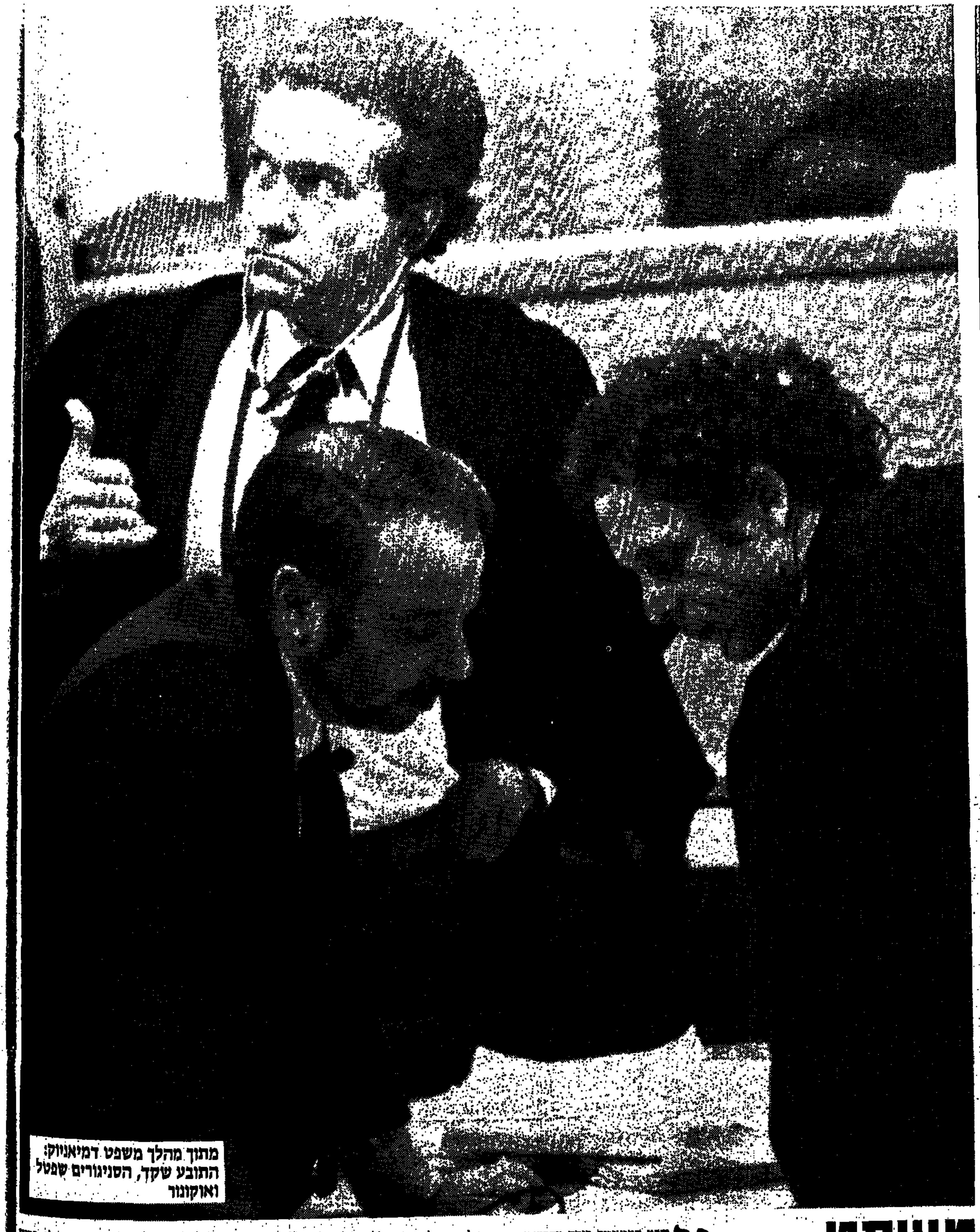

מתוך מהלך משפט דמיאניוק: התובע שקד, הסניגורים שפטל ואוקונור

משפט דמיאניוק כוסה בהרחבה עצומה על ידי צלמי העיתונות. הנאשם הינו דמות מאוד פלאסטית. גודלו, קרחתו, מבנה פניו, אטימותו הגולמית וקפל בשר־צווארו – מצטלמים בחרות רבה. אבל, בתצלום זה, המודפס כאן, דמיאניוק נוכח על ידי הערדו מן התצלום. כלומר, הוא נוכח רק בתחושה, הצופה כאילו משלים את ׳החסר׳, ומכניס את דמיאניוק לתוך תצלום הפרקליטים והתובע.

השלמה אינסטינקטיבית זו הינה כמעט בלתי נמנעת. העין, הזיכרון, הצורך הנפשי ורצף התצלומים שפורסמו, הם המכתיבים את ההשלמה. חלק מן הצילום המודרני, זה האמנותי, בנוי על השלמה פסיכולוגית מסוג זה.

במקרה מסויים זה, אין מדובר בצילום אמנותי, אלא בצילום עיתונאי משוכח, שתוחלתו עיתונאית מקצועית. צוות צלמי „זום 77״ היה במשפט על מנת להפיק ממנו תצלומי עיתונות יומית. לא אמנות, אלא עבודה. הם יצרו מאות תצלומים. הם לא ביימו את התצלומים. המציאות היתה הבימאי. המציאות כוללת מקריות. וזו, המקריות, הנה יצרן מובהק של איכות. תולדות הצילום רצופות מסמכי־צילום נהדרים, שהורתם ולידתם במקריות.

מתוך ים תצלומי משפט־דמיאניוק בחרתי בתצלום־זה, כיוון שהוא מתכתב היטב עם תולדות האמנות, ועם תולדות הצילום, ועם התפר המשותף לאמנות ולצילום. ובחרתי בו מכיוון שהוא פשוט משובח, נקי, מלא השראה. הייתי אומר, קלאסי.

קלאסי, באיזה מובן? קלאסי במובן ההעמדה הפנימית שלו, במובן ההבעתי, במובן היחס והמתיחות בין הדמויות. שקד ושפטל צפופי־ראש. אוקונור בעמדת־מתווה כמעט גראנדיוזית, אגודלו וכף שפתיו מכווצות, במתחות דק, אגודלו האחר בחגורת מכנסיו.

הגלימות והמתיחות הכללית מזכירים מחזות־מוסר, מחזות־דת, ויכוח בין נוצרים לבין יהודים – כפי שהם מוכירות איורים ישנים לטקסטים העוסקים במשפט ובלימודי משפט. איורים המבליעים את המעצימים, בדרך כלל, אלמנטים דראמטיים והירואיים.

„זום 77״ מייצגים תודעה עיתונאית מקצועית. לתודעה זו מעט עם מחזות־דת או עם איורי טקסטים העוסקים במשפט. והנה, למרות כו, „זום 77״ מגיב לרצף דימויי קלאסי, זה של ההיסטוריה של האמנות. אין זאת אלא שתת־ההכרה של הצילום העיתונאי מחוברת לתרבות הדימויים הקלאסיים.

ואף זאת: משפט דמיאניוק בהכרח מייצר מתוכו דימויים אלה, והוא מייצר אותם משום שהם טמונים בו: עצם המשפט, הנאשם המכוער, אנרגיית הפרקליטים, אולם המשפט כנושא בחובו אלמנט תיאטרלי מובהק, הקהל, הצבעוניות השחורה־אפורה, כס המשפט המכורה, התנצחות.

בדבות הימים, עשוי תצלום זה לחיות במנותק ממשפט דמיאניוק ולתפקד כאיור תצלומי לאווירת בית משפט באשר הוא. תצלום זה חומר גמיש, שאינו שומר אמונים להקשר הראשון שלו. ■

ברונו קרייסקי, בן 76, מסרב להרגע. עיוור בעין אחת, מושתל כליה, רגלו חולה, מחלים מזה חודשיים בעיר מרפא קטנה ● הבעיה עם אוסטריה, יגיד, שהנאצים הזקנים הרימו שם ראש ● יגאל סרנה עם קרייסקי, בגן מלון קולנהוף

הסתיו של ברונו

מאת יגאל סרנה, שוויץ

בן ישבו בגן מוצף השמש של מלון קולנהוף, סתיו שוויצרי חמים, יכול ברונו קרייסקי הפנסיונר לפשוט קדימה את רגלו החולה ולהגיד בסיפוק מסוים: „מעולם לא נתתי הוראה לחסל אדם". כקנצלר אוסטריה לא ביקש משירותי הביטחון שלו לחסל מישהו, גם לא טרוריסט. „הייתי בר מזל. כמה מידידי הטובים כמו אולאף פאלמה, או הגרמנים, נתנו הוראות חיסול של טרוריסטים, לכן אולי פחדו יותר לחייהם אחר כך".

כמהלך פגישתנו יגיד קרייסקי שוב ושוב: „אני איש זקן, אין לי יותר חלק בפוליטיקה". אבל, הניצוץ נותר בעיניו ובאותה נשימה ידבר על עתיד העולם, על אחריותו ועל האהבה שעדיין רוחשים לו האוסטרים, נתיניו לשעבר. כי איך ישקע בשגרת בית המרפא של באד־ראגאץ, הוא שניהל את האימפריה הקטנה, ישב באוהל מדברי עם קאדאפי, שיכנע את הרוסים להרפות מארצו. חבק עולם.

לא. הוא אינו זוכר את עצמו חש פחד עמוק לחייו מפני מישהו או מפני המוות. „ואין פה עניין של אומץ אלא החלטה. כבר נעצרתי ע"י הגסטאפו, עברתי בין אלפי מפגינים זועמים, מזויינים במקלות, טסתי באווירון פולני קטן וישן. עכשיו, אני זקן ושוב איני מטרה לאיש".

מההר מעל בית המרפא נשמעה ירית צייד. עשן התאבך מתוך היער הירוק וענן לנבנן כצמר גפן קל אפף את פסגות ההרים סביב. נוף שוויצרי נפלא, שיופיו חודר לנשמה ומרגיע גם נפשות חסרות מנוחה. הרוח ספוגה ריחה של המדשאה הכסוחה ועוד בת ריח שנודפת במלונות פאר ישנים.

קצת מעל למלון אראה, שעתיים אחרי שיחתנו, ארבעה תותחי שדה מבריקים וגדר תיל מתוחה לצד הכביש. תמרון קטן של צבא שוויצריה. יותר עניין של תוכנית אימונים רב שנתית מאשר פחד אמת מהמלחמה הבאה.

גרגרי יער שחורים

קרייסקי עכשיו בן 76, איש זקן, עינו הימנית נחלשה עד כדי עיורון, כליה הושתלה בגופה. לפני חודשיים וחצי, שבר את רגלו בביתו הווינאי בנפילה רעה, „ומאז השתנה כל סדר החיים שלי". אבל, הוא לא שבר כלי. צלול מאוד ובעינו הניצוץ הזה שמעיד על רצון חיים חזק ועל אי היכולת להיות ולוא גם רגע מחוץ לשטף העניינים. פניו, זולת השקיות הכבדות העוטרות את עיניו, שופעות למראה. אף זקנו אינו לבן כולו. גופו זקוף. בהליכתו יעזור בקב מתכת. כבר ארבע שנים נחוץ לקנצלרות, הולך ומתרחק מהכוח הכל יכול כמעט שהיה בידו. הקיסר היהודי של אוסטריה.

תשע שנים חלפו גם מסתיו 78', כאשר אמר לכתב העיתון ההולנדי „טרוב", כי מנחם בגין הוא חנווני פולני ועורך דין קטן מוורשה. „היהודים המזרח אירופאים האלה, מחשבתם כל כך מעוותת". אמר ועורר על עצמו סערת שנאה ישראלית. מקץ שמונה שנים לפרשה, בגין סגור באפלת חדריו וקרייסקי מחלים בבית מרפא שוויצרי.

– מה אתה חש כיום כלפי בגין?

„זקן מסכן. כולנו עכשיו אנשים זקנים ומסכנים. זה מוזר איך אדם שנראה חזק כל כך כמו בגין, ייעלם ככה. זה נס. גורלו נוגע ללבי, אינני שונאו".

אולי זו הסולידריות של ישישים שכוחם אבד, דברים הרי נסלחים, אי שם, בעבר הלא רחוק, פיקדו על יחסים בינ"ל, הזיזו כוחות. אלא שקרייסקי עדיין פעיל כל כך. כותב כרך שני של זכרונותיו, נוסע בעולם, מרצה ביפן, בקוריאה, בבריסל. מייעץ פה ושם.

אכן בר מזל גדול הוא. ב־76 שנותיו הארופאיות, חזה קרייסקי בנפילתה ובעלייתה מחדש של היבשת הישנה. הוא גדל בווינה של ראשית המאה, בה חקר פרויד את חלומותיהם המופרעים של אנה או ואיש הזאב.

בן חמש וחצי צפה בגופת הקיסר פרנץ יוזף מובלת על מרכבת סוסים שחורה, עבר את המלחמה העולמית הראשונה שריסקה את עולמו הישן, למד בוינה הרעבה ואחר כך חי את המלחמה השניה שניפצה כל מה שנותר. נאסר, נחקר, נמלט ואחר לקח חלק פעיל בבניית אירופה החדשה מהחורבות, אירופה בה ינוח עתה בשלווה לעת זקנתו. אפוף מלצרים לבני מקטורן שטורחים סביב צלחת הפירות שלו, גרגרי יער שחורים, פטל ארום, תות שדה איטלקי, ענבים סגולים בזוקי מי סוכר. עוד חלב חר קרייסקי קפה? תהז הו, נוחות נפלאה.

על כיסא גלגלים בדמשק

קרייסקי יודע מה אורב מעבר לפינה. כמו כל הדור ששרד מהמלחמות העולמיות, אנשים זקנים ולמודי ניסיון מר, הוא יודע מה שבריריי הקיום ההגוע למרגלות ההר, ומה מהיר המעבר מהשפע ומהשגשוג אל התוהו ובוהו הקטלני.

כאן, יותר מאשר בכל עניין אחר, מעורה התהום בינו לבין הישראלים הנלחמים ללא הרף מאז שני דורות או יותר. קרייסקי אומר, שהפחד שיחוש לפעמים לשלום אירופה נובע ממתיחויות שמחוץ ליבשת. „גרמניה הרי לא תלחם שוב בצרפת, זה עבר לבלי שוב, אבל מלחמה בין ישראל לסוריה יכולה לגרוף את העולם כולו. מדוע אינכם חדלים להילחם? איני סומך כהוא זה על המנהיגים שלכם במזרח התיכון".

הוא נרעד, מתמלא כעס בדברו על ישראל. „הישראלים האלה, הממשלה הגרועה שלכם. אין לי בה שום אמון. על אסאד אני סומך יותר מאשר על שמיר. כן, אני חייב להודות. על אסאד אני סומך יותר. יש לו מה להפסיד".

– אתמול בטלפון נשמעת מריר כל כך כלפי ישראל.

„אגיד לך למה. לפני שנתיים בערך נסעתי לדמשק, הייתי על כיסא גלגלים והרופאים הזהירו אותי שאני מסכן את חיי. הלכתי לפגוש את אסד וכמה פלשתינאים בעניין שחרור שבויי המלחמה שלכם. אתם קיבלתם את השבויים, ואחר כך קראתי בעיתון שמפגינים נגדי בישראל. אני פועל, ואתם באים עם פעולות התגמול שלכם, ההפצצה הזאת השבוע בלבנון, והורסים הכל. התייאשתי מכם".

סביבו, במרפסת הגדולה ועל הדשאים, נחים מחלימים שיצאו מהמרחצאות וורדרדים מהמים, שרועים בשמש או לוגמים קפה טוב, מרשרשים בעיתונים שוויצריים. קרייסקי מגיע לשיחה מהמרחצאות, לצידו מלווהו, גבר בחליפה אפורה שממתין בצד, מסמן זמני ארוחות או שעות טיפול.

ברונו קרייסקי וגולדה מאיר, 74'. 'פרשת כוס המים'

קרייסקי בטרנינג לבן, נעלים פתוחות, נשען על קב מתכת, נעצר כלובי ליד פראולין אוסטרית ככת ארבעים, מטופחת, לא יפה, משוחח איתה, מחייך, מפלרטט קלות בשביל מחזור הדם. מחלים זקן שחולף בסמוך, מסיר את כובעו בתנועה נלבבת מול שליטו לשעבר, מקשקש במפתחו. קרייסקי נפרד מהפראולין. „נשב בשמש", אמר.

גילויי החיבה סביבו מחממים את לבו. לפעמים, מתוך חשש שבאורחו יאחז רושם לא נכון, יגיד קרייסקי, כי רבים מהאוסטרים עודם אוהבים אותו. „לא נשכחתי. אוסטרים שבאים לכאן בימי ראשון, מתייחסים אלי כאילו עוד הייתי הקנצלר. אין לי סיבה להיות ממורמר. הנה", יצביע לפני על המלצר, „הוא וינאי, שאל אותו ויגיד לך שרוב האוסטרים בעדי יותר מאי־פעם. לא נשכחתי".

קרב תרנגולים יהודי

הקרבות הגדולים כבר מאחורי גבו. שבע קרבות שניהל על עצמאות אוסטריה וניצח, או המלחמה עם שמעון ויזנטל ציד הנאצים הווינאי, שנוא לבו, או מלחמותיו עם גולדה, בגין. קישון קרא לזה „קרבות התרנגולים היהודים".

איש לא קל, קרייסקי והזיקנה אף היא לא ריככה אותו. בסתיו 78', אחרי שפירסם העיתון ההולנדי את התקפת קרייסקי על בגין, ישראל והבריונים הצבאיים שלה – כתב לו אפרים קישון תשובה גלויה בעיתון הגרמני דר שפיגל, קרב תרנגולים שנון, הגרמנים אהבו את זה.

בסך הכל, גם קישון, שיושב בשוויץ ומנפנף בציוגות הזקופה שלו, מספק להם חומרים כלבבם, בלשונם. „הכה אותנו, ברונו, כתב קישון, אנחנו התוף שלך... לא רק לקרייסקי יש קומפלקס ישראלי, גם לישראלים יש קומפלקס קרייסקי לא קטן... אתה מתאר אותנו באור מסמר שיער, וגו כומן מתווך במחתרת ועוזר ליהודי רוסיה... למרות הכל, משתוקקים אנו להכריז על פסק זמן במלחמת התרנגולים היהודים שלנו. אין לנו חשק לשעשע בה את העולם לאורך ימים. אנחנו קצת עייפים, ברונו. בוא נעשה שלום, את תועה"...

הקומפלקס ההודי. גם עכשיו, כשבתנו בגינת מלון קולנהוף, מרהים אותי איך בקטע הישראלי קרייסקי קופץ בכעס מכסאו, כיצד דברים הקשורים בישראל מרגיזים אותו יותר מכל נושא אחר. הוא, שעסק בשלום העולם, באבטלה באירופה, בנשק גרעיני ובעולם השלישי.

קרייסקי סובל מאותה רגישות־יתר יהודית לחטאי אחיו. לובה אליאב סיפר לי, כמה רגיש היה קרייסקי הקנצלר לכל מלה שנכתבה עליו בישראל, כאילו היה ראש ממשלה ישראלי, איך נסרקו בשגרירות האוסטרית כל העיתונים העבריים, נגזרו קטעים על קרייסקי, תורגמו והונחו בו בבוקר על שולחנו.

– חלמת פעם להיות ראש ממשלת ישראל? לבוא לארץ היהודים ולהוביל אותה כפי שאתה רוצה?

„לא. אני לא מסוגל לתאר את עצמי במקום המוזר הזה. הו לא, הכל מוזר שם ואני לא אוהב את הרעיון הזה, להיות ראש ממשלת ישראל. בשום נסיבות. אתם לא צריכים אותי, יש לכם אנשים מאוד חכמים. תראה אדם כמו אבא אבן, אבל איזו השפעה יש להם, אפס".

בדברו על ישראל ישתמש שוב ושוב במלה „מוזר", כאילו שוב אינו מבין את המתרחש בה. „ישראל נעשית יותר ויותר מזרחית ופחות הגיונית. אין למזרחיים מסורת דמוקרטית וגם לא עברו את השואה שהיא הניסיון המעצב ביותר על המערביים. מתי המזרחים עברו איזה אסון גדול? אולי במיגול בבל. הם רוב והם לא מבינים אתכם".

– אולי הזמן יפתור את הבעיות.

„לא, אתם קטנים מכדי להיות כור היתוך. הזמן עבר ולא נוצל לבניה, רק למלחמות. שוב איני מבין אתכם, איך מדינה עם מסורת אירופאית, מושבה של חלוצים מערביים, משתנה כל כך, הופכת אגרסיבית ולא דמוקרטית".

– אתה בז גם ליהודים מזרח אירופאים. כבר דיברת בבוז על בגין כחנווני פולני.

„לא. אינני עושה הכללות. אני מעריך את בשביס זינגר".

– אינך נשמע סלחן. בראיון ב„פרופיל" אמרת שסלחת לכולם, גם לנאצי הזקן ולטר רדר.

„לא אמרתי שסלחתי, אלא שרדר היה ככלא שנים רבות, זקן וחולה, ואני כקנצלר צריך לדאוג לאזרחי. רדר קיבל מאסר עולם, וזה כולל את הזכות לחופש אי פעם. לוא מת בכלא, היה הופך לגיבור כמו הס".

– לפעמים נראה שאתה פחות סלחן כלפי אריק שרון, מאשר כלפי הנאצי הזקן הזה.

„כן. אני סלחן לאדם זקן נטול כוח כמו רדר. אינני יכול לסלוח לאיש חזק כמו שרון. בעיני, סברה ושתילה הוא אותו פשע שביצע רדר באיטליה. יש לי חבר רופא אוסטרי, שדיווח לי מסברה ושתילה, איך עמדו החיילים הישראלים על הגגות סביב בזמן הטבח".

מחלת אשתו

שבועיים שכב קרייסקי בבית חולים בוינה אחרי ששבר את רגלו בקיץ האחרון, נותח. מסמר מתכת הוכנס לירכו. „הנה פה", הוא מסמן על הרגל את אורך המסמר. אחר כך, הטיסו אותו לבאד ראגאץ, עיירת מרפא ונופש, מגרשי גולף, יער ריחני, סוויטה כמה קומות מעל המרפסת בה אנו יושבים.

ישראלים קשישים מזהים אותו ברחוב.

[illegible] נשמעת בחדרי ההסבה השקטים. „[illegible] פה מצוין". בשמונה בבוקר קרייסקי [illegible], הולך לארוחת בוקר, יורד לטיפול, [illegible], תרפיית מים, מסאז'ים. קורא הרבה, לא רואה טלוויזיה בכלל, עיתונים בינ"ל, עיתון אחד אוסטרי.

– אתה הולך לישון מוקדם?

„לא, בכלל לא, אני קורא עד מאוחר".

אשתו ורה, לה נישא לפני 45 שנים בשבדיה, בזמן המלחמה, מאושפזת בעיירה קור, 20 ק"מ מבאד ראגאץ. בעיות קשות בחזה. לשם יסע אחר הצהריים.

– המחלות, המצב הגופני, מתסכלים אותך?

„לא. אני חייב לקבל את זה. זה לא אושר להזדקן. אבל עשיתי בחיי כמה שיכולתי. הגרוע מכל בשבילי זה, שמישהו במשפחה חולה. אני חש חסר אונים. אפשר להילחם באבטלה או בבעיות העולם השלישי, אבל מה אעשה מול אומללות במשפחתי?"

שאלות אישיות ינסה לפטור בקוצר רוח, נוהם משהו ומיד מוביל את השיחה לעניינים בינ"ל, כמו ששרון סוחב את המראיינים לאן שהוא רוצה. משאלתי על המגבלות שהטילה עליו נכותו, יפליג במלוא מפרשיו אל מצבו של וילי ברנדט, ואיך פספס את נאום הפרישה המבריק שלו. החיים האישיים הם פרק לוטה באפלה אצל פוליטיקאים, תחום דימדומים רווי קרבנות משפחתיים. קרייסקי יתקשה להסתיר את מועקתו נוכח מחלתה של אשתו.

אחיו האומלל

בקרב המתמשך קרייסקי־ישראל נשלפה תמיד משפחתו, שורשיו היהודים וכמכה מיוחדת מתחת לחגורה גם אחיו פאול, הגר בישראל. בן משפחה פגוע ראש, בשולי החיים, שותף כלים, הדרון ז"ל.

באוקטובר 73', בעיצומו של גל שנאה לוהט לקרייסקי בישראל, אחרי שהופצה גרסת גולדה „איך לא קיבלתי אפילו כוס מים אצלו" – ראיין חיים מס את האח בחדרו, ברחוב רבנו גרשון בירושלים, שם חי מקצבה של ממשלת אוסטריה. תמונת ההורים קרייסקי היתה תלויה על הקיר המתקלף.

האח פאול, מבוגר מברונו בשנתיים, הגיע לישראל לפני מלחמת העולם השניה, במעפיל. „אוהו", אמר האח לעיתונאי, „עקשן גדול אחי ברונו, עוד מילדות. אם מכניס משהו לראש, שום דבר לא יוציא אותו".

ב־1932, נפגע פאול באירופה מפגיעת דיסקוס בראשו, נגרם לו נזק מוחי. כשעלה לפלשתינה, מכר אסקימו על שפת ים תל־אביב, רחץ כלים, חתונתו עם לאה קליש, נולד להם בן יחיד, לאה חלתה ונפטרה. הילד גדל במוסדות ובחדרי אביו. מהלך חייו משובש ואומלל.

בזמן שברונו טיפס לפסגות הממסד האוסטרי, הסתתר אחיו בחדרו הירושלמי, מפחד הילדים ברחוב. חיים מס, שראיין את פאול קרייסקי ב־1973, סיים את כתבתו במשפט „ההתנכרות לאח מקורה כנראה באותם מניעים נפשיים, שהמריצו את קרייסקי לפגוע בעם שלם תמורת יתרון הרגע". לא פחות. האח פאול עוד יישלף מספר פעמים כתחמושת נגד ברונו.

בנו של פאול, יוסי, התגייס לחיל האוויר, חי בירושלים. הוא מצוייר באילן היוחסין של הקרייסקים שפורסם באוטריה. לפני נסיעתי לראיון, התקשרתי לביתו של יוסי קרייסקי בירושלים. ענתה לי בתו אירן, בת תשע, קרויה על שם אירן פליקס, אמם של ברונו ופאול, שנפטרה ב־1969, ועוד הספיקה לבקר בישראל. יוסי נפרד מאשתו לפני חמש שנים, היא אינה יודעת היכן הוא „וממילא", תגיד גרושתו, „לא ידבר על דודו ברונו".

קרייסקי בבאד־ראגאץ לא הביע עניין במשפחתו הירושלמית. גם על משפחתו שלו ימעט לדבר. לכתב „פרופיל", שראיין אותו ב־84', סיפר בשקט בשקט, כי בשנים בהן היה מאושר מאוד בפוליטיקה, שנות שיא כוחו, „היו בעיות בחיי המשפחה". לא פירט.

בתו סוזן, בת 39, נשואה לברנרד דוראו. בנו פטר, בן 43, נשוי לאווה זגרצה. היתה תקופה בנעורי הבן, שהיה שמאלני קיצוני, השתתף בכל ההפגנות נגד הקנצלר אביו. אחר כך נרגע, נסחף אל הקיום האוסטרי הנוח, עבד בחברת הניהול האמריקאית הענקית „מקנזי", יחד עם גרהרד, בנו של ולדהיים, שהיום פועל לצד אביו. „שמאלנים לא עובדים במקנזי", יגיד לי עובד לשעבר של החברה, שהכיר את השניים. חלף מרד הבן באביו.

לקרייסקי שני נכדים, דניאל בן תשע, שנולד בשנה בה נולדה אירן בישראל, ואוליבר בן חמש עשרה.

– אתה יכול להבטיח לנכדיך עולם בטוח?

„לא".

„אולי פעם יהיו נכדי דתיים, איני יודע", אומר קרייסקי, „איני משפיע על איש. זו החלטה אישית, כמו ההחלטה שלי לא להיות דתי. הורי מעולם לא אמרו לי במה להאמין".

הקרייסקים מתבוללים זה דורות. גלגולה המוזר של משפחה יהודית. השבועון „פרופיל", ה„טיים" של אוסטריה, הקדיש כתבה לשושלת הקרייסקית, צילם את מצבתו העברית של ברנרד, אבי־סבו של קרייסקי, שנפטר ב־1899. אותיות עבריות על אבן ישנה נוטה על צידה, בבית עלמין יהודי. מאה שנים חתרו היהודים לאמנסיפציה, כונה רונויט ווילסט כשיצאה הביוגרפיה של ברונו קרייסקי. היטלר קטע הכל, ואחריו שבה האמנסיפציה והשיגה שני שיאים: ליאון בלום בצרפת וקרייסקי באוסטריה. דבר שנראה כמו נס, קנצלר יהודי במדינה אנטישמית. אירופה היטיבה עם קרייסקי.

– ואלוהים?

„מצטער, אבל באמת איני חושב על אלוהים. אני נקי מדון גם בזקנתי. יש לי את החוקים המוסריים שלי ואת אמונתי. איני חש צורך בדת. גם איני אתאיסט, מעולם לא ניסיתי לשכנע מישהו שאין אלוהים".

– חושב על המוות?

„במקצוע שלי מוות היה סיכון מחושב. זה סוף החיים ותו לא".

– געגועים?

„הו כן, כן, אחד הדברים העצובים בגילי, שאתה מאבד כל כך הרבה חברים. לפעמים אני חש בודד מאד".

גואל העולם או פושע

מעל למלון קוולנהוף מטפסת הדרך על ההר, עוברת דרך מנהרה אפלה ואחר ביער הירוק גבה העצים. ריח האדמה הרשנה, הבתים הצעצועיים למראה. על המצוק הסלעי מעל לעיירה מתנופף דגל שווייץ כמו על טירה כבושה. בפונדק, ליד עצי אגס, כורעים מגורש הפרי הצהוב, יושבים הכפריים, שותים בירה מקומית חמוצה מדי. ילד מפגר מזיל רירו על הרצפה הנקיה.

בחדר האוכל של המלון מוגשת ארוחת הצהריים, אורחים פזורים על פני האולם הגדול, כלי הכסף, יין משובח נמזג, קרייסקי טועם, נזכר בפגישתו הראשונה עם קאדאפי, לפני שנים רבות בלוב, שנים קודם שהביאו לוינה ועורר תדהמה מהולה בכעס.

תמיד הפתיע קרייסקי. נסע למקומות אסורים, הפך את אוסטריה הקטנה, השולית והנייטראלית, לקרש קפיצה למסעות תיווך תובקי עולם. כאילו היה מורע מראש לתפקיד גדול ממידות ארצו שהוטל עליו, והאימפריה הענקית של ילדותו נושפת בעורפו. המלה „שליחות" שבה ועולה בדבריו.

בביוגרפיה שלו על קרייסקי, כתב ריימאן, כי „האיש ללא תכונות" של רוברט מוסיל הוא ספרו האהוב של קרייסקי, אותו לקח איתו בהימלטו מהנאצים. „אולריך", כתב מוסיל על גיבור ספרו, „התקשה להיזכר בתקופה מתקופות חייו שלא היתה חדורה רצון עז להיעשות איש גדול. בקשה זו היתה טבועה בו מיום שנולד".

קרייסקי, מעל מרק הכרוב, יגיד כי לקח את הספר הזה לשבדיה, „פשוט כי היה בכריכה רכה ונכנס בכיס המעיל, אחר כך ניפחו את זה, אבל אהבתי את הספר, אם כי איני מזוהה עם גיבורו, האיש ללא תכונות, ואיני דומה לו".

הביוגראף של קרייסקי, ריימאן, חושב אחרת. הוא כתב על דימיון בין אולריך לקרייסקי: הסקרנות, ההתייחסות לעולם כמעבדת מוזקו. דברים שכתב מוסיל המבריק על אולריך האוטטורי, לפעמים אכן דבקים בקרייסקי. „יכול אתה להיעשות גואל העולם או פושע", כתב מוסיל. קרייסקי בחר בגואל, אבל אמר פעם בראיון, כי „יכולתי להיעשות גם פאשיסט".

נסע לחומייני

בקיץ 80', כשכולם הביטו בבעתה במפלצת שצמחה פתאום באיראן, נסע לשם קרייסקי. ראש מדינה מערבי ראשון, מאז תפיסת בני הערובה האמריקנים. בא לדון בשחרורם. נפגש עם באני סאדר, יומיים בטהרן, ושב לוינה. מקורביו דיברו על פרס נובל לשלום. ביולי 79', ישב 13 שעות עם עראפת. „אני מוכן לפשרה כזאת עם ישראל, שאבי היה מתהפך בקברו", אמר מנהיג אש"ף. יחסיו עם עראפת ידעו עליות ומורדות. בסירטאווי נזף פעם קרייסקי על מתינות יתר שגילה כלפי ישראל.

קאדאפי, בבואו לוינה במרץ 83', ע"פ הזמנת קרייסקי, נחשב לאורח הממלכתי הסוער והמפתיע ביותר מאז ביקור חרושצ'וב. תמיד חיפש קרייסקי פירצה במקום בו נתקעו אחרים, הרגיז אנשים, אבל סילק דיבוקים. ניתן להבין את כעסו על ישראל, שנמנעת מכל דו־שיח עם אויביה, אך גם את זעמה של ישראל מול פגישותיו עם הקיצונים באויביה, אף כי הפיקה רווח ניכר מפגישות אלה.

מעל מנת בשר העגל, יספר על פגישתו עם ג'יבריל. קרייסקי היה אז בדמשק כאיש פרטי כבר. חולה בכיסא גלגלים, לסגור את עניין שחרור שבויי צה"ל. ג'יבריל פגש אותו רק אחרי לחץ של קאדאפי.

– איזה רושם קיבלת מג'יבריל?

„נפגשנו בבית ההארחה הממשלתי בדמשק. כשנכנס לחדר, ראיתי מיד שזה איש מלחמה. הוא שונא את עראפת ופלשתינאים אחרים, והם שונאים אותו. מלחמה מורה. ישבנו שעות ודיברנו באנגלית באמצעות מתורגמן".

– למה סייע לך קאדאפי?

„כי אנחנו ביחסים טובים. בעיני הוא רובספייר, מהפכן. בשביל העניים הערבים הוא גיבור".

– לפני פגישות כאלה אתה מקבל חומר רקע?

„כן. אני לא יכול לדבר על הכל, אבל לפני פגישה ראשונה עם קאדאפי, קראתי את הספר הירוק שלו. היתה פגישה קשה, אמרתי לו כל מה שאני חושב".

חומר סודי

באוקטובר 82', אחרי מלחמת לבנון, פנה מנחם בגין ללובה אליאב, דרך האלוף נתיב, וביקש ממנו שיקח על עצמו את הטיפול בחו"ל בנושא נעדרי ושבויי צה"ל. איש לא הצליח להגיע לחלק מהם. אליאב קיבל אישור מבגין להיפגש עם כל אחד. לקח את החומר הסודי שהיה בצה"ל, ונסע לוינה. רק קרייסקי יכול לפתוח את הדלתות הנעולות, חשב. מהמלון טלפן למרגיט שמידט, ראש לשכתו של קריסקי עד היום, וביקש פגישה דחופה עם הקנצלר, בערב כבר ישב מול קרייסקי, בביתו הווינאי משורייין החלונות.

אליאב הביא את כל התיק: שמות הנעדרים, מקום ההעלמות, תאריך. „אמרתי לו שאני בא בשם המשפחות ובשם המדינה בסדר הזה". הם הסתדרו טוב, קרייסקי ולובה. ביחד עשו את הבלתי אפשרי, והגיעו לנעדרים הנעלמים.

קרייסקי, בגינה הריחנית של קוולנהוף, יזכיר את עניין השבויים כמין מדליה ישראלית מטהרת, שתלויה על חזהו האוסטרי המושמץ. הוא העמיד את משרדו לרשות אליאב, כולל מנכ"לו ד"ר הרברט אמרי. מאז ועד מותו המסתורי של אמרי, ב־85', נשמר הקשר.

באותו ערב כבר טלפנו לסירטאווי בפאריז וביקשו שיגיע. ואכן, תוך יומיים, התייצב והחלו הפעולות. ד"ר אמרי טס כ־30 פעם לבגדד, לדמשק ולמקומות אחרים, ישב עם שליחי עראפת בפלמה דה מיורקה, בית הקיץ של קרייסקי.

לובה היה מגיע לאירופה, יושב עם קרייסקי בחדר הריאליזה, שנבנה בביתו בשל מחלת כליותיו; רופא, שתי אחיות, מכונת הכליה ואליאב מעדכן את ברונו מה קורה עם גרוף או עם חזי שי. „יום אחד, אמרתי לקרייסקי", יספר לי אליאב, „בעורקים שלך זורמים גנים יהודיים של פירוקן שבויים". קרייסקי צחק".

– אתה עוד מסייע בעניין שבויי הנעדרים כיום?

קרייסקי: „לא. כבר אין בידי להביא תועלת".

רייגן הבלומניק

[illegible] מעבר לחלון חדר ההסבה [illegible] זקן [illegible] את הדישא, אוטוף על [illegible] למריצה גדולה. בדברו על זקנתו ועל געגועיו לאנשים שמתו, יגיד קרייסקי, כי הצד הטוב של הזיקנה הוא כל אותם האנשים הצעירים שמחכים לו כאולמות מלאים בבואו להרצות. בעיניהם, הוא אחד מאחרוני המנהיגים האירופאים שרגליהם נטועות עדיין במלחמות הגדולות. הוא ראה את צ'רצ'יל, את רוזוולט ואת סטלין וראה איך מתוך הריסות הערים החרבות קמה, כעוף החול, אירופה החדשה.

לפעמים, בדבריו, יעלה השערה פרועה על שינוי מהלך ההיסטוריה. קרייסקי אינו פטאליסט, גם לא אידיאולוג נוקשה וחסר דמיון, הוא פרגמטיסט עתיר דמיון, שהחיים לימדוהו כי דבר אינו בלתי אפשרי.

„רעיון כמו אוסטריה עצמאית, שנראה פעם לחברי דמיוני לחלוטין, קרם עור וגידים. הכל יכול לקרות. תאר לך, שב־1910 היתה האימפריה מחליטה על שינויה בדרכי שלום. אירופה היתה נראית אחרת לגמרי. הארצות במזרח אירופה לא היו היום עניות ותחת שלטון קומוניסטי".

לצעירים, שבאים לשמוע אותו הוא מספר על העבר, אבל גם בונה אפשרויות לעתיד. „הם אומרים לי: ההפגנות שלנו בעד השלום היו לשווא. ואני יכול להגיד להם, מכל השנים שצפיתי באירופה, שחל שינוי לטובה וההפגנות לא היו לשווא. דבר אינו לשווא בדמוקרטיה.

„אנחנו עכשיו בתקופה שלא תאמן. רק בבריה"מ יש מנהיג מבין עניין כמו גורבאצ'וב. בארצות אחרות שולטים חסרי היכולת. בזמן שהבעיות כל כך מסובכות ודורשות תחכום, יש נשיא אמריקני כמו רייגן. אני הרי מכיר אותו ויודע למה הוא מסוגל".

– אוסטריה שלך משתנה?

„לא. רק כמה נאצים זקנים מרימים פתאום ראש. זה לא עסקי עוד איך לטפל בהם, אבל חשבתי על זה. אני עדיין חש אחריות. צריך להראות לעולם שהאוסטרים אינם כה אוסטריים".

– שהם לא אנטישמים?

„לא. הם כן אנטישמים בחלקם. אני לא עיוור, יש לנו אנשים מורעלים ע"י העבר, אין לי אשליות, אבל כל זה ימות עם הדור הישן".

– וולדהיים?

„הבעיה היחידה עם ולדהיים, שלא היה מספיק אינטליגנטי להודות ששיקר. הקונגרס היהודי עשה טעות גדולה במלחמתו בו, ורק קומם את הציבור האוסטרי".

– אבל התתנגדות לוולדהיים היא בשל מעשיו, לא בשל שקריו האחרונים?

„לא. האמריקנים ידעו תמיד על מעשיו במלחמה. אני בטוח שהסי.אי.אי ידע עליו הכל, וכן הרוסים".

– בזמנך הנאצים היו בארון?

„שתקו. ומי שפתח את הפה ואמר: קרייסקי יהודי מלוכלך – היו משתיקים אותו. היום שוב אינני יודע".

– אבל נאצים היו שרים בממשלותיך, עמדו אותך?

„כן. בארץ כמו אוסטריה אינך יכול להילחם בהם. הם רבים מדי. אי אפשר היה לבנות את אוסטריה מחדש בלעדיהם. אז פסלנו לתפקיד רק רוצחים, לא נאצים. הודקנו לכל אחד, והרי היו כל כך הרבה סיבות שאדם הפך נאצי".

– מה תרגיש עכשיו אם תלך ברחוב בוינה ותתקל בהפגנה ניאו נאצית?

„לעולם לא תראה הפגנה נאצית. אולי חמש עשרה איש... אולי ארבעים. המנטליות היא אכן אנטישמית".

אור כחול מסונן בעד סוכך המרפסת, מוזיקה ממכפכת בחוץ. קרייסקי מסיים את הארוחה, מקנח בתות שדה וסטל בווקי סוכר, מחלק טיפ נדיב למלצרים. על האנטישמיות של ארצו יספר, כאילו מדובר בתכונה עממית כמו קמצנות סקוטית או הומור אנגלי.

בלכתו לשעת המסאז' שלו, אני מחכה לו בגינה. קצפת נמסה בקפה חם וריחני. קרייסקי והנאצים הזקנים חיו בדרך קיום מסודר. הוא שנשמט ממלתעותיהם ב־38' ושב כמנצח לשלוט, קיווה יהודי בעל רוב מוחלט בארץ שהצמיחה את היטלר, אייכמן ורבים אחרים. תחתיו שגשגה אוסטריה ולא היטטה יותר מדי בעברה. בלכתו הם מרימים ראש.

תוכניות רצח

כשבע בערב מצלצלים שעה ארוכה פעמוני באר ראגאץ, מהדהדים מגדלי הכנסיות. השמש מאירה את הפסגות, מאפיל היער במורד ההר. מוארת הטירה החרבה על הפסגה, חרכי הירי ששימשו קרב לפני מאות שנים. קרייסקי מרבה לדבר על העולם כאילו היה גלובוס שמונח נוכח עיניו והוא מצביע בו [illegible] היה לשנות.

בעולם נטול האלוהים שאחרי המלחמה העולמית הועברה כל האחריות למנהיג האנושי. לפעמים יגיד „ועכשיו אספר לך בדיחה, או הנה בדיחה יהודית ואני לא מפחד שיגידו עלי שאני אנטישמי". ידו בחשה לא מעט גם בסכסוך המזרח תיכוני, הוא ראה את חללי ניסיונות ההידברות. את סאדאת הזהיר שלא לבוא לביקורו בזלצבורג. שירותי הביטחון דיווחו על תוכנית התנקשות. סאדאת אכן לא בא ונרצח בקהיר כעבור שבועיים.

– נתגלו תוכניות לרצוח אותך?

„רבים אמרו זאת אך אינני יודע, היו כמה קבוצות"...

– אוסטריות?

„לא. באוסטריה מעולם לא. קבוצות קיצוניות ערביות במדינה ערבית מסוימת... אמרו שקרייסקי בוגד. היתה גם קבוצה יהודית קיצונית, שהגרמנים דיווחו לי על התארגנותה... איני ידוע אם זו אמת".

יהודים שולחים לו לפעמים מכתבים כמו „חבל שהיטלר לא שלח אותך לתאי הגזים". את ד"ר עיסאם סירטאווי, רופא מנתח מבכירי אש"ף, שקישר באומץ בין ישראלים לפלשתינאים, הזהיר קרייסקי שלא יסע לפורטוגל. „אמרתי לו, אל תלך לשם, לא אוכל להגן עליך". סירטאווי נסע, וחצי שעה אחרי הרצחו, הגיעה הידיעה לוינה. „אהבתי אותו, זו היתה הרגשה איומה, אצלי היה מוגן, אבל שם..."

השתלשלות העניינים במזרח התיכון מוציאה אותו מכליו. פראותם של שני הצדדים, טיפשות הישראלים. הוא לא מסתיר את זלזולו העמוק בפוליטיקאים ישראלים: „פרס שחושב שיכול להיות בחצי הריון, שמיר הפרימיטיבי. הם חושבים שהם יודעים הכל. לגבי ישראל נראית אבודה, ללא סיכוי".

ובכל זאת, קרייסקי עוד מסוגל לדבר על הפיתרון הרצוי לישראל, על איזור פלשתינאי או אוטונומיה, לצד ישראל, לתקופת מעבר. איזור שיתגבש יחד עם ישראל ואולי ירדן לכלל גרעין שיוביל את המזרח התיכון. על האפשרות הזו של דו־קיום יגיד, ש„אף אם תראה כחלום, חלומות הם עניין רציני, ואני כבר ראיתי בחיי התגשמות חלומות. אסור להתייאש".

– אם כן למה אתה מתיאש מגורל ישראל?

„כי ניסיתי כל כך הרבה, ומה יצא. ראיתי את ישראל עוברת מלחמה קשה ומשבר כלכלי עמוק, מובסת חלקית. צעירים ישראלים אמרו לי: 'די לנו ממלחמות', ובכל זאת הכל אצלכם חוזר על עצמו. דבר אינו משתנה".

– אולי טמון פה דבר מה שאינך מבין?

„אולי. אבל יש דבר אחר שאני מבין. לעולם לא תבנו שלום על כוח. הערבים רבים כל כך, יום אחד"...

כעסו על ישראל, עתה לעת זקנתו, מכיל גם את המכה שקיבל כאשר בוטל ביקורו בישראל. בחודש של החזרת השבויים כמעט הגיע ארצה, אבל הישראלים שהזמינוהו נבהלו, פחדו שלא יצליחו למנוע הפגנות נגדו.

שולה אלוני נזכרת איך צלצלה אליו בשם החברים מהמרתף של ר"צ בגורדון, וכמעט בכתה בטלפון כשאמרה לו שהחברים מבקשים, למען כבודו, שידחה. שיחה בלתי נסבלת. קרייסקי, תולה מהצד השני של הקו, פגוע מאוד, אמר שאם כך, אז אף פעם לא יבוא יותר לבקר. „וכשאני בודקת למי אני חייבת, רק כלפיו יש לי הרגשה כזאת, ואני כבר לא ילדה צעירה".

בלילה קופא הזמן בבאד ראגאץ, עם החושך נסוגות השנים אל הזמנים שלפני המלחמה. מוארת האכסדרה הלבנה של המלון אור שנהבי זהוב והזקנים, בחדר ההסבה, שקועים בכורסאות הקטיפה האדומה, כמו ציפורים מטפטפיות.

קרייסקי עולה לחדרו, אחרי ביקור אצל ורה אשתו, החולה כל כך. בעוד חודש, ישוב לכתוב את „זכרונותיו", כרך שני. „בפרספקטיבה היסטורית", כתב מבקר ישראלי על הספה, „אין לנו מה להתבייש [illegible]"

בגין, „כולנו עכשיו אנשים זקנים ומסכנים". צלום: זום 77

קאדאפי, „בעיני הוא רובספייר, מהפכן". תצלום: סיגמה

וולדהיים, „לא היה מספיק אינטליגנטי להודות ששיקר". תצלום: איי.פי

„בארץ כמו אוסטריה אינך יכול להילחם בנאצים. הם רבים מדי. אי אפשר היה לבנות את אוסטריה מחדש בלעדיהם. אז פסלנו לתפקיד רק רוצחים, לא נאצים"

ברונו קרייסקי עם ערפאת, 87'. האזהרה לסירטאווי. תצלום: סיגמה

קרייסקי אינו זוכר עצמו חש פחד עמוק לחייו מפני מישהו או מפני המוות. „ואין פה עניין של אומץ, אלא החלטה. כבר נעצרתי ע"י הגסטאפו, עברתי בין אלפי מפגינים זועמים. עכשיו, אני זקן ושוב איני מטרה לאיש"

עד כלות הסינמה

"בעוד 30 שנה, בכלל לא יהיו בתי קולנוע. סרטים יוצגו רק במוזיאונים. כל היתר יהיה וידאו. אבל, זה כבר לא איכפת לי. לא אהיה אז בחיים"

● ראיון בלעדי ל"ידיעות אחרונות"

מאת יותם ראובני, ז'נבה

מסך הקולנוע שניצב כל הזמן מול עיניו של ז'אן לוק גודאר, ריק עכשיו. מדי פעם, כשכבר אין לשאת את הדומיה הוויזואלית, את הריקנות, את המוות המרצד בפרודות אור בלתי נראות, מופיעות עליו מלים: "הקולנוע מת. הקהל הרג את הקולנוע. הקהל לא הבין את הקולנוע. הקהל לא רוצה לראות את עצמו כשהוא גדול מן החיים".

גודאר אהב תמיד לכתוב מלים על המסך. מלים ענקיות, לפעמים חסרות משמעות. אם פני הדברים היו שונים, ואלמלא הקסם המכשף של המסך, יכול להיות שהיה נשאר בתחום המלים. סופר אקצנטרי, נגיד כמו קלוד סימון, אמן שאיש לא שמע עליו עד שקיבל פרס נובל וגם אחר כך לא הרבו לדבר בו. בעיירה שלו, רול, 20 קילומטרים מז'נווה, גודאר דומה לסופר אנין, שקוראיו מעטים ועל כך גאוותו, והוא מביט סביב ורואה שהוא מוקף בחקייניו של הרולד רובינס.

הנסיך בעל המשקפיים השחורים, כפי שכונה, הכוהן הגדול של הקולנוע, היגלה את עצמו למגור. חסידיו, אנשי הקולנוע הצעירים יותר, שאימצו לעצמם את שיטותיו, ברחו עם התרפים, הצלמים והמסיכות. הוא נשאר ששברו את אמנות העלילה הקלאסית של הסיפור הקולנועי, מתוך ניסיון ללכת "אל תוך המסך".

זה היה המסר של גודאר. הוא התחיל לביים סרטים בגיל מאוחר, אחרי שעסק בביקורת קולנוע, והעמדה התיאורטית שלו היתה חזקה. את סרטי הגל החדש אי אפשר היום למצוא בספריות הווידאו. לפעמים, בסינמטקים.

■■■

"בעוד 30 שנה, בכלל לא יהיו בתי קולנוע", אומר גודאר. "סרטים יוצגו רק במוזיאונים. כל היתר יהיה וידאו. אבל, זה כבר לא איכפת לי. אני לא אהיה אז בחיים".

הצופה, לפי גודאר, לא רוצה לחשוב בעצמו על שום דבר. זו הסיבה להצלחה הכבירה של סרטי ההפי־אנד. הקולנוע מציע בריחה, רק בריחה, ובריחה זולה ביותר.

הריחוק שלו מן הסיפור, מן הקולנוע המסחרי, והרצון העיקש להתרכז בצד כמעט מחקרי של האמנות הזו — גרמו לכך שהוא נדחק לאיטו לקרן זווית. הקולנוע הסיפורי, המרגש לפעמים עד כלות הנשימה, כבש את הזירה. גודאר, כבר היום, שייך להיסטוריה, לאגדה.

■■■

אפשר להגיע לרול, העיירה של גודאר, ברכבת. העדפתי להפליג לשם בספינה. וכך, הספינה שטה לה באגם למאן, ליד סילון המים של ז'נווה, המשתלח לגובה של 500 מטרים, במהירות פנטאסטית של 500 קילומטרים לשעה. המראה הוא קולנוע. שלך מתגשמת?

"כן. כן".

■■■

– ב"עד הניצחון", סרט שעשית ב־1970, נקטת גישה עויינת כלפי ישראל. היה סיפור על כך שהליגה הערבית הציעה לך 6000 דולר בשביל לעשות את הסרט והסכמת משום שהיית זקוק לכסף. מה שקורה כיום בין הפלשתינאים והישראלים מעניין אותך?

"למה באת לדבר איתי. בגלל שעשיתי סרט בחברה של מנחם גולן?"

– הו לא. בגלל שאתה גודאר, זוכר?

"טוב, כן, בקשר לסרט ההוא על הפלשתינאים, יאסר עראפת, כל זה. היה לי עניין באנשים חסרי בית, אנשים שאין להם לאן ללכת, שלא יודעים מאין הם באים. היה לי, כמובן, עניין בדת. כי יש אנשים שמרגישים, אני מרגיש, שאנחנו לא באים מכדור הארץ: שהם באים ממקום אחר, אולי מהשמיים. אנחנו נשלחנו לכדור הארץ, זה כן, אבל אנחנו שייכים לשמיים".

גודאר, מקטורן משובץ, מעשן סיגר, מדבר בשקט, כמעט בלחש. יש לו משרד בעיר נון, והוא בא לרול לסופי שבוע. בדומייה הכפרית של המקום, המשפטים האלה לא נשמעים מטורפים. לפעמים לא מקושרים. זה הכל.

– נשלחנו? מי שלח אותנו?

כאן נתן בי מבט של מי שמשתאה על כך שאני שואל על המובן מאליו.

"אתה מבין, הילדות שלי היתה מאוד מוגנת. בכל הנוגע למתרחש בעולם, הייתי

מתוך "אשה נשואה", '64

לבדו, שומר על העיקרים של דת הקולנוע הצרוף, שכבר איש לא יבוא לבקשם. בדריכות של נמר שבע קרבות, הוא שומר על האוצר.

גודאר רצה קולנוע, שהקשר שלו עם החיים יהיה פיזי. מגע עם הבלתי ניתן להשגה. מישל אנג', בסרט "הקאראבינירים", הוא המשל הקולנועי החזק ביותר של גודאר.

מישל אנג', האיש הצעיר, נכנס לאולם קולנוע. זו הפעם הראשונה שהוא נכנס לאולם קולנוע, בעיר ששמה סנטה קרוז, חזאת אחרי שבחורות השליכו עליו ועל חבריו פרחים. ועל המסך רואה הבחור אשה. היא מסירה את החלוק והולכת לצדו השמאלי של המסך, ואחר כך נעלמת. מישל מתחיל לרדוף אחריה. הוא ניגש אל המסך. הוא מתחיל ללטף את החלוק, עד שהוא קורע את המסך.

זה היה ב־1963, זמן רב לפני שוודי אלן עשה את "שושנת קהיר הסגולה", שבה יוצא השחקן מן הסרט כדי להענות לאהבתה החד סיטרית של אחת הצופות.

הרצון היה, איפוא, למצוא את מה שמעבר למסך. למצוא, ולתת את זה לצופה, כמו מתנה בלתי מתקבלת על הדעת, שרוב הצופים לא ייחלו לה ובלאו הכי לא היו יודעים מה לעשות בה.

■■■

אם ז'אן לוק גודאר נחשב לבימאי הקולנוע החשוב ביותר של דורו, הרי זה בעיקר משום שהשפיע על בימאים, שהמשיכו לעבור אחרי שהמורה עצמו נשאר מול המסך הקרוע.

המאבק היה, ועודנו, בין שתי גישות פשוטות למדי, גודאר אומר, כי אין לו שום עניין בסרט המספר סיפור עם עלילה. הקולנוע חייב להיות דוקומנטארי. "זוהי האמנות היחידה המצלמת את המוות לפעולה. האיש שאותו אתה מצלם, מזקין בתוך כך וסופו שימות". אבל הקהל רוצה סיפורים.

עכשיו, באירופה ובישראל, בקרב אוהבי קולנוע, גודאר הוא סמל למהפכת הקולנוע הצרפתי של שנות ה־60. אותו דבר שכונה "הגל החדש". אלה היו סרטים קטועים, גודאר, ואנשי הגל החדש עשו הכל על מנת שבני אדם לא יגידו עוד על דברים שהם רואים בחיים, כי הם כמו בקולנוע. וכמובן, שלא יגידו על משהו בקולנוע, שזה ממש כמו בחיים.

– למה אתה גר במקום הנידח הזה? אתה שוויצרי?

"מאז ילדותי אני נע ונד. הורי נסעו הרבה. אני תמיד נמצא בין מקומות. זה נעשה אצלי לסימן חיים, למצב קיומי, להימצא בין מקומות".

באחרונה, השלים גודאר את "המלך ליר", שעשה בשביל חברת ההפקה "קנון" (גולן־גלובוס). חוץ מזה, עשה השנה עוד שני סרטים, "שהייתי חייב לגמור". הוא מדבר

– אתה חושב שאנשים לא יכולים להבין את הסרטים שלך?

"הם יכולים, ברור שהם יכולים. הם לא רוצים. חוץ מזה, זה עניין של עיתוי. תלוי מתי רואים אותם. כך, לדוגמה, מוסיקה שמתאימה לשעה תשע בבוקר, לא מתאימה לשעות אחר הצהריים. אבל, אנשים לא רוצים להבין. הם גם לא מבינים את הטלוויזיה, אם כי מי יודע מה יש להבין שם".

– אמרת פעם שאתה טכנאי הקולנוע הטוב ביותר של צרפת. זה עדיין נכון?

"אני חושב שכעת אני טכנאי הקולנוע הכי טוב בעולם. אבל זה כבר לא משנה עכשיו. אין יותר טכנאים".

– מה יש עכשיו?

"אני לא יודע. אגיד לך מה אני רוצה להיות. אני רוצה להיות עד למה שקורה בעולם. זה כן. אבל, אנחנו הרי יודעים כל כך מעט על מה שמתרחש. קח, לדוגמה, את סין. אני בטוח שאנחנו יודעים על סין כיום, פחות מכפי שהיה ידוע לאדם במקום כמו שלי לפני 800 שנה".

– באחד הסרטים המוקדמים שלך, "סוף שבוע", יש לוחמי גרילה במדים שחורים, המחסלים כל אדם הנקרה בדרכם ואוכלים אותו. אתה מרגיש עכשיו כאילו הנבואה חייב לחנך את עצמי. רציתי לחיות בכוחות עצמי. לא לקחת דבר מאיש.

"באתי ממשפחה עשירה מאוד ולא היה לי מושג מהו קומוניזם, מהי ההיסטוריה של העם היהודי, מה קרה במלחמת העולם השניה. לא היה לי מושג מכל זה. למדתי מאוחר יותר.

"כאשר נסעתי לעשות את הסרט על אש"ף, הם ציפו לאדם שיעשה עליהם סרט בסגנון הוליבודי. מה שקרה בשטח, הפתיע אותם מאוד. זה הגיע לידי כך, שהאיש שהיה צריך לתרגם את הדברים מערבית, סילף אותם, משום שהבין כי הדברים שנאמרו על ידי האנשים שצילמתי, הם בניגוד לעמדה ולקו של ההנהגה.

"כל זה נעשה אך ורק למען עצמי. כל הילדות העשירה שלי, המוגנת. הסרט הושלם רק כעבור חמש שנים, בשם אחר.

"בתור עושה סרטים שולי, רחוק מהזרם של הקולנוע המרכזי, אדם שנרוחה על ידי הממסד של תעשיית הקולנוע, למרות שרציתי רק מקום קטן לעצמי — הרגשתי קירבה אל אנשים אלה, חסרי הבית. למה העשירים היו נגד העניים, למה אנשים מרכזיים בקולנוע היו נגד אנשים שוליים כמוני, למה?"

– אני לא יודע, מר גודאר. אני באמת לא יודע.

"רציתי רק לצבור ידע על השאלה הפלשתינאית. ברור שבאופן טבעי אני קרוב למי שאין לו בית — רוחני או ממשי. זה המצב בדיוק למצב שלי בסרטים. אני לא שייך עכשיו לשום מקום. אין לי ארץ. למה אין מקום למי שלא שייך להוליבוד?"

– אתה רוצה להיות שייך להוליבוד?

"לא, לא. אבל, אני לא מבין למה הוליבוד תמיד נגדי. אני מעולם לא הייתי נגד הוליבוד. להיפך, במשך תקופה מסויימת הייתי בעדה. ולמה, בגלל שאני לא שייך להוליבוד, אני לא יכול לעשות סרטים?"

■■■

הוא שותק, סוקר את המסך הלבן הריק

JVC

ועוד להיט

וידיאו JVC HRD-210E – הלהיט המבוקש ביותר בישראל ובעולם: V.P.S SYSTEM, PAL SECAM, טיונר מורחב, אפשרות לעריכת סרטים ועוד.

ועוד להיט

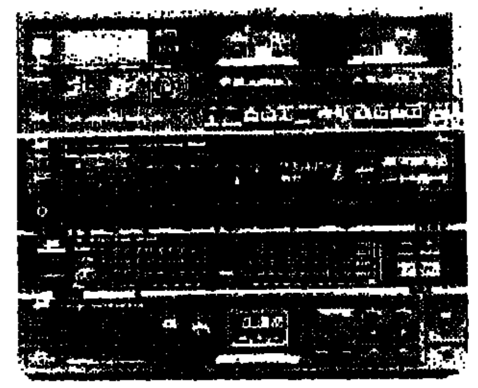

מערכת היי - פיי JVC
– הלהיט של המבינים:
■ רסיבר 40W + שלט - RX 250
■ טייפ דק כפול – TDW 11
■ אקווילייזר – SEA 33
■ קומפקט דיסק – XLV 220

להיט

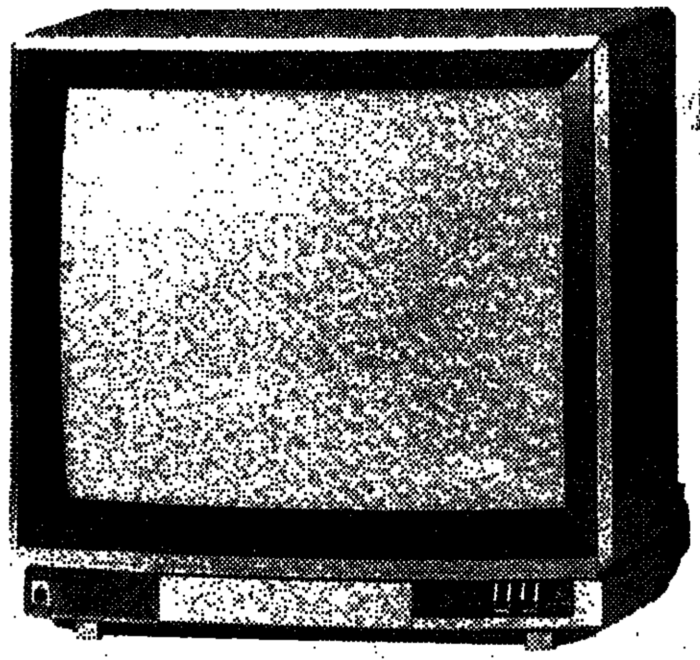

טלויזיה JVC ‏"21 C210ME BX – הלהיט עם "התותח האלקטרוני" מאחור. מסך מרובע שחור, 7 שיטות שידור PAL, SECAM, NTSC, טיימר, כניסה נפרדת למוניטור ולוידאו, הפעלה וכיבוי ל־24 שעות.

חייבים לראות כדי להאמין.
חייבים לראות את התמונה החדה במסך השטוח והמרובע של טלוויזיה JVC.
לא היית מאמין שאפשר להגיע לתוצאות כאלה: כל פרט, כל צבע, כל שיטת שידור. (אירופאית או אמריקאית).
בוא לסוחרים המורשים של אמפא אלקטרוניקה להתרשם מהלהיטים החדשים: טלויזיה "21, MULTI SYSTEM BX – עם "התותח האלקטרוני" מאחור, וטלויזיה "14, C140MS BX.
בהזדמנות זו אולי תבחר אחת ממערכות ה־HI-FI המקצועיות של JVC שהיו ללהיט בקרב המבינים, או את הוידאו של JVC – הלהיט המבוקש ביותר בישראל ובעולם.

אזהרה: רק הסוחרים המורשים של אמפא אלקטרוניקה יכולים למכור לך JVC עם תעודת אחריות מקורית.
אל תוותר על תעודת האחריות המקורית -
זו תעודת הביטוח שלך.

חותמת של אמינות

אמפא אלקטרוניקה
יבוא שיווק אחריות ושרות

אדר

בחר לך את הפן סאניו שלך

החודש קונים סאניו ומקבלים פרס ללא הגרלה. כל אחד זוכה!

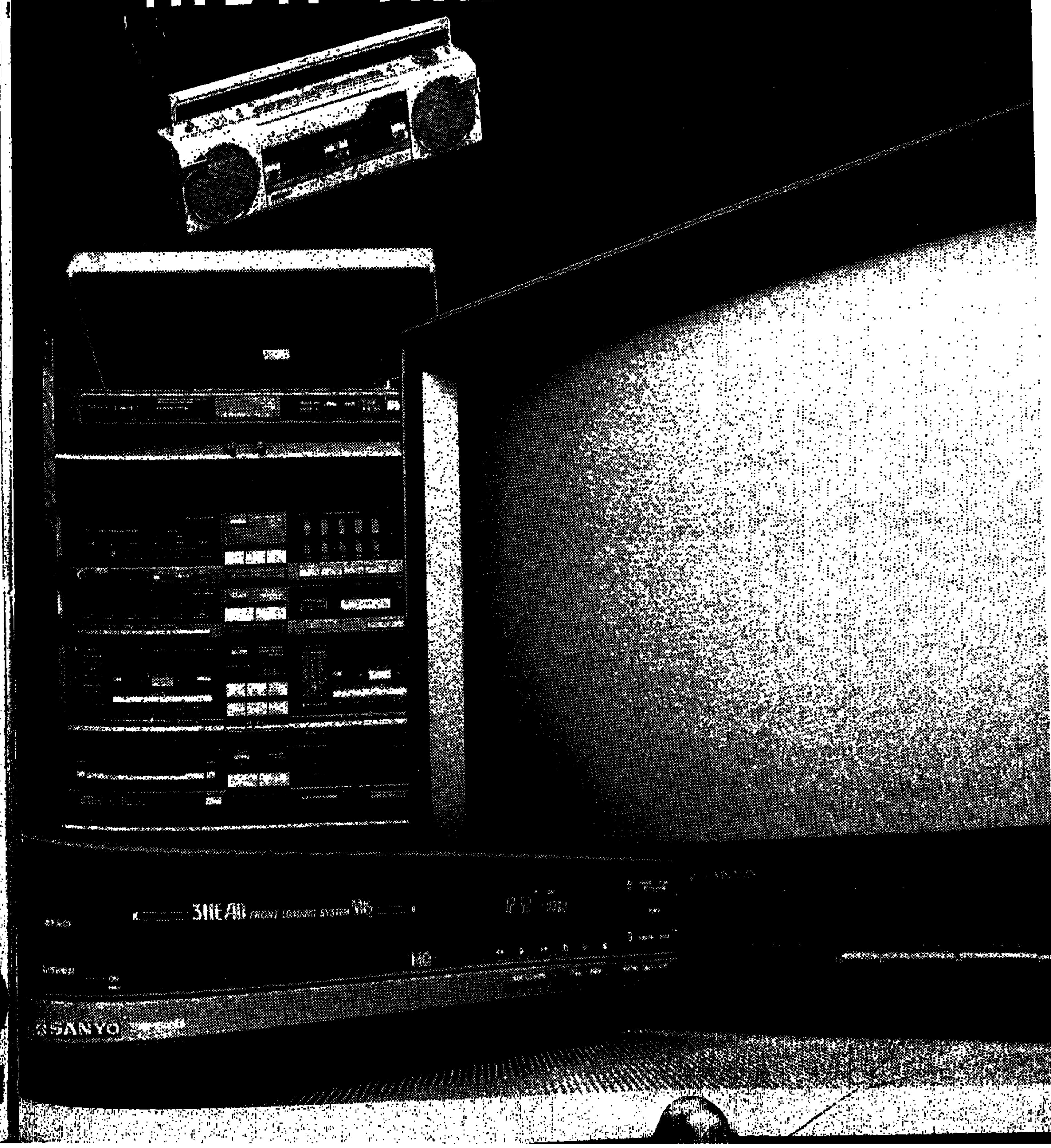

החודש, יותר מתמיד כדאי לרכוש טלויזיה, וידיאו, מערכת סטריאו או מיקרוגל של סאניו, כי מקבלים לא רק מכשיר אלקטרוני משוכלל, אלא גם אחד מהפרסים הבאים לפי בחירה:

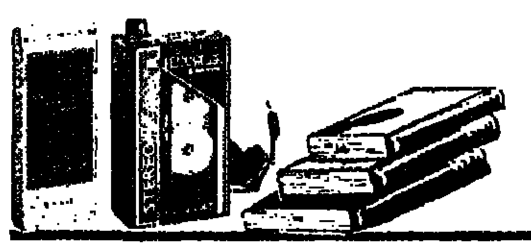

א. **ווקמן** סאניו דגם MGP-9.
ב. **מכונת גילוח** סאניו נטענת משוכללת.
ג. שוברים לקניית **ספרים** בסטימצקי בשווי 90 ש"ח.

הפרסים ניתנים על כל קניית מוצר של סאניו בשווי 1,000 ש"ח* ומעלה.

גם כשרוכשים מכשירי סאניו כגון רדיו-טייפ, קומפקט דיסק או מערכת סטריאו משולבת - מקבלים פרס לפי בחירה:

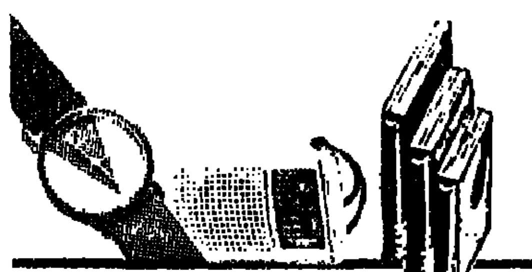

א. **שעון** יד סאניו צבעוני.
ב. **מטען** סוללות אוניברסלי סאניו.
ג. **רדיו טרנזיסטור** סאניו RP-1270.
ד. שוברים לקניית **ספרים** בסטימצקי בשווי 30 ש"ח.

הפרסים ניתנים על כל קניית מוצר של סאניו בשווי 250–1,000 ש"ח.*

...ובנוסף לפרסים "מוצר השבוע"!

בתקופת המבצע, מידי שבוע, יהיה אחד ממוצרי סאניו "מוצר השבוע" וימכר בהנחה גדולה או ב־10 תשלומים ללא ריבית והצמדה. כל זה ניתן לך בנוסף לפרסים.

שבוע א' 4.9–11.9
מערכת סטריאו SY-6110 כולל רמקולים

שבוע ב' 11.9–18.9
קומפקט דיסק לייזר CP-900

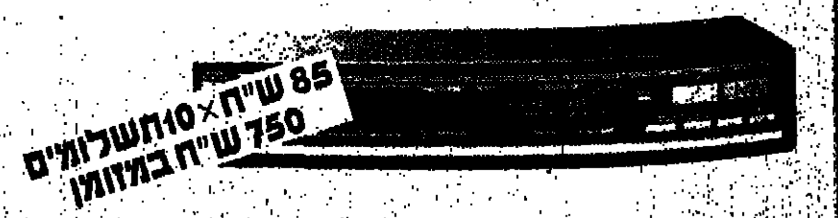

שבוע ג' 18.9–25.9
טלויזיה "14+שלט CEP 3015

שבוע ד' 25.9–2.10
מיקרוגל ליברטי סטאר EM-2405

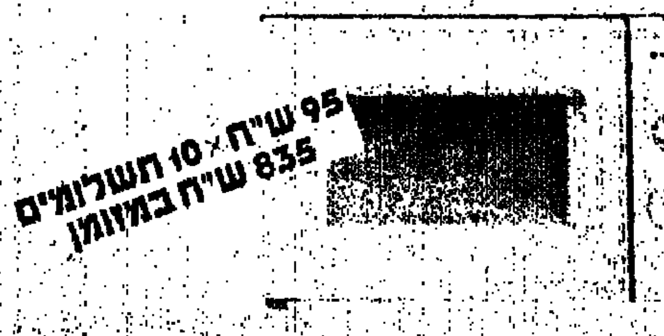

* לפי מחירון החברה 1.7.87 ובהתאם לתקנון המבצע. הפרסים עד גמר המלאי.

SANYO

האיינשטיין של יפן.

ירושלים, הלל 1, 02-245289 • ת"א, פרישמן 50, 03-246183/4 • חיפה, הנביאים 1, 04-668462 • באר שבע, ומב"ם 21, 057-37671

מאת יורם קניוק

הומור זה עסק רציני. לתקשר אותו במאמר זה כמו להתוודות אהבה בכתב מורס. באחרונה, מורגש שינוי בהומור הישראלי. הקומדיה הישראלית מריחה פתאום אחרת. לא מעט בדיחות טובות פשוט התיישנו. בעל שלושת הכלבים שהלכו לו לאיבוד בשנות ה־40 האחרונות, והוא קרא להם לבוא ואחד בא, אחד לא בא ואחד בא או לא – נשאר בלי כלבים ובלי מי שיבין אותו. לא ש„הגשש" גמר, או שעם ישראל אינו מחכה לבדיחות הרשל'ה המתוחכמות של שלמה ניצן. הוא מחכה. אבל, משהו קרה.

כשאורי זוהר, בשיא הפופולאריות שלו כקומיקאי הגדול ביותר שהיה לנו, ניסה לעשות סלפסטיק וודבילי נוסח ג'רי לואיס – רגמו אותו בעגבניות בהיכל התרבות. פתאום, הוא לא היה כל כך יפה. היום, על אותה הצגה היו מכסים אותו בנשיקות.

לשייקה אופיר ז"ל, עוד אמן גדול שהלך, ולי, היה ידיד, ביל, שכתב עם שני חברים תוכנית שנקראה „סטיב אלן שואו". זה היה בשנות ה־50 הראשונות באמריקה. התוכנית הלילית היתה האבא של כל התוכניות הליליות מאז ועד עתה. ביל וחבריו, שתויים, רציניים עד אימה, היו ממציאים, כל בוקר, 30־40 בדיחות בשביל הערב.

שייקה היה מנסה אותו. היה מביא לו בדיחות פוליטיות טריות מהארץ (מישהו ייבא אותן) וכדרך כלל, אחרי: 'בן גוריון, שרתוק ושפרינצק נכנסים לרכבת' – היה ביל מפסיק, והשלושה היו נותנים לנו את חמשת הסיומות, שאחת מהן היתה הבדיחה הישראלית המקורית.

אורי זהר ודפנה אילת, מתוך „חור בלבנה"

מישהו כבר

ינסה להצחיק אותך בחגים האלה, אבל זה לא יהיה באמצעות ניקוי־ראש, או מלכת האמבטיה. כי אין כבר על מה לעשות סאטירות. כי פרס אינו גולדה, ושמיר אינו בן גוריון ● משהו קרה לאחרונה להומור הישראלי. הוא יותר אאוט, יותר מנוכר ● הנושא עבר מהציונות ומהחלום אל המדוזות של גלי צה"ל

מתוך „חור בלבנה" של אורי זוהר ● מי זוכר את הצלם

בעצב שאין לו שיעור היו מסבירים שהומור זה מין מדע, המבוסס על מספר נתון של גאגים.

ביומנו, מתאר הסופר סטנדהל שתי נערות יפות, ביום נאה, נהכר סן מרקו בוונציה: הכל יפה ורווי ניחוח אביב, והשתיים שותות יין תוסס מגביעי כסף, ואחת מהן אומרת בצער איום: כמה חבל שזה אינו חטא! החטא והמדע האנושי של בדיחות ביל – זה הומור.

■ ■ ■

גדלנו גם על בדיחות הרשל'ה, בעברית או ביידיש, או במעין תרגום לישראלית. בדיחות הרשל'ה הם כבר מסר, ומתחייבת התייחסות הומוריסטית אחרת.

„חלם" היה ההומור של יהודים חכמים, שנאלצו להמציא עיר של טיפשים. ליהודים היה הומור מפני שככה הם שרדו. הם סיפרו, ואיך שזה הצחיק, על בחור הלוקח את סבתו לראות את הסרט „בן חור", והסבתא מתחילה לבכות והבחור שואל את הסבתא מדוע היא בוכה, והיא אומרת: תראה איך האריות אוכלים את היהודים המסכנים. והוא אומר לסבתו, אלה לא יהודים, אלה נוצרים. ואז, היא חדלה לבכות. אחרי עשרים דקות, היא פורצת בבכי נהי תמרורים, והוא שואל אותה מדוע היא בוכה עכשיו. והיא אומרת, תראה את האריה שם, מימין, על יד העץ, הוא לא אוכל כלל.

■ ■ ■

פתאום, בימי האופוריה שבין מלחמת ששת הימים ליום הכיפורים, בחוברת המוצעת להגדה ליום העצמאות', מציע ד"ר כנר, במסגרת 'מה תגיד לבניך', לספר איך: „אילו שלחו הגרמנים את אנשי האס.אס לאושוויץ ואת היהודים לחזית, היו הגרמנים מנצחים".

מין הומור קשתני כזה העלה את לחץ הדם של דור ישראלי שלם, שטופו אולי היה פארודיה כ„שיר הבטלנים".

הומור הוא נשקם של החלשים, של הדפוקים. הוא נשק של נקמה. הוא כל מה שרצית לומר ברצינות ולא יכולת.

לדיפיטסטים שבינינו יש הומור משלהם. הם נשארו בחוץ. הפטריוטים השאירו אותם בחוץ. הם, הדפיטיסטים, גם היו ביותר מדי לוויות. וכך, ההומור שלהם נעשה יותר ויותר אנרכיסטי, מטורף יותר, נואש ואבוד יותר.

צעירים ישראלים, המגלים שלדגל שלהם אין מדינה אבל יש להם מולדת, זונחים את הרשל'ה ולא מאמצים את ד"ר כנר – ומגיירים את לני ברוס האמריקני. וכך, יש להם סלפסטיק עברי.

זוהי אולי רדידות מקסימה, וולגאריות מלאה שחוק, וזו התשובה היחידה לפאתוס. „אני לבד בעולם. הורי נפלו על הראש, אז אני צוחק".

■ ■ ■

בישראל, ההווה נעשה פתאום תמיד קבוע, ורק העבר ממשיך להשתנות על פי הנחיות ומשאות נפש, ועל פי שכתובים פוליטיים.

והדרך היחידה להתמודד היא להתבדח. והדרך היחידה להתבדח היא הוולגאריות, ההלקאה מתחת לחגורה. שירי זימת מולדת של דני בן־ישראל הפכו איפוא להיות מוצר מבוקש.

השירים השתנו. במקום מרורה, או לחילופין שרהל'ה שרון, יש בדיחות קאניבליות, הבדיחה על היהודי שנלעס על ידי אריה, וחברו שואל אותו אם כואב לו, והוא עונה, רק כשאני צוחק – מקבלת בהומור החדש את העיתוי הנכון של דור שמרגיש שהוא נשאר יתום, וההורים שלו נאפו עם מי שהיו צריכים להיות האלים שלו. ואז חזרה למקור הקומדיה. גם אלים מאוננים, אומר אריסטופנס.

כשאריה זקס, לפני שנים, העלה את „השלום" של אריסטופנס, אמרו שהוא וולגארי מדי. זקס ידע את אריסטופנס שלו טוב מאלה שועטו עליו, הוא רק שיחק בזמן לא נכון.

היום, מיקי גורביץ מתליף ב„חלום ליל קיץ" בפארודיה של שקספיר על לחשות הגורים של זמנו, את ראש החמור כאבר מזנו – ומקבל הצגה מקסימה, המחברת טקסט שקספירי עם וודביל וקרקסנות מדויקת, מוקיונות עשויה להפליא; והקהל כבר נכבש, אין לו בעיות.

הטרגדיה והקומדיה נולדו ביוון באותו זמן. אולי הקומדיה היא פשוט טרגדיה בעיתוי שונה. אריסטופנס, בורא הקומדיה, שנא פילוסופים, פקידים ואת אירופידס, אחד משלושת גדולי הטראגיקנים.

שניהם עבדו על אותו חומר, אבל מה שאצל אחד היה נשגב ומלא הוד, הפך אצל האחר למגוחך. כי המגוחך מצוי תמיד על יד הנשגב. הצחוק נמצא הכי קרוב למקור הדמע.

■ ■ ■

הרגע בו נוסח ההומור הישראלי החדש, שאנסה לאתרו, צפון בימים הגדולים של 'הילדים הטובים ההולכים בשורות'.

בהצגת „תל אביב הקטנה" של בן אמוץ וחיים חפר, שהיתה הומאנית, קצת נוסטאלגית, מבריקה, מסכת שעוד התייחסה לאלים ברצינות – היה קטע שהקדים את זמנו בשנים הרבה.

בין פארודיות וגעגועים, גילם אורי זוהר, לכמה דקות, תפקיד של צלם רחוב. אריק איינשטיין, בהופעתו המקצועית הראשונה אחרי הלהקה הצבאית, היה המצולם. זוהר היכה שם את איינשטיין מכות רצח. במיטב המסורת הבורלסקאית, הוא פשוט הרביץ לו בלי הרף. כמעט לא היו מלים שם. הקהל שאג.

היום, עושים סטנד־אפ קומדי רומה. אבל הצלם (אורי זוהר) היה רגע מופקע מתופעה, שלא קיבלה אז עדיין הומור מסוג זה. עוד חלמו. עוד האמינו. פשוט בין קטעי געגועים ופארודיה, נתנו לזוהר להשתולל.

■ ■ ■

ופתאום למנחם זילברמן יש קהל צמא. גם לדני בן ישראל ולשירי המולדת שלו עם הזיונים. כל מה שלא עבר פעם, מפני שהיה בורלסקי מדי, עובר היום בגדול.

ב„כולם היו בני חוץ מנעמי", שביים מיקי גורביץ, יש כל מה שלא ראית קודם בהומור, שדיבר על אלים שעדיין לא נשברו. היה שם הכל: דתיים, חילוניים, קואליציה, גזענות, ערבי המדבר במבטא גרמני, אשה ששכבה עם שייקת אייזנהאור מפני שהיתה בודדה, אחת המאוהבת בקיבוצניק מסריח המצטט לה את ברל ובורוכוב ומשודכת במרתף עינויים של הרבנים למישהו שאינו קיים.

קהל, שפעם היה מחפש מסר, צחק עד דמעות. ההומור החדש פרץ את מחסום העידון, כי תפס כמה מתוק יכול להיות החטא. והיאוש.

■ ■ ■

היה זה כמובן תהליך. את להקת „כוורת", אחת מחלוצי ההומור החדש, דחו מפיקים רבים, עד שפשנל לקח אותה. יש בהומור החדש, הכוורתי, הרבה כאב סמוי. אולי בדרך נוצרו הרבה חרדות.

הנפיחות הלאומית הולידה תולעת יעקב. תולעת יעקב היתה תמיד יותר מצחיקה מרובה שיורה כודים, או כיהודים.

המוטו החרש־ישן הוא: 'אני כבר לא כועס עליך יא מנהיג, אני פשוט לא שם עליך. אני עושה תוכנית רדיו, לא איך אתה טמבל, את זה יודע כל טמבל, אלא מדוע אכילת מדוזות ב„מה יש" ו„הלביא", זה היינו הך'.

■ ■ ■

ההומור, מ„המטאטא" עד ל„גשש", היה בנוי לרוב כמו רוויו מורת אירופי. פארודיה סאטירית, צחוק מחוקים מפחידים, צחוק מחלשים בעלי עגות.

אבל, החיים עשו את שלהם. כשהאימפריה הבריטית הגדולה עזבה, נותרה הסאטירה במגרש של מנהיגים בעלי חזון וכוח. על זה היה אפשר לצחוק. היה חזון קיבוץ גלויות. הסאטירה, ששיאה אולי היה „ניקוי ראש", ניפצה את ראשה מול אנשים חזקים.

אבל, כשאין עוד בן גוריון או בגין או גולדה או דיין – קשה להפשיל מכנסים, רק כדי לסחוט צחוק וכעס.

כשדן בן־אמוץ כתב הומורסקאות מופלאות, עוד היה ממי לצחוק. ואילו, זילברמן, „מה יש", „זהו זה", צוחקים מזה שאין ממי לצחוק. אם אין את מי לשפוט, אז העייפות עצמה היא צחוק.

■ ■ ■

ימי המדינה הראשונים הולידו סאטירות והומורסקות גדולות. בנימין תמוז, ואחר כך עמוס קינן, תקעו ב„עוזים" (מדור סאטירי ב„הארץ") שלהם את הסיכות הכי גאוניות והכי מכאיבות, יחד עם „איך לעשות מה" של בן אמוץ. תקעו סיכות בַּמה שנראה חזק ורווי איזו תקווה. היתה זאת שמחת עניים מרומים.

על מה לעשות היום „עווי", „מלכת האמבטיה" או מערכון בן אמוצי, כשהפשפש עלה למעלה? על מי יצחקו? על פרסשמיר? על פת ולוין? לכן ההומור הוא על מדוזות (ראה גלי צה"ל).

טוביה צפיר ולבנה פינקלשטיין ב„שלום" שביים אריה זקס ● בנימין תמוז ועמוס קינן, ימי המדינה הראשונים, תקעו „עוזים" גאוניים. תצלום: יעקב אגור

המדינה עצמה היא כבר ה„עווי" של עצמה. היא הסאטירה. היא הפארודיה הכי מצחיקה של עצמה. כשאני שומע את שרון, אני בטוח שזה צפיר.

את שיר המנגל שרים בהכי הרבה התלהבות דווקא המנגלסטים. „עווי" לא היה עובר היום. הוא היה נשמע ריאליסטי מדי.

■ ■ ■

וכך, חדר לקומדיה הישראלית היסוד הוודבילי שגדוליו היו צ'פלין, דבליו.סי פילד, ג'רי לואיס, האחים מרקס.

בבורלסקה האמריקנית נבדק כל קטע מאה פעמים, עד שהפך לקטע מוכר. בוודביל, שהביא את מי שנקראו שם 'טופ־בננה', קומקאים מרופלמים, אל ברודווי והטלוויזיה – היו צריכים להתחרות עם השריים הכי מנופחים.

אני זוכר חשפנית שהיתה קוראת את „ארץ הישימון" של טי.אס אליוט, לפני שהתחילה לפשוט את הבגדים. והקומקאי אחריה היה צריך להיות הכי טוב כדי להצחיק. והוא היה.

ההומור הזה של הנונסנס לא עבר פה. הוא עובר היום. חיקוי עגות מתחיל לעלות על העצבים. מה יכול צפיר לעשות שהשר פת עושה יותר טוב. או „יש לי פת, אין לי פת מאי נפקא מינא". זה הסוד, מאי נפקא מינא. שיקפצו לי.

■ ■ ■

שלמה בר־אבא מצחיק, כי הוא 'מריץ' במעין שיגעון ותאווה, את כל הסמלים של הציונות, ויודע שזה נורא עצוב, כמה שזה מצחיק. גם לדורו גבע, לקו שלו ולסיפור שלו, ישנה השפעה על ההומור החדש.

הצחוק הוא גם מה שהכי קרוב לבכי על מה שהלך לאיבוד. כך, שכדי להתגבר, נעשים יותר אאוט, יותר רדודים, יותר מצחיקים, יותר מיואשים.

ל„עוזים" הכואבים של קינן היתה איזו תקווה סמויה מקננת בהם. היום, מאין ברירה, האכזריות נעשית תכונה נלבבת.

לא תהיה עוד „מלכת אמבטיה", לא יהיה „ניקוי ראש". הממשלה עושה את זה הכי טוב.

ומי בעצם הולך הכי טוב? מאיר רמז, המחליף מאווררים למי שמוכנה להוריד את החזיה שלה הכי מהר, בריצה הכי מבורדקת. שנה טובה. ■

יוסי בנאי ורבקה מיכאלי, היו זמנים. תצלום: מירלין־ירון

מיכאלי, צפיר, סנדרסון ● פשול הבחין ב„כוורת". תצלום: חנוך גוטמן

נעל שתכסה גם אותך...
Gali
FLIGHT
FLIGHT
כמו כפפה לרגל.

[illegible]
אשר ארע לו [illegible] השערות שקיבלו [illegible]
היעלמותו. אחדים קושרים את היעלמות טוגנדרייך [illegible],
שאירעה בנורבגיה ביולי 73', שנה לפני טיולו של 'קוקי'

כתונת יעקב

מאת ענת טל־שיר

זה 13 שנים שהתעלומה לא פוענחה. יעקב טוגנדרייך, בן 22, נעלם בנורבגיה ביולי 74', ומאז לא נודע דבר על אשר אירע לו. העלמות מוחלטת, התאיידות ללא זכר. יעקב, או כפי שכונה על־ידי משפחתו וחבריו 'קוקי', עודנו פצע פתוח, שחבויות בו תחושה מרה שאבד לעד, וזיק תקווה שישוב ביום מן הימים. או שיתגלה משהו נחרץ על הדרך שבה מצא את מותו.

מסמכים שנותרו אחריו: תעודת שחרור מצה"ל. מספר אישי 2112798, תאריך שחרור 30.7.73, אורך שרות: 3 שנים, ת.ז. 51159776, דרגת שחרור: סמל, מקצוע צבאי: מש"ק, התנהגות: טובה מאוד, הערכה: חייל ממושמע וטוב.

פנקס שבי. תאריך לידה: 15.6.52, סוג דם A+, 3 זריקות טטנוס בין 70' ל־71'.

צו התייצבות לשירות מילואים בתל־נוף, ליד מפקדת בי"ס לצניחה, ב־16.12.74, סיסמה לגיוס פומבי „שבירי ורב".

אישור צניחת חפשית בר תוקף עד 13.7.73.

פוטו ברא, רח' הרוא"ה רמת־גן, 4 תמונות פספורט שחור־לבן. צולמו, כנראה, לקראת הנסיעה.

רשיון נהיגה, מס' רשיון 593878, שנת הוצאה 71', בתוקף עד 15.10.76, רשאי לנהוג ברכב פרטי, טרקטור ומ. ניידת.

תפילת הדרך לצנחן. יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שתצניחנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשלום ופרוס עלינו סוכת שלומך ותצילנו מכף כל אויב ואורב ומרוחות מצויות ושאינן מצויות ומכל מיני תקלות באוויר ובנחיתה ותתננו לחן ולחסד ולרחמים.

■■■

במגירה של קוקי יש מעטפה לבנה ובה כ־20 צילומי צבע שלו מהצבא. צולמו בקיץ, אדמה חרבה, שיחים בגווני ירוק צהוב. קוקי וחברים מגדוד צנחנים משתעשעים מול הצלם: ניצבים בפישוק רגליים, מחזיקים תת מקלע עוזי כמוכנים לירות, משחררים רימון עשן ורוד, קוקי שזוף ומיוזע לוגם מים מצינור באמצע המידבר. בדקות של הפוגה הם שרועים על האדמה מתחת לעץ. המימיה משמשת כרית לקוקי וחולצת התאקי הסדין. הסיר נעליו וגרביו ובצע בסכין קטנה תפוח זהב ומלון.

במרבית הצילומים, קוקי מביט ישר לתוך המצלמה. הוא גבוה מכל חבריו, תמיר מאוד ודק, בנוי היטב, גוון עור שחום, שיער בהיר שטיני, עיניים חומות, חוטם ארוך, חיוך חם ויפה.

■■■

ב־11 ביולי 74', שנה אחרי ששוחרר מהצבא, יצא קוקי טוגנדרייך לטיול באירופה. דרכון מספר 768600, שק שינה, תרמיל, מזוודה, מעיל רוכון, נעלי פלאדיום. טס בחברת ק.ל.מ לקופנהגן, כרטיס חזרה 'פתוח' מס' 25320301, אמסטרדם תל־אביב: כרטיס שמעולם לא נוצל.

גלויה ראשונה: צילום נוף של נמל קופנהגן ופסל ברונזה של בתולת הים יצוקה על סלע קרוב לחוף. הגלויה נכתבה ב־11.7.74. לאמא לדני ובני שלום, הגעתי בשלום לקופנהגן לפנה"צ. מזג האוויר קריר אך נאה. אני מרגיש בטוב, שלכם קוקי.

גלויה שניה: נכתבה ב־15.7.74, מראה מגבוה של העיר אוסלו. לאוסלו הגיע ב־15.7.74. לאמא, דני ובני שלום. אני נמצא באוסלו מאז יום ששי. זו עיר יפה מאוד. היום אני עוזב את העיר ונוסע לנסביין, עיירה בין אוסלו לברגן. בסביבה זו אני מתכוון להישאר 3 שבועות ואז לנסוע לברגן. אני מרגיש טוב. קוקי.

■■■

טוגנדרייך הגיע לאוסלו. המטוס נחת שם בשעה 23:00. הוא נרשם במלון סטודנטים, 'סוגן סטיודנט הוסטל' ושהה שם ארבעה לילות. במלון התאכסנו אותה עת צעירים נורבגים וקבוצה של כ־200 אנשי כת דתית בגילאי 30־40. השירותים, המקלחת והמטבחון היו משותפים לאורחי המלון. כך שבנסיבות כאלה ואחרות היה טוגנדרייך מוכרח להיתקל באחרים מהם.

שתי נערות משווייץ, מריאן שירר, גננת בת 21, ותרז מילר, גננת בת 27 – לנו באותו מלון. מאוחר יותר, יאותרו שתי הגננות על־ידי משפחת טוגנדרייך, והן תאמרנה שהן אכן זוכרות בחור ישראלי גבוה ששהה במלון בגפו אבל, כך השווייצריות, הוא לא יצר קשר עם איש מהצעירים שהתאכסנו במלון באותם ימים.

ב־15 ביולי, עזב קוקי את אוסלו ברכבת והגיע לנסביין, במחוז הליגגדל שבמרכז נורבגיה. היה ברשותו 'כרטיס רכבות' פתוח, שעם הצגתו יכול היה לנסוע כאוות נפשו לכל יעדי הרכבת.

גלויה שלישית: צידה החיצוני לבן חלק. נכתבה ב־16.7.74. לאמא, דני ובני שלום. אני נמצא בעיירה קטנה בשם נסביין. בסביבה הזו אני מתכוון להישאר 3 שבועות. הנוף כאן הוא הררי ויפה. אני מקווה שהדואר בסביבה הזו פועל בסדר. אני מרגיש בטוב. קוקי.

גלויה רביעית: נכתבה ב־22.7.74, נשלחה מהכפר טורפו בעמק הליגגדל. בצילום, עמק ירוק, מיוער בצפיפות בברושים ואשוחים, ביניהם כתמי צבע מרהיבים של בקתות אדומות עם גגות לבנים. זו הגלויה האחרונה.

מאות אנשים – בני משפחה, חוקרים, בלשים, מעלים באוב, מכשפות, גרפולוגים ופסיכולוגים – ישובו ויקראו אותה אלפי פעמים. יבדקו כל מלה, ינסו לייחס משמעות נעלמה לכל פסיק:

לאמא דני ובני שלום. אני מטייל עדיין באותה הסביבה בה טיילתי לפני שבוע. המקום הוא נהדר מוקף ביערות ונעים לטייל בו. אני מרגיש בטוב ומקווה שגם אתם. קוקי.

■■■

ארבע גלויות ב־11 יום. שורות קצרות, ענייניות, מדווחות בעיקר על תנועותיו ותוכניותיו. שום דבר על געגועים, בדידות, או לחילופין משהו שגרם לו הנאה מרובה.

מה אירע לקוקי טוגנדרייך? אולי נהרג בתאונה, אולי נרצח, אולי התאבד. אפשר שרצה להיעלם, ואולי הוא חי בזהות שונה במקום נידח ושכוח.

עד היום, טרם נתגלה אפילו קצה סימן לעקבותיו. לא נמצא דבר השייך לו, אך גם לא נתגלתה גופתו. כל השערה שהועלתה נמצאה 'טובה' ככל השערה אחרת. כל העובדות הקשורות להיעלמו אין ביכולתן להצביע על פיתרון שהוא מציאותי או סביר יותר מאחרים.

פסיכולוג, שלא הכיר את טוגנדרייך, נשאל אם יוכל לשער מה הניע אותו לנסוע לטייל לבדו בארץ זרה, באיזור כפרי שלא הכיר, מבלי שהיתה לו תוכנית מפורטת על יעדיו בטיול.

הפסיכולוג הרגיש שדבריו אינם ספציפיים למקרה טוגנדרייך, אלא מתארים תמונת מצב כללית, על־פי היכרותו עם צעירים ישראלים. בגיל הזה, אמר הפסיכולוג, אחרי שירות צבאי ביחידה קרבית, יש לבחורים תחושת כוח אדירה, שלא תמיד יש לה אחיזה במציאות. אין פרופורציות, הם לא מבינים שהם לא יכולים לעשות לבד מה שעשו עם יחידה צבאית שלמה. אין תחושת סכנה שטומן בחובו העולם הגדול. חלקם לא

בית־המשפט הוציא, לבקשת המשפחה, צו פטירה, המכיר ב„קוקי" כאדם מת, אחרי שהוכח שלא שמעו ממנו 10 שנים ויותר

[illegible] שבועיים שהעולם [illegible] של 'סחבקיות' [illegible] 'הכל בסדר', [illegible] ילדים'. יש צוקים, [illegible] גם אם סיים קורס [illegible]

■■■

ניתוח גרפולוגי של ארבע הגלויות, רות צוקר מוזיפה: „יעקב בעל אינטיליגנציה גבוהה, אוהב שינויים ונוטה לשנות את דעתו לעיתים קרובות. הרגש הוא המניע העיקרי לכל פעולותיו. ביסודו מאוד אמיץ ומוכן להקריב עצמו למען אחרים, אך בעמדו מול בעיותיו האישיות, או נוכח מכשולים, נראה לי שהוא מתייאש הקלות. אישיותו ביישנית ולעיתים מופנמת, עם נטיה לדיכאון נפשי. במקרה ויואשם ללא צדק, לא יוכל לעמוד על שלו בתוקף.

„נוטה לחלומות בהקיץ, לאשליות רומנטיות ולרגישות יתר. מהגלויה שנכתבה ביולי 74', אני מסיקה שהכותב סבל מטראומה רגשית אולי כבר זמן מה לפני כתיבת הגלויה, ובנוסף על כך היה מתוסכל ביחסיו עם המין השני. למרות שברור כלל היה לו קל לרכוש ידידים, נראה לי שבזמן כתיבת הגלויה הרגיש עצמו בודד ואולי אף יוצא דופן.

„בעל לב טוב וחם, נטיה לאמנות וליופי ורגשות עדינים מאוד. יתכן שנוטה לעשות אידאליזציה מאלמנטים שליליים בעלי כוח ועוצמה. יש לו נטיה להרפתקאות וגילויים ויכולת לאמץ לעצמו רעיונות מקוריים. שואף לעצמאות אישית בצורה קיצונית ומכבד מאוד את חופש הפרט של הזולת, אולי אף בצורה חסרת ביקורת.

„למרות שהוא שואף לסדר, הרמוניה וצדק אין הדבר תמיד עולה בידו, כי רגשנותו מחבלת במאמציו ועלולה להביכו. צירוף של אינטיליגנציה ואומץ לב מחד, ורגשנות ותמימות מאידך, עלול להכשילו".

■■■

אם יעקב טוגנדרייך חי, היום הוא גבר בן 35 שנים ושלושה חודשים. סימנים מיוחדים גבוה מאוד, איטר יד ימינו.

קוקי הוא בכורם של ד"ר יוסף ושורה טוגנדרייך. יוסף, יליד גרמניה, היה רופא רדיולוג, ולימים גם אונקולוג. סבא של קוקי היה רופא רנטגנולוג בברלין, שעבד באותה מעבדה עם ד"ר רנטגן. לפני 52 שנים, ייסד הסבא את מכון הרנטגן הראשון בארץ. יוסף הביא לארץ את מכונת הקובלט הראשונה, לריפוי רדיולוגי. מכון הרנטגן הזה פועל עד היום במרכז תל־אביב.

משפחת טוגנדרייך, משפחה עם ייחוס, שם ונכסים. יוסף, כאמור, עלה לארץ מגרמניה. בארץ, פגש בשורה, אז תלמידתו בבית ספר לאחיות. שורה, ילידת רומניה, הגיעה לארץ כנערה צעירה. במלחמת העולם השניה, ברחה מהנאצים עם אחותה הבוגרת.

שנים התגוררו שורה ויוסף ברחוב אחד העם בתל־אביב, וכשנולד קוקי עברו לרמת־גן, לשכונה מהוגנת ונאה, בשכנות לאנשי העסקים אלרן, בז'רנו, דוכינר. ד"ר יוסף טוגנדרייך היה גבוה ומרשים, עשה קאריירה רפואית ונודע כרופא מעולה. שורה עבדה במכון הרנטגן שבבעלות המשפחה.

שנה אחרי שקוקי נולד, בא לעולם דני אחיו וכעבור 3 שנים נולד בן הזקונים, בני. שלושה בנים, שלושתם גבוהים מאוד, קוקי דימיון מופלאים ביניהם לבין אביהם. קוקי, לפי כל העדויות, היה בנו האהוב של האב. כיום, דני רופא גינקולוג באחד מבתי החולים במרכז הארץ ובני עוסק במחשבים.

קוקי למד בבית ספר יסודי ברמת־גן, לא הרחק מבית הוריו. ליד הבית נמצא האמפיתיאטרון של רמת־גן, שם היו הילדים הולכים לראות סרטי מאצ'יסטה ומערבונים. באותו רחוב, במעלה התלול, היה בניין השגרירות הרוסית, היכן ששוכן כיום בית אבות. בעיני ילדי השכונה היה הבניין של הרוסים מבצר של מסתורין, שמעשיות רעל ואימה נכרכו בו. פעמים ניסו להתגנב לתוכו, פעמים היו מצמידים אוזניהם הקטנות למתקני ההאזנה לרוסים, מתקנים שלפי האגדה מוקמו באחד ממרתפי הבתים ברחוב.

בית טוגנדרייך, עד היום בבעלות המשפחה, בית פרטי מוקף עצים. בסמיכות לו היה הבית ששימש מפקדתו של בן גוריון במלחמת השחרור. באותו רחוב היה תיכון 'דביר', שם קוקי למד. לפני שנים אחדות הוסב המבנה הזה לבית אבות.

קוקי למד במגמה מתמטית פיסיקלית, הצטיין במקצועות הריאליים. היו לו בעיות משמעת עם המורים. לא כאלה שעשוהו לנער פרובלמטי. מטבעו היה מסוייג ומופנם, שקט ועצור. דן סולר, 35, רואה חשבון, למד עם קוקי מכתה ב' עד י"ב. „היה לו ראש שיגעון", כך סולר, „פיקח וחריף. מספר אחד, היו לו חברים בודדים, אבל כולם העריצו אותו".

■■■

הבית של קוקי, בית ייקים, אנשים שלא נטמעו בתרבות הישראלית, שעד יום מותם נהגו וחשבו כזרים. ד"ר טוגנדרייך האב היה

„לבנך לא היו קשרים עם יחידה צבאית מיוחדת"

יעקב טוגנדרייך, צנחן. במגירה של קוקי יש מעטפה לבנה ובה כ־20 צילומי צבע שלו מהצבא. צולמו בקיץ, אדמה חרבה, שיחים בגווני ירוק־צהוב. קוקי וחברים מגדוד צנחנים משתעשעים מול הצלם: ניצבים בפישוק רגליים, מחזיקים תת מקלע עוזי כמוכנים לירות, משחררים רימון עשן ורוד

לקרוא מדי שבוע את ה'דר שפיגל' ואת ה'טיים מגאזין'. היה משהו נוקשה וקפדני ברוח שבה חונכו הבנים. קוקי בנערותו נחשב בן עשירים, לא עשירים ראוותניים, אבל היתה וילה והיתה גינה וכסאות נוח ושתי מכוניות והיה גם שולחן פינג פונג.

קוקי היה ספורטאי מצויין, בלט בעיקר בכדורעף ובכדוריד, שיחק היטב כדורגל, וחבריו זוכרים אותו מפגין כושר בהליכה על הידיים. בתיכון, היה מראהו נאה מאוד, אבל לא זכורות נערות שהיו במחיצתו. בלילות שישי, היו יורדים לכיכר אורדע, יושבים על הברזלים, משתרכים למסיבה. קוקי לא היה מצטרף. למסיבות כיתה היה מגיע לדקות ספורות, רק כדי להפגין נוכחות, ופורש מהר הביתה.

בסוף התיכון, 1970, מלחמת ההתשה, החליט להתנדב לקומנדו הימי וזומן לגיבוש, מסע ארוך בחוף הים. בלילה שקדם למסע התייבש, אושפז ועף מהגיבוש. יתכן שהיה מעט מאוכזב אבל בסופו של דבר, בקיץ 70', הלך לצנחנים.

את רוב שירותו הצבאי עשה כמדריך צניחה בבסיס תל נוף. אם היה לו קשה, מעולם לא אמר משהו שמרמז על כך. כשם שאם אהב את הצבא לא היה לכך שום ביטוי גלוי, לא מסגיר דבר, לא מתחלק ברגשותיו, לא אומר מלה מיותרת.

■■■

כך היה עם חבריו, כך היה עם הוריו ואחיו. ביולי 73', שלושה חודשים לפני שפרצה מלחמת יום כיפור, השתחרר מהצבא. בערך באותה תקופה, אביו חלה במחלה האיומה ההיא וחודשים ארוכים הלך ודעך בבית. דני היה אז חייל, בני תלמיד תיכון וקוקי טיפל בו ולא מש ממנו חצי שנת.

את המלחמה עבר קוקי בעורף. הוא לא היה בין הכוחות הלוחמים, והדבר גרם לו תחושת תסכול והחמצה. בחורף 73', מת ד"ר טוגנדרייך. מותו השפיע קשות על קוקי. ב־13 ביוני 74', בשמונה וחצי בבוקר, חדרה חוליית המחבלים לקיבוץ שמיר. שלוש נשים, כהן בת דודתו של קוקי, נהרגו בהתקפת המחבלים.

בין ראשית מאי לאמצע יוני 74', נקרא לשירות מילואים בעזה. הוא היה חייל ממושמע, ועם זאת היתה לו הסתייגות מהאופן ומהשיטות שבהן הצבא טיפל באוכלוסיה העזתית. אותה עת, כבר היה סטודנט בחוג למתמטיקה באוניברסיטת תל־אביב. מן הסתם, לא היה נלהב ביותר מהלימודים האקדמיים והכך בדעתו אם לעבור לחוג אחר.

בסוף מאי 74', הודיע לאמו ולשני אחיו, שהוא מתעתד לנסוע לטיול באירופה. לא התייעץ עם איש, לא נתן לאיש לכוון את החלטתו, לא שיתף אף אחד בתכניותיו. מפני שכזה היה.

אמר: „אני נוסע ככל שיספיק לי הכסף, בלי תכנית מוקדמת". לא דיבר הרבה ואיש לא העז לשאול אותו יותר פרטים מכפי שנידב בעצמו. בעצם, הוא בהתנהגותו, הכתיב מה ישאלו אותו, ובעיקר מה לא ישאלו אותו.

שורה טוגנדרייך תספר אחרי היעלמו, שחודשים ספורים לפני שיצא את הארץ, היה מקבל בבית שיחות טלפון תמוהות בשעות שונות. היה מדבר כמה דקות ומיד אחר כך יוצא נהבית למספר שעות. קוקי לא סיפר מי היה מצלצל ולאן הלך.

במשך השנים, משפחת טוגנדרייך, בהרכב מלא, יצאה לכמה טיולים בארץ ובעולם. כדאי להזכיר שניים שיש בהם מידה של רלוונטיות. ב־63', נסעו ההורים והילדים למצרה, קוקי היה בן עשר, בני בן שש. כל הדרך, במעלה ההר, קוקי סחב את בני על גבו וטיפס יחד איתו.

ב־68', נסעו כולם לאירופה: גרמניה, הולנד, פינלנד ונורבגיה. הטיול נמשך למעלה מחודש, ואת עיקר הקילומטראז' עשו במכונית. זו היתה הפעם הראשונה שקוקי הגיע לנורבגיה.

■■■

מאחר שקוקי לא הודיע את המשפחה על

ינואר 75', מכתב לדמטכ"ל, מוטה גור: „ב־11.2.75 הגיעה לקרובי משפחתי טלפון אנונימי בו נמסר באילו קיים קשר כלשהו בין היעדרו של בני יעקב לבין יחידה צבאית מיוחדת. שטוחה בקשתי לפניך שיחקר ע"י צה"ל ענין קיום (או העדר) קשר בין שרותו הצבאי של בני לבין היעדרותו"

עם "ויזה"
כל הקניות לחג
קטנות כגדולות בהישג ידך

...טיס "הויזה" שלך הופך כל חג לחג שמח!
...שה במיוחד!
...תה קונה כל מה שאתה צריך ורוצה לחג, משלם ב"ויזה" כי עם "ויזה" אתה נהנה מכל היתרונות:
...שיטת ... כל קניה קטנה כגדולה אתה משלם בתשלומים נוחים במשך חודשים רבים
...תאם לבחירתך ובריבית מועדפת.
...אתה נהנה מעד חודש אשראי חינם וממבצעי דחיית אשראי בבתי עסק רבים.
...כרטיס "הויזה" שלך מכובד ב- 20,000 בתי עסק בישראל בכל ענפי המשק.
...מן קניותיך לחגים עם כרטיס האשראי "ויזה" כי,
...ש יותר ב"ויזה" שלך!

הכרטיס העדיף

VISA

ויזה יותר טוב מכסף.

כרטיס האשראי של קבוצת בנק לאומי בנק דיסקונט

[illegible]

בספטמבר, ...חולף חודש ויותר מיום שכתב קוקי את הגלויה האחרונה, שורה טוגנדרייך התחילה לדאוג. בני משפחה הרגיעו אותה: אמרו לה שהדואר עובר לאט, שקוקי מטייל ואין לו פנאי לכתוב.

אותה עת, פרצה בארץ שביתת דואר שנמשכה שבועות ארוכים. שורה האמינה שהגלויות מבנה הולכות ונערמות בבית הדואר ברמת גן. דני ובני נסעו לדואר המרכזי לפשפש בשקים של גלויות מאירופה. בשעות של חרדה נאחזה בביטוי 'No news good news'. כל יום, בני היה הולך לבית הדואר לראות אולי הגיע מכתב מקוקי. הדוור שעבר ברחוב והכיר את המשפחה היה אומר, „גם היום אין שום דבר. אולי מחר". את התכתובת הפורמאלית מנהל מעתה ואילך גיסה של שורה, עו"ד יוסף אלקס מתל־אביב.

● 13.9.74, מכתב רחוף מעו"ד אלקס לקונסוליה הישראלית באוסלו. הנני מצרף 2 תמונות של יעקב ושתי גלויות אחרונות שנתקבלו ממנו. אלה פרטי תיאורו: גובה 186 ס"מ, צבע שיער שטיני, צבע שיער חום.

● טלקס ל'איסטא נורבגיה' מ'איסתא ת"א', 25.9.74. יעקב טוגנדרייך, אזרחות ישראלית, יצר קשר עם משפחתו ב־22 ביולי. מאז נעלם. תיכנן להגיע לברגן בראשית אוגוסט. אנא בידקו אם עשה באמצעותכם סידורי נסיעה. נעריך תשובתכם המהירה.

● 27.9.74, מכתב מפלמור, שגרירות ישראל באוסלו, לעו"ד אלקס. צר לנו ביותר כי פעולותינו ופעולות ממשלת נורבגיה בחיפושיה אחר יעקב, לא הובילו לגילויים של ממש. נבקשכם להעביר למשרד החוץ ב"ים המחאה ע"ס 47.50 ל"י, כדמי שיחת טלפון אוסלו־ת"א.

● 2.10.74, מעו"ד אלקס לפלמור, שגרירות ישראל באוסלו. פניתי לאינטרפול באמצעות המטה הארצי בירושלים. הננו מבקשים לשלוח אדם על חשבוננו לנסביין וטורפו כדי לוודא האם עזב את המקום באורח סביר ומתי.

● מברק שנשלח ב־6.10.74, מגב' טוגנדרייך למלון „אלרק סאמר" בברגן. בני, יעקב טוגנדרייך, בעל דרכון ישראלי, נעדר בנורבגיה. אנא, ענו אם התאכסן במלונכם, מתי עזב ולאיזה יעד.

● מברק תשובה ממלון „אלרק סאמר" ברגן לגב' טוגנדרייך, 16.10.74. צר לנו, בנך לא שהה במלון שלנו.

■■■

בראשית אוקטובר 74', מתקבל במשטרת אוסלו דיווח מאדם הטוען, כי באמצע אוגוסט הסיע באיזור אלטה בחור הדומה לתיאורו של יעקב טוגנדרייך. האיש, ג'ייקוב פישר, בעל בית חרושת לייצור דגלונים בעיירה דרובק (ליד אוסלו), מספר על בחור ישראלי גבוה, המטייל בסקנדינביה לבדו. הצעיר מנהל שיחה עם פישר בגרמנית רהוטה. בשנים הבאות, יהיה פישר דמות מרכזית בחיפושים אחר טוגנדרייך. קשר מוזהים ירקם בין סוחר הדגלונים הנורבגי לבין הטוגנדרייכים בישראל.

14.10.74, מכתב מג'ייקוב פישר לעו"ד אלקס. הצעיר שנסע איתי טרמפ היה בערך בן 20, מגולח היטב ודיבר גרמנית שוטפת. סיפר שהוא לומד מתמטיקה ועל תרמילו היה דגל ישראל. הצעתי לו להמשיך איתי עד אוסלו, אבל הוא רצה לנסוע לפינלנד. המשפחה אינה צריכה לדאוג. האקלים הפוליטי בסקנדינביה טוב מאוד. כשצעירים שותקים ומן מה, זה מפני שהם מתאהבים ו'שוכחים' את משפחותיהם. אם יש דבר שאוכל לעשות למענכם, אל תהססו לפנות אלי שוב.

17.10.74, מכתב מעו"ד אלקס לג'ייקוב פישר, דרובק נורבגיה. כנראה שלא את אחייני הסעת באוגוסט, מפני שיעקב דיבר גרמנית רצוצה. האם זה יביא תועלת אם מישהו מהמשפחה יגיע לנורבגיה? אולי כדאי לפנות לבלש פרטי. תהיה זו הקלה גדולה לאמו, אם תדע שעזב את האיזור עם מזוודתו ושתיקתו נובעת מסיבות אחרות. עלתה אפשרות שמא נטרף בים עם סירת דייגים. האם ניתן להכריז עליו בשידורי רדיו לדייגים? אשר לבקשתך בעניין תיאור בגדיו: לפני הטיול קנה לעצמו מכנסיים ותולצות, ואמו לא תוכל לזהותם.

■■■

אוקטובר 74', הרו"ח הקיוה בשטח שעשה פישר, מודפס על נייר ביתו לדגלונים: ב־22 ביולי, יעקב ביקר הסניף הדואר בטורפו. מספר דקות שוהה עם הפקיד האנס סיטורן. לא היה לו כל מהענין. כל מקומות הלינה בנטביין ובטורפו נבדקו, אך ללא תוצאות.

מצורפים שמות שני ישראלים ששהו בעמק הלינגדל באותה תקופה. תמונתו

וההודעה על היעלמותו פורסמו באמצע ספטמבר בכל העיתונים. במשטרה נתקבלו כמה שיחות טלפון מאנשים שחשבו, כי ראו את יעקב בנורבגיה. כל אלה לא הובילו למידע קונקרטי. משטרת אוסלו מציעה למשפחה לפנות לאינטרפול.

■■■

13.11.74, מכתב מעו"ד אלקס לשגרירות ישראל באוסלו. הנני מודה לכם על העברת הידיעה שאדם בשם ביורה הסיע ב־3.9.74 בחור שמתאים בתיאורו ליעקב. אמו של יעקב התקשרה מיד עם מר ביורה, אך במהלך השיחה נתברר שלא היה זה יעקב.

24.11.74, מעו"ד אלקס לשגרירות ישראל באוסלו. הגיעה שמועה כי יעקב עלה על אניית דייג או אניה המפליגה למרחקים. אודה לכם אם תואילו לבדוק במינסטריון הדייג אם שמו מופיע אצלכם כאיש צוות.

26.11.74, משגרירות ישראל באוסלו לאלקס. הקצין המרכז את החקירה בירר עם רשות הדייג את שמות המועסקים באניות נורבגיות. שמו של יעקב לא מופיע ברשימה זו.

5.12.74, משגרירות ישראל בשטוקהולם

בשלהי 77', מתגלה בהלינגדל גופת גבר צעיר. עד שהגופה נבדקת, עיתוני נורבגיה כבר כותבים שזו גופתו של הצנחן הישראלי טוגנדרייך. כעבור ימים אחדים, מזוהה הגופה כגופתו של צעיר יפני

צילום ספח מישלוח המזוודה

באביב 75', מתחילה הפאזה הפראפסיכולוגית של שורה טוגנדרייך. נאחזת במיסטיקה, מתכתבת ונפגשת עם ידעונים, מגידי עתידות, ומכשפות בארץ ובעולם. אחד אומר שהוא חי באושר בקנדה. אחר מתאר איך נפל מצוק ומת. שלישית טוענת שטבע בזרמי הנהר

לעו"ד אלקס. ברישומי המשטרה השבדית לא נמצא סימן לכך שיעקב ט. עבר את הגבול לשבדיה. בדיקת הדרכונים בגבולות היבשה בין שבדיה לנורבגיה שטחית ביותר.

12.12.74, משגרירות ישראל בהאג לעו"ד אלקס. מסרנו למשטרה ההולנדית תמונתו של י.ט. והובטח לנו שיבדיקו פרטיו לכל תחנות הגבול בהולנד. מסרנו תמונתו גם לקהילה היהודית בהאג ובאמסטרדם.

1.12.74, מעו"ד אלקס לשגרירות ישראל בהאג. קיימת סברה, שיעקב נמצא בהולנד. אודה לכם מאוד אם תוכלו לבקש ממשטרת הולנד לפרסם את התמונה המצורפת בטלוויזיה ההולנדית (מכתב זהה נשלח לשגרירויות ישראל בשטוקהולם ובקופנהגן).

1.12.74, מעו"ד אלקס לחברת ק.ל.מ אמסטרדם. האם תוכלו לברר אם הכרטיס מס' ... נוצל.

9.12.74, מחברת ק.ל.מ לעו"ד אלקס. למרות שאנחנו מוסרים מידע על נוסעינו רק לבקשת המשטרה, אנו מודיעים לך שהכרטיס הנ"ל לא נוצל עד עתה בטיסותינו.

■■■

חלפו חמישה חודשים מיום שיעקב יצא לטיול. דודו, עו"ד אלקס, מנהל תכתובות עם עשרות גורמים, פועל כמקובל. בינתיים, כבר דצמבר 74', הזמן רץ. עמק הלינגדל מתכסה בשלג. מבצעי חיפוש וסריקות ביערות העמק לא ניתנים לביצוע בגלל השלגים והקור. בסוף 74', עו"ד אלקס ממריא לאוסלו. נפגש עם חוקרים במשטרת אוסלו, עם גורמים בשגרירות הישראלית, עושה את הסידורים הנדרשים על מנת שמיד בחלוף החורף, יתחילו סריקות בעמק וביערות המקיפים אותו.

עדיין בדצמבר, מסתמנת תפנית דרמטית בפרשה.

בתחנת הרכבת בברגן מוצעים למכירה פומבית כל התיקים והמזוודות שלא נמצא להן דורש שישה חודשים ויותר.

אנשי התחנה פותחים מזוודה השייכת ליעקב טוגנדרייך, הצעיר הישראלי שנעדר, ותמונתו פורסמה כבר בעיתוני נורבגיה.

המזוודה נשלחה מתחנת הרכבת באוסלו לברגן ב־15.7.74.

ביום הזה קוקי עוזב את אוסלו לכיוון עמק הלינגדל. כנראה שלקח עימו רק תרמיל קטן ובו מעט בגדים, שק שינה, דרכון וכסף, ואת המזוודה שלח לברגן.

ברמת גן מתקבל המידע על המזוודה באימה גדולה. רק אז מתחילים לחשוב שמשהו נורא אולי קרה לקוקי. כשיצא מהארץ, שקלה המזוודה של קוקי 12 ק"ג. כשהושבה למשפחתו בינואר 75' שקלה 9 ק"ג. רשימת תכולתה: מטריה שחורה, גרבי צמר, גופיות קצרות וארוכים, סנדלים, ממחטות אף, אפודת צמר, מכנסי קורדרוי ארוכים, מכנסיים קצרים.

■■■

עו"ד אלקס שב מאוסלו ללא בשורות; ושורה טוגנדרייך מעבירה את חודשי החורף בקושי, בחרדה, בהמתנה לאביב. בינתיים, היא מכשירה את הקרקע לנסיעתה לנורבגיה. מתכתבת עם אנשים שונים, יוצרת קשרים עם נורבגים, רוכשת מדריך 'מישלן' נורבגיה, ולומדת היטב את איזור הלינגדל. דני מתחיל ללמוד רפואה באוניברסיטת ת"א, בני מתגייס לצבא. שורה לבדה. יש לה הרבה זמן לחשוב, לכתוב, לטלפן, בעיקר להתייסר.

● ינואר 75', מכתב מודפס משורה טוגנדרייך לרמטכ"ל, מוטה גור. בני יעקב עזב את הארץ ב....; ב־11.2.75 הגיעה לקרובי משפחתו ברחובות שיחת טלפון אנונימית בה נמסר כאילו קיים קשר כלשהו בין

היעדרו לבין יחידה צבאית מיוחדת הנמצאת באחד הבסיסים בכפר סירקין, שטוחה בקשתי לפניך, שייחקר ע"י צה"ל עניין קיום (או העדר) קשר בין שרותו הצבאי של בני לבין היעדרותו.

● ינואר 75', מכתב מגב' טוגנדרייך ללשכת ראש הממשלה בירושלים. בקשתי היא, כי תיערך חקירה ממצה בכל הגופים הרשמיים (המוסד והשב"כ) בדבר קיום או העדר קשר בין נסיעת בני לחו"ל והיעלמותו, לבין מי ממוסדות אלה.

● פברואר 75', לכבוד המחלקה המשפטית, מרכז קופת חולים, ת"א. עקב החקירה אודות היעלמותו של י.ט., מבוקש לעיין בתיקו הרפואי הנמצא בסניף קופ"ח בר"ג.

● 13.1.75, מעו"ד אלקס למפקח לינרטן, משטרת אוסלו. אני שמח לבשר לך שמשרד החוץ הישראלי אישר העברת 25,000 קרונות נורבגיות (15 אלף דולר נכון להיום) לתשלום הפרס.

■■■

4.3.75, ממזכירות הרמטכ"ל לשורה טוגנדרייך: מאשרים קבלת מכתבך. הנושא ייבדק ולא נאחר להודיעך תוצאות בדיקתנו.

17.4.75, מלשכת רוה"מ לגב' טוגנדרייך: *בנך יצא את הארץ ב־11.7.74 אולם לא קיים כל רישום על שובו ארצה. לבנך לא היו כל קשרים עם מוסדות עליהם הצבעת בפנייתך. ברצוננו להביע צערנו על שקצרה ידינו מלסייע לך באיתור בנך.*

7.5.75, למשטרת אוסלו, מבנק לאומי, סניף רח' הרצל ת"א. הננו לאשר סכום של עד 25,000 ק"נ, פרס שהציעה גב' טוגנדרייך על מידע שיביא לגילוי עקבותיו של בנה. נשלם הסכום בתוך 7 ימים מיום קבלת דרישתכם בכתב. ערבות זו אושרה ע"י שלטונות הפיקוח הישראליים על מטבע זר.

יוני 75', ממשרד החוץ לעו"ד אלקס. נציגות ישראל בניו־יורק מודיעה, כי מחלקת ההגירה מסרה שלא נמצא רישום נכנס לניו־יורק על שם י. טוגנדרייך.

■■■

עוד בחורף 75', המשפחה פונה לחוקר משטרה בדימוס, בן־אלקנה, מי שגילה בשעתו את קברו של אבשלום פיינברג. בן־אלקנה מעביר את המקרה לטיפולו של חוקר צעיר. הבחור, אהוד גנור (שם בדוי), בעל רקע בשירותי הביטחון הישראליים, נכנס לתמונה באינטנסיביות. עיקר זמנו הוא משקיע בחקירה לאורך ולרוחב: מתשאל בני משפחה, חברים, אנשי צבא, שכנים וכו'. גנור סבור או שהכל אפשרי: רצח, התאברות, תאונה, היעלמות מכוונת, וחוקר בכל הכיוונים האלה.

אהוד גנור, אוגוסט 87', בן 40: „מסיבות אישיות ירדתי מהסיפור כעבור כמה חודשים, אבל זה מלווה אותי מאז ועד היום. המשפחה רצתה לדעת חד משמעית: חי או מת. אמרתי להם שכל עוד אין גופה, הוא חי, וכך גם האמנתי. לנורבגים היה רצון טוב, אבל גם אינטרס לא להבליט את הפרשה, כדי לא לפגוע בתיירות. משטרת ישראל אמרה, שישראלי שנעלם בחו"ל, המשפחה צריכה לחפש אחריו. תנ"צ קרתי, רק בגלל שהסיפור נגע ללבו, נרתם לעזרה באופן אישי".

דרך חברים, שורה טוגנדרייך מגיעה לאיסר הראל ונועצת בו. נפגשת עם גנדי (רחבעם זאבי), אז בתפקיד יועץ ראש הממשלה למלחמה בטירור. היו לו, כך גנדי בספטמבר 87', קשרים עם קציני מודיעין בצבאות אירופה. ארגון ה'רוטרי' העולמי מציע לה סיוע.

בעיתוני סקנדינביה שב ומתפרסם מפעם

(המשך בעמ' 52)

„בסוף נשלוט על ירושלים”

אש בירושלים

יהודה משי זהב, פעיל קולני ואגרסיבי של העדה החרדית, דמות מרכזית במהומות־השבת האחרונות • העדה החרדית: 20 אלף נפש, עדה ענייה, מפולגת, אחד הפלגים מקיים קשר עם אש"ף

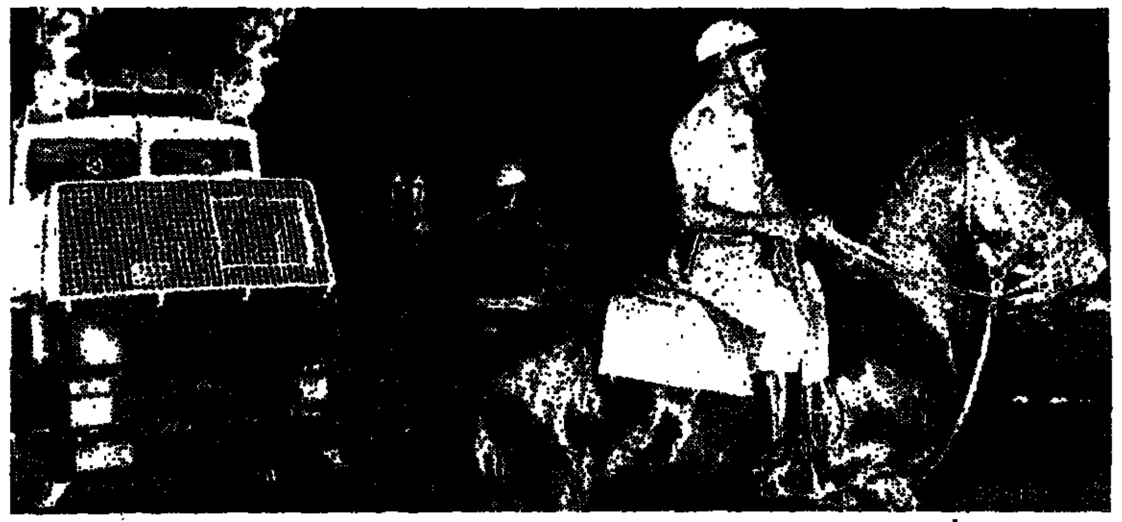

סוסים בירושלים, מהומות שבת.
תצלום: רחמים ישראלי

מאת עמוס נבו

הוא צחק צחוק גדול, ואמר: פחדנים. מקבלים מעט גז בעיניים, מתעלפים. היה זה בירושלים. תחילת ספטמבר. עובדי התע־שיה האווירית הפגינו מול משרד החוץ. יהודה משי זהב מולל את פיאותיו ואמר: זה מה שקורה למי שמפגין על עניינים גשמיים. „כמה גז אנחנו קיבלנו? עשרות מצצות. מישהו ברח? מישהו התעלף? הקלגסים יודעים שלא נתנגד, אז הם יורים ויורים. ואילו הם, קיבלו קצת גז, וכל הארץ מדברת”.

כשבת, עמד ליד מאה שערים וצעק שאבעס. הגז צרב בעיניים. הצעקות גברו. מאחת הסמטאות קרבה המכונית לפיזור הפגנות. משי זהב לא ברח. זרם אדיר של מים צבועים כיסה את גופו. אלף דולר, מלמל, אלף דולר. השטריימל שלו הושחת.

„ואז, מרחוב הנביאים הגיע משמר הגבול. כולם ברחו. נשארנו הורוביץ, גרטנר ואני. פתאום, מרחוב עידו, פרצו אולי 15 סוסים וסגרו עלינו. היינו בתוך סנדוויץ'. פרצתי בכוח בין שני הסוסים וברחתי. קיבלתי כמה אלות בראש ורימון גז ברגל.

„איזו אכזריות. עלבון כזה. הקלגסים האלה מסוגלים לכל. איך רצחו את סגלוב ב־56'? יהודי תמים. בא להפגין נגד חילול שבת, קיבל מכות מהשוטרים, ומת. הם מסוגלים לירות באנשים. מסוגלים לכל”.

ידידיו קוראים לו משי. חברה'מן, אומרים. סתם קוריוז, אומרים מתנגדיו. לא פעם נזפו בו זקני העדה. שבר מסגרות: הלך לדבר עם הציונות החילונית. פעל בניגוד לדעתם. הם הודיעו, שאינו מייצג את העדה, שמדבר רק בשם עצמו. במאה שערים הוא דמות שנויה במחלוקת.

אוהב את עצמו, רודף פירסום. העיתונות הדביקה לו את התואר „קצין המבצעים של העדה החרדית”. משי זהב, במידת מה, הוא יציר כפיה של התקשורת. היא אוהבת להשתעשע בדמותו.

הוא יתקשר לעיתונאים, לעדכנם במועדי ההפגנות. אחר כך ישאל איך היה. משי זהב אחד המוציאים לפועל בעדה החרדית. מתפיס את הציבור, כשצריך. מנסח כרוזים, לפעמים. ידו בכל. לא מזמן, אירגן את ביקורה של הרבנית מסאטמר בארץ. לפני שנים אחרות, אירגן את בואו של האדמו"ר. ירושלים צריכה שכמותו; ירושלים לא היתה צבעונית כל כך, בלעדיו.

■ ■ ■

הוא גדל בבתי אונגרין. סבו, הרב יוסף שיינברגר, מזכיר העדה החרדית, נטע בו את אהבת העסקנות הציבורית. בסימטאות מאה שערים ספג את תשנאה לציונות. דודו, הרב עמרם בלוי זצ"ל, היה מנהיג העדה החרדית. אביו, מנחם מנדל, סופר חרדי.

בן 28, דור עשירי בירושלים. 13 אחים ואחיות. אחיו, צבי, פנה אל המיליטאנטיים בעדה החרדית, אל פלג „תולדות אהרון”. פעמים אחרות ישב בכלא. הוא לא יודע אל נכון, מדוע קוראים להם משי זהב.

כשמלאו לו שלוש, נחשף לראשונה למאבקי העדה. היה זה בחיידר „עץ חיים” במאה שערים. המלמד סיפר על מאבקי השבת, על מלחמת

„הוא נדחף בכוח”

האיטליזים, על מעללי המשטרה הציונית. הוא למד, שיש מאמינים ויש כופרים. אביו לקח אותו להפגנות. מעת לעת, הצטרף לעמרם בלוי.

„שפכנו זבל, חסמנו כבישים, צעקנו שאבעס. זה נכנס לדם. מסתכלים על המבוגרים ולומדים. שואלים שאלות. מתבוננים בהם ומנסים לחקות. איזו מסירות, איזו הקרבה. ואחר כך חוזרים לחיידר, מחליפים חוויות, משחקים. כל המשחקים סביב זה. משחקים בשוטרים וחרדים. בפורים מתחפשים למפגינים: נושאים שלטים, לובשים שק, קוראים שאבעס. פעם התחפשתי לעמרם בלוי. הוא היה הגיבור שלי”.

■ ■ ■

תמיד צעק, נדחף, זרק אבנים. משוטרים לא פחד. כשהגיע לישיבה, לא הבין איך החילוניים גרים בירושלים. התפתחה איבה בינו לבינם. המלמד אמר שהציונות היא קללה.

„הבנתי שהמדינה היא אסון, הגלות הגרועה ביותר. הסבירו לנו, שאנחנו הציונים האמיתיים. הרי אנחנו מתפללים שלוש פעמים ביום 'ותחזינה עינינו'. הרי באנו לפה הרבה לפני שהרצל חשב על המדינה.

„אינני מבין איך הקמתם אותה. הרי לפי התורה, אסור להקים מדינה לפני בוא המשיח. מרדתם במלכות. אתם מעכבים את בואו של המשיח. לא תיתכן מדינה בלי תורה. אינני מבין מה יש לחילוניים לעשות בארץ הזו, בלי תורה. שילכו לאוגנדה”.

■ ■ ■

בתי ווננים. בית אבן ישן, קירותיו מתקלפים. ארונות ברזל, שולחנות עץ, כורסאות פשוטות. מושב הבר"צ (בית דין צדק). כאן, בתוך מעוזה של העדה החרדית, נחשף משי זהב לעסקנות הציבורית. פתאום הבין שיש אידיאולוגיה, ויש מטה, ויושבים חכמים, ומחליטים, ומנסחים, ומוציאים אל הפועל.

הרב שיינברגר שלח אותו לשליחויות שונות. נתן לו כרוזים ודבק. „בלילות הייתי מסתובב ומדביק כרוזים. המשטרה רדפה אותנו. פעם, בכיכר השבת, טיפסתי על סולם להדביק מודעה. נאחזתי בעמוד, כך שמלמטה אי אפשר היה לראות אותי. המשטרה באה, לקחה את הסולם, ואני נשארתי למעלה.

„היה אקשן, מרדפים. ערב הבחירות היינו יוצאים לקרוע את המודעות של אגודת ישראל. טיפסנו על המרפסות והדבקנו על האות 'ג' את האיסור של הבד"צ להשתתף בבחירות.

„חילוניים הציקו לנו. שפכו עלינו דבק. תגרות קטנות, מכות. תמיד ידעתי לברוח, לא עצרו אותי. אחד מאיתנו היה עומד בפינה, ומסמן בעזרת עיטוש או שיעול, כי המשטרה מתקרבת. לפעמים חיפשו אותנו בסימטאות, ואנחנו היינו יוצאים מהצד השני, מדביקים את המודעות על שמשת הניידת”.

■ ■ ■

ירושלים סערה. חנות „ארוס” הועלתה באש. חיי הפתולוגים הפכו בלתי נסבלים: החרדים הטרידו אותם בטלפון, שלחו לביתם עכברים מתים, איימו על ילדיהם. היה שמח, אומר משי זהב.

אט אט החל ליטול חלק באירגון ההפגנות, בניסוח הכרוזים. עטו טבל, לעתים, ברעל. לשונו אמרה שנאה.

את מפקד משטרת ירשלים כינה „נאצי”. את שוטריו „קלגסים”. לציונים היה מצמיד את התואר שר"י, „שם רשעים ירקב”. בגין שר"י, „ראש הכותרים”; בורג שר"י „שונא הדתיים”. הרצל שר"י, קולק שר"י. הרב בלוי תמיד „הלוחם הגדול”. החרדים תמיד „גיבורי החיל”. חתום: „הנרדפים בגלות הציוני”.

הוא הכניס מרץ בעדה העייפה, מיליטאנטיות מילולית. מעמרם בלוי, הוא אומר, למד להיות עיקש, לא לפחוד. עם הזמן, נחשף לתקשורת, למד למכור את העדה לחילוניים, למורת רוחם של רבותיו. לעתים הוא מוצא לעצמו היתר להופיע בטלוויזיה: „אין לי היתר. זה טמא, אסור. אבל אני עושה זאת כדרך אגב, כמו עמרם בלוי, רק אם

בית דין צדק. עקרון הפעולה

עשרים ושלושה חברים, נציגי ארבעת הפלגים, מרכיבים את הנהלת העדה החרדית. אחת לכמה ימים הם מתכנסים ומתווים את דרכי המאבק של העדה. בית דין צדק (בד"צ) הוא הסמכות העליונה. מאשר או דוחה את הצעות ההנהלה.

ששה רבנים קשישים, שגילם הממוצע למעלה משבעים שנה, מכהנים בו. הם נבחרים לכל ימי חייהם. בעיריית ירושלים, במשטרה, רוחשים להם כבוד.

שר הפנים לשעבר, ד"ר בורג, חיפש עמם פתרון לאיצטדיון המריבה; מפקד מרחב ירושלים לשעבר, תת ניצב רחמים קומפורטי, ביקש מהם שיעשו להרגעת הרוחות בכביש רמות.

„הממשלה של מאה שערים”, מכנים אותם. הם הכוח האמיתי בעדה. פסקי ההלכה שלהם מתפרסמים, לא פעם, בכרוזים ברחובות. הם מעצבים את אורח חייהם היומיומי של החרדים, רק החלטתם יכולה להוציא עשרות אלפים לרחובות. בהפגנות השבת האחרונות, לדוגמה, אסרו שימוש באלימות.

בסתם ימים של חול משמש הבד"צ כבית דין רגיל לכל דבר. ישיבותיו מתקיימות בשעות אחר הצהריים. כ"ד יעיל, מהיר וזול, מטיל חרמות, נידויים. אין סחבת, אין עינויי דין. גם חילוניים נזקקים לו. הדיינים האנטי ציוניים, מקדמים אותם בברכה.

יש לו סיטרואן עם מזגן וטייפ, מחשב אישי, לומד דף יומי מקסטה

שואלים”. אין לו טלוויזיה בבית, אבל כשצריך ימצא; הוא יודע איפה.

אוהב לחיות. נוסע לחו"ל. נהנה גם מבריחה גסה. לא פעם קרא שאסור לקרוא: עיתונים חילוניים, ספרים. את ספרי החול יסתיר מאחורי ארון ספרי הקודש, מאחורי דלתות אטומות. קורא הרבה: „מלך שולל”, „הקשר הליברלי”, „אלטלנה”. ספרי שואה. ביוגרפיות. בן־גוריון, דיין: „אבא כתב למעלה ממאה ספרים. הספרים היו בבית. אינני יכול בלעדיהם. קורא באוכל, בשירותים. אשתי מתרגזת”.

הוא ילבש תמיד חולצה לבנה, מכנסי טרלין שחורות. את ציציותיו יוציא אל מחוץ למכנסיו. דיבורו מאנפף, כולו אש להבה. המשקפיים תלויות על לולאת מכנסיו. אומרים שחי טוב.

בסנהדריה קנה דירה מרווחת. מחשב אישי. יש לו סיטרואן BX אוטומטית, מודל 87' עם מזגן וטייפ. הוא מאזין למוסיקה חסידית, לומד דף יומי מהקסטה. נוהג כמו גביר במאה שערים. מראשי רעיונות; יש לו אויבים.

■ ■ ■

שבוע אחר שבוע בא למחות בכביש רמות, עד שנשבר. הוא חושש מגדודים של חרדים לציר דוד, למרוך את חייו של הארכיאולוג שישב, נסע לטבריה, להפגין נגד בל"ל, לזעוק את זעקת המתים. בגנו יהך להפגין בקולנוע „היכל” בפתח תקווה.

„הוא נדחף בכוח”

משה הירש מכונה „שר החוץ” של העדה החרדית. שייך לנטורי קרתא, אינו סר למרות העדה. „שר החוץ” על ה„קמב"ץ”, משי־זהב: „סתם הדיוט, קופץ בראש”.

„העדה גרתה אותו, והוא נדחף בכוח. הוא נכד של השנורר הגדול, שיינברגר, ובזכותו הוא קופץ בראש. אתה יודע מה אמר: הרבנים של העדה לא יכולים

מימין, משה הירש, עם אורי בלוי
תצלום: אלהרר יצחק

להתנגד לי, כי סבא שלי הבוס שלהם. איזו חוצפה.

„מביא בושות. פרחח. עושה דברים בניגוד לרוח התורה והעדה, מתנהג לא כמו בוער ועדי. כבר תפסו אותו במקומות לא טובים; אתה יודע למה אני מתכוון. אין לו מידות של יהודים. אנשים תמיד סוחרים ממנו, כי הוא איש בלי רסן. מסוכן. מהשבאב. מתיידד עם המשטרה, מצטלם איתם, מוסר להם מידע מתוך העדה. מנוול כזה”.

יהודה משי זהב בפעולה. הוא מתמצא בתקשורת, בפירסום, בחילוניים, בפקידות המקומית, בטאקטיקות משטרתיות. הוא נישען על ייחוס אבות, מעורר עויינות. תצלום: זום 77

ח"כ מנחם פורוש זוכה לביקור חולים של הרב שך – לאחר הכאת פורוש על ידי אחד מפלגי החרדים הירושלמים. הקשר בין העדה החרדית לבין אגודת ישראל אינו גלוי, אך קיים.
תצלום: זום 77

הכל בכצוות הבר"צ. אין ישיבות מטה. נפגשים כשטיבעלך, בישיבות, בכימטאות. מוריעין, תצפיות, מעקבים. דברים שהשתיקה יפה להם, הוא אומר. ספר המבצעים היא התורה. לחדרו קרא לת"ס, לשכה לתפקידים מיוחדים.

לעולם יידע מתי תגענה הניידות, להיכן. מקלט קטן משמש אותו להאזנה לרשת המשטרתית. „2 מ־1”, „2 מ־1”. הוא יודע שהממ"ר קורא לקצין אג"ם. מזהה אותם לפי הקודים. 14 זה וולוולה מלשכת הסיור. 41 קורא ל־42. צריך להזהר.

בימי המאבק על תחנות האוטובוסים, כמעט שלא ראה את הבית. הוא סייר ברחבי העיר, עבר מתחנה לתחנה, בדק, סימן במפה. קנה תרסיסים. מאות איש, הוא אומר, נרשמו אצלו למשימה. בר"צ אסר על הרווקים להשתתף. הנשואים נדרשו להביא היתר מנשותיהם. אשתו התירה. הוא צבע.

„המסרה היתה מכוונת: ללכת גם על מנת להעצר, כדי לסתום את בתי הסוהר”.

הם הטרידו את המשטרה. דיווחו בטלפון על אירועים פליליים שונים. ניידות המשטרה הוזנקו. הקריאות, יתברר אחר כך, היו קריאות שווא. הן נועדו להסיח את תשומת לבה של המשטרה מצביעת התחנות.

– סוחויים?

„לא שייך לפחד. יוצאים בשירה ובשמחה. שמחים על קיום המצווה; כואבים על העבירה”.

מה יש לחילונים לעשות בארץ, בלי תורה. שילכו לאוגנדה. המדינה היא אסון

– מה לוקחים למשימה כזו?

„טלית ותפילין. אינך יודע אם תחזור”.

– מגיעים לתחנה, נתקלים בתמונת, לא מתבלבלים?

„אתה בא וצובע, וחושב על דברים אחרים. לא על התמונה של הרוגמנית. מטעם זה אסרו על הרווקים להשתתף, שלא יתפתו ויגיעו לידי עבירה”.

– ואם המשטרה מופיעה פתאום?

„מרימים רגליים, ואם נתפסים, לא נורא. זו מצווה. על קידוש השם”.

■ ■ ■

פה ושם נעצר ליום יומיים; בכלא לא ישב. חשדו בו שהוא משתייך לאירגון המחתרתי „קשת”, שחילל את קברות גדולי האומה בירושלים. חשדו שאיים לרצוח את עורך השבועון הדתי „צוהר”. לא נמצאו ראיות נגדו. יריביו יאמרו, שהמשטרה אינה נוגעת בו לרעה, כי הוא סוכן כפול. חי בשלום עם כולם. שמועות, שמועות, אומר משי זהב. תמיד יורע להסתדר.

הוא יעמוד על משמר הצניעות במאה שערים, לא יתן לחילוניים להציק, לפגוע. כשפשתה מכת הזונות, אל סמוך למבואותיה של השכונה, הקים עם חבריו סיירת, שיצאה לסלק את היצאניות. הן ברחו ושבו, ברחו ושבו. סרסורים הוכו. הוא העמיד סיירת בפתח השכונה, להבריח את התיירים.

גם לאנשי העדה הסוררים לא יניח. פעם, יצא לנפץ את חלונות ביתו של ישראל הירש, עורך „האמונה”, עתונו של פלג קצנלבויגן בנטורי קרתא, לאחר שכתב דברי חוצפה כלפי הבר"צ, הוזמן לדין, ולא בא.

כשגאה המתח בין העדה לחצר בעלז, לא נרתע מלהקליט את דברי הביקורת, שהשמיע האדמו"ר מבעלז על הרבי מסאטמר, ולהפיצם בין רבנים ברחבי העולם.

פורוש הוא הכתובת

בעדה החרדית מצניעים את הקשר עם אגודת ישראל. אין לנו יחסים, יאמרו. הם ציונים, משתתפים בבחירות. לפני כארבעים שנה נפרדו דרכיהם.

ואולם, באורח לא רשמי, מתברר, הקשרים מתקיימים. משפחת פורוש הירושלמית היא הכתובת. מעת לעת, פונים אנשים בעדה לחבר הכנסת האגודאי, מנחם פורוש, מתייעצים, מבקשים, מנסים באמצעותו להפעיל לחץ על הממסד. כך היה בפרשת חיטת השמיטה, כך בפרשת חילול הקברים בגני חמת.

לפעמים, לא ירתעו מלפנות ישירות לממסד. כשעיריית ירושלים ביקשה לסגור את המשחטה שלהם, הלכו להפגש עם טדי קולק.

אגודת ישראל מצידה אינה מצניעה את הקשרים. חבר הכנסת פורוש מבקר בביתו של גאון הבד"צ, הרב יצחק וייס, מברורים בעיות הלכתיות, דנים בדרכי מאבק משותפות. לפעמים, אגודת ישראל היא הקשר בין העדה לעיריית ירושלים. מעדכנים אותם במתרחש בעירייה. לפעמים, פועלים יחד.

„לפני כ־8 שנים, הפגנו יחד נגד האצטדיון”, אומר מאיר פורוש, נציג אגו"י בעיריית ירושלים, בנו של ח"כ פרוש. „גם במאבק השבת האחרון אנחנו משתפים פעולה. הם החליטו על תפילות ברחבי העיר בליל שבת, ואילו אנחנו הצענו תפילה בשבת בבוקר, לבסוף, הצעתנו נתקבלה”.

כעבור ימים אחדים, נמצאו מכשירי ציתות מחוברים לטלפונים של אחדים ממנהיגי העדה. משי זהב האשים את חסידי בעלז. הבעלזים האשימו את משי זהב וחבריו בפרובוקציה. הוא נסע ללונדון, שוטט בחנות למכר מוצרי ריגול, ושב מצויד.

„הבאתי מכשירים לגילוי ציתותים. התייעצתי עם הקשב גורדוס. נסעתי אל „רדיו רוקשור” ללמוד איך נלחמים בתופעה. כאן, אני בודק כל פעם את קווי הטלפון, בדיקות שיגרתיות. יש אנשים בעדה, שמזמינים מדי פעם בדיקה. באים לתייעץ”.

■ ■ ■

ירחמיאל דומב, האידיאולוג של נטורי קרתא, ניצל אך כנס מכות וזועה. משי זהב מתעב אותו. דומב, סוחר יהלומים מאנגליה, חמוה מאחורי חטיפת יוסלה, מגיע ארצה מדי פעם, לשאת כפני בני עדתו דרשה, שכל כולה שנאה לציונות ולרבני העדה.

פעם הרצה בניו־יורק, ומשי זהב קרא לעברו: „אתה כלב. דומב בגימטריה 52. גם המלה כלב – 52”. דומב נדהם. הוא הקיב את משקפיו, שלח מבט חודר במשי זהב ואמר: „משי זהב בגימטריה 364, כלומר שבע פעמים 52. כלומר, אתה כלב שבע פעמים”.

משי זהב לא נשאר חייב. כשהגיע ארצה, לפני חודשים אחדים, הכין לו משי זהב קבלת פנים חמה. ביום שישי נחת בארץ הדרשן המכונה למוצאי שבת. מישהו, כנראה מאנשי נטורי קרתא, התלונן במשטרה, כי משי זהב ואחיו, צבי, גנבו ממנו גז ונשק ממתנה שנלר, כדי לפגוע

„בסוף נשתלט על ירושלים"

ברומב. האווירה התחממה. משי זהב וחבריו התכוננו לקרב הגדול.

על קירות מאה שערים פורסמו מודעות: „אחינו החרדים, משכו ידכם וקחו לכם איש איש אתרוג בידו, והיו נכונים, במוצאי שבת קודש, בבוא אותו האיש לשאת את נאומו, רגום ירגמו אותו באתרוגים כל הקהל הקרוש על יד שער הישיבה, ויתקדש שם שמים ברבים לעיני כל העולם... נא להכין כל אחד לעצמו אתרוג אצל סוחרי האתרוגים, לפני כניסת השבת".

המתח גאה: במוצאי שבת, הובא רומב לישיבת „תורה ויראה" במאה שערים בשיריונית של מודיעין אזרחי, המשמשת להובלת כסף. שומרים בלבוש אזרחי הקיפו את הישיבה. רומב חמק פנימה. משי זהב וחבריו נותרו בחוץ, אתרוגיהם בידיהם. הם הביאו עמם רמקולים, להפריע לדרשה.

כשרומב החל לנאום ולקלל את רבני העדה, הורה משי זהב לנער צעיר לטפס על המרזב של הישיבה ולהכנס פנימה. אז־אז, הבחינו בו חסידיו של רומב שהתבצרו על הגג, והחלו לרגום אותו ואת המתקהלים בביצים. ברשותם היו גם זרנוקי מים וזרקורים רבי עוצמה, להכות באויב.

משי זהב הורה לחבריו לידות את האתרוגים. אי־מזה שלף ארגז בקבוקים ריקים. החל קרב ביצים בבקבוקים. זרם מים אדיר ניתך ארצה. ביצים פגעו באתרוגים. ורומב נאם, כאילו דבר לא אירע. כשסיים, הוברח מן הבניין. בבוקר שב ללונדון.

הראנו לטמא הזה, אמר משי. חבל שלא פגענו בו. בבוקר איימו עליו בטלפון, והוא שב ללמוד תורה. חודשים אחרים שקטה העדה, עד שבאו הסרטים הטמאים.

■ ■ ■

„היית צריך לראות מה היה פה בשבת. אוהו, כמו שכונה בביירות. גז ומים. הם לא ישברו אותנו. גם בזה נעמוד. 30 שנה היו בתי אונגרין שכונת ספר. חיינו תחת הפגזות, ולא נטשנו. קצת גז לא יחניק אותנו".

נשים צדקניות הורידו שקיות חלב, לשטוף את העיניים. למשי זהב יש משחה מיוחדת, שהביא מחו"ל. עמרו וצעקו שאבעס. שרו את המנון נטורי קרתא. קראו תהילים. בנותיו של משי הציצו מהמרפסת של סבא ובכו. קידוש השם, הוא אומר, קידוש השם.

„הרי כל יום אנחנו מתפללים, שנוכל לעבור את השם במסירות נפש. מחכים לרגע הזה. זו הקרבה. זו לא חוכמה לשבת כל היום בישיבה ממוזגת, וללמוד. צריך גם לדעת לסבול – זו מדריגה. מי שמקבל גז או מים, כאילו קיבל צל"ש.

„שמת לב פעם, מי הם האנשים שנעצרים? רק כאלה שלומדים בבית מדרש תורה לשמה. לא אלה שלומדים בישיבות, שלוקחות כסף מהציונים. זה אומר רדשני: איכשהו, הכסף משפיע על האדם, והוא לא מוכן ללכת עד הסוף. הכסף מעוור עיניים".

■ ■ ■

כמו לפני קרב. האשה תומכת, מעודדת. הנשים תעמודנה על המרפסות, תלווינה במבטיהן את הגברים. הבנים יילכו עם אבא, הבנות תשארנה. בנותיו של משי קטנות עדיין. תמר בת ארבע וחצי; יונית בת

„לבער נגע ממאיר מקרבנו"

„העיתונות היום יומית בארץ היא כמץ מותץ לכל זיק של יהדות ברוח הכפירה, החירוף והגידוף באופן מבהיל, ועל הכל היא משמשת כפונדק של כל אבי אבות הטומאה. פני הדור כפני הכלב...

„היו זמנים אשר גדולי ישראל נאלצו למען הסר את שנאת איבה בין הגויים, שכהוראת שעה להסיר עלילות דם וכאונס, הוכרחו לענות להם.

„אבל מאן ספון מאן רקיע, כאשר שני אלמונים (יהודה משי זהב ואחיו – ע.ג.) מתייעצים לדבר דברי שטויות והבלים, תוך גירוי ארסי בשפת הרוח הפרועה של 'כוחי ועוצם ידי'.

„בקשתנו שטוחה. אנא, הרפו כעוד מועד. אל נא, אל תרעו.

„אין שום רשות וסמכות למישהו לדבר בשמה של העדה החרדית, שהוא נוגד לגמרי לדעת רבותינו הגאוה"צ כ"ק מרן הגי"צ שליט"א". (מתוך „העדה", שבועון העדה החרדית, ג' אלול, תשמ"ז)

חמש וחצי. צועקות שאבעס, לא אוהבות חילונים.

„בליל שבת שאלה: אבא, למה גז. הסברתי. סיפרתי חוויות, תיארתי את אכזריות המשטרה. זה אחד מיסודות החינוך שלנו, תמצא בספרי הלימוד. שאלו למה מכים יהודים. הסברתי להן, שעל פי התורה אנחנו מצווים למחות ולקבל מכות. אז הן עמדו על המרפסת ומחו".

למחרת, ירדו לרחוב ושיחקו בזבילי חרימונים. משי זהב הלך לכולל. הוא לומר שם; לא תמיד. אין לו זמן; פה הוצים אותו מסי.בי.אס, שם מתקשר יהודי מברוקלין, לשאול מה חדש.

הוא אומר, שהלימודים מחנכים אותו למסירות נפש. כל יום לומדים משהו חדש; הוא מרגיש, שעדיין אינו מחושל.

כל כך היה רוצה להיות כמו עמרם בלוי. אבל קשה, קשה, הוא אומר. עמרם בלוי היה יחיד ומיוחד: לא יצא מירושלים, לא הלך לכותל, לא נסע באגד, לא השתמש בכסף ציוני, לא היתה לו תעודת זיהוי. הדורות נחלשים, אומר משי זהב.

את ילדיו לא ישלח לבתי ספר הנהנים מתמיכה ממלכתית.

מבין את המקצוע

גד ליאור, עיתונאי: „כל משרד יחסי ציבור היה מתקנא במשי זהב. מתוך מאבקיה של העדה, ידע להקים תעשיה שלמה של עיתונות.

„הוא מבין את המקצוע: מכיר את כל רזי העיתונות החילונית. מתקשר ומבקש: בואו היום, יהיה שמח, מזמין צלמים, ואחר כך בא לבחור תמונות והדואג להפיצם בעולם, כדי לגייס באמצעותם כספים למען העדה. הוא בוחר תמונות קשות, כדרך כלל: סוסים רומסים חרדים, שוטרים מכים חרדים, הוא יחפש את הדראמה, את האלימות, את השנאה והפחד בעיניים.

„תמיד יודע לעשות שימוש נכון בעיתונות. יכנס מסיבות עיתונאים בזמן הנכון, כדי שהמידע יספיק להכנס לחדשות. הוא יודע, שבימי שישי קשה להכניס חומר לעיתונים. לכן, לא פעם, מנע קיום אירועים בימי חמישי, והקדימם בכמה ימים. משופשף מאוד, תגומיקים שלו מעניינים".

המנון נטורי קרתא

ה' הוא מלכנו ולו אנו עבדים
תורתנו הקדושה חוקתנו
ולה הננו נאמנים

■ ■ ■

בשלטון כופרים אין אנו מכירים
מרותם עלינו אינה חלה
ולממשלתם אין אנו נכנעים
חוקותיהם אותנו אינם מחייבים

■ ■ ■

על דרך התורה נלך, נלך באש ובמים
לגדל ולקדש, לקדש שם שמים

בבחירות לא ישתתף; לכנסת הוא קורא „בית המינים". רגלו לא תדרוך בבניני האומה; „בנייני הטומאה", הוא קורא למקום. לבתי המשפט של המדינה יקרא „האינקוויזיציה הציונית": מחרים אותם. יום העצמאות בלשונו „יום העצמות". ביום זה יצום, יאמר קינות, יבכה „על 40 שנות חורבן ישראל".

ידו לא תגע בשטר של 100 שקל. דיוקנו של הנשיא יצחק בן צבי, „הכופר, הרשע", הוא בעיניו כמו מטלית אדומה. „בן צבי נתן את ההוראה לרצוח את דה האן. ז'בוטינסקי ידע. הם רצו להכחיד את העדה החרדית, פגעו, השמיצו, לא הצליחו".

ד"ר יעקב ישראל דה האן, מתבולל, חוזר בתשובה שנחשד בנטיות הומוסקסואליות, והפך ל„שר החוץ" של אגודת ישראל והחרדים הקיצוניים בירושלים, הוא גיבורו של משי זהב. „הוא הסמל שלי. מסר נפשו למען דיעותיו. בזכותו, הגיעה העדה החרדית לאן שהגיעה".

מדי שנה, יעלה לקברו של דה האן בהר הזיתים. אחת מסימטאותיה

ארבעה פלגים

כ־20 אלף איש נמנים עם העדה החרדית. מרביתם מתגוררים בירושלים; מיעוטם בבני ברק, בחיפה, במקומות אחרים. אין פנקס חבר; יש מסי חבר: אחד המרבה, אחד הממעיט. אין כופים.

החברים חייבים לקבל על עצמם את „י"ח דבר", שהם עיקרי האמונה של העדה החרדית: התבדלות מהציונים, החרמת הבחירות, החרמת הרבנות הראשית ופסקיה, הטלת חרם על כל עזרה חומרית מהשלטון, השחיטה נפרדת, מערכת הכשרות נפרדת, בי"ד נפרד. 20 מוסדות חינוך עצמאיים יש להם ברחבי הארץ.

יש בהם חסידים ומתנגדים. ארבעה פלגים. נטורי קרתא, אחד

ר' עמרם בלוי. לא קם לו יורש כמידתו. תצלום: קרול גוטר

הפלגים. מונים כאלף איש. לפני כעשר שנים התפרדה החבילה. הרב אורי בלוי, בנו של עמרם בלוי, הועמד בראש הפלג שסר למרות העדה. הפלג של הרב קצנלבויגן הודח מהעדה. זהו פלג מיליטאנטי, שמקיים, בין השאר, קשרים עם אש"ף.

גם ספרדים בעדה, כאלפיים איש. הרב מוספי מנהיגם. הם מנהלים חיים נפרדים מהקהילה האשכנזית, בי"ד נפרד, הנהלה נפרדת בת 5 חברים, מוסד חינוך נפרד לבנות. אנשיהם מפוזרים בשכונות החרדיות האשכנזיות.

של מאה שערים קרא על שמו. גם המכון ליהדות חרדית שהקים נושא את שמו.

חמש שנים חקר את פרשת הרצח. נבר בארכיונים, ראיין אנשים, עד להולנד הגיע. בספר שהוציא על הפרשה, הוא בא חשבון עם הציונות מאשים אותה ברצח. הילדים חייבים לדעת, הוא אומר.

■ ■ ■

מדרגות צרות מוליכות אל המכון, בטבורה של השכונה. קירות מטים ליפול, ריח טחב. והמחשב נתווך. כל כך זר. משי זהב יודע לעשות כסף. אחיו עובד איתו.

הם מתעדים את תולדות העדה החרדית. חמישה ספרים הוציא עד כה, מהם ספרים המתעדים את מאבקי השבת והארכיאולוגיה בירושלים. ספרים אנטי ציוניים, ניסוחים בוטים, תמונות אלימות.

בעבר, השתתף בעריכת „העדה", עיתון העדה החרדית, עד שהוא לא הלך בתלם, אומרים במאה שערים. עכשיו, יש לו ירחון משלו „קול היהדות החרדית": עטיפת כרומו צבעונית, חדשות מהעולם החרדי, מאמרים תורניים, היסטוריה. כימים אלה, הוא משלים ספר על פרשת יוסל'ה. ספר בהכנה: „הלוחם", פרשת חייו של הרב עמרם בלוי. הוא כותב, מפגין, מחכה למשיח.

„ככל שהגלות קשה, הדרך קרובה. המשיח יבוא, והעם יחזור בתשובה. ומי יזדקק אז למשי זהב? אנחנו נלחמים, ועל ידי כך מקרבים את בוא הגאולה.

„אם שלטון התורה יהיה בידינו, כל מחלל שבת יומת. בלי חוכמות, זו ההלכה. מי שיעסוק בזנות או יאכל טריפות, ייסקל. אני חולם על ימים כאלה.

„דדי צוקר ושולמית אלוני, לא יפחידו אותנו. הרבה רדיי־צוקרים עברו מן העולם, והעדה החרדית לעד קיימת. כבר עברנו הרבה [illegible] ומתייוונים, גם אותם נעבור.

„לעולם לא יהיה להם רוב. אני לא נאיבי, תראה מה קורה [illegible] מתרפים. לפני 15 שנים, הגבול שלנו היה ככר השבת. עכשיו [illegible] בצפון, מתרוקנת רידה, נכנס דתי. החינוך שלנו מתגבר. בסוף נשתלט על ירושלים. ירושלים תהיה דתית תוך 20 שנה, ואז נמשיך אל ארץ־ישראל".

■ ■ ■

– למה שלא תקימו לכם אוטונומיה?

„לא ריאלי. ירושלים כולה עיר הקודש, ולא ניתנת לחלוקה".

– שלטון זר?

„הייתי מעדיף לחיות תחת שלטון זר. היה לי יותר נוח [illegible] הרעיון הציוני, היהודים בארצות המזרח חיו בשלום עם השלטון. תראה איזה כבוד נותנים ליהודים בארצות הברית. שם לא [illegible] הדעת לתלות תמונת תועבה ליד יהודים. שם סוגרים רחובות [illegible] כנסת. רק פה הכל פרוץ. אנטישמיות נוראה".

– אז מה, תהיינה מלחמות?

„אם נאבק בלי פשרות, ננצח. בשבטי ישראל נאבקנו שנים [illegible] דור שנים. ניצחנו. הפוליטיקאים יהרסו הכל. נעורר את דעת [illegible] בעולם. שמיר יגיע לארה"ב, לא ניתן לו מנוח. נמרר את חייו [illegible] הזמן".

– ואם קולק יתעקש?

„קולק הוציא עצמו מכלל ישראל. עובר בטל. בבוקר אומר [illegible] בצהריים משנה את דעתו. כל הסטטוס קוו זו פשרה שאינה [illegible] פשרות בתורה, ואת זה הוא אינו מבין.

„בעיני הוא רשע. רוצה להפוך את ירושלים לעיר זונות. [illegible] אני כועס. לא אפגש איתו, כי אסור להפגש עם רשעים. אותו ישכור". ■

כרוניקה ירושלמית של החודש האחרון. הפגנות נגד הקרנת סרטים בשבת. העדה החרדית מנצלת נכון, מבחינתה, כל גילוי אלימות משטרתית. תצלומי אלימות מופצים בעולם החרדי הבינלאומי, מעוררים רגשות, תרומות כספיות, אהדה. תצלומים: [illegible]

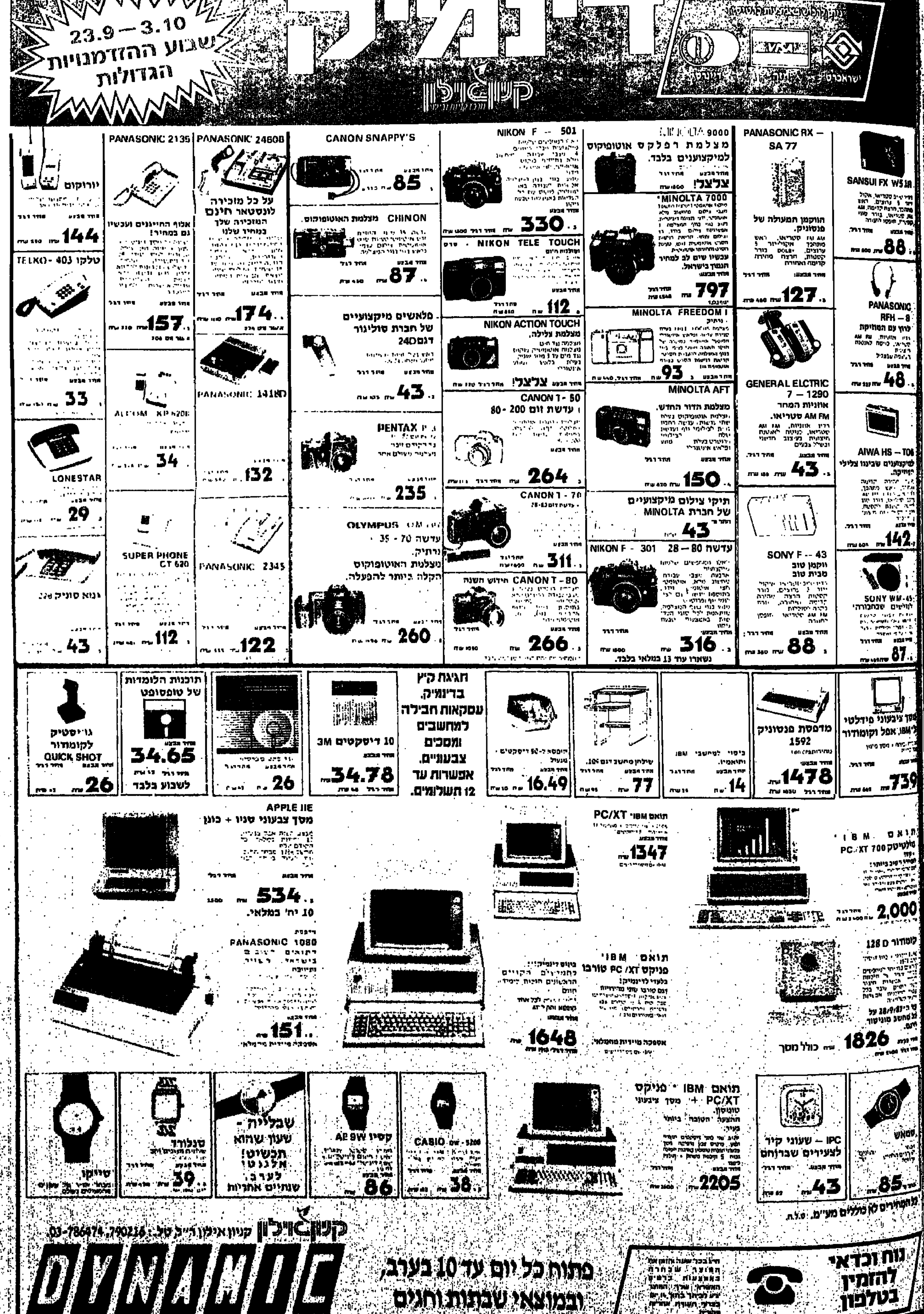

תשקיף

מאת גד בירון/תדמית

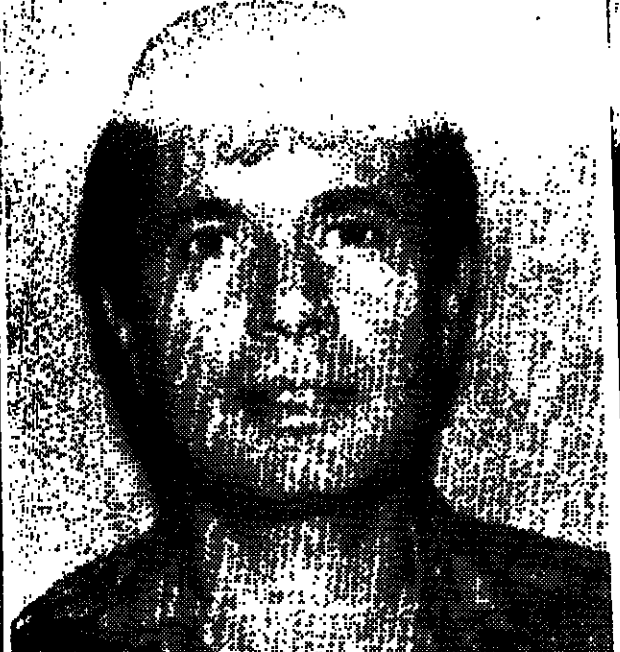
ראובן וירובניק: „ההחלטה שלנו היתה במקום"

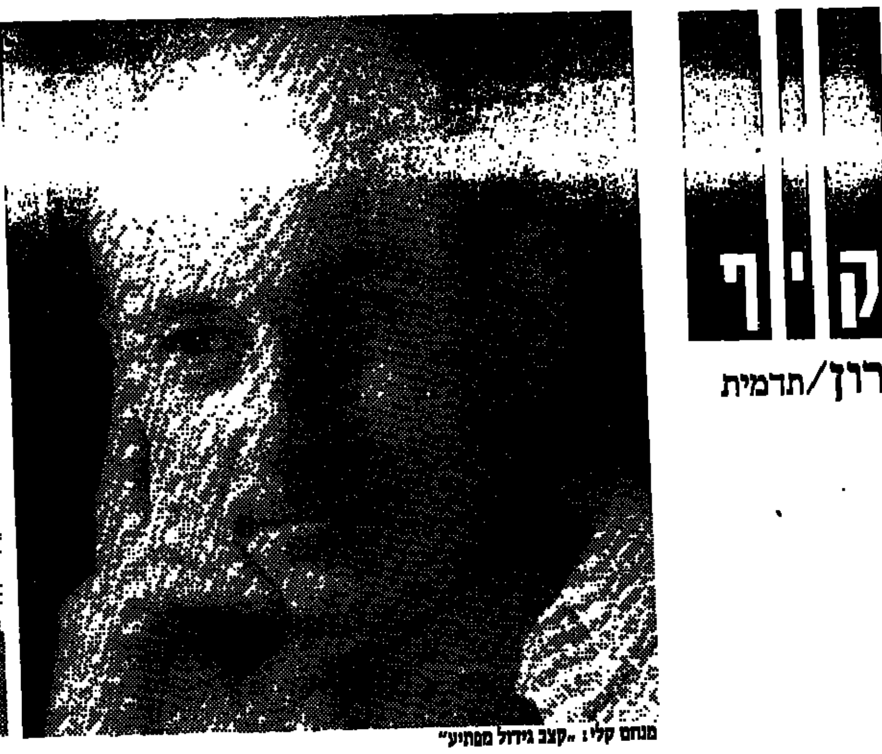
מנחם קלי: „קצב גידול מפתיע"

שיאנית ושמה נירית

היא רק שנתיים בשוק ומאז היא נותנת את התשואות הריאליות הגבוהות ביותר בשוק. „נירית", קרן השתלמות ליד בנק המזרחי, השיגה השנה 8.1 אחוז תשואה ריאלית, כ־60 אחוז יותר מהקרן שבמקום השני! ניהול יעיל וחסר־פניות של „נתיבות" — שותפות מצליחה בין בנק המזרחי למשקיעים פרטיים מומחים — מסביר את הריווחיות לצד גב אמין, בטוח ודינמי. כאלפיים עובדי אל־על השתכנעו והצטרפו לקרן הזו כבר בסוף '86. מגלים את „נירית".

היא רק שנתיים בשוק, אבל בחוגים הפיננסיים הנכונים לא יכולים להתעלם מהדינמיות ומן ההישגים שלה. „נירית", קרן ההשתלמות שליד בנק המזרחי, צועדת זו השנה השניה ברציפות עם התשואה הריאלית הגבוהה ביותר בשוק. שיעור תשואה של 8.1 אחוז לשנת המאזן '86, שומר על פער גדול בינה לבין מתחרותיה. 8.1 אחוז זה גם 60 אחוז יותר רווחים(!) מהקרן שבמקום השני.

בשנתיים לקיומה הוכיחה „נירית" כי השילוב של אמינות, בטחון והשקעות אטרקטיביות, בתוספת רווחים גבוהים, מושיב אותה על פסי־הצלחה ומושך אליה עוד ועוד מצטרפים: עובדים, ועדי עובדים, הנהלות ובכירים במקומות עבודה רבים. ההצטרפות היותר־מרובה בשוק, קלטה ל„נירית" לקראת סוף '86 כאלפיים עובדי „אל־על".

עובדי „אל־על" הצטרפו עוד בינואר '87, לפני פרסום מאזני '86, עוד לפני שהיה ברור שגם השנה „נירית" מובילה. אבל הם צדקו. זה מה שמספר ראובן וירובניק, באותם ימים מזכיר נציגות העובדים. ההצטרפות הכה־מאסיבית סיפקה הוכחה נוספת ולגיטימציה לאטרקטיביות ולמיוחדות של „נירית" בין קרנות ההשתלמות (ראה מסגרת).

■ ■ ■

להצלחה של „נירית" יש מספר אבות. הם אלה העומדים מאחוריה לכל אורך פעילותה. אבות מקצועיים. ניהול הקרן מופקד בידי „נתיבות", חברה־בת של בנק המזרחי – שותפות מצליחה בין הבנק למשקיעים פרטיים, בתוכם משקיעים המתמחים בשטח הביטוח הפנסיוני: השקעות בני"ע וביעוץ פיננסי לגופים מוסדיים ופרטיים בהיקף גדול. „נתיבות" הוקמה ב־1980 מתוך מטרה אחת: לנהל קופות גמל עם אלמנט מודגש של ריווחיות. את זה הם עושים בדרך עקבית אחת: השקעה בניירות הנכונים, ובזמן. זה גם המקרה של „נירית". זה גם ההסבר להצלחות ולאטרקטיביות שלה.

לצד בנק המזרחי, השותף הבכיר ובעל השליטה, שותפים ב„נתיבות" מנחם קלי, יועץ לביטוח פנסיוני ומנכ"ל „קלי — בית הביטוח הפנסיוני" וקבוצה נוספת המונה את צבי לובצקי, עמנואל קוק ודרור וייסברג, בעלי חברות ברוקרים, חברים בבורסה לניירות ערך.

18 שנה נוגע מנחם קלי בפיננסים ובביטוח פנסיוני, כיועצם של גופים תעשייתיים וכלכליים גדולים. צים, קבוצת כימיקלים לישראל, רשות הנמלים, התעשיה הצבאית. צבי לובצקי, עמנואל קוק ודרור וייסברג מוכרים בחוגי הבורסה כ„מספר 1" בכל מה שקשור בהשקעות מוסדיות (אג"ח).

הבנק תורם לשותפות את הגב ואת האמינות של בנק מסחרי חזק, השותפים האחרים את היתרון היחסי שלהם בתחום ההשקעות: נסיון ומקצוענות. לזה מוסיפים ב„נירית" יתרון נוסף, אותו מכנה מנחם קלי: „יתרון לקוטן". היקף נכסי הקרן, למרות קצב הגידול המפתיע, נחשב למספיק קטן כדי לאפשר למנהלי הקרן את אותה גמישות יחסית להיכנס להשקעות אטרקטיביות מזדמנות בבורסה. גמישות שאין לקרנות היותר־גדולות.

באותה מידה מתבטאת הגמישות של „נירית" גם בצימצום ביורוקרטיה וסירבולים שהם מנת חלקן של קרנות גדולות. דוגמא: בעוד בקרנות רבות פועלות ועדות פנימיות המנוהלות על־ידי איגודים מקצועיים ואשר מטבע פעילותן מסרבלות הליכים, נהנית „נירית" ממבנה קומפקטי. רק מה שמחייב החוק. וזה מקצר הליכים ועושה את השירות לחבר יותר יעיל. הוא מרוויח זמן. דוגמא נוספת ליעילות: חשבון החברים מעודכן באופן שוטף – כולל כל ההפקדות והמשיכות.

על ייחודה של „נירית" קל לעמוד גם כשמתייחסים למצבה הפיננסי. במהלך 1986 גדלו נכסי הקרן בכ־200 אחוז במונחים מדדיים, שהם גידול של 266 אחוז במונחים דולריים, ועמדו בסוף השנה על 1.43 מליון דולר לעומת 0.39 מיליון דולר בסוף 1985.

■ ■ ■

אם מחברים את מגמת הצמיחה הזו עם ריווחיות, מבינים מה, בעצם, מחפש כל עובד, ועד עובדים, או מנהל. יש להם גם עניין להשתכנע באיתנות הקרן ובמגמת הרווחים.

עובדי אל־על קיבלו החלטה בכיוון הזה, כאמור, בסוף 1986. מזכיר נציגות העובדים מסר אז בהודעה לעיתונות כי הוא וחבריו נוטשים את הקרן הקודמת כי: „ההחלטה קשורה אך ורק משיקולי ריווחיות"...

קדמה לבחירה שלו, ושל צוות אנשי המקצוע שאסף – כלכלנים, רואי חשבון ואחרים – חצי שנה של בדיקות לעומק. התוצאה: הצוות ממליץ לעובדים לעבור ל„נירית". השאר כבר הפך להיסטוריה. כאלפיים עובדי אל־על מצטרפים.

שיעורי התשואה של הקרן היו משכנעים כבר בשנת הראשונה: 8.5 אחוז. אבל הבריקה נתנה נקודות גם לניהול המקצועי.

מכאן צריך לברוק מה עוד נותנת הקרן הזו – חוץ מתשואה שנתית? הטבות במס, לדוגמא, גם למעסיק, גם לעובד. תקנון הקרן מגדיר לעובד מוכרות ההפרשות לקרן כזיכוי ועוד דבר חשוב: בעת יציאה להשתלמות או מתום שש שנים, כל רווחי הקרן פטורים ממס.

כבר בתום שלוש שנות חברות זכאי כל חבר בקרן לצאת להשתלמות בארץ או בחו"ל ולהשתמש בכספים העומדים לרשותו. כספים שגדלו וצמחו מאז הפקיד אותם שם לראשונה. כמה כסף זהו? תלוי. דוגמא: עובד שמשכורתו 1000 ש"ח, ממנה מפרישים את השיעורים החודשיים המקובלים, יכול לצבור כ־26 אלף ש"ח אחרי שש שנים. כשאומרים „ראשאי למשוך את הכסף", מתכוונים לסך המצטבר של חלק העובד, חלק המעסיק והרווחים.

„נירית" עשתה את זה. ועדים רבים מגלים עניין ומנהלים מו"מ להצטרפות. מגלים את „נירית".

אל־על עם נירית

כשפורסמו נתוני הרווח המרשימים של קרן ההשתלמות „נירית" באו עובדים מאל־על ללחוץ את ידו של מזכיר נציגות העובדים באותם ימים, ראובן וירובניק. זמן קצר קודם לכן קיבלו הוא וצוות אנשי מקצוע החלטה לעזוב את הקרן הקודמת בה היו חברים ולעבור ל„נירית". מדובר בקרוב לאלפיים עובדים.

„בדקנו במשך למעלה משנה את המצב בשטח", אומר וירובניק, „גייסנו לצורך כך את מיטב אנשי הכספים באל־על. עשינו ניתוחים, אספנו נתונים. מה שקבע לבסוף את הבחירה בנירית היה אופי הקרן, דרך ניהולה ורקע מנהליה. אמנם לא היו לנו את הנתונים של '86, אבל הנתונים של '85 היו בהחלט מרשימים: תשואה ריאלית של 8.5 אחוז – למרות שזה לא מייצג מגמה".

– איך הגבת על נתוני הריווחיות של '86?

– „זה מצויין לרווחה לשנים הבאות. זה נתן הרגשה טובה שהנה ההחלטה שלנו היתה במקום. מה שבטוח, העובדים היו מאוד מרוצים".

– היית ממליץ גם לועדים אחרים או לחברים להצטרף ל„נירית"?

– „יש היום התעוררות, ללא ספק, בועדים אחרים. יש אלי פניות, מתייעצים. אני מוסר להם את היתרונות של „נירית" והם כבר עושים את השאר"...

הגב שלה

לשותפות המנהלת את הקרן המצליחה „נירית" קוראים „נתיבות". כל אחד מן השותפים ב„נתיבות" הביא אליה את היתרונות היחסיים שלו. הבנק העמיד צינורות שיווק גדולים; השותפים האחרים מטפלים בהשקעות ובנושאים המקצועיים. צירוף היתרונות הזה הוכיח את עצמו. לאורך כל שנות השותפות.

„נתיבות" עצמה מנהלת היום שלושה כלים פיננסיים. חוץ מ„נירית": „הדר" – קופת תגמולים ו„אשכול" – קופה לפיצויי פיטורין.

מי הוא מי ב„נתיבות"? לצד בנק המזרחי, השותף הבכיר ובעל השליטה, שותפים בה מנחם קלי, יועץ לביטוח פנסיוני ומנכ"ל „קלי — בית הביטוח הפנסיוני" וקבוצה נוספת המונה את צבי לובצקי, עמנואל קוק ודרור וייסברג, בעלי חברת ברוקרים חברים בבורסה לניירות ערך.

העולם עפ"י חריש

(המשך מעמ' 21)

ועויינות של קהל שנשבה בקסמי סמלי המעמד של עורכי דין אלה, והחל מתנגד להם.

הפנייה לעורכי הדין הפרטיים אמורה לכאורה להביך את חריש, היועץ המשפטי, שכן היא מעידה שהממשלה, או אחדים משריה, מעדיפים את הפרטיים על פני ההיצע של היועץ.

יוסף חריש: "השנה החולפת אינה מצביעה על התפרקות של מערכות. בסיסית, לא היו שינויים מהותיים. היתה שרשרת אירועים, שעדיין אינה מצביעה על מגמה קבועה. לא חלה שחיקה במעמדו של היועץ המשפטי לממשלה, בגלל פעילותם של כמה עורכי דין פרטיים, כיועצים וכמתווכים כמישור הממלכתי הבכיר. חלקם, או ליתר דיוק אחד מהם, פעל בעצם כמתווך, בעיקר.

"'שנת הפרקליט'? כותרת נאה, יש בה משהו. היתה זו שנה מיוחדת במינה, בתחום זה. הרבה ועדות חקירה, הרבה כינוס נכסים. יש נטיה מוגזמת אצלנו להקמת ועדות חקירה. זו אינה נטיה שנולדה מעצמה, והיא אינה מצביעה על נורמה וצורך מתמיד בועדות כאלה.

"בשנים האחרונות, נפלו דברים במדינה, ולגבי כמה מהם היה צורך בוועדת חקירה. כך קבעתי בעניין "אסון הכונים", שאין מקום לוועדת חקירה ממלכתית. שונה היתה דעתי בענין השב"כ, והבעתי אותה במפורש. לצערי, היו מקרים שבהם היה נתק בין הממשלה לבין היועץ המשפטי שלה בתחום זה, וזהו מצב לא בריא".

■■■

חריש מגורה־עצבים בכל הנוגע לתקשורת. הוא אינו מעסיק דובר מיוחד, או יועץ תדמית. הוא נעזר בשירותי המשרד הכלליים. "בשם חופש העיתונות נפגע שמם הטוב של אנשים רבים מדי. הדעות שלי על עיתונאים מסויימים אינן מעלות ואינן מורידות את העובדה, שאני חסיד נלהב של חופש העיתונות ורואה בה נדבך חשוב לשמירת הדמוקרטיה במדינה. יש לי גם חברים טובים בקרב ציבור העיתונאים, הנוהגים כלפי בהגינות. אבל את הטון נותנים, לצערי, דווקא עיתונאים שכותבים נגדי, והם אשר יצרו גם את האווירה העכורה סביבי".

פירסום מלא של מגוון הנושאים והתחומים שבהם טיפל עד כה, היה אולי מסיט את תשומת־הלב גם אל היקף האחריות, ואל היקף הלחצים הנגזרים מאחריות זו: שב"כ (אוטובוס 300 ונאפסו), פולארד, דמיאניוק, הפגישה הלילית, הנחיות היועץ המשפטי, נקש, אסון הכונים, הרב גורן, הגדרת ד"ר ביילין, גיור, כרוז הרבנים, פרשת אלבין, פרשת פורן, ח"כ כהנא, הפגישה עם ערפאת, חברות הקש של הבנקים, פרשת יפת, חסיון של חברי הכנסת, חקירות צווארון לבן למיניהן, הסגרות, אלימות ביחסי עבודה, תיקי בורסה, סמים, עבירות מכס, נוהלים חדשים לגבי תושבים חוזרים, הלביא ושורה ארוכה של נושאים ידועים ופחות ידועים. וכל זאת, פרט לייעוץ השוטף.

אבל, אל תרחמו על היועץ, רק בשל היקף אחריותו. זה הג'וב. השאלה היא, איך מר חריש ממלא את הג'וב? טוב? רע? כקודמיו? בנאמנות?

הוא בעל לב רך. הוא אפילו מפורסם כבעל לב רך. אחת הדוגמאות לכך: טיפולו ב'תיק אלבין'. אין הכרעה סופית בעניינם של אחרים מן הנחקרים. שנתיים עברו ממות אלבין. החומר בפרקליטות, והשמועות על סגירת תיקים "מוקדמות".

שני חברי הכנסת שנחקרו בפרשה זו, גדעון גדות ומיכה רייסר, זכו ב'שימוע' לפני היועץ, זכות שאינה שמורה לכל אזרח. עדיין אין החלטה בעניינם. גם לגבי מעורבים אחרים בפרשה זו, עדיין לא נאמרה המלה האחרונה של היועץ המשפטי.

תוצאה: העיתונות גילתה כלפי חריש חוסר סבלנות גובר והולך, וטענה שהוא מושך את הפרשה, ללא יכולת לקבל החלטה. היו שראו בסחבת זו את צידה האחר: עינוי דין הנגרם לנחקרים.

חריש: "אני מודע היטב לכך, שהחלטה שלי יכולה להביא לחיסול פוליטי או מקצועי לכל החיים, ולכן אני חייב לכלכל את צעדי בזהירות. עם זאת, הקו המנחה שלי הוא, שככל שהחשוד איש רם מעלה יותר, יש צורך למצות איתו את הדין בדרך קשה יותר, כמובן אם יש ראיות מוצקות".

"במקרה זה, אין כל ערך לפניותיהם של כל מיני שתדלנים. המדובר הוא לא בלחצים, אלא רק בפניות. היתה פנייה אלי, בימים אלה, לדחות הכרעה לגבי אחד מחברי הכנסת, עד אחרי החג. לא היתה סיבה לסרב. מי שמפרש את התלבטותי והתחשבותי כהססנות וכחוסר יכולת הכרעה, שיבושם לו".

גם על איטיות הטיפול בפרשת 'הפגישה הלילית', בה היו מעורבים עורכי הדין יגאל ארנון ורם כספי, וחבר הכנסת שלמה עמר, נמתחה על חריש ביקורת.

חריש: "כאן לא היתה בעיה של חברות לגבי ההכרעה, אלא שיקול דעת חיוני. בתיקים אחרים, שבהם היו מעורבים שני פרקליטים מקרב חברי – תיקו של עו"ד שמואל ברזל, העומד לדין בפרשת בנק צפון אמריקה, ותיק החקירה בעניין הסיכסוך במשפחת עו"ד אמנון רובינשטיין – גזרתי על עצמי שלא לטפל.

"בתיק 'הפגישה הלילית' יוגשו בקרוב כתבי אישום, ואני אעמוד על כך שגם חבר הכנסת עמר יעמוד לדין".

■■■

בעת השיחה האחרונה, שהתקיימה בביתו, דיווח שדר הטלוויזיה כי שר המשפטים, אברהם שריר, אמר בכנסת כי הוא הורה ליועץ המשפטי לממשלה לטפל בענין פגישותיהם של חברי הכנסת עם ערפאת.

חריש הגיב על כך ספונטאנית: "הוא נתן לי הוראה?! היועץ המשפטי לממשלה לא מקבל הוראות לא משר המשפטים ולא מהממשלה. הוא מהווה מוסד בלתי תלוי. אני הוריתי למשטרה לחקור את חברי הכנסת אלה שהשתתפו בפגישה עם ערפאת, כי אחרי שובם ארצה. בדעתי לעשות הכל כדי שיהיה טסט־קייס (משפט מבחן) של אחד מחברי הכנסת הללו. לא אתן להם להסתתר מאחורי החסינות".

יחסי שר המשפטים הנוכחי, אברהם שריר, והיועץ המשפטי לממשלה, יוסף חריש, היו בשנה החולפת עליות ומורדות. כיום, הם מוגדרים כקורקטיים ואפילו כטובים.

בסביבתו הקרובה של שריר יש המתנגדים לו נגדו בגלוי ובסתר. בסביבתו הקרובה של חריש, שלא הביא עמו מקורבים משלו, אין כמעט מי שיגן עליו.

חריש: "אני מחפש עכשיו עוזר אישי, אולי עורך דין צעיר, שיהיה נאמן לי ויסייע לי בעבודה הארגונית ובמגעים עם גורמים שונים, אולי גם עם התקשורת, הניזונה לעיתים במידע מגמתי ומכוון".

עימות נגלע בין שריר לחריש בעניין כוונת השר למנות את עו"ד אברהם טל, שותפו לשעבר של שריר במשרד פרקליטים פרטי, לתפקיד מנכ"ל משרד המשפטים.

הקואליציה שריר/בריר לא היתה לרוחו של חריש, שפנה בעניין זה אל שמיר ופרס, והצליח לטרפד את המינוי, למורת רוחו של שריר.

עתה עומד על הפרק נושא חדש לעימות: כוונת שריר להעניק חנינה בשנת הארבעים להקמת המדינה לקבוצה גדולה של עבריינים. הנימוק הפורמאלי של שריר היא הצפיפות הרבה הקיימת כיום בבתי הכלא.

חריש: "אני מודע, אמנם, למצב הבלתי נסבל הקיים בבתי הכלא – אבל, אין זה מצדיק שחרור עבריינים שפשעו נגד החוק והמדינה, דווקא בשנת הארבעים להקמת המדינה. אפשר לעשות זאת במועד אחר. בכוונתי להתנגד לחנינה. אני משוכנע שלהתנגדות זו יהיה משקל".

■■■

נסיבות מינויו, שהתקבל ברעה על־ידי רבים, כחפוז וכמגמתי, קבעו את דימויו, והוא נטל חלקי עם הצוות הבכיר של משרד המשפטים.

לשר המשפטים לשעבר, יצחק מודעי, היו לא פחות מ־27 מועמדים למשרת היועץ בסיכוב הראשון. בהדרגה, הצטמצם מספרם, עד שלבסוף נותרו שני שופטים מחוזיים תל־אביביים, יוסף חריש ומרדכי בן דור.

חריש: "כמה ימים לפני המינוי, נפגשתי עם מודעי, ששאל אותי אם יש לי כישורים מתאימים לתפקיד. עניתי לו בצחוק, שזה את הפרש הכישורים שהיו לו לתפקיד שר החוץ (90 אחוז). בשבת, ששמי הובא לישיבת הממשלה, הוזמנתי על־ידי מודעי לביתו, ואמר לי שאני אחד המועמדים. בישיבת הממשלה, נפלה ההכרעה עלי הרבה בזכותו של שר האוצר, משה ניסים".

השאלה האם לחריש הכישורים המתאימים לתפקיד, הפכה לנושא מרכזי. יש לזכור שהבחירה בו הפתיעה לא מעט משפטנים, וזאת מסיבות עניניות בעיקר: הוא לא היה מפורסם בכעל החלטיות ומנהיגות לתפקיד זה.

ממשרד המשפטים, באופן אינסטינקטיבי, נשב קור. הם לא אהבו את הבחירה. חריש: "יתכן שלצוות הבכיר של המשרד היתה הזדהות טבעית עם המועמד הפורש, פרופ' זמיר, כלומר, לא אי אמון בי, אלא הזדהות עם יצחק זמיר. אבל הפרסומות שניתנה לכך בתקשורת לא התאימה, כרגיל: זהו צוות מקצועי מעולה, והנושא נושא לגופו של עניין".

ההתפטרויות בסביבתו הקרובה, בצמרת המשרד, מטרידות אותו פחות מכפי שניתן היה לשער. יוסף חריש לא יתפטר לעולם. הוא מאמין ביכולתו, כפי שהוא מאמין בשליחותו. הוא מתרגל להפגזות מן הבונקר. הוא משוכנע שהזמן ירפא לא מעט מצעים, ובוודאי יגהץ קפלים. התקשורת דורשת ממנו מתישהו. הוא יצבור כוח וניסיון, כאן בשביל להישאר קדנציה מלאה. מה עוד ש... יצחק שמיר, בעת ערב מאוחרת, יטלפן אליו לאחר פירסום ביקורתי, ויאמר לו: "יוסף, הם רוצים ממך, האכזרים האלה" ■

בעניין יוסי ביילין

חריש: "גם בענין זה העתונאים לא ידעו את כל העובדות. התנגדתי להעניק לו מינוי של תת שר החוץ, כפי שביקש שמעון פרס. התואר שאני אישרתי היה "מנהל מדיני". ואילו, התואר "מנכ"ל מדיני" לא היה מקובל עלי. אבל, בדרך למינוי עשה מי שעשה מעשה עורמה".

שמעון פרס. תצלום: שלום בר־טל

מובלעת ירדנית בכביש המהיר

אחד הנושאים הרגישים שבהם מטפל בימים אלה היועץ המשפטי לממשלה קשור ברצועה המשתרעת לאורך של 9 ק"מ באיזור לטרון, בסמוך לכביש המהיר ירושלים־תל אביב. טיפולו של חריש בנושא זה בא בעקבות ערעור שהגישו כמה פרקליטים על הרשעת לקוחותיהם, בנימוק שעבירות התנועה בוצעו בשטח ירדני, שלא סופח לישראל, ומשום כך לא ניתן לשפטם.

חריש, מודע לרגישות הנושא בעל האופי המדיני, העביר חוות דעת למשרד החוץ, שלפיה ניתן לפרסם צו מיוחד המתייחס לשטח זה. משרד החוץ אינו מזדרז להחליט על מנת שלא לעורר לחץ בינלאומי.

יחסי עבודה. סלחנות מיוחדת

[illegible]

פרשת כהנא. מכתב תודה

יו"ר הכנסת, שלמה הלל, שיגר באחרונה מכתב אל יוסף חריש בו הוא מודה לו על עזרתו לשמירת כבודה ומעמדה של הכנסת בעמדתו הנחרצת: חיוב חבר הכנסת מאיר כהנא להשבע אמונים מחדש.

חריש: "אני שומר על אי תלות פוליטית, אבל אין פירושו של דבר שאתן לחברי כנסת לעבור על החוק במשכן או מחוצה לו. אם כהנא לא היה מצהיר אמונים מחדש, היה ממשיך להיות מנודה".

כרוז הרבנים. המה סנה

[illegible]

המסיבה שעו"ד גולדנברג ערך לא היתה כולה לכבודי ● את ההוראה בעניין מתנשקי־ערפאת, אני נתתי

העליון. והחקיקה

חריש: "בהעדר חקיקה מסודרת ורצופה, יש נטיה גוברת לפנות לעזרתו של בית המשפט העליון לחקיקה פסיקתית. אני לא מודאג מהתפשטותה של תופעה זו, ורואה בה בעיקר מתן פרשנות לרוח החוק, המשמשת ככיוון פעולה".

בנקים. כופר

יוסף חריש נכנס לתפקידו כמה שבועות אחרי שועדת בייסקי פירסמה את המלצותיה לגבי משבר המניות הבנקאיות. כאשר פרצה שערוריית הפיצויים המוגדלים של יו"ר דירקטוריון בל"ל, ארנסט יפת – שיגר חריש מכתב אל נגיד בנק ישראל, פרופ' מיכאל ברונו, בו ביקש לסייע לו בבדיקת חשדות להיבטים פליליים של פרשה. בנק ישראל לא הראה נטיה לעשות זאת.

חריש בדק במקביל את החשדות שהבנקים הערימו על השלטונות ע"י הקמתן של חברות קש בחו"ל. עד כה, הוא מסרב להענות לבקשות החוזרות ונישנות לסגור את התיק ולהסתפק בכופר.

ארנסט יפת. תצלום: שלום בר־טל

בעניין סוזן מילר

חריש: "בשיחה שהיתה לי עם שר הפנים, הרב יצחק פרץ, הציע השר שירשם אמנם כי היא יהודיה, ובסוגריים כי התגיירה. הצעה זו לא נראתה לי. אסור להזכיר לגר את גרותו. הצעות נוספות של שר הפנים לא נראו לי. ידעתי היטב כי יש משבר ממשלתי בשער, אבל לא יכולתי לקחת זאת בחשבון.

"כאשר נודע לי כי הרב פרץ מתכוון להופיע בכנסת ולהודיע בנאום כי אחת מהצעותיו מקובלת עלי – הזדרזתי להתקשר אליו, שעה לפני שעלה על דוכן הנואמים, והזהרתי אותו כי אאלץ להכחיש ולהגיד לעם את האמת. הוא חזר בו מכוונתו, ואחר כך התפטר".

מקורבי שרון

חריש: "אותן התלונות שהיתה קשורה בעיסקת נשק שביצעו בחו"ל אנשי עסקים, שהוגדרו כמקורבי שרון, נבדקה ע"י פרופסור זמיר, ונמצאה כחסרת בסיס.

"חוגים מסויימים, שאינם אוהדים במיוחד את שרון, יחסו לי גם בענין זה סחבת. זמיר כבר טיפל בזה. רצו להיטפל אלי, והעלו את התיק מחדש.

"יחסי עם שרון תקינים. הוא מכבד אותי. פעם שאל אותי בלצון "אתה מכנה אותי בשם אריק, מה דעתך שאכנה אותך בכינוי החיבה יוסי?"

אריאל שרון. תצלום: יוסי רוט

היום תפרוץ מלחמה

אלוף צבי זמיר. תצלום, סטראפוט.
דעת מיעוט

(המשך מעמ' 17)

המוקדמות. מסרתי לה פרטים על הנעשה בצה"ל, בלשכת שר הביטחון – ואצל המצרים והסורים.

גולדה הסתכלה בי דקה ארוכה בלי שהוציאה הגה. אחר כך, בקול עייף אמרה: „היתה לי הרגשה שזה עומד לקרות... עד שטלפנת אלי, חשבתי הרבה על מה שקרה וכמעט שלא עצמתי עין...".

ומיד כמו התעוררה מחלומותיה הרעים ושאלה: „איפה דיין? איפה הרמטכ"ל?"

אמרתי לה שהם נמצאים בדיון ויגיעו ברגע שיסיימו.

היתה אווירה של הלם. בינתיים כבר הגיעו השר ישראל גלילי מנען, מנכ"ל משרד הראש הממשלה, מוטקה גזית, מירושלים, ראש הלשכה, אלי מזרחי, המזכירה היעילה אהובה ואחרים.

„נצטרך להזמין את קיטינג", הורתה גולדה, „נעשה זאת מה שיותר מוקדם".

קנת קיטינג היה שגריר ארצות הברית בישראל. גולדה ביקשה להבהיל אותו אליה. היא הורתה גם לזמן את חברי הממשלה לשעה 10 או 11, להביא גם את השרים הדתיים.

גולדה קצרת רוח, מעט עצבנית. אומרת לי לקרוא שוב ושוב לשר הביטחון ולרמטכ"ל, ואני שומע שדדו כבר נמצא בלשכתו, שבדרך אל ראש הממשלה הוא נכנס למשרדו כדי להנחית מספר הוראות על הצבא. האווירה היתה מתוחה ועצבנית והאנשים התרוצצו בלשכה כאילו חרב בית המקדש. חלקם לא הציא הגה.

לדרישת גולדה זימנתי גם את שר המסחר והתעשיה, חיים בר־לב. לגולדה היתה הערכה לא מבוטלת לכישוריו הצבאיים. היא רצתה אותו בקירבתה.

הצפיפות בחדרה הקטן של ראש הממשלה היתה גדולה מאוד. ענן של עשן סיגריות עטף את הנוכחים: גולדה, דיין, גלילי, בר־לב, מוטק'ה גזית, יהושע רביב, אכנר שלו ויגאל אלון, שהגיע סוף סוף. הכל חשו בלחץ הזמן, וביקשו לקצר.

דיין פתח את הדיון. הוא החזיר את מחוגי השעון לשעה 4 בבוקר, הזכיר את המידע שהגיע, ואמר שגם לדעתו צריך לגייס כוחות

ראיתי חוסר הגינות בכך שדיין ודדו ביקשו את הכרעתה של גולדה בשאלות של גיוס מילואים. הרבה אחרי זה אמרה לי לא פעם: „הם היו המומחים ואני אזרחית. אני אפילו לא יודעת מה זו אוגדה"

גולדה בתעלה. תצלום, שלמה לביא. על מסלי המכ"ם נתגלו הזנקות רבות של מטוסים

מילואים. הוא נגע במחלוקת שבינו לבין הרמטכ"ל: כמה לגייס. דדו הציע לגייס 4 אוגדות, דיין הציע להסתפק בשתיים. „צריך להבטיח את תמיכתה של ארצות הברית ותמיכתן של מדינות אחרות, והן עלולות לטעון שאפשר היה למנוע מלחמה, ואילו אנחנו, על־ידי גיוס מערך גדול יותר, גרמנו לפרוץ הקרבות", אמר שר הביטחון. נימוקיו היו משכנעים למדי. הוא הוסיף עליהם, שממילא אפשר יהיה לגייס אחר כך את הכוחות הדרושים למעבר למתקפת נגד.

היתה בחדר אווירה קשה של המתנה. האנשים לא דיברו. לא גרעתי עין מאלוף אלי זעירא, שרק פחות מיממה קודם לכן הניח את כף ידו על כתפיה של לו קדר ואמר בביטחון מוחלט שלא תהיה מלחמה.

■ ■ ■

דדו היה קצר ותכליתי. הוא הביע אמון מוחלט בידיעה שהגיעה לפנות בוקר, עמד על כך שאין זמן, שלצה"ל יהיו בעיות קשות. הוא הסביר שעוצמת צה"ל בנויה על כוחות המילואים, פירט את מערך הכוחות בקווי הגולן והסואץ – ודרש לגייס כל מה שאפשר, 4 אוגדות. „אם נגייס פחות", אמר בתקיפות, „נתגבר רק את מערך הבלימה וההגנה".

היה לו נימוק נוסף: אם נבצע גיוס מלא, יתכן שכבר מחר אפשר יהיה לעבור למתקפת נגד כחלק מתוכניות ההגנה. דעתו היתה, שאין הבדל גדול בין גיוס 50 אלף לגיוס 100 אלף איש. „בכל מקרה", אמר, „זהו מספר משמעותי שלא יוכל להקריך את טענות הורים בדבר הסלמה מצידה של ישראל".

דדו ביקש גם לאשר את הפעלת מטוסי חיל האוויר במכה מקדימה. גולדה לא נטתה לאשר. היא ידעה היטב את משמעות סירובה זה, אך לא היתה לה ברירה. היה חשוב לה לגייס תמיכה בינלאומית מצד ארצות הברית, אולי גם של מדינות אחרות. היתה ברור לי שהיא דוחה את הצעתו של דדו על הסף.

דדו לא ויתר. הסביר לה את חשיבות המכה המקדימה, אמר שמכה כזו תחסוך קרבנות לא מעטים. לבסוף השאיר פתח לנסיגה: ההחלטה אם להפעיל את חיל האוויר תיפול רק בשעה מאוחרת יותר, בתום המגעים והתשובות. הממשל באמריקה [illegible] ולאחר שגם בוושינגטון [illegible] שהמלחמה היא בלתי נמנעת ולא ישראל

דיין היה סבור כי בכל מקרה יש לנטרל קודם כל את הסורים. סביר התנגד לפתוח חזית נגד סוריה, אם זו לא תפתח במלחמה

...„תני לי אופציה לאפשרות הזאת", ביקש, „עם דחייה למספר שעות".

דבריו של דדו היו שקולים וזהירים. התבוננתי בו. היתה בו אותה מוצקות גוף ונפש שאפיינה אותו במשך שנים, אולם על פניו ריחף צל כבוי.

נפלה שתיקה בחדר הישיבות של ראש הממשלה.

אין זמן. גולדה עישנה בשרשרת והעלתה את כמויות העשן בחדר לממדים בלתי נסבלים. האנשים מצמצו בעיניים, כמו מחו דמעות. דיין ודדו סיימו להציג את עמדותיהם.

כל המבטים התמקדו בגולדה. האשה בת ה־70 ומעלה, כמו ריחפה במבטיה על פני הנוכחים והתעכבה – או שרק נדמה לי – על אלי זעירא. ראש אגף המודיעין ניסה עדיין להציל את שרידי יוקרתו הפגועה. הוא אמר כי עדיין לא ניתנה הפקודה לצבא המצרי לצאת למלחמה, „למרות שהכל ערוך למלחמה". הוא תמך בגיוס הנרחב. „אולי הגיוס והידיעה שצה"ל מחכה לו ירתיעו את סאדאת מלתת את הפקודה הסופית", אמר. הוא נראה לי באותם רגעים כטובע שנאחז בקנה קש. לא התרשמתי שסאדאת יוכל לעזור לו.

גולדה החליטה. היא לא פיקפקה יותר באפשרות שתפרוץ מלחמה. „אם אומנם תפרוץ היום מלחמה", אמרה, „אנו חייבים להיות במצב הטוב ביותר". היא אישרה את הצעתו של דדו לגייס 4 אוגדות מילואים, דחתה את הצעתו למכה מקדימה. „נחליט עליה בישיבת הממשלה בשעה 12".

■ ■ ■

מחוגי השעון מיהרו יותר מדי. בלשכה עדיין הסתובבו אנשים רבים המומים, שרק הוסיפו לעצבנות. לא יכולתי לבקש אפילו מאחד מהם שיעזוב את המקום. כולם היו נכבדים וחשובים, שרי ממשלה, מפקדי צבא, פקידים בכירים. אנחת רווחה נתמלטה מפי בשעת לפני צהריים, כאשר דווח לי מלשכת הרמטכ"ל שהוחל בגיוס כוחות המילואים. גולדה לא התפעלה מזה. היא ישבה בלשכתה, עצובה למדי, ועישנה.

ראיתי מעין חוסר הגינות בכך שדיין ודדו ביקשו את הכרעתה של גולדה בשאלות של גיוס מילואים. הרבה אחרי זה אמרה לי לא פעם: „הם היו המומחים ואני אזרחית. אני אפילו לא יודעת מה זו אוגדה". ואחר כך הוסיפה, חוט של עצב שזור על פניה: „מה אני מבינה בנושאים האלה?"

לרגע נשארה גולדה לבדה בחדר העבודה שלה. נכנסתי אליה. הא ישבה בודדה, מהורהרת. את ראשה תמכה בשתי ידיה, על פניה היו אותות של חרדה ודאגה. ענן של עשן סיגריות כיסה אותה.

שאלתי אותה אם אפשר להפריע לה. היא השיבה בחיוב. שאלתי אותה אם החליטה סופית בעניין המכה המקדימה של חיל האוויר. הפניתי את תשומת לבה שוב ושוב לנימוקים של דדו.

גולדה חזרה והסבירה לי את נימוקיה. היה ברור לי שלא אוכל לשנות את דעתה. לא היה לה ספק שהצבא יעמוד במבחן. במשך שנים אמרו לה תמיד שרי בכוחו של הצבא הסדיר כדי לבלום את צבאות ערב, אין צורך בכוחות מילואים. עכשיו, כאשר הכל ערוך ומוכן לגיוס, אין לה ספק שיצליחו להכות באויב ולמנוע ממנו את צליחת תעלת סואץ ומעבר קו הגולן.

שרי הממשלה הקדימו לבוא. עד שנכנסו לאולם הישיבות של הממשלה כבר ידעו הרבה על הנעשה. בחוצות תל־אביב כבר היה הגיוס של כוחות המילואים בשיאו.

בצהרי היום הצטופפו השרים באולם הישיבות. הובאה בפניהם הערכת המצב. אמרו להם שהוחלט לגייס מילואים, שהוחלט שלא להנחית מכה מקדימה.

התבוננתי בשרי הממשלה. אפילו שידעו לא מעט, היו רבים מהם המומים למדי. היתה דממה באולם כאשר ראש הממשלה דיווחה על כל הידוע לה, סיפרה על פגישתה עם השגריר האמריקני, גילתה שביקשה ממנו שארצות הברית תפעל למניעת המלחמה.

לא כל השרים נכחו. ד"ר יוסף בורג וורח ורהפטיג נשארו בירושלים. חיים גבתי חש ברע ונשאר בקיבוצו שבעמק יזרעאל. זאב שרף טרם מצא את הנהג שלו ואיחר לצאת לדרך.

הישיבה נמשכה בסקירות של דיין ודדו. הם מסרו מידע על הערכות הכוחות הסוריים והמצריים. סיפרו על הפינוי הבהול של משפחות היועצים הסובייטיים, דיווחו על מה שנעשה בצה"ל.

התפתח דיון נוקב: האם להרשות להנחית מכה מקדימה על הכוחות הסוריים? כל הנוכחים, גם אלה שאינם מומחי ביטחון, הבינו את משמעות ההחלטה. נמסר להם שחיל האוויר מוכן כבר משעה 12 בצהריים, ההחלטה הסופית היא בידיהם.

גולדה התנגדה להנחתת המכה המקדימה. דדו לא ויתר. „אני רק רוצה לומר מה יהיה ההבדל אם ירשו לנו לתקוף או שנמתין עד שהם יתקפו".

גולדה ידעה בדיוק במה המדובר. „תשובתי שלילית", אמרה, „פעם הייתי סבורה כי מה שקרה במלחמת ששת הימים, היה כל כך ברור – אבל רק מאוחר יותר, כאשר היו אצלי ראשי מדינות שונות, הם תמיד אמרו לי: הרי אתם התחלתם במלחמה ההיא. בפעם הזאת צריך להיות ברור לגמרי מי התחיל, כדי שלא נצטרך ללכת סביב העולם ולשכנע בני אדם בצדקתנו".

שר המשפטים, יעקב שמשון שפירא, לא ויתר. הוא רצה לדעת עוד ועוד פרטים. „מה יהיה אם האויב יקדים בפתיחת המלחמה, אם היא לא תיפתח בשעת ערב אלא קודם לכן?"

דיין הרגיע אותו. „בדי לקדם התפתחות כזו", אמר, „חיל האוויר מפטרל בשמים כבר משעות הצהריים". דעתו היתה, שאין שום ביטחון שמצרים וסוריה ייצאו למלחמה בו זמנית. יתכן שהמצרים יקדימו. יתכן שהסורים ימתינו לראות כיצד המלחמה מתפתחת בקו תעלת סואץ. דיין סבור, כי בכל מקרה צריך קודם כל לנטרל את הסורים, להוציא אותם מן המלחמה.

התנהל ויכוח. מה יקרה אם סוריה לא תצטרף מיד למלחמה? מה נעשה אז? האם נפתח במלחמה נגדה? האם נחית עליה מכה מקדימה? את רשות הדיבור נטל שר האוצר פנחס ספיר. הוא התנגד לפתוח חזית נגד סוריה אם זו לא תפתח במלחמה. „כאשר יתברר המצב וסוריה לא תפתח באש, יש להביא את העניין שנית להחלטת ממשלה".

■ ■ ■

דיין היה בציפורן כאשר נתבקשתי לצאת מאולם הישיבות של הממשלה. על קו הטלפון היה קצין ממחלקת מבצעים באגף המטה הכללי. הוא דיווח לי שלפני שניות ספורות נתגלו על מסכי המכ"ם הזנקות של מטוסים רבים בסוריה ובמצרים. רשמתי את הדיווח על פתק וחזרתי מיד לאולם הישיבות של הממשלה. מחוגי השעון הורו על השעה 2:05 בצהריים. הצלחתי להעביר את הפתק לנגד עיניו של ראש הממשלה.

צפירת אזעקה מחרישת אוזניים קרעה את הדממה. הספקתי להבחין בדיין שהתחלף לביון בגיון [illegible]. גולדה, השרים [illegible] על מקומם. היתה דממה וכולם למו [illegible] של יללת הצופרים. החלה המלחמה. ■

בשבוע הבא: המעבדיי הייזות

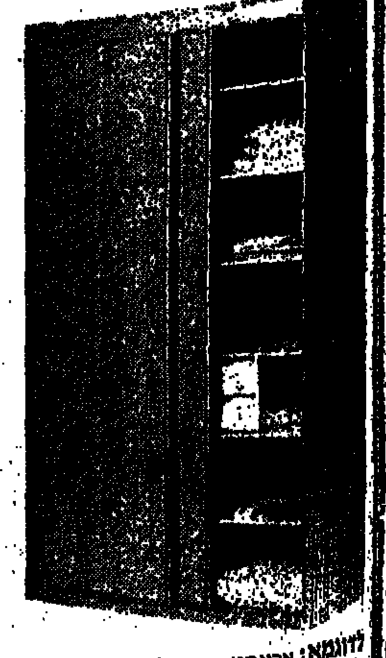

דלקט
נותנת לך מסלול מיוחד לשנה החדשה.
"קונים בראש השנה וגומרים לשלם בסוף השנה".
עוד סיבה טובה לפתוח את השנה עם ארון קיר של דלקט.

המנוי לדלקט - יצרנית ארונות הקיר המובילה בישראל. כי לדלקט יש פתרונות איכסון ויצל חלל מהמתקדמים בעולם המיוצרים בשיטה אוטומטית.
המתאימים לכל קיר, לכל חדר, לכל מידה, לכל סגנון ולכל כיס.

לבחירתכם:
- ★ ארונות קיר קומפלט במבחר דגמים.
- ★ ארונות בכל צבעי הקשת.
- ★ ארונות קיר עם תאורה פנימית - ארוטר.
- ★ ארונות לנישות (גומחות).
- ★ סגירת נישות.
- ★ חדרי ארונות.
- ★ מחיצות דקורטיביות להפרדה.
- ★ מבחר דלתות מתקפלות והזזה.
- ★ דלתות הזזה מראי קריסטל ועוד...
- ★ דלתות מעץ קליר אמריקאי מלא (סוג א'א').

איכות ואמינות בכל פרט
ייעוץ והדרכה בבית הלקוח - חינם.
3 שנים אחריות על כל הארונות.

לדוגמא: ארון הזזה קומפלט כולל סידור פנים במבחר צבעים, במידות 2.5 x 1.55 מטר
679 ש"ח

דלקט
פתרון עם ארון
DELKA

יצרנית ארונות ומחיצות הגדולה והוותיקה בישראל.

מרכז שיווק ארצי: תל-אביב בית דלקט
רחוב המלך ג'ורג' 79 טל. 282659, 03-202459
ירושלים: רח' בן-יהודה 31 טל. 02-244211, 02-233930. **גבעתיים:** רח' כצנלסון 31 טל 314917, 03-310274
ראשון-לציון: אזור תעשיה חדש "בן-טל", רח' ההגנה 36, טל. 9614424 • רח' רוטשילד 110 טל. 03-957996
באר-שבע: רח' קק"ל 37 טל. 057-72001 **נתניה:** פינסקר 20, מול חניון השקמים טלפון 06-3614777
פתח-תקוה: בית פריזמה, "בן-טל", קרית אריה, רח' אפעל 23 טל. 9248049.

חנות המפעל: תל-אביב רח' חומה ומגדל 8 טל. 03-371850
עד 50% הנחה על עודפי ייצור ותצוגות בחנות המפעל
מחלקה מיוחדת: לקיבוצים, למושבים ובתי מלון.

VISA ישראכרט
בדלקט מכבדים ישראכרט וויזה.

כתונת יעקב

(המשך מעמ' 40)

לפענו חיפור היעלמותו של טוגנדרייך. אחרונים מהעיתונאים קושרים את תעלומת טוגנדרייך לפרשת לילהאמר, שאירעה בנורבגיה ביולי 73', שנה לפני יציאתו של קוקי. זו היתה פרשה חלמאית של שירותי הביון הישראליים. כדוד שאמור היה לחסל את אחד מראשי 'ספטמבר השחור' הגיע בטעות לראשו של מלצר מרוקאי בעיירה לילהאמר. הישראלים נלכדו וריצו מאסר בכלא הנורבגי.

הועלתה סברה, שיעקב טוגנדרייך היה קורבן פעולת נקם. לא סביר, מפני שהארגון המבצע ממהר ליטול אחריות על רצח.

עיתון נורבגי אחר כתב, שטוגנדרייך נשלח לברגן ע"י המודיעין הישראלי כדי לאבטח קבוצת כדורגל ישראלית, שהגיעה לברגן ביום בו נעלם. במקום אחר בנורבגיה פורסם שקוקי נצפה פעם עם שליט אוגנדה, אידי אמין.

פלקטים עם תמונתו של קוקי מופצים בכפרים של עמק הלינגדל והערי נורבגיה. עו"ד אלקס מבקש ממשטרת אוסלו להמציא לו אישור המגדיר את קוקי כנעדר. ביוני 75', מגיע האישור ממשטרת אוסלו. מתפרסם סיפורו של צעיר צרפתי שהיה בכלא הרוסי ומספר שבתאו נכלא גם יהודי שהגיע מנורבגיה. הצרפתי נחקר ומתברר, שלא היה זה קוקי.

עו"ד אלקס מבקש מ'בנק אוף אמריקה' לבדוק אם המחאות נוסעים של י. טוגנדרייך על סך 900 דולר, נפדו. כעבור שנה מוחזר הכסף למשפחה. קוקי לא נגע בסנט אחד מתוך ה־900, מה שהגביר את החשש שהוא מת.

■■■

אביב 75' מגיע. שורה ודני טוגנדרייך ובן דודו, יוסי שחם מקיבוץ מעברות, יוצאים במאי 75' לנורבגיה. כמעט שנה אחרי שאבדו עקבותיו של קוקי. הם עושים אותו מסלול שעשה קוקי: המלון באוסלו, הכפרים נסביין וטורפו, שנמצא במרחק 50 ק"מ מערבית לנסביין על הכביש המהיר לברגן.

ג'ייקוב פישר מעמיד לרשותם בית ומכונית ליד אוסלו. הם סורקים אכסניות, קמפינגים, מוטלים, קיוסקים, תחנות רכבת, קפיטריות, תחנות אוטובוס ורכבת, בתי חולים. הם לא מעלים דבר חדש, וכעבור 4 שבועות, שבים לישראל. מישר שוכר צוות צוללנים לסריקת כמה ק"מ משטח הנהר ליד גטוויין. העקבות שק שינה שמתגלה ליד היתקן הניקוי בנהר.

אז מתחילה הפאזה הפראפסיכולוגית של שורה טוגנדרייך. נאחזת במיסטיקה, מתכתבת ונפגשת עם ידעונים, מגידי עתידות, מעלים באוב ומכשפות בארץ ובעולם. אחד אומר שהוא חי באושר בקנדה. אחר מתאר איך נפל

משגרירות נורבגיה בת"א נמסר שתיק טוגנדרייך שהיה ברשותם, הועבר לפני כעשר שנים לגינזך באוסלו, ושם הוא נח עד עצם היום הזה

מצוק ומת. שלישית טוענת שטבע בזרמי הנהר.

הם מבקשים להתבונן בכתב ידו, להרגיש חפץ שהיה שייך לו. מכשפה אחת מלונדון ביקשה שישלחו לה גלויה שקוקי שלח מנורבגיה. אחר כך, שלחה אותה לארץ כמות שהיא. שורה טוגנדרייך חשבה לרגע שאת הגלויה שלח קוקי. אמא טוגנדרייך לא מוותרת ועד שנות ה־80 היא ממשיכה לשאול בעצת הידעונים למיניהם.

היא שומרת על קשר עם כל מי שיש לו נגיעה לנורבגיה. לכומר בטורפו היא שולחת ברכה לחג המולד וארגז תפוזים. עם פישר היא מתכתבת והוא מגיע לחופשות בישראל. היא מבקרת בתכיפות בשגרירות הנורבגית בת"א. מתכתבת עם עזרא שער, נספח ישראלי בשגרירות אוסלו. שער ובני משפחתו ימצאו את מותם באווגוסט 79', בתאונת דרכים מחרידה באתונה.

■■■

בקיץ 76', חסרת מנוחה, נוסעת טוגנדרייך לנורבגיה עם אחי בעלה ורעייתו. שוב הם הולכים בעקבותיו של קוקי, מחפשים ביערות, בהרים. נעזרים בצוותי הצלה של הצלב האדום, בכלבי גישוש וגם בכפריים מקומיים המכירים כל סלע בסביבה. אותה עת (סוף יוני 76'), נחטף מטוס 'אייר פראנס' לאנטבה. האירוע משפיע מאוד על שורה טוגנדרייך.

היא מנהלת יומן מסע מפורט, באמצעות המכתבים שהיא שולחת מדי יום לשני בניה בארץ. "הכל חוזר על עצמו", כתבה. "אנשים חביבים, רוצים לעזור, אך אין כמה, והתעלומה נשארת בעינה. כמובן שתאונה עם היעלמות יכולה לקרות רק כאשר עושים דבר בלתי רגיל. האיזור מוקף הרים גבוהים וביניהם תהומות ומפלי מים רבים. העמק יפה ורגוע ומזג האוויר נאה למדי ופשוט לא מתקבל על הדעת אסון כה בלתי מוסבר בסביבה שקטה כזו. יתכן שכלל לא הייתי צריכה לבוא שוב, כדי לא להתאכזב מחדש, אך לא יכולתי אחרת".

מתוך היומן: *4.7.76 נסענו להרי אורבול לפי הכוונתו של הקוסם. קיבלנו ליווי של הצלב האדום ונהג דובר גרמנית. לפנינו נסע מפקד הצלב האדום עם הכלבו שלו ולידו ישבו המכשף ואשתו, הביטו במפה שצייר המכשף. הגענו לפינסה והלכנו עד לרגלי קרחון.*

כשלהי 77', מתגלה בהלינגדל גופת גבר צעיר. עד שגופה נבדקת במכון לרפואה משפטית, עיתוני נורבגיה כבר כותבים שזוהי גופתו של הצנחן הישראלי טוגנדרייך. כעבור ימים אחדים, מזוהה מוודאות הגופה כגופה של צעיר יפני.

לביון טוגנדרייך בר"ג מגיע אל"מ בצה"ל שמספר, כי פגש את קוקי בפאריז, סיפור שמתגלה כחסר שחר.

בקיץ 77', שוכרת המשפחה את שירותיו של בלש פרטי מנורבגיה, פרד האוג, המשמש קצין בטחון בשדה התעופה באוסלו. האוג מגיע לארץ פעמיים ומתארח אצל הטוגנדרייכים. בשובו, הוא שולח כמה דו"חות כתובים על פעולותיו, נפגש עם חוקרים במשטרה, מפיץ עלונים עם תמונתו של קוקי, אולם ללא שום תוצאות.

■■■

אפילוג: שורה מתה ב־83' אחרי מחלה קשה. נטמנה בקריית שאול, ליד קברו של בעלה.

בית משפט מחוזי בירושלים הוציא, לבקשת המשפחה, צו פטירה. צו המכיר בקוקי כאדם מת, אחרי שהוכח שלא שמעו ממנו 10 שנים ויותר.

עו"ד אלקס אומר, שהוא משוכנע מעל לכל ספק שקוקי איננו. גם דני ובני, אחיו של קוקי, סבורים כך. מעט מרגוע לנפשם היו מוצאים אם היה מתגלה כיצד, מתי והיכן.

יחידת ר"מ 2 בצה"ל ממשיכה לשלוח צווים לקוקי: אם הנ"ל הגיע לארץ, עליו להתייצב.

ג'ייקוב פישר הנורבגי מת באפריל 86' משבץ לב. היה בן 68. בנו יאן, ממשיך לנהל את מפעל הדגלונים. יאן אומר, שאביו האמין כל השנים שקוקי חי.

א. פלמור, היועץ משגרירות ישראל באוסלו, מכהן כיום כשגריר ישראל באורוגוואי.

החוקר שטיפל בפרשת טוגנדרייך באינטרפול אוסלו, מר דאהל, 18 שנה חוקר באינטרפול, אומר שהתיק פתוח ולא ייסגר כל עוד לא ייפתר. זהו תיק קרטון חום ובו כ־40 מסמכים ומברקים. בדיוק שתי דקות לקח לו לאתר את התיק בארכיב. יעקב טוגנדרייך נמצא עדיין ברשימת הנעדרים באירופה ולפי דאהל, לא מתנהל חיפוש אינטנסיבי אחריו. אם יצוץ משהו, יבדקו אותו.

משגרירות נורבגיה בת"א נמסר, שתיק טוגנדרייך שהיה ברשותם הועבר לפני כעשר שנים לגנזך באוסלו, ושם הוא נח עד עצם היום הזה. ■

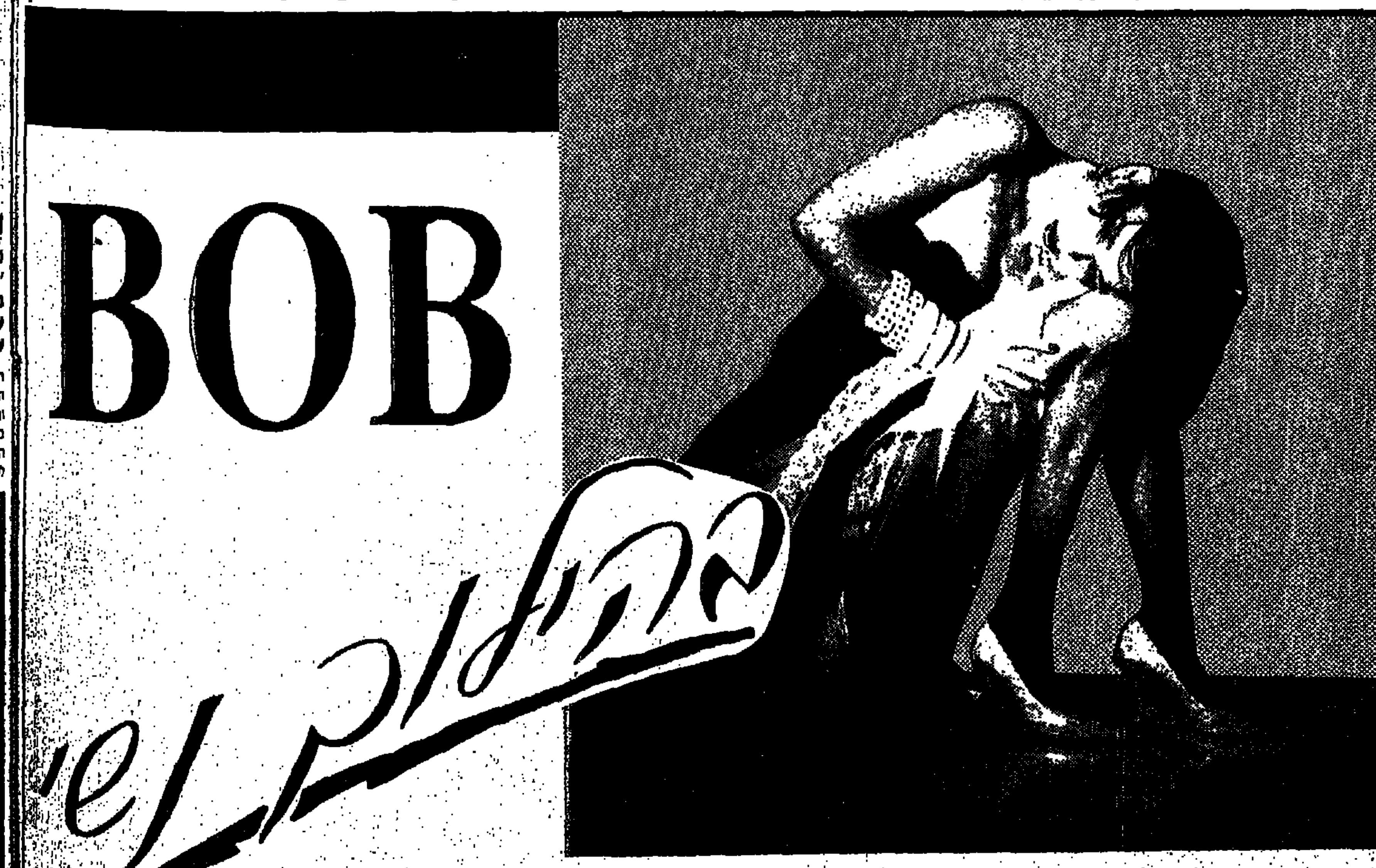

בוב נעליים-תיקים
BOB בוב
מפעל: עולי ציון 13 יפו (שוק הפישפשים) טל' 03-836705 ובחנויות המובחרות
• **תל-אביב:** "אונס" – דיזנגוף 190 – "סינדרלה" דיזנגוף סנטר, שערים 2,4 – "דיסקו רוסו" אלנבי 36, "מוזה" נוה שאנן 16 • **חולון:** "דיסקו רוסו" סוקולוב 47 • **פתח-תקוה:** "ציגלר" מוהליבר • **חיפה:** "טנדו" שמריהו לוין 14 א' • **סביניה:** "ריצ'י" קרן היסוד 68 • **קרית אתא:** "ריצ'י" זבולון 1 • **עכו:** "פינת האופנה" ויצמן 14 • **נהריה:** "רוזי" • **נצרת:** "דאמוני" • **נתניה:** "סקלה" דיזנגוף • **ירושלים:** "אבי מורל" יפו 77 • **רחובות:** "מרילי", הרצל 194 • **כ. יוסף:** "סמי" • **אשדוד:** רשת נעלי "במבינו" שבי ציון 1 • **קרית מלאכי:** רשת נעלי "במבינו" • **דימונה:** רשת נעלי "במבינו" • **באר-שבע:** "מרילי" • **אילת:** נעלי "סימונה" מרכז שלום.

TOSHIBA
קיסרות יפנית עם
מציגה את
הטלוויזיה!
TOSHIBA הכי טוב שבא - מיפן

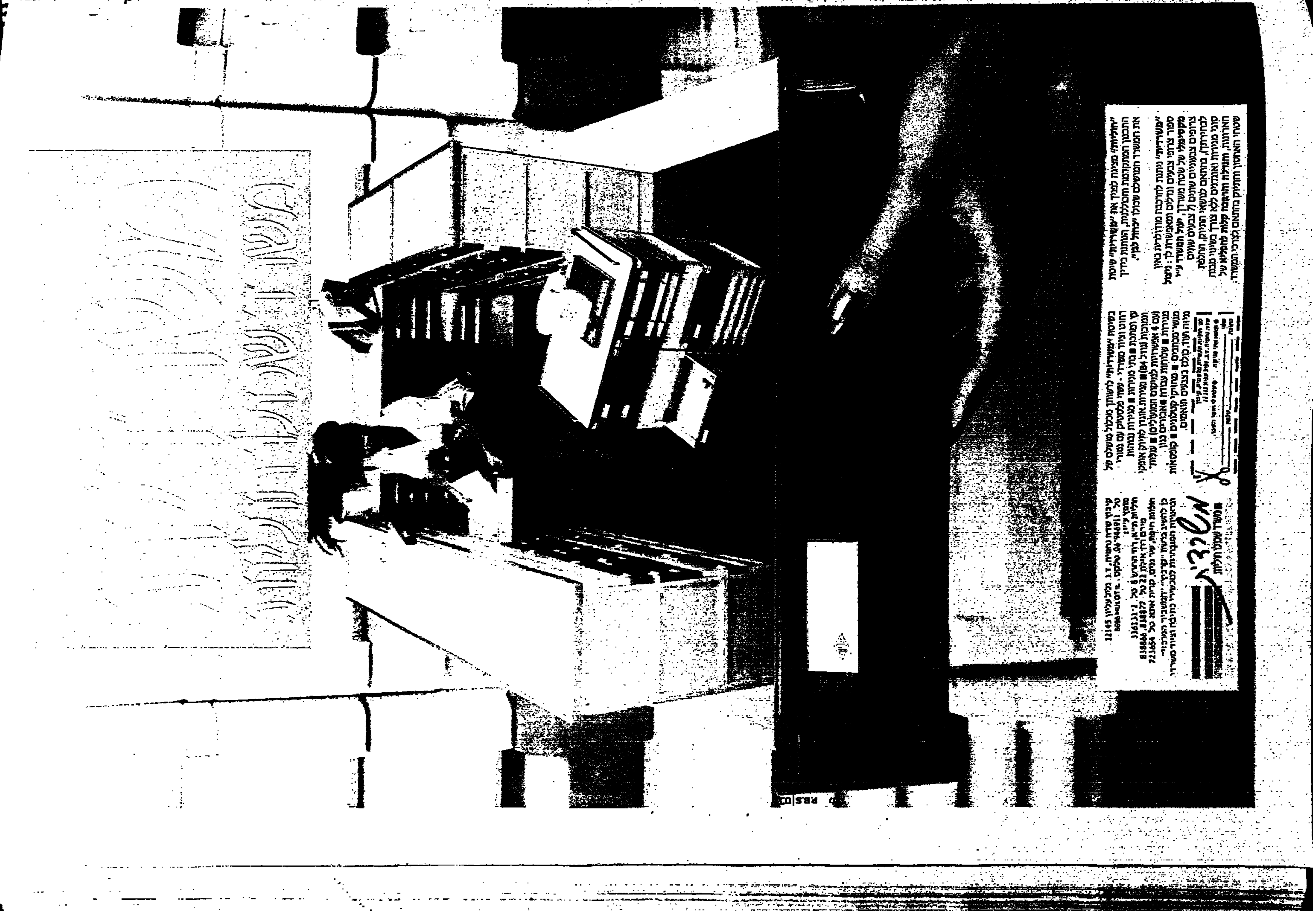
משרדית

מצאתי מה שכולם מכבסים באירופה!

קנדי - מכונת הכביסה הנמכרת ביותר באירופה

שנתיים אחריות מלאה ל- 1000 הקונים הראשונים (בספטמבר)

Candy

עכשיו, גם את תוכלי למצוא מה שכולם מכבסים באירופה - מכונת הכביסה קנדי.

בימים אלו ממש, הגיעה לארץ סדרת הדומינו 4x4 החדישה של קנדי ולבחירתך מספר דגמים יפים במחירים נוחים, שאחד מהם ודאי יענה על כל צרכיך.

לקנדי מסדרת הדומינו כל היתרונות של מכונת כביסה מעולה:

- תוף נירוסטה למניעת חלודה
- דוד אובלי החוסך במים ומאפשר להכניס כביסה נוספת במשך פעולת המכונה.
- עד- 18 תוכניות כביסה.
- פילטר קידמי המתנקה מעצמו.
- תהליך כביסה חסכוני המתאים עצמו אוטומטית לכמות הכביסה.
- שיטת טרמו-ספין לסחיטה בטמפרטורה שנקבעת על פי סוג הבד.
- אופציה לשתי כניסות מים לחסכון בחשמל.
- ייבוש באמצעות קיטור-טורבו, שיטה המתאימה לכל סוגי הבגדים (בדגם ״אליזה 18״)

כמו שאמרנו, לא סתם היא הנמכרת ביותר באירופה. חפשי את מכונת הכביסה קנדי, כי מי שמכבס - מוצא!

12 תשלומים למחזיקי:

יורוכרט

תל-אביב: סלון אדיה, אלנבי 55 • סלון הסרכז, העליה 13 • מרכז המקררים, צ׳לנוב 13 • שוק הונן, המלך ג׳ורג׳ 63 רמלה: סלון נבי, ז׳בוטינסקי 11 חולון: סלון חולון, סוקולוב 82 • קריב מאיר, סוקולוב 73 ראשון לציון: בן זיקרי, ביאליק 12. נס ציונה: פינקלשטיין, ויצמן 27 קרית גת: טולי, מרכז מסחרי. באר-שבע: א.מ.ב. הבית הוורוד, טרומפלדור 63, פתח-תקוה: פרידמור, עוזר 1 • שירן, מוהליבר 5 הוד השרון: תמיר מוצרי חשמל, דרך מגדיאל 60. כפר סבא: חשמלית, ויצמן 76 רעננה: סלון אפי, אחוזה 109. רמת-גן: מרכז אלקטריק, ביאליק 76 רמת השרון: אורטל, סוקולוב 56 אור עקיבא: מרכז החשמל, מרכז מסחרי. הרצליה: רדיו, סוקולוב 53 ירושלים: אחים חסידים, יפו 50 אשדוד: סוכנויות דרום, רוגוזין 25 אילת: רוזן, אזור התעשיה חיפה: טרקלין, הנביאים 25 • אורלי, יוליוס-סימון 60. קריות: הוד 2001, בנין הלפרכל מרכז מסחרי ק׳ אתא. טבריה: כביסול, יוחנן בן-זכאי 1 עפולה: אחים שטראוסלר, ירושלים 4

הפצה ושרות:

דלתה

מוצרי איכות חשמליים בע״מ

טל. 03-7518710 שרות 03-233898

מקבוצת אינטר-גאמא

יבואני: BRAUN Kodak DURACELL TEAC

טיפים

אורטה א דנין

יופי

אל ראש ההר

אין שבוע בלי מכתב של איזו מיואשת, שהציצקאלאך שלה מבוגרים עליה ב־15 שנה. כולן כל כך רוצות אותם „עומדים".

מנחם וילנרמן, איש הסטנד אפ קומדי, נוהג לפנות בהצגה שלו לאחת מהקהל, ולומר לה: אני הולך לספר לך בדיחה, שתפיל לך את הציצי מצחוק. אה, הוא אומר, אני רואה שכבר שמעת אותה. 300 מאות איש צוחקים, חוץ מאחת, שחוזרת הביתה בזחילה, ומיד בודקת אם זה מורגש. ללמדך, שאיפה שתזרוק פה אבן, בנושא הזה כמעט תמיד זה בינגו.

שריים נפולים. אינם רק נחלתן של בעלות החזה הגדול. אפשר גם קטן ונפול.

נפול, זה כאשר הפיטמה נמצאת מתחת לקו־התת־שדי כשהידיים דבוקות לצידי הגוף. כמה נפול, כמה מתחת. הקו־התת־שדי, זה מקום החיבור התחתון של עור השד לעור הצלעות. בכל צילום – הערמומית מפגישה את כתפיה מאחור כמו דפי מחברת, מרימה את מפתח הלב, וככה העניין מוזרקר. התוצאה הסופית כל כך יפה בכל זאת, כי למרות הגורש, יש שם מילוי.

וכאן אנחנו מגיעים להגדרה והאמיתית של הסעיף: שק גדול מדי של עור – ביחס למילוי.

צוות הגמדים וסמוי, שחוקר ציצים כבר חמש שנים, קרב את האף שלו לתוצאת שיטות ניתוח שונות של המוני מנותחות; ראיין עשרות רופאים, שמע אין ספור אמונות הבל ותאוריות; מצא שיטה אלוהית עם תוצאות יפהפיות להרמת חזה עם צלקת לא מורגשת סביב הפיטמה בלבד. אבל נל נקרים את המאוחר.

או ככה:

השד הוא בלוטה שומנית הנמצאת מתחת לעור החזה. הבלוטה השומנית הזו (להלן, השד) מחוברת אל שריר החזה (שמצידו מחובר חוק אל הצלעות) ע"י רקמת חיבור. הרקמה הזו מתרופפת עם השנים, ולפעמים ממש נקרעת. אם תרצו – ה„דבק" שמחזיק את השד „גבוה", נפתח.

אבל הבעיה האמיתית היא בעור הנמתח לאט לאט בגלל כוח הכובד בשד גדול, והשמנה הרזיה בשד קטן. לו העור היה נשאר מתוח, גם עם רקמת חיבור לא דבוקה, השד לא היה „נופל".

גורל הבלוטה, להוציא תקופות הריון והשמנה, הוא נתון די קבוע. התרופפות רקמת החיבור, אך בעיקר גודל „שק העור העוטף" הם הנתונים המשתנים הגורמים לשד ליפול.

תוכן מועט בתוך שק עור גדול המתמתח ולא מתכווץ חזרה (בגלל השמנות, הרזיות, גיל, כוח כובד, מצב, גנטי, אישי) מביא לאפקט הנפולת.

מכאן: חשוב מאוד דווקא בגיל צמיחת השריים לא להיות שמנות (ולא שמנות אין פירושו אנורקטיות), כי הרזיות מאוחרות יותר „ינגסו" מרקמת השומן של הבלוטה (השד), עור השד עלול לא להתכווץ כהתאם, והשאר ידוע.

מכאן: בזמן הריונות, שאז החזה גדל, חשוב ללכת עם חזיה מ„ברזל", מוגבהת עד לגרון, כדי לצמצם את נזקי כוח הכובד על ריקמת החיבור.

מכאן: הקפדה על משקל רזה קבוע בלי השמנות והרזיות דרסטיות, שגורמות לעור החזה להתמתח ולא תמיד לחזור בחזרה, תשמור על זקיפות החזה יותר מחזיה. ואין כאן סתירה לסעיף הקודם. חזיה מגינה על רקמת החיבור, היא אינה גורמת לעור שיתכווץ בחזרה, וזו בעצם הבעיה.

גם ההנקה המפורסמת אינה „הורסת" את החזה. זו גדילת החזה בעקבות ההריון, וסוג העור הפרטי שמתכווץ היטב אחר כך אצל בנות המזל, או לא.

מכאן: כיוון שחזה נפול הוא בעיקר פונקציה של בלוטת שומן קטנה לא כל כך מחוברת אל שריר החזה, בתוך עור רב, (עור רב עם תוכן מועט) – כל שיטות ה„הזקפה" האלה הטעייה גסה. גם אם באופן תיאורתי, המתמידה השקרנית תעבור יומם וליל ותפתח לעצמה שריר חזה של רמבו (בכל שיטה, מלבד האלקטרודות! הן אינן מגדילות שריר! נפח השריר גדל רק בעקבות מעמס. הן רק מביאות את השריר למתח הטבעי שלו, כפי שהיה לפני שהוא התרופף!)
שריר־חזה יוצר משטח דקולטה יפה מאוד מתחת לעצם הבריח – אבל גם עם שריר רמבו בקומה שניה, עדיין החזה יהיה נפול בקומה ראשונה. כי את בלוטת השומן שהידרדרה בגלל התרופפות רקמת החיבור זה לא מרביץ חזרה, ואת העור זה לא מכווץ.

עור הפנים מחובר כמעט ישירות אל שרירי הפנים המתכווצים ומרימים אותו במידת מה. עור החזה, לעומת זאת, מחובר אל בלוטת השד השומנית! שומן אי אפשר לעצב בשום התעמלות, וגם לא עור רפוי המסרב להתכווץ יותר.
המכונים המבטיחים „כיווץ עור החזה" באלקטרודות (להבדיל מכיווץ שרירי פנים), פשוט לא שווים התייחסות. כנ"ל מיני קרמים, שמנים ותמסיכים. מודעות הפירסום המתגדרות ב„רישיון של משרד הבריאות", אינן מציינות שתפקידו של משרד הבריאות זה לא לאשר יעילות, אלא רק לוודא שהחומר לא מזיק לבריאות. צריך לפתח את „חכמת הנקרא של המודעות" בכדי להבחין איך מילים לא מחייבות שתולות בטקסט לרוב.

ובכן, נותר הניתוח הפלסטי:

שלוש שיטות עיקריות ל„הרמת" החזה

1. מילוי עודף העור בפרוטזות סיליקון מלאות ג'ל סיליקוני, או פרוטזות סיליקון ממולאות במים תוך כדי ניתוח (ניתן לשלוט ככה טוב יותר בגורל הסופי האופטימלי).

2. תפירת רקמת השד, וחיזוקה גבוה אל שריר החזה.

3. הרחקת עודפי העור, ומתיחתו מחדש על „המילוי הטבעי".

בכל הניתוחים מלבד אלה המקטינים את החזה, ניתן להיניק אחר כך. וככן, בהנחה שאין שום סיבוכי ניתוח מקובלים:

סיליקון

שתי כריות עגולות רכות וטבעיות למגע כמו שקיות שוקו מלאות ג'לטין חצי קרוש. באות לפי גדלים שונים. הניתוח מבוצע בהרדמה מלאה. מחדירים אותן בין שריר החזה והבלוטה השומנית דרך חתך של ארבעה ס"מ בתחתית החזה. או חתך גדול יותר מתחת לבית השחי, או, הכי טוב, כדי שבאמת לא יבחינו בצלקת, דרך חתך קטן מוסווה היטב סביב חצי פיטמה.

יתרונות: צלקות מינימאליות בלתי נראות. אם הפרוטזה המוכנסת אינה גדולה מדי ביחס לשק העור, ונותר „שפיל", המראה והמגע מאוד טיבעיים.

חסרונות: מגדיל את החזה גם אם לא מעוניינים. לפעמים נוצרת בתוך השד, סביב הפרוטזה, „קפסית". רקמת צלקת שצריך ממש לשבור. אם עודף העור גדול, צריך פרוטזות אדירות בכדי למלא. ואם לא עושים זאת, הפיטמות נותרות „נוזפות" באלה. מצביעות כלפי מטה, או מה הואילו חכמים לענין הזקיפות.

תפירה אל שריר החזה

פיטננגי הרגול פיתח טכניקה לתפור את רקמת השד הנפולה גבוה אל שריר החזה. מבוצע בהרדמה מלאה, דרך חתך כשו הפיטמה. לא תלשנו השיער מרוב הערצה. מתאים רק למקרים של צניחה זעירה, אם תוססים בזמן. בעודפי העור, אם כבר קין, זה לא מטפל. במקום שזה יעמוד, זה עומד נפול בקומה ראשונה.

הרחקת עודפי העור ומתיחתו מחדש על המילוי הטבעי.

טכניקה שמתייחסת גם אל עודפי העור, מבוצעת בהרדמה מלאה, חותכים את העור סביב הפיטמה, בחיתוך ניצב לה, ועוד אחד מקביל לה בשיפולי השד, קוראים לזה חיתוך T. יש גם חיתוך בצורת Z. סביב הפיטמה, באלכסון שחוצה את עור השד, ובבסיסו. נועד לצמצם במידת מה את גודל צלקת ה־T. מרימים את בנפות העור, מותחים כמו מותך על בלוטת השד, גוזרים, ותופרים חזרה.

יתרונות: מרים את החזה הנפול בלי להגדיל אותו. אין הכנסה של „גופים זרים", למי שהרעיון מפריע לה פסיכולוגית. חסרונות: השד מלא „ריצ'רצ'ים" – צלקות מכוערות בולטות לעין. זה יפה רק בבגדים. צריך מזל למנתח/ת אמן, שיתכנן עם השראה, כמו בתפירה עילית, את ה„גיזרה". בחירת מיקום, זווית, וכמות חיתוך יעצבו את הצורה הסופית של השד, שלפעמים יוצאת ממש לא לעניין, גם בלי להתייחס לצלקות.

חדיש, חדיש

ד"ר א.ו. פיתח על טכניקה ידועה שננטשה, פלוס כמה שיכלולים שעושים את כל ההבדל: הרמת חזה ע"י חיתוך פס עור בצורת „בייגלה" סביב הפיטמה בלבד, כהרדמה מקומית.

אין שום פלישה לתוך השד, והתוצאה יפהפיה. קוטר וגודל ה„בייגלה" מתוכננים בקפדנות המצריכה ניסיון ומיומנות רבים בטכניקה זו. חצי ס"מ לכל כיוון עושים את ההבדל בין תוצאה יפה או לא.

סביב השוליים החיצוניים של הבייגלה מבוצע „תך מכליב" כפול „תפר שקיק הטבק", בלשון המקצוע. מכווצים את החוט ואיתו את כל עור השד באופן סימטרי, לגודל הרצוי. את החוט האנראקציוני הזה שמשתמשים בו לניתוחי לב, משאירים בתוך העור (הוא אינו נראה מבחוץ) כדי למנוע מתח מהפיטמה המוקטנת, שמחוברת לשוליים המכווצים. החוט המושאר הוא השיכלול המאפשר צלקת דקיקה, שאינה מתרחבת, סביב הפיטמה.

מיד אחרי הניתוח יש סביב הפיטמה מלא כפליים ו„פלריים". אבל תוך שישה שבועות הם משתחררים לחלוטין. השד הופך חלק, יפה, מוצק ועומד. הטכניקה הזו מתאימה מאוד להרמת חזה קטן. גם חזה גדול ניתן לתקן כך, אבל בשני שלבים (באותו מחיר) – כי אין לכווץ יותר מכמות עור מסויימת בפעם אחת.

כל הניתוחים עולים כ־2,500 דולר. זהו, תם ונשלם המוריד למריה־תעלה־לה. בהצלחה!

כרבר פרטים נוספים, לפנות אל רות בכתב לאורטה דנין, ידיעות אחרונות, דרך פתח תקוה 138 ת"א.

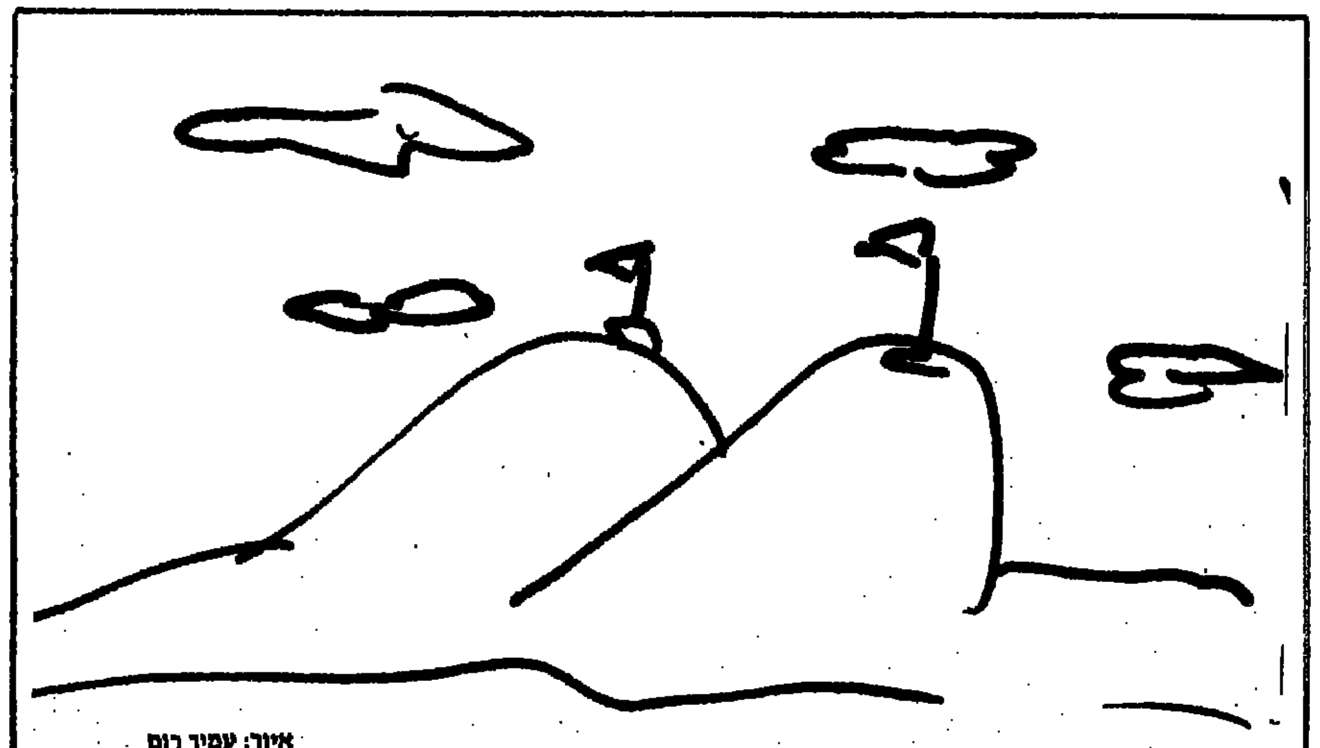

איור: עמיר רום

אומרים ישנה ארץ

לבוסתן עם הג'יפ

היער הגדול בצפון הארץ

מסלול טיול

לחוף חדרה,
החוף העברי הראשון

רכיבה מגיל 13 ומעלה

"מרכז מסובים" שב"צומת מסובים" פתח את שעריו
וחידש את פניו בשפע הצעות:

שרותי רכב, מסעדות ובידור - לנהג, למשפחה,
לאנשי עסקים, לצעירים ולילדים.

שפע ברכות ואיחולים ל"מרכז מסובים"

וליזמים יחזקאל אסלן, אלי לוי וברוך זלצרמן

לאלי בעלי היקר
וליחזקאל אסלן
הצלחה בפתיחת
המסעדה הסינית
המשיכו הצליחו ותשגשגו בכל
ציפי והילדים
אתך לאורך כל הדרך

"למרכז מסובים"
ברכות חמות
ואיחולים לבביים
מרכז הארגזים בע"מ
שכונת עזרא, סוף רח' שתולים
תל-אביב, טל. 03-373071

ל"מרכז מסובים"
צרור ברכות ואיחולים
אשכנזי שלמה
הרצליה

ל"מרכז מסובים"
ברכות חמות
ואיחולים לבביים
נתי מאוסטרליה
טל' 03-414388

מיטב הברכות והאיחולים
יגאל ויצחק זילכה
חברה להשקעות בע"מ
טל' 050-24703, 050-22394

שאו ברכות לרגל פתיחת
"מרכז מסובים"
אחים אלה
אפרים אלה
רח' אבן ישראל 5, ירושלים

חוגגים אתכם עם פתיחת
"מרכז מסובים"
יצחק זלצרמן בע"מ
המפעל לייצור גופי תאורה פלורוסנטיים
רח' מודיעין 19, בני-ברק, טל' 03-798603

שפע ברכות מלב ונפש
ל"מרכז מסובים" החדש והמפואר
חימום אריאל
חיים שפקמן ואלי סודרי
רח' בני אפרים 262, תל אביב
טל' 03-473737

ליחזקאל אסלן
זר ברכות מעבר לים
לרגל הפתיחה המחודשת
של "מרכז מסובים"
מוטי צלקה
מועדון "הטירה"
ברוקלין ארה"ב
טל' 718-3382438

ליחזקאל ידידי
חן חן על היוזמה וההצלחה
ואיחולים להתקדמותך בעתיד
אלי גבאי
רח' החשמל 11, תל-אביב

איחולי הצלחה, שגשוג ופריחה
והמשך שיתוף פעולה
מאחל
פנחס
שיש סמיר
רח' נחלת יצחק 62, תל-אביב,
טל' 03-256727

ל"מרכז מסובים"
איחולים חמים
זאב רווח

איחולים לבביים
ל"מרכז מסובים"
מאחל
יעקב
"ספיר" תכשיטי יעקב
רח' אלנבי 88, תל-אביב
טל' 03-615185

בנצי, ציפי וצוות העובדים
מברכים את
אלי לוי מ"מרכז מסובים"
זהב אצל בנצי
תכשיטים מיוחדים
רח' יפו 51, ירושלים,
טל' 02-249467

איחולי הצלחה ושגשוג
שמואל יפת שרעבי
כל ענפי הביטוח
רח' המלך ג'ורג 44, תל-אביב
טל': 03-296984, 285802

ליחזקאל אסלן, ידידי
הרבה ברכות
לפתיחה המחודשת
של "מרכז מסובים"
SAM LAOR
SAMO CORP.
NEW WORK ,U.S.A

מברך את
אלי לוי ויחזקאל אסלן
בברכת עלו והצליחו
אבי שגיא
ניו-יורק

ל"מרכז מסובים"
ברכות מלב ונפש
משפחת ינקלביץ
רח' הרצוג 9, ירושלים

ליחזקאל
הרבה ברכות לרגל
הפתיחה המחודשת של
"מרכז מסובים"
C.M.T. INTERNATIONAL
TEL 212-7195490 NEW YORK

לאלי לוי
איחולי הצלחה ושגשוג
אפי אגוזים ודיאטורים
רח' החשמונאים 32, בני ברק
טל': 03-5700835

שאו ברכות לרגל פתיחת
"מרכז מסובים"
מלונות קיסר ישראל

ברכות חמות
ואיחולים לבביים
תכשיטי שלום ישראל
רח' אב"ל 32, תל-אביב.
טל. 03-384708, 381422

עלו והצליחו
מזל ויהודה זבורו

"מרכז מסובים"
מברך את עם ישראל בברכת שנה טובה

ברכות חמות לרגל הפתיחה
א.צ. צוריאל בע"מ
יצור ושיווק מוצרי פירסום
רח' סוקולוב 28, ר"ג
טל' 03-788021, 706093

ש.ב.ח./מודעות

יער ביריה, בהרי הגליל־העליון שמצפון לצפת, הוא מהגדולים ביערות הנטועים בישראל. שטחו כ־20 אלף דונם, ונטועים בו כשלושה מיליון עצים. היער ניטע על ידי אנשי הקק"ל בין השנים 1940–1970, רובו המכריע בשנת 1950 ע"י מובטלים רבים שהיו אז בארץ, וגוייסו לעזרת הקק"ל. גודלו של היער ודרכיו הנוחות מאפשרים למשפחות לבלות ולטייל בו בהנאה.

יער ביריה גולש מפסגתו של הר כנען (כ־900 מ'), והודות לכך יש ממנו תצפיות נפלאות. במקומות שונים ביער מוסדרות פינות מוצלות לישיבה הצופות גם הן על אתרים יפים כמו הכנרת מדרום, עמק־החולה והגולן ממזרח, החרמון ואצבע־הגליל מצפון, וגוש הרי־מירון ממערב.

איך מגיעים ליער ביריה?

אפשר להגיע ליער בשתי דרכים: א. לנסוע בכביש עכו־צפת עד לצומת צפת, ולפנות שמאלה. ב. לעלות מראש־פינה עד צומת צפת, ואז לפנות ימינה.

תחנת מידע – תחנת המידע של החברה להגנת הטבע, שהיא גם נקודת ההתחלה של המסלול השבוע, נמצאת בחוות „בת יער", בלב יער ביריה. שילוט ברור אליה מופיע כבר מצומת צפת. לרשות המטיילים יעמוד מגרש חנייה נוח בכניסה לחווה, שם אפשר להצטייד במים ובמידע נוסף לדרך.

מסלול הטיול ברגל מתחיל בחווה, ומתנהל בשבילי יער נוחים. נלך דרומה במשך כ־10 דקות (לפי הנחיית אנשי החברה להגנת הטבע), ומתחתינו נוכל לראות את חצור הגלילית, את ראש־פינה והכפר הבדואי טובה, את שכנו – קיבוץ כפר־הנשיא, ואת הכינרת.

בני־המזל שבין המטיילים, יוכלו אולי לזכות במיפגש חטוף עם צבאים, המשוטטים בין עצי היער. אף כי החיות היפות האלה תישאנה רגליים קלות במנוסה מהירה, יוכלו הפוגשים בהן ליהנות בחטף ממראה בעל־החיים העדין והיפה מאין כמוהו.

אורח קבוע באיזורנו הוא התיוויאי, ששמו נלקח מארמית ופרושו „הנחשאי" – העיט האוכל נחשים. זהו עוף דורס בינוני, הניזון, כמובן, מנחשים.

גם הנשר פוקד לעיתים את האיזור, במעופו המרשים, אם כי ברור שאת שני העופות הדורסים הגדולים האלה אפשר לראות רק כאשר עצי היער דלילים למדי. יש ובלילות שומעים ואף רואים שועלים.

נמשיך בדרך, ואז נראה תחתינו את בתיה של עמוקה. „מיצפה" עמוקה הוקם בשנת 1980, עם הקמת המיצפים בגליל, כחלק מהתוכנית ליהוד הגליל – יישוב קרקעות הלאום באוכלוסיה יהודית. תושבי המיצפים נאלצים לחפש מקורות פרנסה שונים באיזור, שכן אדמת המיצפים אינה מתאימה בדרך כלל לחקלאות.

שתי משפחות מעמוקה הקימו את חוות „בת יער", המרוחקת כדי קילומטר אחד מהיישוב. המיצפה אינו מסוגל לספק שירותים קהילתיים, ולכן הוא נשען על העיר הקרובה, צפת.

מיצפה עמוקה הוקם סמוך לאתר היישוב היהודי העתיק עמוקה. במיצפה מתגוררות היום כ־30 משפחות.

נמשיך עם השביל עד שנגיע לכביש המוביל לעמוקה ולחניון הקק"ל. מהחניון ממשיך שביל מערבה, אל תוך היער. שלט מפנה אל מיצפה אהרונוף – נקודת נוף המשקיפה על עמק החולה ועל רמת־הגולן. מכאן אפשר לראות את ושובי העמק – שדה־אליעזר, יסוד־המעלה, חולתה, אילת־השחר, את רמת־הגולן ואת החרמון. כן אפשר לראות את החפירות שנערכו באחרונה באתרים מרות (מרוס) וקציון. נמצאו בהם שרידים של בתי כנסת עתיקים מתקופת התלמוד (המאה ה־4 לספירה). קציון חרבה וניטשה כפי הנראה במאה ה־7, ומרוס במאה ה־11 לספירה. קל לראות לאורך הדרך את שלטי ההכוונה המורים אל קברו של ר' יהונתן בן עוזיאל, וממקום התצפית שלנו אפשר לזהות את הקבר.

ממש לרגלינו, בוואדי בין עצי הפרי, נבנה בית הקבר, המכוסה סככה. הקבר משך אליו (ועדיין מושך) מבקרים רבים, המאמינים בסגולותיו של הרב לסייע לעקרות ולעזור לרווקים למצוא שידוך טוב.

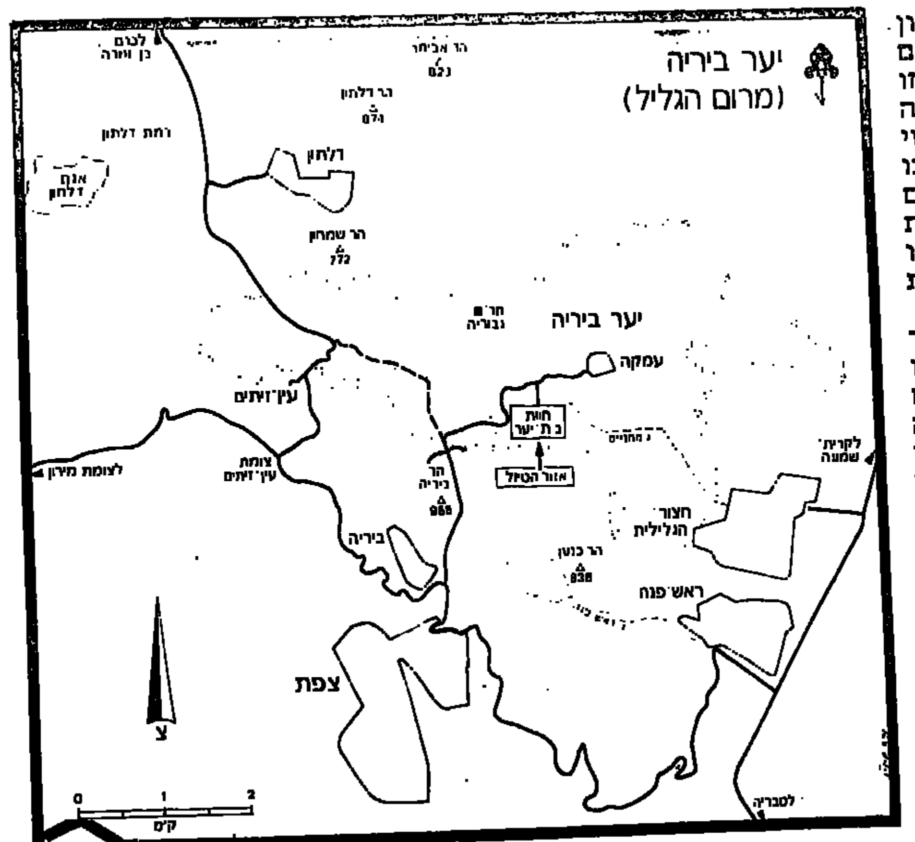

חוות בת־יער

נחזור אל השביל הראשי. פנינו מועדות אל הבוסתן עין־גוני. לאחר הליכה של כרבע שעה נבחין מימיננו בשיחי פטל ובעץ תאנה. לכשנגיע לעיקול, נמשיך לעלות בשביל. משמאלנו גיא עמוס בעצי שזיף־הבר, המתמזגים עם אוג־הבורסקאים. עצי שקד וזית, שגפן מטפסת עליהם, וכולם משווים יופי וצבע לבוסתן. ננוח בצל עלי התאנה, נטעם מפירות הבוסתן, ונמשיך אחר כך במעלה השביל. עד מהרה נגיע אל חלקת עצי הארז האטלנטי, שהובא מצפון אפריקה. נטיעה זו של הקק"ל מהשנים 1958–1961 נקלטה יפה מאוד, ומושכת מבקרים רבים. הארזים מתנשאים כאן לגובה לא מבוטל, על פני שטח של 20 דונם.

העץ הנפוץ ביער ביריה כמו בשאר יערות הארץ, הוא אורן ירושלים, אך בנוסף לו נטועים כאן הארז הקנדי, בעל הופעה עדינה ומרשימה, ואורן הסלע, המושך מטיילים רבים הבאים ללקט את פירותיו – הצנוברים. זרעי הצנובר מבשילים בחודשים נובמבר ודצמבר.

נמשיך להעפיל במעלה השביל, ונגיע לכביש האספלט למיצפה. השביל ממשיך, ומגיע לחניה של חוות בת יער.

לאלה שלא שבעו מפירות הבוסתן, מחכים במסעדת החווה משקאות ומאכלים בסגנון כפרי.

מצודת ביריה

פרשת ביריה (1945–1946) הסעירה את היישוב היהודי בארץ ישראל, הביכה את שלטונות המנדט הבריטיים, עוררה את זעם ערביי הארץ, ועוררה מתח רגשי רב בקיבוצים והיהודים בתפוצות הגולה. במהותה היתה „פרשת ביריה" חלק מן המאבק היהודי על הזכות להתיישב בארץ־ישראל, בתקופת גזירות „הספר הלבן". להזכירנו, „הספר הלבן" גזר על זכות העלייה וההתיישבות, והמאבק נוהל על ידי המוסדות הרשמיים והבלתי רשמיים של הישוב היהודי – הסוכנות היהודית, הקרן הקיימת לישראל, „ההגנה", הפלמ"ח, תנועות הנוער, המפלגות והארגונים הציוניים.

ביריה תוקמה אז כחוליה בשרשרת ישובי „חומה־ומגדל" שנפרשה על פני חלקים אחרים בארץ, כאחת משש מצודות שנועדו להפוך לישובים רוקלאיים: גבולות, רביבים ובית־אשל (בדרום), ביריה, רמות־נפתלי וחוקוק (בצפון). ביריה לא היתה מצודת הספר הקיצונית ביותר או המבודדת שבהן. היא היתה קרובה לצפת, וזו שימשה לה עורף. ביריה קישרה בין צפת לבין ישובי הגליל העליון היהודיים. יתר על כן, גם צורת המאבק שניהלו אנשיה, ואלה שעזרו על ידם, לא היתה הנועזת בכל המאבקים שהתחוללו בתקופת המנדט הבריטי.

אף על פי כן, היתה ביריה סמל למאבק העם לזכותו על אדמתו. על ביריה נכתבו מאמרים ושירים, מורים בבתי הספר ייחדו לה שיעורים מיוחדים, ותלמידים שלחו מכתבי הזדהות לאנשיה. הורים קראו לילדיהם בשם „ביריה", וספינת מעפילים זכתה אף היא לשם זה.

בביריה השתלבו כמה גורמים והעניקו לה משמעות מיוחדת:

1. היא היתה הגירסה הראשונה של „היאחזות נח"ל". אנשי הפלמ"ח שהקימוה לא נועדו לשבת בה דרך קבע, אלא להכינה לקליטת חיילים משתחררים מהצבא הבריטי ומ„הבריגדה".

2. אדמות ביריה היו אדמות יהודיות, ועל כן היה להתנגדות הבריטית להקמת ביריה אופי של התנכלות – לא רק לזכות ההיסטורית של עם ישראל על ארצו, אלא גם על זכויות משפטיות.

3. היתה זאת הפעם הראשונה שהבריטים פינו וחיסלו נקודת יישוב יהודית. עד כה הסתפקו בהטרדה או במעצר בודדים.

4. ביריה שופכת אור על השתלבותם של צעירים דתיים שומרי מצוות בפלמ"ח. המחלקה הדתית של הפלמ"ח, אשר רוב אנשיה היו חברי תנועת בני־עקיבא ונציגי הקיבוץ הדתי, היא שהקימה ואיישה את ביריה.

5. ביריה הביאה לביטוי את ליכוד כל חלקי היישוב בארץ – דתיים וחילוניים, אנשי ה„סוכנות" ואנשי התנועה הרוויזיוניסטית, מצדדי עקרון „ההבלגה" ועמם אנשי אצ"ל ולח"י.

י"א באדר, יום תל־חי, יום ההתייחדות עם זכרו של יוסף טרומפלדור, הוא היום שהפך על ידי הישוב היהודי להיות יום המאבק הגדול על ביריה היהודית.

הטיול בשבוע הבא
הנסיעה לאילת דרך הכביש החדש לאורך הגבול עם מצרים.

בראש השנה ובשבת ליער ביריה וחוות בת יער (ליד צפת)

בראש השנה – יום שישי, 25 בספטמבר, ובשבת, ה־26 בו, תקיים החברה להגנת הטבע תחנת מידע, סיורים ללא תשלום ומופע רכיבה על סוסים.

המיפגש בחוות בת יער שביער ביריה (שילוט מצומת צפת). האירוע מתאים לכל המשפחה, ויתקיים בשעות לפני הצהריים – משעה 10 בבוקר ועד 2. בשעות אלה יצאו טיולים ליער, במסגרתם יתקיימו פעילויות שדה שונות לילדים ו תצוגת סוסים בשעות 11.30 ו בצהרים.

מוזמנים חברי החברה להגנת הטבע. מי שאינו חבר מוזמן לבוא ולהצטרף במקום לחברות בחברה בסך 35 שקל לכל המשפחה לשנה.

מודיעין טבע

מרכז מידע למטייל של החברה להגנת הטבע.
הכתובת: רח' השפלה 3 ת"א (תחנה מרכזית) טל. 03-3755222. פתוח בימים ב–ד, מ־9.00 עד 1 בצהרים וביום ה' גם אחה"צ.

עורכת: דפנה מרוז

ידיעות אחרונות
החברה להגנת הטבע

הערות

- ניתן לטייל תוך כדי רכיבה על סוסים.
- כנ"ל – בנסיעה בג'יפ. הדבר כרוך בתשלום, ועם הזמנה מראש.
- בסיומו של היום מומלץ להגיע לחניון עין זיתים.
- רכיבה על סוסים מגיל 13 ומעלה. מומלץ להזמין מראש עפ"י טלפון של חוות בת יער – 06-931788.
- טיולי הסוסים נמשכים משעה אחת ועד טיול בן יומיים.

מידע כללי

- אורך המסלול: הקצר – 6 ק"מ, הארוך – 10 ק"מ.
- משך הטיול הרגלי: מסלול קצר כשלוש עד 4 שעות. מסלול ארוך: ארבע עד 5 שעות.
- עונה: כל השנה.
- ציוד: כובע, נעלי הליכה, מימיה (לרוכבים – מכנסיים ארוכים).
- גיל המטיילים: מתאים לכל המשפחה.
- מפה: סימון שבילים גליל עליון.
- מידע נוסף: בית ספר שדה מירון, טלפון 06-989072. חוות בת יער, טלפון 06-931788.

לפניך 4 אפשרויות בהרצליה וברחובות

לגור בחברה טובה

גזית ושחם היא חברה אמינה וותיקה הבונה כבר 25 שנה מבני ציבור, מרכזים מסחריים ודירות פאר בסטנדרט גבוה. חוסנה הכלכלי של החברה, מבטיח לכם תנאי רכישה נוחים ובטחונות מלאים. עכשיו אתם יכולים לבחור את האפשרות שלכם למגורים בחברה טובה.

1. קוטג'ים בתכנון מיוחד בהרצליה הירוקה

בנקודת החיבור של הרצליה עם כפר שמריהו, מחכה לכם וילה בתכנון מיוחד, בסגנון אירופאי מסורתי. יותר גבהים, יותר חללים, ופחות מסדרונות צרים. "גג מרחף" מקנה הרגשת מרחב. והסביבה - פורחת ומפותחת עם כל השירותים הקהילתיים כולל קאנטרי קלאב.

2. "נוה גזית" ברחובות בבקשה!

באזור היפה של רחובות, למרגלות גבעת האהבה, מוקמת "רחובות החדשה". דירות גן בנות 5 חדרים בבית מדורג, או קוטג' דו־משפחתי יפהפה בן 200 מ"ר. הרבה מרחב בבית, הרבה ירוק בחוץ. 10 דקות מטרכז העיר ודקות ספורות מהיכל הספורט, גני ילדים ובתי־ספר. בשכונה - רחובות הולנדיים פנימיים ליופי ולבטחון הילדים.

3. דירה לפי הזמנה "בגבעת היקב" ברחובות

6 הבניינים הראשונים שלנו ב"גבעת היקב", כבר מאוכלסים. אך המיוחד מכולם הוא בית מספר 7, המצטיין בתכנון מיוחד, דירות 5 חדרים, לובי מפואר וקומה מפולשת. מטבח נפתח לסלון! חדר ילדים יותר מרווח! את הדירה הזאת אתם מתכננים בדיוק בהתאם לצרכים שלכם. ולא רק התיכנון גמיש, גם תנאי התשלום גמישים ומתאימים ליכולת שלכם.

4. ברח' הרצל וברח' אחד העם הדירה מוכנה

ברחוב הרצל וברחוב אחד העם, שבמרכז רחובות, מחכות לכם בהזדמנות בלתי חוזרת מספר דירות מוכנות. דירות בנות 4 חדרים עם שירותים כפולים, המציעות לכם את סטנדרט הבניה הגבוה והבלתי מתפשר של גזית ושחם. בואו לראות את הדירות, לסכם את הפרטים, ואל תשכחו לקחת את המפתח.

בברכת שנה טובה

גזית ושחם
חברה לבנין בע"מ

לפרטים, אנא פנה למשרדי גזית ושחם:
תל־אביב: רחוב אלנבי 95, טל': 03-292478/9
ברחובות: רחוב הרצל 192 בפסז' קומה ב' טל': 08-470275.

לשבוע המתחיל ב־25.9.87 והמסתיים ב־1.10.87

הארועים הצפויים השבוע ובשבוע הבא

- יוזמה חדשה מצד ישראל בתחום המדיני מכה הדים חיובים בעולם.
- הבורסה לני"ע מתעוררת והופכת לסוערת מאד אך גם לבלתי יציבה.
- הצלחה לישראל במישור הבידור או הספורט.
- שיעור תאונות הדרכים ממשיך לעלות

בתולה (23.8–22.9) עלייה ברווחים הכספיים או בשכר מעלה לכם את המוראל על אף שעדיין אינה מספקת אתכם. הצעה חדשה בתחום הקריירה גורמת לכם התלבטויות רבות תוך חשש להיכנס להתחייבויות. נסיעות וביקורים מקדמים לכם את האינטרסים המקצועיים. זה הזמן לקנות את הדברים שמזה מספר חודשים חיכיתם להזדמנות לרכשם.

מאזניים (23.9–23.10) הכוכב נוגה, המבקר במזלכם בימים אלה מקרין עליכם השפעות חיוביות במיוחד. הפופולאריות שלכם בשיא חדש והקסם האישי שלכם מועל בעוצמה רבה. זה הזמן לגשר על־פני ניגודים ולהעמיד את היחסים עם הסובבים אתכם על בסיס חדש והוגן. הרגשות הרומנטיים מסעירים ומעלים לכם את המוראל. זה הזמן למסד קשרים רומנטיים או לקבוע תאריך לנישואין.

עקרב (23.10–22.11) – מאחורי הקלעים אתם בעיצומה של סערה רגשית חזקה העלולה לפרוץ החוצה בכל רגע. קשרים סודיים מאפ־שרים לכם להתגבר על מכשולים בתחום המקצועי או הפיננסי. זה הזמן לנקות את השולחן ולהשלים פיגורים. מידע חשוב נמצא בידיכם ונותן לכם תחושה של עוצמה ואף כושר תימרון גדול מבעבר. בעיות בתחום הבריאות דורשות התייחסות רצינית.

קשת (23.11–22.12) – חיי החברה חוזרים להיות מרתקים וסוערים והדכדוך מפנה את מקומו לאופטימיות. ידידים באים לעזרתכם ואתם חשים כי אינכם לבד. עם זאת, נטייתכם לביקורתיות ולהתפרצויות עדיין חזקה, ומקשה עליכם לשמור על מערכת יחסים מאוזנת עם הסובבים אתכם. בתחום הפיננסי חל שיפור והביטחון העצמי מתחזק בהדרגה.

גדי (22.12–20.1) – הצעות חדשות בתחום הקריירה מעלות לכם את המוראל. מסתמנים שינויים באופי ובשיטת העבודה. משתפרים היחסים עם בעלי סמכות או בעלי תפקידים ועמדות כוח. זה הזמן לארגן מחדש את סדר העדיפויות בחייכם. הבטחון העצמי גובר על אף חששות ממצבים בהם אין לכם שליטה מספקת במצב. נסיעות וביקורים ישפרו לכם את מצב הרוח.

דלי (21.1–19.2) – ביקורים, נסיעות והתכתבויות מקבלים עדיפות. אתם צפויים לביקור של קרובי משפחה או ידידים הבאים ממרחקים. בתחום הפיננסי עליכם להפעיל את כל התושייה על מנת לא לפעול בכיוון מוטעה. הפסדים כספיים צפויים באם תסחפו לספקולציות. טיפול ברכוש משפחתי או בזכויות של בני משפחה דורש גם הוא זהירות רבה. לימודים או השתלמויות מקצועיות מקבלות דגש.

מפת השמיים השבוע

השמש, כוכב חמה וכוכב נוגה נמצאים במזל מאזניים. השמש, במהלך השבוע, מתקרבת להיבט שלילי מאד לכוכב נפטון (בגדי); ואילו כוכב חמה יוצר היבט מקוטב לכוכב צדק (בטלה) ובהדרגה, לקראת אמצע השבוע, הוא עובר למזל עקרב ויוצר שם צמידות עם כוכב פלוטו (נטייה לשיפוט לקוי ולמעורבות במאבקים מיותרים אך גם לשיתוף פעולה ולויתורים); כוכב נוגה יוצר היבט חיובי מאוד עם כוכב שבתאי (בקשת) (הפעלת הסמכות בדרכי נועם מתבררת כאפקטיבית); כוכב המאדים נמצא במזל בתולה בהיבט שלילי מאוד לכוכב אורנוס (בקשת) (תגובות קיצוניות, ביצוע שינויים ללא הכנה מוקדמת).

הירח פותח את השבוע כשהוא במזל מאזניים (שותפויות ממשיכות להתקיים מכורח המציאות על אף גישות מנוגדות), וסוגר אותו כשהוא במזל גדי (שימוש מוטעה בסמכות יוצר תגובת נגד חריפה).

מצב כוכבים זה מצביע על כך כי מתפתחת בנו התחושה שללא הסכמה הדדית בין שותפים או ויתור כלפי מתנגדים, לא נוכל להוציא את העגלה מן הבוץ ולא נוכל להזיז דברים. עם זאת, אנו נוטים להתעקש על עניינים חסרי חשיבות ולאבד את קנה המידה הריאליסטי. הישגים לטווח קצר עדיפים בימים אלה גם אם הם באים על חשבון הישגים לטווח ארוך. מצב הרוח הכללי נוטה לסנטימנטלי.

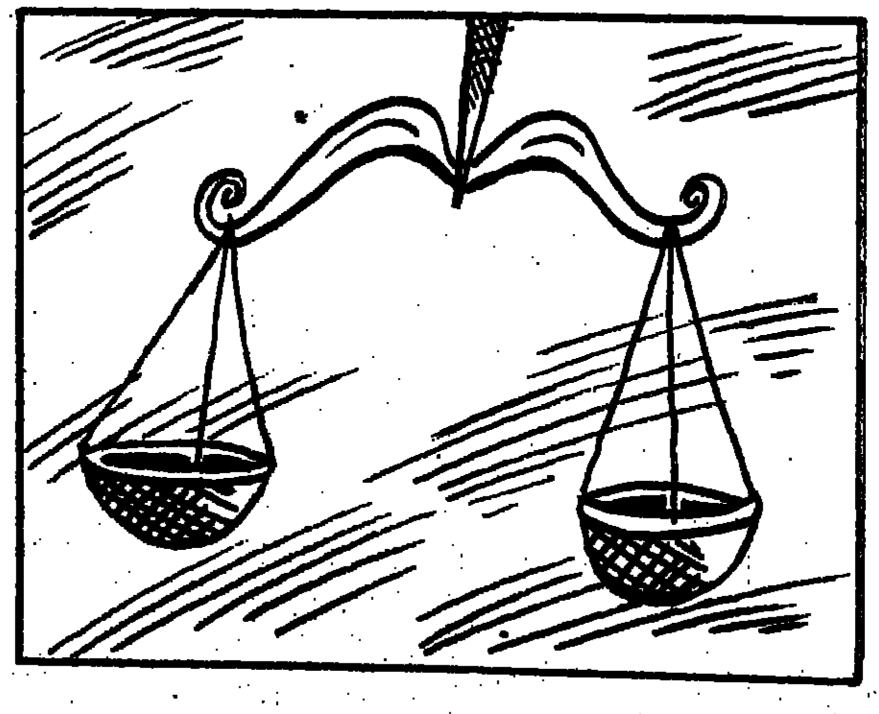

מזל החודש

– מזל מאזניים – המזל השביעי בגלגל המזלות (23.9 – 23.10), הבא בעקבות מזל בתולה. מזל זה מסמל את מערכת יחסיו של האדם במסגרת קבוצתית: את השותפויות הפרטיות, החברתיות והפוליטיות, את מוסד הנישואין ואת סוג האנשים שהאדם יקרב אליו או ייכנס עמם למשא ומתן. מאידך מסמל מזל זה גם את האויבים הגלויים של האדם, את המתנגדים הטבעיים שלו, את הגירושין ואת השקילה המתמדת של האינטרס האישי מול האינטרס של הזולת.

הדגש הוא על שקילה מתמדת בין קצוות ועל חיפוש מתמיד של הרמוניה עם הסביבה האנושית, ועל חיוניות ההיזון החוזר מצד הזולת לצורך גיבוש הזהות העצמית. טבועה במזל זה התלות באחרים, אם במסגרת ואם בקבוצה, והקושי לתפקד לבד וללא תמיכה מצד אוהדים. כאן באה לידי ביטוי התפיסה לפיה התייחסות החברה אל האדם היא תוצאה של התייחסות האדם אליה ושל יכולתו לשתף את הזולת בחוויות הרוחניות והאסתטיות שלו.

מזל מאזניים מציג לנו מימד נוסף בהתפתחות האדם, ארגון השותפות בין בני אדם במונחים של תיאום בין אינטרסים מנוגדים וזאת באמצעות מציאת המכנה המשותף ביניהם לתיפקוד יעיל יותר של החברה.

מזל מאזניים נשלט על־ידי כוכב נוגה הידוע גם ככוכב השחר השליט על האהבה והיופי, על האסטתיקה וההרמוניה ועל העמדת האיזון או שיווי המשקל כקו מנחה בכל הפעילות האנושית. כוכב זה משפיע כמעט באופן מכריע על יכולתו של האדם ליצור שותפויות לסוגיהן ולהתייחסות אליהן כאל ערך בפני עצמו ולא רק כאמצעי להשגת מטרות.

ילידי השבוע – משתייכים לשליש הראשון של מזל מאזניים ונשלטים על ידי כוכב נוגה המסמל אהבה ויופי. הם נוטים לפתח במשך שנות חייהם חוש לפרופורציה ויכולת השוואה בין מצבים. בולטת אצל בני קבוצה זו הנטייה לאמנות או לכל תפקיד ומקצוע הדורשים חשיבה מאוזנת. מסגרת של שותפות או נישואין חיונית עבור ביטחונם העצמי.

דגים (19.2–20.3) – טיפול בענייני שותפויות וכן קשרים רומנטיים דורשים מכם את כל תשומת הלב. על אף חוסר סבלנותכם כלפי הסובבים אתכם, אתם נוטים לקרב אליכם את אלה המפגינים כלפיכם רגשות או סימפטיה. אכזבה רומנטית מצפה לכם באופן בלתי צפוי. קשרים רומנטיים במקום העבודה טומנים בחובם מלכודת. בתחום הפיננסי חל שיפור משמעותי אף כי טרם נפתרו הבעיות העיקריות.

טלה (20.3–20.4) – ממשיכות התלבטויות וחוסר הבהירות בתחום הקריירה והעבודה. עם זאת, מזדמנת לכם אפשרות לעבור למקום עבודה חדש או לטפל בנושא חדש בתחום זה. ענייני בריאות עדיין דורשים תשומת לב מיוחדת. בתחום הרומנטי מתפתחת אופטימיות בהקשר לחידוש קשר רומנטי או ליצירת קשרים חדשים. אין זה זמן מתאים לנסיעות וביקורים שלא תוכננו בקפידה מראש.

שור (20.4–20.5) – הרגשות הרומנטיים חזקים במיוחד אך בלתי יציבים. דאגות לצעירים במשפחה עדיין גוזלות מכם כוחות נפשיים. בתחום הקריירה או היצירה אתם מקבלים את כל המחמאות האפשריות אך טרם סיימתם להתלבט בקשר לעתיד. שינויים של הרגע האחרון צפויים בתחום העבודה. ענייני בריאות דורשים תשומת לב ויותר משמעת עצמית. זה הזמן לשנות הרגלי תזונה ולהגביר את הפעילות הספורטיבית.

תאומים (21.5–22.6) – שותפויות עסקיות או פיננסיות דורשות טיפול זהיר במיוחד. אין זה הזמן להגיב בתוקפנות כלפי הסובבים אתכם, כשם שאין זה הזמן להתעלם מהם ולהסתגר בקונכיה של עצמכם. ידידים יתמכו בכם ובתוכניותיכם ויספקו לכם מידע חשוב. הרגשות הרומנטיים עולים וצפים מחדש ומחזירים לכם את האופטימיות. הזהרו מלגלוש למעורבות בסכסוכים שאינם שייכים לכם.

סרטן (22.6–23.7) – ענייני הבית והמשפחה מקבלים עדיפות גבוהה. זה הזמן לשנות את סגנון המגורים, לשפץ את הבית או להחליף ריהוט ולהוסיף אביזרים חדשים. קנייה או מכירה של רכוש מביאה לכם הקלה ניכרת. על אף רגישותכם הרבה חלה התקרבות משמעותית כלפי קרובי משפחה. בתחום הרגשות הרומנטיים טרם חלפה העצבות. האכזבה עדיין מותירה אתכם נבוכים. הזהרו מטעויות בשיפוט.

אריה (23.7–23.8) – ביקורים ונסיעות וכן חידוש קשרים עם ידידים או קרובי משפחה מקבלים דגש חזק. דאגות לקרובי משפחה מעסיקות אתכם מאוד. זה הזמן המתאים לביצוע תפניות משמעותיות בקריירה או בעיסוק או להיכנס לתפקיד חדש. בתחום הפיננסי ההוצאות גבוהות מן הצפוי ועליכם להפעיל משמעת עצמית בכל הקשור לנושא זה. הזהרו מהפסדים כספיים.

"העוגן" המרכז לכלים סניטריים ◎ מטבחי "גלקס" קבוץ מפלסים

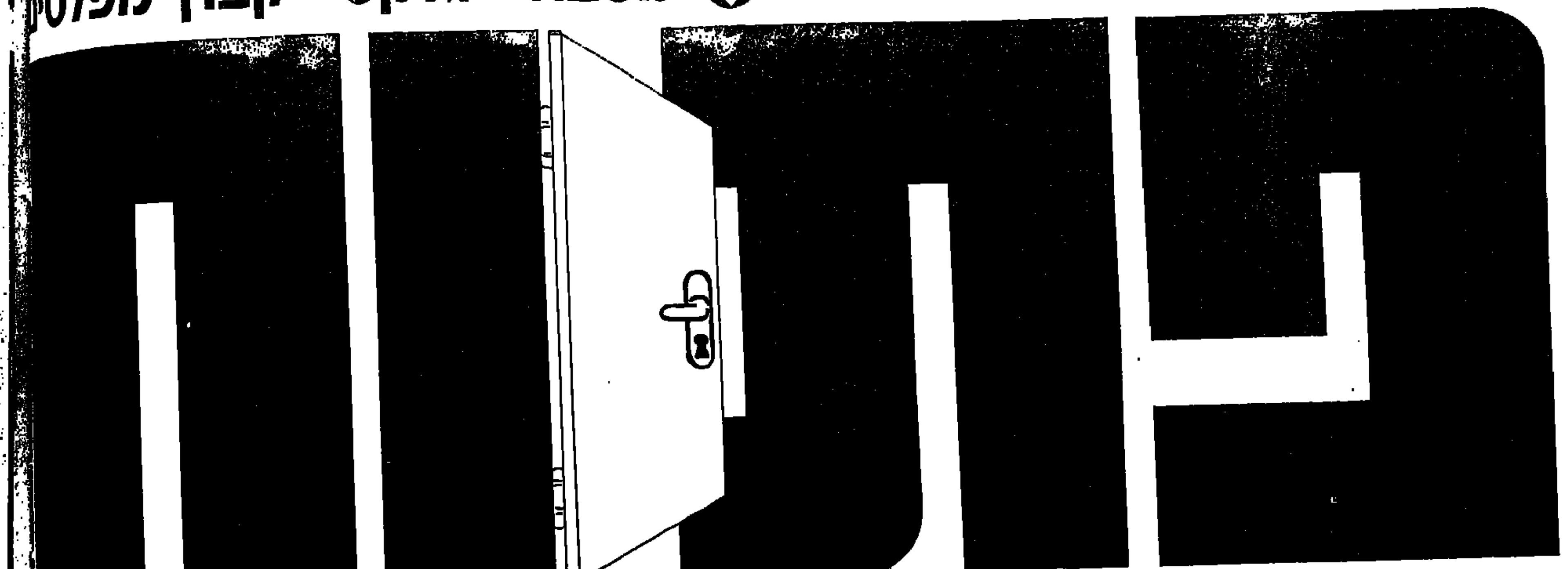

"העוגן". המרכז הגדול באיזור השרון לקרמיקה, כלים סניטריים, חדרי אמבטיה ולמטבחים – מטבחי "גלקס" יצרני המטבח עם הגב הכפול, מטבחים מן הקיבוץ

הנכם מוזמנים לאולם תצוגה מעולם אחר.
"העוגן". אזור התעשיה רעננה (בנין תיא) רח' החרושת 8 טל' 052-911884

סופר גרס SUPER GRES
יצרני קרמיקה איטליה
רפאלי רמו
ס.י. מילאנו

אורגל סוכנויות בע"מ
סוכנות גרוה בישראל
רח' הרצל 65 ראשל"צ

פריימן לבנין בע"מ
רח' סוקולוב 62 הרצליה
052-540706

חרסית אינסטלציה סניטרית בע"מ
יבואני "ג'קוב דלפון"
רח' קיבוץ גלויות 24 ת"א
בנין מרכזים - במרנוף
03-833172

מטבחי גלקס קיבוץ מפלסים
ייצרני המטבח עם הגב הכפול

אבי מטרני בע"מ
יבוא ייצור ושיווק
אביזרי אמבטיה, וילונות
אמבטיה ומוצרי אינסטלציה.
רח' אילת 45 ת"א
03-652832

חסן משה
קבלני בנין

א.א. רובין בנין והשקעות
א. רוטברג קבלנים והשקעות בע"מ

הרשקוביץ בני
נגריה מכנית לעבודות בנין
אזור התעשיה החדש רמת־השרון
03-484892

ליאון שוחח
קבלן שלד
052-70283

"גלקס" מפלסים - ת"א
תכנון ושיווק - ארונות מטבח ואמבטיה
רח' בוגרשוב 31 ת"א 03-296170

יקי רחמני, קבלן חשמל.
רח' סוקולוב 34 הרצליה
052-547777 052-541959

אינסטלציה וסיטונות
ציון 28 יפו 03-833247

אחים עמוסי
קבלני עבודות אינסטלציה
052-558768

ורדו גלעד
קבלני אינסטלציה ושיפוצים
מכשיר אלקטרוני חדשני לגילוי נזילות מתחת לרצפות ובקירות.
052-553123, 052-86615

"גלקס" מפלסים ירושלים
תכנון ושיווק - ארונות מטבח ואמבטיה
רח' שלומציון המלכה 18 02-221455

ש. רפפורט ושות' בע"מ
קרמיקה, חרסינות, ברזים, כלים סניטריים ואביזרי אמבטיה, יבואן "וילרי בוש" גרמניה.
רח' חפץ חיים 9 פ"ת 03-911703 03-917828

כהן יזהר
"ויטרינות"
הרצליה 18 052-554138

בר־עמי משה
בית־מסחר לכלים סניטריים
רח' ישעיהו 19 ירושלים 02-384001

בניני ג.ב. נוי
חברה לבנין ולהשקעות 1985 בע"מ
רח' רמב"ם 13 הרצליה 052-574557

רון שחר
עסקי ביטוח
רח' יהודה הנשיא 47 הרצליה
052-558996

ש. לוין הנדסה (1972) בע"מ
רח' רייך 3 ת"א
03-221852 03-237148

שחפים בע"מ
שיווק חרסינה, כלים סניטריים, קרמיקות וברזים
רח' ז'בוטינסקי 96 קרית אריה פ"ת
03-9232691 03-9223718

נוה יאיר בע"מ
חב' לבנין והשקעות
רח' בן יהודה 14 רעננה 052-32853

ארזים לנגר ולחובב.
שיש ארזים.
052-33613
צחי לוי ומאיר.

ל"עוגן" - חיים, ציון ואבי ברכות

חמיש
יבואני קרמיקה • חרסינה • כלים סניטריים
נמל תל־אביב 03-452599 03-451553

תמרוקי ישראל בע"מ
איזור התעשיה רעננה

אורי / מסחר בע"מ
רח' קלנדיה רמאללה
ת.ד.: 21448 02-859284

"שקלר" בע"מ
יבואני ומשווקי
raf
Newform

"ורד" בע"מ (1972)
מטרני שבתאי
הברזים של שנות ה־2000
ת.ד. 45 חולון מיקוד: 58100 03-895488

אמגר
חברה לשיווק
רח' הרצל 125 ת"א
03-825847 03-828832

סולכור בע"מ -
משווקי חמת, חרסה וברבור

סימה ומוטי ששה
מוסך מוטי כרמיאל
רח' סיתונית 11 כרמיאל
Ford SUBARU

הדלת שלנו פתוחה לפניכם. שנה טובה.
אשכולות בע"מ
ליאור ציסמריו וזאב ברקן

אבי, חיים וציון מאחלים לידידים ולמברכים חג שמח ושנה טובה

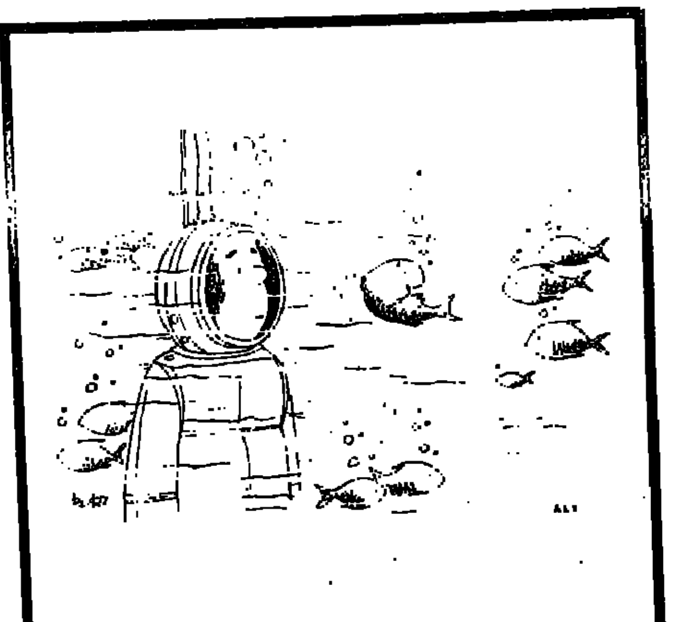

„תראו מה יש לנו כאן! טלוויזיה..."

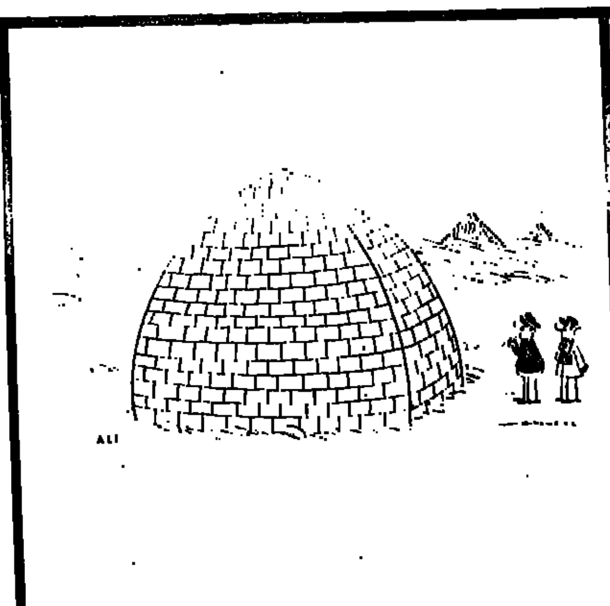

„זו הפירמידה של רעמסס השמן..."

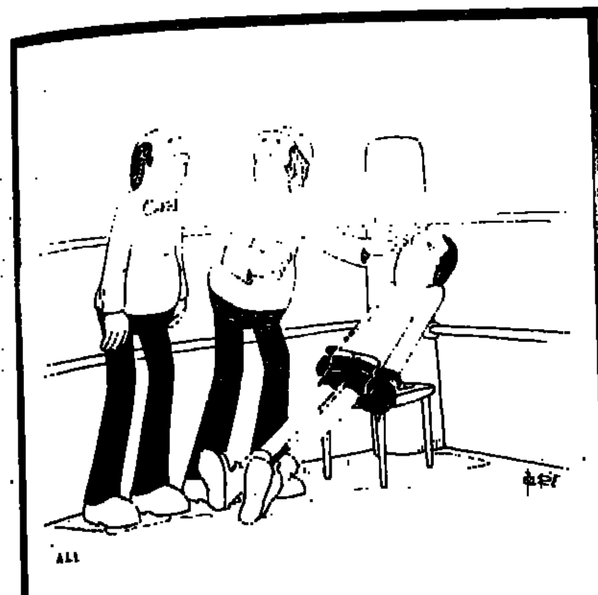

„הוא תמיד קצת נוקשה לפני התחרות..."

„אין פלא שאף דג לא בא. לתולעים האלה יש טעם איום ונורא..."

„אני אומר לך! ממש בזמן הגשם הזה..."

„כשאני שומע איך הוא מנגן, אני עוצם את עיני וחושב על כל הכסף שהולך לעזאזל..."

בנין חדש שכולו דירות 5 חדרים

נוה כרמית נס-ציונה

100%

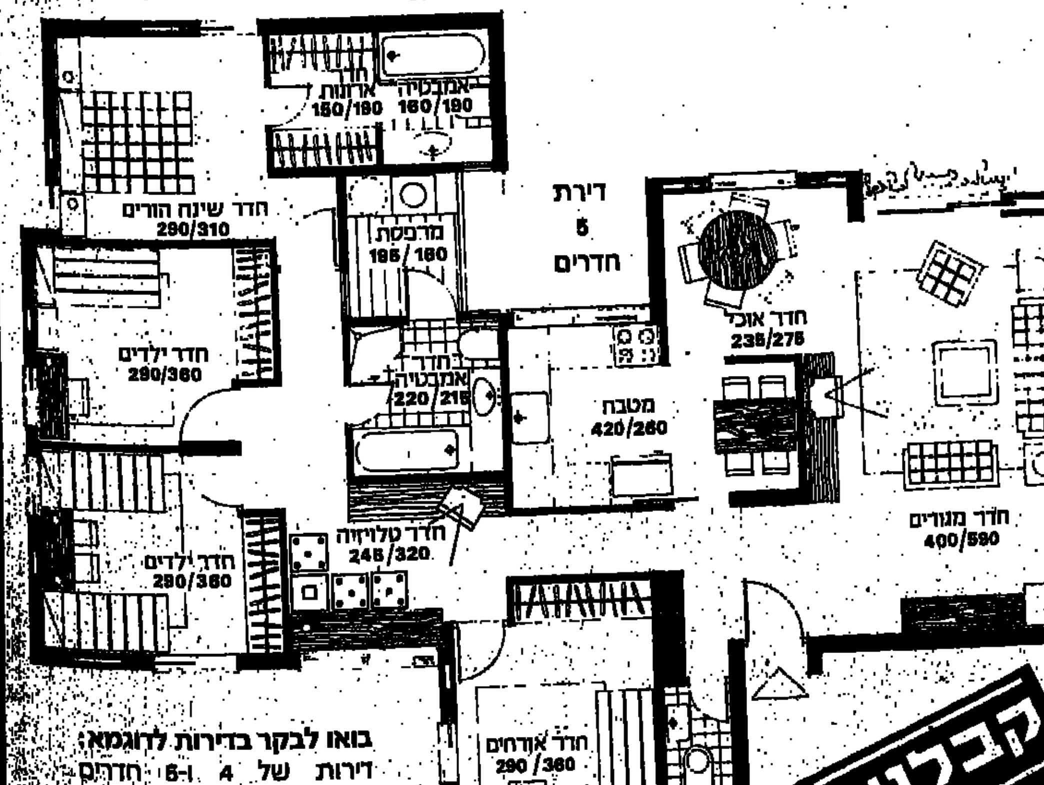

100% איכות חיים ירוקה
שכונה ירוקה בלב קרית המדע בצפיפות נמוכה עתירת רחבות ומדשאות.

100% שטח מגורים
כשאנחנו אומרים: 132 מ"ר נטו זה 100% - נטו.
5 חדרים - 132 מ"ר נטו. 4 חדרים - 104 מ"ר נטו.

100% פיתוח סביבתי
בחלק הגדול של השכונה אין כבישים רק מדרחוב וירק. המרכז המסחרי, בית הספר ומתקני הספורט ממוקמים קרוב לבתי הדיירים אך מרוחקים מספיק כדי לא להיות מטרד לדיירים.

100% בניה מעולה
דירות 3, 4, 5 חדרים ופנטהאוזים, מתוכננים ומרווחים להפליא בסטנדרטים גבוהים ביותר.

100% הבטחה לכספך
ערבות בנקאית דולרית צמודה, הערת אזהרה או ביטוח כספי הרוכש, הכל בכפוף לחוק מכר דירות.

ניתן לקבל משכנתא עד 30% ממחיר הדירה

בואו לבקר בדירות לדוגמא:
דירות של 4 ו-5 חדרים
בין השעות: 10:00-14:00
ובימי חול בין: 10:00-19:00

קבלנים עם קבלות

בניה בלבני "איטונג"

שמשון זליג בע"מ אחים דוניץ בע"מ

משרד מכירות באתר: נס ציונה נוה כרמית, רח' הבילויים טל' 08-476391 • פתוח בשעות: 9-13, 16-19. ראשל"צ: שמשון זליג בע"מ ז'בוטינסקי 65, טל: 03-941180

נפתחה חנות האופנה בפ"ת, השניה ברשת

TAKO טאקו

פ"ת: חובבי ציון 8 (לשעבר אחים טוויג)
ב"ש: רח' קק"ל 135 במדרחוב

שנה טובה לכל מברכינו ולקוחותינו

לחזי משרה ושוקי ברכותינו

ניו־גולן בבית NEW YORK
2 קומות של אופנה ממיטב היצרנים בארץ ובחו"ל
ת"א – לוינסקי 58 6 טל' 03־382604

אופנת גלוב Glowe fashion
יצרני חולצות אופנה לגבר
ת"א השוק 11 03־836639

גל שלטים
תל־אביב – הגדוד העברי 13
טל' 03־372017, 376906

יש בדים
ציאנורשוילי רוז' נחלת בנימין 11 ת"א
טל' 03־863059
המפעל: איזור התעשיה, חולון

מועדון כושר ובריאות הגדול מסוגו ברמת־השרון
מועדון חיה בריאות
אוסישקין 5 (ויינת מרדכי) 03־402485, 402486

גאי אופנה
חנות הלבשה גברים נשים וילדים
רמלה – הרצל 104
08־228793

מוטי כהן
ארזים·שרותי בטוח
גבעתיים, סירקין 14 טל' 03־739607

ב.ג. יצרני בדים בע"מ
רמת־החייל, בז"ל 9 טל' 03־471245־6

מ. פולובינצ'יק ובניו בע"מ
ביח"ר לאריגה יצור, יבוא ושיווק בדי אופנה
ת"א – רעמן 18 טל' 03־826784, 820630
המפעל: רמת־גן, רח' היוצקים 4, 03־5615677

אופנת סגל
אופנה לגבר
ממיטב היצרנים בארץ ובחו"ל
ת"א – העליה 10 8

כדאי לי – טולדו
יצרני אופנה והלבשת גברים נשים וילדים
חיפה – צומת האיצטדיון קרית חיים 04־722360
צומת הצ'אק־פוסט טל' 04־722791

אופנת האחים טוויג
פתח־תקוה מוהליבר 6
רמת־גן ביאליק 36
רעננה אחוזה 148
בני־ברק רבי עקיבא 38

TOP-SHOP
הלבשה אקסקלוסיבית לגבר
בת־ים, רוטשילד 30
טל' 03־589039, 685122

ורסצה 83 בע"מ
אופנה לגבר
ת"א – קלישר 42
טל' 03־650188, 654358

אחים דוד
הלבשה כללית
רמלה – הרצל 79
טל' 08־223647

בית אופנה נתי בע"מ
אופנה אקסקלוסיבית לנשים, גברים, חתנים, וחתני בר־מצווה
רמת־גן – הרצל 77 (בנין אואזיס) טל' 03־736811

בטש את עקב
הלבשה אקסקלוסיבית לגבר
רחובות – הרצל 162 טל' 08־451273

דון ז'ואן
הלבשת גברים
חיפה – הרצל 8
טל' 04־672650

בוטיק סטייל
הלבשה אקסקלוסיבית לגברים
נתניה – החלוצים 7 (תחנה מרכזית)
טל' 053־335106

בית פיגל תעשיות
הלבשה לגברים
ירושלים – אגריפס 28 טל' 02־248002
פיגל תעשיות
ירושלים – בן־הלל 3 טל' 02־233627

רומיאו
בית אופנה לגבר
חיפה – הרצל 22
טל' 04־663304

סמי את מאיר
אופנה לנשים גברים ונוער
באר־שבע, מורדי הגטאות 75
טל' 057־77407

מנס־קלאב
אופנת איכות לגברים
נתניה – שד' ויצמן 9 טל' 053־330040

THE BEST
יצרני מכנסי נשים יוניסקס וגברים בסגנון איטלקי
ת"א – התבור 21 טל' 658565, 03־658374

אופנת סלבר
יצרני חולצות לגברים
ת"א – דרך יפו 35 טל' 03־656634

סלומון
הלבשת גברים
רחובות הרצל 149

אופנת יהלום
יצרני אופנה לגבר
ת"א – סמטת השוק 1 טל' 03־830721

אס.גי.אס S.G.S.
יצרני חולצות לגברים
ת"א – הקישון 17 טל' 03־813017

גרופי
יצרני אופנה עלית לגברים
ת"א – החלוצים 23
טל' 03־826247

JENICA SPORT
יצרני אופנה בקו ספורטיבי
ת"א – השוק 9 טל' 03־830856

אופנת ברוך Baruch
אופנה שאוהבים
ת"א – השחר 4 טל' 03־661211

ראם
אופנת עור
ת"א – בן יהודה 101
טל' 03־246947

פיוריני
אופנה לגברים
ת"א – מרחביה 13
טל' 813817, 03־828226

פורשה בע"מ
ייצור ויבוא מכנסי אופנה
ת"א – הקישון 9 טל' 813016, 822505

עופרים טורס
משרד נסיעות
פתח־תקוה חובבי ציון 18
טל' 03־900656

raul-knit ראול־ניט
סריגים לגברים וילדים בסגנון איטלקי
טל' 834487, 812645

שייבק shaybak
יצרני אופנה מובחרת לגברים
ת"א – דרך יפו ת"א 44 ק"ג טל' 03־836021

ג'ורג'י פיישן
יצרני אופנת גברים אקסקלוסיבית
ת"א – גבולות 8 טל' 838944, 03־812573

mudo mudo boy
ת"א – המשביר 15
טל' 03־828570
ת"א – מטלון 26
טל' 03־829063

BOSON יצרני אופנה לגבר
ת"א – לוינסקי 24 טל' 829028, 829761

ג'יאלו תעשיות בע"מ
יצרני ויצואני חולצות
שווק – ת"א – המשביר 14 טל' 821867
מפעל – אזור התעשיה ערד

Sir Lucky
יצרני ויבואני חולצות גברים
תל־אביב לוינסקי 35 טל' 822375

מקינטוש
תויות ארוגות ומדפסות באיכות מעולה
טל' 03־734639

לאונרדו
מכנס איטלקי לגבר
ת"א – מטלון 51
טל' 03־381903

טקסטיל אחים עזורי בע"מ
יבוא וייצור בדי אופנה
ת"א – נחלת בנימין 39
טל' 03־613924, 613675

משה יהושע
יבוא בדי אופנה
ת"א – לוינסקי 21 טל' 03־829981

י. חימוביץ
אריזות לקונפקציה
ת"א – המשביר 22
טל' 825194, 03־815484

מדגר ADGAR
תעשיות טקסטיל בע"מ
ת"א – נחלת בנימין 28
טל' 03־861288, 661287

אצלאן – שהרבני ושות' בע"מ
שווק בדים
ת"א – הקישון 8 טל' 03־824646

אריגי דן (יוסקוביץ)
ת"א – רבינו 12
טל' 838490
03־827187

מצטרפים למברכים פרסום שלומי וצוות דינמוקה, ת"א לוינסקי 89, טל. 371540

עד כלות הסינמה

(המשך מעמ' 30)

הגימאי, התטריט, המקריות. גודאר, הכוהן ששימש במקדש שהיה שייך לו, לפני שחסידיו הלכו אחרי כמרים שמוכנים לזמר בטלוויזיה, היה בשיא גדולתו. פעם יצא מבית, אמר שהוא חוזר כעבור חמש דקות, נסע לאורלי, טס לניו יורק, קנה מברשת שיניים וחזר. להעיד על חירות, אמר, כל זה כדי להעיד על חירות, חירות ממה? חירות מהקולנוע.

המבקרים לא אהבו את החירות הזו. היא אילצה אותם לכתוב על סרטים בלי עלילה. אלה שלא פסקו כי הוא גאון, אמרו עליו שהוא מטורף, שונא אדם, אינפנטילי. והרי צריך לזכור, אמרו, היתה לו אומנת גרמניה והיא כינתה אותו „נפוליון קטן שלי".

– אמרת פעם שכל רצונך הוא להיות פקיד עם מצלמה. אתה עדיין רוצה את זה?

„כן, כמובן, אבל אין עדיין מדינה, שבה אוכל להיות פקיד כזה".

■■■

– מה קרה לך כשנכנסת בפעם הראשונה לאולם קולנוע? איך זה היה?

„ראיתי סרטים בנעורי, אבל לא היה לי עניין מיוחד בסרטים, עד גיל מאוחר".

– אין סרט מסויים שאתה זוכר אותו במיוחד?

„אף פעם לא עשיתי מה שרציתי. עשיתי מה שיכולתי. ניסיתי להפיק משהו מזה"

„לא, לא".

– אתה סופר שכותב בעזרת מצלמה?

„זה היה נכון בשלב מסויים. אולי יכולתי לכתוב רומנים, אבל לא בחרתי בזה. אתה יודע, עכשיו כל אחד יכול לעשות וידאו, כי בעצם אתה לא צריך לעשות שום דבר, המצלמה עושה בשבילך את הכל".

– הקולנוע כיום הוא קולנוע של סיפורים. אתה לא רוצה לעשות סרט שמספר סיפור. מה יש לך נגד סרט שמספר סיפור.

„אני מתנגד לדרך המסויימת הזו שבה מספרים עכשיו סיפור בקולנוע, משום שאין זה סיפור. לספר סיפור, זה כן, אבל זה לא קל בכלל. לספר סיפור של יום אחר, למשל, זה מסובך מאוד".

– אולם הקולנוע הוא הכנסיה של התקופה שלנו?

„לא עוד. זה מעולם לא נועד להיות כנסיה. אולי גטו".

– למה אנשים אוהבים ללכת לקולנוע?

„למה הם הלכו, כי עכשיו הם הולכים פחות ופחות. זה היה בעיקר משום שהקולנוע סיפר להם סיפור שהיה קשור לחיים שלהם. זו הייתה פרוייקציה (השלכה), משהו גדול מן החיים. אחריות גדולה, שהיתה מוטלת על הצופה. עכשיו, הוא חש שהאחריות גדולה מדי. הוא מסתפק במזכרת מן האחריות הזו, בטלוויזיה. אנחנו לא רוצים לראות את עצמנו גדולים מן החיים".

– הקהל הורג את הקולנוע?

„הוא הרג את הקולנוע מזמן. בקולנוע האור בא מאחוריך, עובר דרכך ויש תופעה של איזו שקיפות, אור חוזר, כמו קרני רנטגן. זה מה שהקהל אהב בקולנוע. עכשיו הוא נשאר בבית, עם הטלוויזיה. בטלוויזיה אתה מקבל משהו מקדימה. מכה. ולכן המכשיר קטן. זו רק תזכורת של משהו גדול, שהושחת, שגומר. אתה צריך לבלוע את הטלוויזיה.

„הקולנוע היה משהו אחר. זה היה כמו לצאת אל החלל. להפליג לכוכבים רחוקים, מאדים, ונוס. אבל, אם בני אדם ייצאו לכוכב מאדים, יהיו אלה רק אנשי צבא, שיהיה להם עניין בשליטה צבאית, לא בכוכב עצמו".

■■■

ב„אשה נשואה" תיאר גודאר את הבעיה של האשה המודרנית, הכלואה בעולם של גברים, כאילו היא רובוט מ„אלפאוויל", סרט אחר שלו, שנעשה כעבור שנה, על עיר עתידנית הנשלטת בידי מחשב. האשה, מאשה

„הקולנוע חייב להיות דוקומנטארי. זוהי האמנות היחידה שמצלמת את המוות בפעולה. האיש שאותו אתה מצלם, מזקין בתוך כך וסופו שימות. אבל הקהל רוצה סיפורים"

מריל, מסתכלת במודעות הפירסומת כאילו הן הודעות מפי רוח הקודש. וגודאר מעיר, „אני שואל את עצמי אם הייתי מאושר להרגיש חופשי או שהייתי חופשי להרגיש מאושר". המשפט, הסתום כשלעצמו, איננו מפחית מן העוצמה שבה קלט את בעיית הנשים, עוד לפני הפמיניזם.

ההסתכלות שלו, בדיקת החברה, הראי שנתן לה, הניסיון להבין את הצעירים של 1968, שטבעו בים של מלים, משום שלא היה להם שום דבר אחר – כל אלה שרירים וקיימים. זה, והמצפון הלא שקט של איש הקולנוע, שהקולנוע כבר לא יכול להציע לו שום פיתרון. הוא, ואלן רנה, ולואי מאל, ועוד בימאים אחרים, שרואים מול עיניהם מסך ריק.

■■■

– אתה מרגיש מרירות בקשר לקולנוע, למקום שלך בקולנוע?

„לא. קצת עצוב, אולי. אבל זה הכל. חשבנו על משהו, על אפשרות אחרת, ויצא דבר שונה. משהו הלך לאיבוד. ואל תשכח שהקולנוע צעיר מאוד. הספרות קיימת מאות שנים, ואין הרבה ספרים כמו דון קישוט או אנה קרנינה. התקופה הקלאסית של הקולנוע הגיעה לסיומה".

– מה אתה אומר בעצם, כל הזמן, שהקולנוע הוא מריום גווע?

„כן, אני חושב שזה מדיום גווע. הוא היה מדיום גווע מראשיתו. הקולנוע הומצא כדי לחגוג את ניצחון החיים, ועל כן הוא הומצא בשחור לבן. אפשר היה להמציאו בצבעים. אבל, הוא הומצא בשחור לבן, בצבעים של האבל. כבר בהתחלה היה בו אבל. מראשיתו הוא היה קינה".

■■■

עכשיו, מבודד, רחוק כדבריו, מהמוקד של העשייה הקולנועית, גודאר חייב להאמין במלים. לפעמים, הן באות כמו מעבר לחומה של התנשאות. התנשאות הכרחית, אולי, של האחרון שמאמין בחשיבותה של המשימה, אשר ננטשה על ידי כל האחרים.

כך, למשל, בסרט „זכר נקבה", אומר אחד הגיבורים: „תנו לנו מכשיר טלוויזיה, ומכונית, וקחו מאיתנו את החירות".

וכרמן, אותה כרמן אגדית מ„שם פרטי כרמן" (מרושקה דטמר), אשר בבוא עיתה למות, היא שואלת מלצר במלון: „איך קוראים לזה, כשכל האשמים גוססים בפינה אחת והחפים מחטא גוססים בפינה השניה?"

אחרי שתיקה ממושכת, עונה המלצר: „אני חושב שקוראים לזה עלות השחר".

ב„שכל אחד יציל את עצמו" ו„מנוסת הבהלה"), מצוי קו הגבול של גודאר: הקולנוע והווידאו הם הבל וקין. הווידאו, עטוי הקלון, ישוטט לעולם־ועד בספריות שלו.

הקולנוע הולך ואיננו, על כל ההבל התמים שהיה בו, בשחור לבן – הם צבעי התקווה והמוות.

וז'אן לוק גודאר עצמו, ממקומו נרול, יצפה בכל זה, עד כלות הסינמה. ■

לרגל פתיחת **אולם התצוגה הענק-חדש**

חנות המפעל החדשה 1,000 מ"ר

רהיטי חכים

בחולון בכניסה הראשית לאזור התעשייה (יאזור) רחוב המלאכה 20 ליד "גרעיני עפולה" **מול "טמפו"**

במבצע 5 × לרגל הפתיחה לקראת החגים – אצל "רהיטי חכים" מוצעים עתה – עשרות דגמים חדשים – מהיצרן לצרכן ללא פער תיווך + 5 "בונוסים":

1. מחירי מבצע
2. אספקה מהירה
3. הובלה והרכבה חינם
4. עד 18 תשלומים ב"ויזה" ו"ישראכרט"
5. מבצע שי – "לקוחות מרוצים – מביאים לקוחות חדשים

(**) את כל ההנחות והתוספות במבצע – ניתן לקבל בהזמנה המתבצעת גם בחנות המפעל ברמת־גן רחוב הרצל 57 בנין "אואזיס", פינת ז'בוטינסקי.

לרהיטי חכים אין מתחרים גם במחירים כל המחירים כוללים מע"מ

כמו 20 חוות רהיטים תחת קורת גג אחת!

סלונים

סלונים מפוארים במחירים שתוכלו להרשות לעצמכם

לא מוכרחים לשלם הון תועפות עבור תוצרת חוץ. אצל חכים – רהיטים יפים – "כחול־לבן" וגם יבוא מאיטליה ומבלגיה בכ־½ המחיר שבחנויות הרהיטים האחרות... מבחר בדים יפהפיים ומערכות מעור משובח

הובלה והרכבה חינם (תוך שבועיים בגוש דן)

דגם "מירב" · דגם "טל" · דגם "נבאדה"

במבצע: דגם "מירב" 3-2-1 במקום 3,000 ש"ח – 1,900 ש"ח בלבד!! דגם "טל" 3-2-1 במקום 3,000 ש"ח – 1,900 ש"ח בלבד!! דגם "נבאדה" 3-2-1 במקום 3,000 ש"ח – 1,900 ש"ח בלבד!! דגם "עוד" 3-2-1 במקום 1,300 ש"ח – 880 ש"ח בלבד!! דגם "קשת" מודולרי־פינתי במקום 1,500 ש"ח – 1,100 ש"ח בלבד!!

מבצע: בקניית סלון מעל 1,500 ש"ח שי חינם כסא נדנדה או שולחן סלוני

ארונות קיר קומותיים

"הכל תלוי בארון" – ארון קיר של "חכים" אצל אלפי לקוחות מרוצים ברחבי הארץ

קו ייצור משוכלל וצוות רב־נסיון מאפשר אספקה מהירה במחיר הנמוך ביותר בארץ

דלתות	מחיר מבצע	עץ סנדביץ'
4+4 (לבן)	500 ש"ח	~~1,300~~ 1,100 ש"ח
5+5 (לבן)	580 ש"ח	~~1,600~~ 1,250 ש"ח
6+6 (לבן)	650 ש"ח	~~1,800~~ 1,370 ש"ח

בחודש הפתיחה הובלה והרכבה חינם (תוך שבועיים בגוש דן)

חדרי־שינה

חדרי שינה חלומיים – – שתוכלו לישון בשקט.. בסיגנון כפרי או חדיש

בצבעים מגוונים, עם חריטה תואמת באספקה מהירה ובמחיר נמוך – שתוכלו לישון בשקט

במבצע: מיטה כפולה + ארון קיר+שידות 1,900 ש"ח בלבד!!

במבצע: מזרון "פרזידנט" – "סופר אורטופדי" 190×140 ס"מ – 290 ש"ח בלבד!!

מבצע: לרוכשים חדרי שינה "קומפלט" שי חינם כסא איפור

הובלה והרכבה חינם (תוך שבועיים בגוש דן)

חדרי נוער

פינה פרטית וצבעונית – מגיעה לנער ולנערה שלכם

מערכות נוער משולבות – – ברוח צעירה ודינמית מבחר דגמים – – בסיגנון קל – – במיגוון צבעים מדליקים

במבצע: מערכת משולבת – ארון + ספריה + שולחן כתיבה – 650 ש"ח בלבד!!

פינות אוכל ומזנונים

שולחנות "רחבי ידיים" – וכסאות בעיצוב חדיש

שולחנות אוכל יפהפיים – עם אפשרויות הרחבה כסאות נוחים בעיצוב חדיש – 20 דגמים לבחירתכם מזנונים מסוגננים קטנים וגדולים – לכל קיר ולכל מרחב

סיסמתנו: לקוחות מרוצים – חוזרים שוב ומביאים לקוחות נוספים

רהיטי-חכים

המפעל: חולון, אזור התעשייה, רח' היובל 4 (הפלד 6)

חנות המפעל **רמת גן** רחוב הרצל 57, בנין "אואזיס", פינת ז'בוטינסקי פתוח רצוף 09.00—20.00 טלפון: 03-724437

אולם תצוגה **חולון** רחוב המלאכה 20, בכניסה הראשית לאזור התעשייה, מול "טמפו" פתוח רצוף 09.00 20.00 (גם ביום ו') טלפון: 03-801505

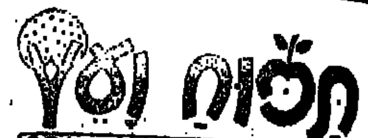

תפוח ועץ 321 ילדים והורים

ממדף הספרים

בין שתי נקודות עובר רק קו ישר אחד

סוד מלכת הצורות ● כתבה ואיירה: ז'אנה בליך ● עריכה מדעית: איפי מכמנדרוב ● הוצאת „מפעלים אוניברסיטאיים"

מלכת הצורות היא אישונת חביבה, המסייעת לילדים העושים את צעדיהם הראשונים בגיאומטריה, אחד המקצועות המטילים אימה על תלמידים רבים. המלכה נוטלת את הילדה רונית לטיול בממלכת הצורות, שם היא לומדת להכיר צורות שונות ואת מערכת היחסים הקיימת ביניהן.

האיורים המשעשעים, המשולבים כרפי־פעילות, משרים רוח טובה ומשחררים את הלחץ העולה, בדרך־כלל, כשתלמיד לא מבין על־מה־בדיוק־המורה־מדברת.

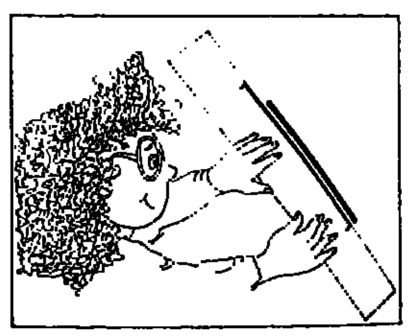

אם לסכם בקיצור: זהו ניסיון מוצלח למהול מעט מידע גיאומטרי מרוכז בהרבה מלל, ציור וחיוך. אמנם, קשה להעריך אם המיזוג הזה יצליח לחבב את המיקצוע הקשה והחשוב הזה על תלמידים שלא היו מצליחים לקלוט את החומר בדרכים אחרות, אבל הנה נקווה.

אני מאמין ומקווה שכן.

*

קולטים עלייה מרוסיה

מילוני. מילון עברי־רוסי מצוייר לילדים ● כתיבה: שרה פלס ● ייעוץ חינוכי: ד"ר אריה ווהל ● איורים: דרור בקרב, יוסי גלברט, אלונה דגני, אסתר קורטי ● הוצאת המרפז לטכנולוגיה חינוכית.

אין דבר משכנע יותר מן ההצלחה המילון המצוייר „מילוני", נדפס בשנים האחרונות ביותר מ־100,000 עותקים. אחרי הגירסה העברית, הוכנה במט"ח גם גירסה, המשלבת במילון תרגום אנגלי. ועתה לפנינו השלישי בסידרה, מילון עברי־רוסי מצוייר.

הגירסה הזו של „מילוני" כוללת כ־800 ערכים, המופיעים לפי סדר האלף־בית העברי, בנוסף ל־40 קבוצות מלים הממוינות לפי נושאים. מול כל מלה עברית, מופיעה המלה המקבילה ברוסית, כשהיא כתובה באותיות קיריליות. בצד הדף – איור הממחיש את המושג. לאחר מכן – מישפט קצר, המשלב בתוכו את המלה. גם המישפט הקצר הזה מופיע בשתי גירסאות, האחת עברית, והשניה רוסית באותיות קיריליות.

לדוגמהו להמחשת השימוש במלה שמש, מופיע המשפט „השמש זורחת ונותנת לנו אור".

בקבוצות המלים הממוינות לפי נושאים, נמצא את עונות השנה, רהיטים, מכשירי־חשמל, מזון, כלי־רכב, ירקות, חגים, בעלי־חיים ועוד. הציורים משעשעים, לא ראויים לציון, אבל עוגים למטרה לשמה הוצבו במילון הזה, שבהחלט עשוי לסייע לקליטתו של ילד (ולא רק ילד) עולה מברית־המועצות. אין ספק שבימים הראשונים בארץ, ישמחו גם הוריו של הילד להציץ בו מדי פעם.

יבשם עזגד

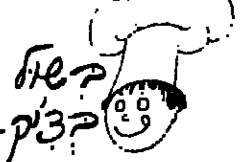

סָלָט מִשְׁעוּעִית יְבֵשָׁה

רָאִתָה שֶׁנִּשְׁאֲרָה כַּמּוּת גְּדוֹלָה שֶׁל שְׁעוּעִית, וּמַמָּשׁ לֹא כְּדַאי לִשְׁמֹר אוֹתָהּ עַד לַחֹרֶף הַבָּא, מֵהַפַּחַד שֶׁל כָּל מִינֵי חַיּוֹת קְטַנְטַנּוֹת שֶׁנִּכְנָסוֹת לָאֲרוֹנוֹת הַמִּטְבָּח וְזוֹלְלוֹת (וּבַמְּקָרֵר אֵין לָהּ כָּל כָּךְ הַרְבֵּה מָקוֹם מְיֻתָּר).

אָז הִיא הִשְׁרְתָה אֶת הַשְּׁעוּעִית (לְבָנָה אוֹ אֲדֻמָּה) בְּתוֹךְ מַיִם לְמֶשֶׁךְ לַיְלָה שָׁלֵם, וּלְמָחֳרָת בַּבֹּקֶר בִּשְּׁלָה אוֹתָהּ בְּמַיִם וּמֶלַח. עַד כָּאן פָּשׁוּט? כֵּן. אַחֲרֵי שֶׁהַשְּׁעוּעִית הָיְתָה רַכָּה, הִיא שָׁטְפָה אוֹתָהּ בְּמַיִם קָרִים, סִנְּנָה וְשָׂמָה בִּקְעָרָה יָפָה. הוֹסִיפָה הַרְבֵּה בָּצָל קָצוּץ, מֶלַח, פִּלְפֵּל, שֶׁמֶן־זַיִת וְחֹמֶץ. אַגַּב, אִם לֹא גּוֹמְרִים לֶאֱכֹל אֶת הַסָּלָט, אֶפְשָׁר לְהַחֲזִיק אוֹתוֹ בַּמְּקָרֵר בְּמֶשֶׁךְ כַּמָּה יָמִים וְלֵהָנוֹת קְצָת כָּל יוֹם. תַּצִּיעוּ לְאִמָּא שֶׁלָּכֶם לַעֲשׂוֹת חִפּוּשׂ בָּאֲרוֹנוֹת וְתִלְמְדוּ אוֹתָהּ לְהָכִין סָלָט שְׁעוּעִית.

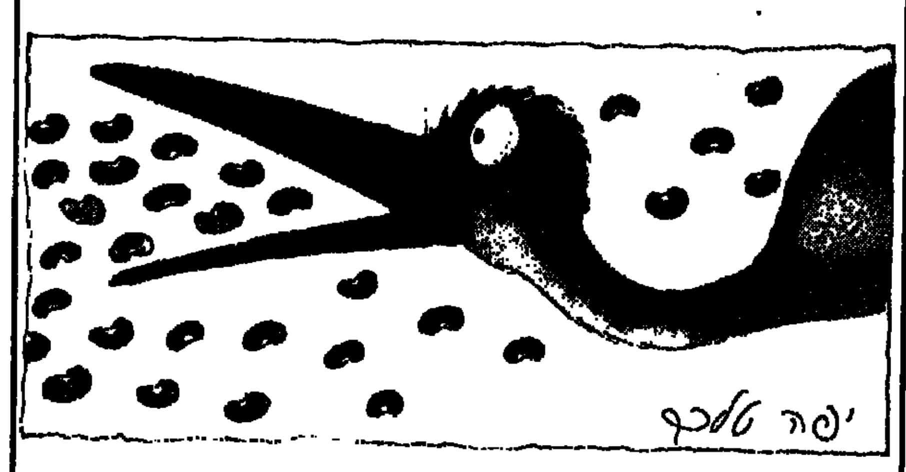

אָכַלְתִּי אֶת זֶה רַק אֶתְמוֹל וְכָל־כָּךְ נֶהֱנֵיתִי, שֶׁהֶחְלַטְתִּי לִרְשֹׁם מִיָּד כְּדֵי לֹא לִשְׁכֹּחַ. מִלְּבַד זֶה שֶׁהַסָּלָט טָעִים בְּאֹפֶן יוֹצֵא מִן הַכְּלָל, הוּא גַּם קַל מְאֹד לְהָכָנָה וְגַם... מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּעָדְפֵי הַחֹרֶף. הַחֲבֵרָה שֶׁלִּי, שֶׁאֶצְלָהּ אָכַלְתִּי אֶת הַסָּלָט, סִפְּרָה לִי שֶׁבַּחֹרֶף הִיא קָנְתָה הַרְבֵּה מְאֹד שְׁעוּעִית יְבֵשָׁה, כִּי כִּמְעַט בְּכָל שַׁבָּת הִיא הֵכִינָה חַמִּין. וְהִנֵּה פִּתְאֹם בָּא הַקַּיִץ וְהִיא

דניאלה שמי

יוֹמָנָהּ שֶׁל אִמָּא

אֲרוּחָה חֲגִיגִית

הַחֲבֵרִים קִבְּלוּ אוֹתָנוּ לַאֲרוּחַת עֶרֶב חֲגִיגִית בְּשָׁעָה 7.

בְּשָׁעָה חָמֵשׁ אָסַפְתִּי אֶת יְלָדַי מִמִּשְׂחֲקֵי הַחֶדֶר.

קִיַּמְתִּי הַחֲבֵרִים סִכְּמוּ לְהִכָּנֵס לְאַמְבַּטְיָה מִי רִאשׁוֹן.

אָסִי אָמַר שֶׁיָּנִיב יִהְיֶה רִאשׁוֹן, כִּי הוּא הַבְּכוֹר אָסִי.

יָנִיב עָמַד עַל כָּךְ [illegible] שֶׁלֹּא „יָפֶה", כִּי הוּא תָּמִיד רִאשׁוֹן.

סִיוָן, שֶׁקּוֹשֶׁבֶת [illegible] אָמְרָה שֶׁהִיא כְּבָר הִתְרַחֲצָה אֶתְמוֹל. [illegible]

אַחֲרֵי [illegible] אָמַרְתִּי שֶׁאֲנִי אֲנִי לְאַמְבַּטְיָה.

[illegible] הַיְלָדִים סִיְּמוּ סוֹף סוֹף אֶת הָרַחְצָה.

הָיְתָה הַשָּׁעָה 7, וַאֲנִי כְּבָר הִגַּעְתִּי מֻתְקָשׁ. הִגַּעְנוּ לִבְגָדִים.

אָסִי רָצָה לִלְבֹּשׁ אֶת הַבְּגָדִים שֶׁלָּבַשׁ לִפְנֵי הָרַחְצָה וְאָז שָׁמַע מִמֶּנִּי נְאוּם חוֹצֵב לֶהָבוֹת עַל הִיגְיֵנָה וְאֶסְתֵּטִיקָה.

סִיוָן רָצְתָה לִלְבֹּשׁ דַּוְקָא אֶת הַחֻלְצָה שֶׁל יָנִיב, וְזֶה הִזְהִיר אוֹתָהּ בְּאִיּוּמִים עֲדִינִים אַךְ מַפְחִידִים...

יָנִיב עָמַד עַל כָּךְ שֶׁהוּא יָבוֹא יָחֵף, כִּי גַּם הַיְלָדִים שֶׁל הַחֲבֵרִים עַל הוֹסֶף יְחֵפִים.

אַחֲרֵי דִּיּוּנִים קָדַחְתָּנִיִּים הִגַּעְנוּ בְּשָׁעָה חֲצִי לִשְׁמוֹנֶה. אָסִי קָפַץ לְשֻׁלְחַן הָאָכִל [illegible] אֲנִי מִתְנַצֶּלֶת [illegible]

אַחֲרֵי [illegible] מַצְלַחַת [illegible] לְהוֹשִׁיב הַחֲבֵרִים, וְאָז הִתְחִיל דִּיּוּן מַעֲשֵׂה [illegible] אִינְטֶלִיגֶנְטִי בְּנוֹשֵׂא [illegible] מִי יֵשֵׁב לְיַד הַסַּלוֹן.

הִגַּעְתִּי.

נִכְנַסְתִּי שׁוּב לָאַמְבַּטְיָה וְחָשַׁבְתִּי בְּכַעַס: אֵיזוֹ טִפְּשָׁה [illegible] לְהַזְמִין אוֹתָנוּ עִם כָּל הַיְלָדִים לַאֲרוּחַת עֶרֶב!

תּוֹדָה רַבָּה לָכֶם, חֲבֵרִים יְקָרִים. מַגִּיעַ שֶׁגַּם אֲנִי אַזְמִין אֶתְכֶם אֵלֵינוּ לַאֲרוּחַת עֶרֶב עִם כָּל הַיְלָדִים!

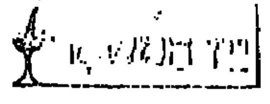

★ הָאַדְמוֹ"ר רַבִּי מֵרָאפְּשִׁיץ זצ"ל הָיָה אוֹמֵר: מִן הַגֵּיהִנּוֹם אֵין אֲנִי יָרֵא, חוֹשְׁשַׁנִי רַק שֶׁמָּא יוֹשִׁיבוּנִי בְּגַן־עֵדֶן עַל יַד טִפֵּשׁ!

סימני חגים

למי שמחפש מתנה שיש בה טעם ישראלי ויהודי – „הגלריה לחינוך" הוציאה לאחרונה ערכה מענינת ששמה מעיר על תכנה: „ערכת חגים ומועדים", המוקדשת למועדי־ישראל. לכל חג – פריטים משלו. לראש־השנה מופיע שופר, באיורים על גבי ארבע גלויות ברכה. נוסף להן גם דגם קרטון לייצור עצמי של שופר תימני מסולסל, מן המאה השמונה־עשרה.

לחנוכה – תבנית פלסטיק ליציקת נרות־שמן בדוגמת נרות־השמן הקדומים, כולל עיטורי רימונים ואשכולות ענבים – המוטיבים הקישוטיים הנפוצים בארץ־ישראל של תקופת הבית השני ואחריו.

פורים מובא באמצעות צלחות קרטון למשלוח־מנות, עליהן משורטטים ציורים שהם העתקי צלחות מן המאה השמונה־עשרה. הילד המתבקש לצבוע כל צלחת כזו, עורך תוך כדי עבודה נעימה, גם היכרות עם סגנון האמנות היהודית של אותה תקופה וכן עם אלמנטים חשובים השייכים לפורים.

לפסח מוקדשת חוברת צביעה גדולה ומקורית שנושאה הגרות־פסח עתיקות. בכל עמוד – ציור מתוך הגדה אחרת, אותו יש לצבוע. בצד הציור יש גם שאלות, הנוגעות לתוכן הציורים, כמו לאופנת הלבוש היהודי בתקופות בהם צוירו. כל השאלות וההסברים מופיעים בעברית ובאנגלית. חבל רק שבסוף החוברת היפה הזו, שצורתה מעידה על העבודה הרבה שהושקעה בה, לא הגישו לנו, אפילו בקטן, צילומים צבעוניים של ההגדות המקוריות אשר „תרמו" מאיוריהן, כדי שנוכל להתרשם מן המקור, ולו על רגל אחת.

ערכה זו ראויה לשבחים רבים על הרעיון המקורי והביצוע, אף כי מן הראוי היה „לנפש" ולנקות אותה מסימני התוכבנות המעטים. מי יהנה ממנה? ילדים שהתברכו בהורים אוהבים שיש להם יחס להסטוריה יהודית ושמוכנים להשקיע את השעות הדרושות לעבודה עם הילדים על הסעיפים השונים. מומלץ במיוחד לבתי ספר, שיקבלו לאמץ לפחות חלקים ממנה, כדי להמחיש את לימוד תכני החגים.

אגב, את הערכה פיתחה שפרה אורינגרטן, מי שהיתה מנהלת המחלקה לחינוך במוזיאון הארץ, והיא ממליצה עליה לבני 8 ומעלה.

המחיר: כ־30 ש"ח.

שושנה ה'

מכון גנזים

ברידג' מאת יואל שמיר

עיניים להם ולא יראו

„על אחד כמוך נאמר ,עיניים להם ולא יראו", אמר כהן לידידו לוי שנכשל בביצוע החוזה.
„מה יכולתי לעשות כשכל הארטים היו מרוכזים בידי מערב"? הצטדק לוי.
„סטויות", אמר כהן. „כמה פעמים אמרתי ושננתי שיש לעשות תוכנית ולבנות את הביצוע על כל חלוקה אפשרית".
המערך:

צפון
♠ A 5 4
♥ 7 4 3
♦ A K 7 5
♣ 5 4 2

מערב
♠ 3 2
♥ K Q 9 6
♦ Q 10 3
♣ K Q J 9

מזרח
♠ 8 7 6
♥ 5 2
♦ J 9 8 6 2
♣ 10 7 6

דרום
♠ K Q J 10 9
♥ A J 10 8
♦ 4
♣ A 8 3

חילק דרום – פגיעים כולם.

התכרזות:

דרום	מערב	צפון	מזרח
1 ספייד	X (כפל)	XX (כפל כפליים)	פאס
2 הארט	פאס	4 ספייד	פאס
פאס	פאס		

„איני מבין", אמר לוי, „מערב הוביל במלך קלאב. זכיתי באלוף, משכתי את כל השליטים. משכתי את האלוף דיאמונד ועל המלך דיאמונד זרקתי קלאב אחד. עכשיו מה רע לעקוף בהארט? מה יכולתי לעשות כשמערב משך קלאב והמשיך בקלאב. את הקלאב הזה חתכתי אולם לא הצלחתי עם הארטים ונאלצתי למסור בנוסף לקלאב אחד, שלושה הארטים".

„אילו תכננת את מהלכיך כראוי, מסתכל ורואה את כניסותיך המוגבלות לדומם ולוקח בחשבון שמערב הבטיח לשותפו פתיחה ולכן נקודותיו לבטח מרוכזות בקלאבים שכבר ראית ובהארטים, לכן, על מנת לבטח את עצמך נגד חלוקה עוינת, אני במקומך לא הייתי ממהר למשוך את כל השליטים", הסביר כהן והמשיך:

„לאחר הזכיה באלוף קלאב, הייתי מושך את האלוף ואת המלך דיאמונד וזורק קלאב מן היד, מושך את האלוף הארט ומוסר את היד למערב בהארט ונסיך מן היד והמלכה של מערב זוכה. מערב, קרוב לוודאי, היה משחק ספייד. הייתי זוכה ביד וממשיך בהארט. מערב היה זוכה ומשחק שוב ספייד. הייתי זוכה ביד וחותך את ההארט הרביעי באלוף ספייר ברומם. כשהייתי נכנס ליד בחיתוך דיאמונד, הייתי מושך את הספייד האחרון מידי מזרח ובסופו של דבר היתה ההגנה זוכה בשני הארטים וקלאב אחד".

„איך לא ראיתי את האפשרות הזאת"? הביע לוי את תרעומתו.

„כמו שאמרתי ,עיניים להם ולא יראו", חזר כהן על הפסוק התנכ"י.

שחמט מאת אורי צזור

שנת שפע

אילו היה יהודה גרינפלד מצליח להעפיל לדו קרבות המועמדים לאליפות העולם, דבר שלא עשה, היה זה הישג אדיר, בכל קנה מידה ספורטיבי שהוא. אף על פי כן, השיג יהודה גרינפלד הישג גדול בתחרות הבינאזורית, שנערכה בחודש שעבר בזאגרב שביוגוסלביה.

8.5 הנקודות שצבר, כמו שני רבי אמנים נודעים כלב פרלוגאייבסקי וויצ'סלאב איינהורן מברית המועצות, ונצחון על המצטיין, מבין רבי האמנים מב...

כצימוקים, כלוויית איחולים לשנה מתוקה.

ותיקי הקרבות

בתחרות קבוצתית, במוסקבה, התמודדו בינהם שני ותיקים, רב האמן דוד ברונשטיין, בן ה 63, מגדולי השחמטאים בעולם, אי פעם, והאמן הבינלאומי אברהם חסין. להלן המצב, הכמעט סופי, במשחק ביניהם, בו ניצח חסין את יריבו הנודע.

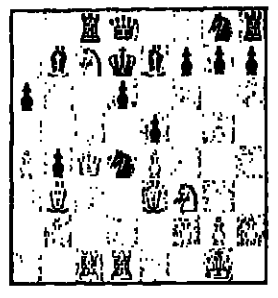

תור הלבן

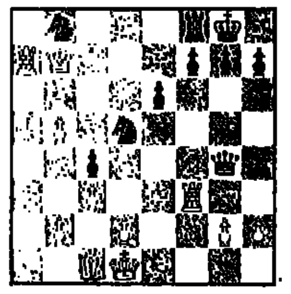

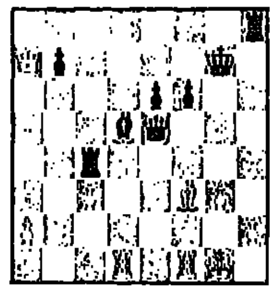

התחבולה שהוחמצה

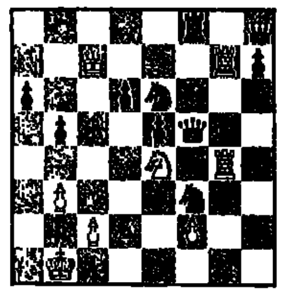

מאוצר התחבולות

...שאין לקבלה, השחור ענה 1...פ-ז1:51–51;
האם נפל הלבן בפח ? מי שלא ימצא את התשובה הנכונה, ימצאנה בסוף המדור.

לבן: אוליבר
שחור: בנט
סקוטלנד 1986

הצימוק שבעוגה

התחבולות בשחמט, הן הצימוק שבעוגה. עיקרו של המשחק הוא מאבק, לעתים „יבש ממושך ומייגע". לכבוד ראש השנה, בחרנו...

פתרונים

מטבעות ומדליות מאת חיים לנגלבן

מטבעות ממזרח הים הקאריבי

המטבעה הבריטית הוסמכה על־ידי הבנק המרכזי של מזרח הים הקאריבי להוציא לאור מספר מוגבל של אוספי מטבעות בתגמיר קשוט קפוא, ממתכת זהב. האוסף המכיל שישה מטבעות, מייצג את המטבעות כמדינות מזרח הים הקאריבי. פדרציה זו, שנוסדה ב־1979, מורכבת משני האיים התאומים אנטיגואה ובארבודה, סט. כריסטופר (סט. קיטס), נאוויס, סט. לוציה, דומיניקה...

על בולים ובולאים מאת שלמה שמגר

ישראל – מקום שני

ישראל זכתה במקום השני בתחרות בולאית עולמית בנושא מוסיקה. במקום הראשון ובפרס על שם המלחין רוברט שטולץ לשנת 1986 זכתה ניו־זילנד, על סמך סידרה של ארבעה בולי מוסיקה שהופיעו שם כ־5 בנובמבר אשתקד.

את המקום השני העידו שש מאות הבוחרים, המאורגנים בחוג...

עושה היכרות ראשונה עם החיה האוסטרלית הטיפוסית – גור...

חגורות בזימבאבווה. למלאת לה 75 שנים, הופיעו שם ארבעה בולים יפים, המתארים עיסוקים שונים של הנערות ויד שחורה ולבנה לוחצות זו את זו תחת הסיסמה „ידידות בינלאומית".

100 ליוסף פוגוני

הונגריה הנפיקה בול לזכרו של יוסף פוגוני למלאת 100...

ארכיטקטורה ברומניה

ילדים באוסטרליה

תשבץ הגיון ©
מאת גדי־ב אבידן

מוסף 198

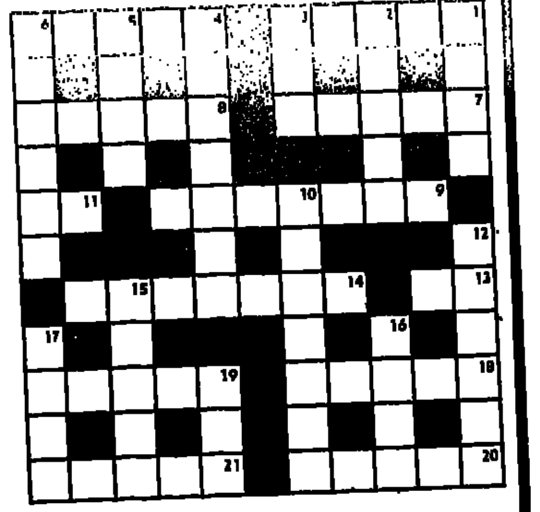

מאוזן:
1. זה לא החבר הראשון שעושה לי חור בראש (5)
4. ולמן ממרכז השטחים (5)
7. גם משורר בטלן יכול ליצור קשר (5)
8. הימור גאוני (5)

מאונך:
6. ראו „17 אנכי"
10. אין ספקו כאשר הן משתחוות עולים עליהן (7)
12. משתתפים בצערם של ...וזילברמן (6)

שעשל פלאי
תשבץ
מאת הלל הרשושנים

מספר 1439

21 פרסים יחולקו בתגרולת בין הפותרים נכונה.
פרס א': הספר „לא זכיתי באור מן ההפקר" – מאת יצחק רפאל ועוד 20 פרסי ספרים שונים.
המען למשלוח פתרונות: „הלל", תשבץ מס. 1439 ת.ד. 20227, ת"א, (61201).

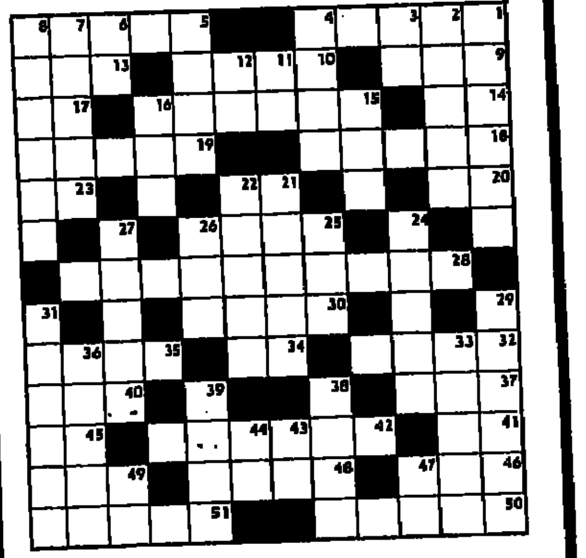

...ילי 8) מקום קדוש ליהודים בבית־לחם 11) מספד 12) תואר בהולנד 15) „תרדיף" ל„צעד" 16) ירוד 21) חלק הביצה 22) מדינה אפריקנית 24) בירת הפיליפינים 25) אולי 26) ידיעה שנמסרה למישהו 27) בעלה הראשון של בת־שבע 29) שר בממשלת ישראל 31) הספר הקצר ביותר בתנ"ך 33) שיח־בר קוצני ממשפחת הקטניות 36) קול הפעמון 38) אחד מנביאי ישראל 39) עוסק באמנות קלה 43) חומת־מים 44) אחורי הגוף 47) צינה 49) מקוה מים קטן.

חשבון קטן

מתתיהו ואבירם עופר

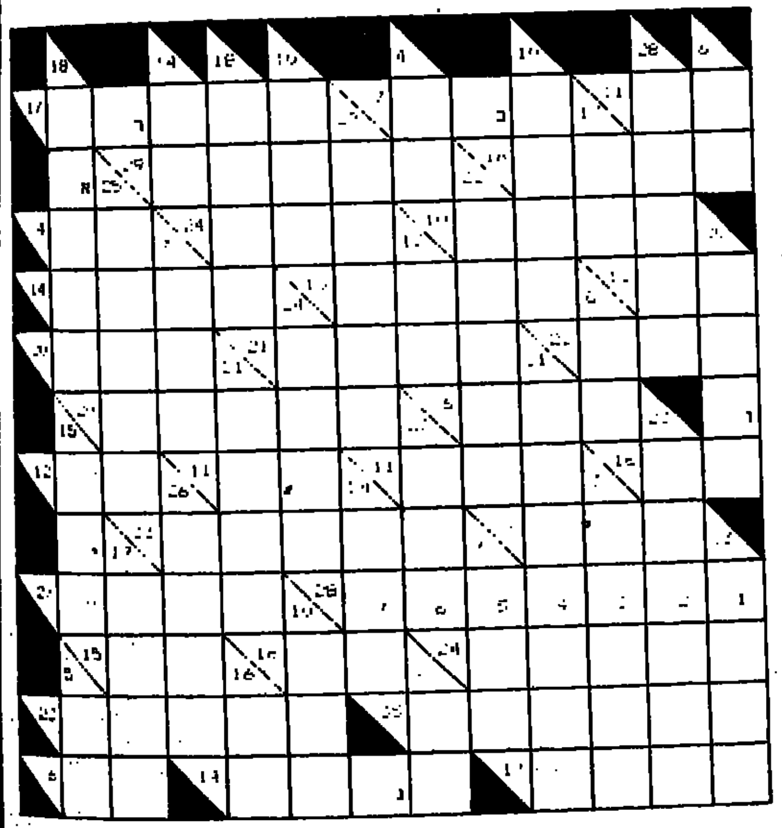

הפתרונות והזוכים

שמות 5 חיילי צ.ה.ל, שזכו כ"א בספר בתגרולת „אותיות ומספרים" 1164
שולי בוחמיק, צ.ה.ל; גלעד חכם, צ.ה.ל; עפרה קוטנר, צ.ה.ל; יעקב שץ, צ.ה.ל; סרן מאיר קליין, צ.ה.ל.

פתרון חידת „אותיות ומספרים" מס' 1167

+ 7 5 7 8
6 0 3 2
1 5 4 6
- 4 4 8 6

א. שחזור פעולות החשבון בספרות:
ב. הסיפרה „9" אינה משתתפת בחידה זו.
שמות הזוכים בתגרולת 12 פרסי הספרים – „אותיות ומספרים" 1167.

פתרון גליון 1231

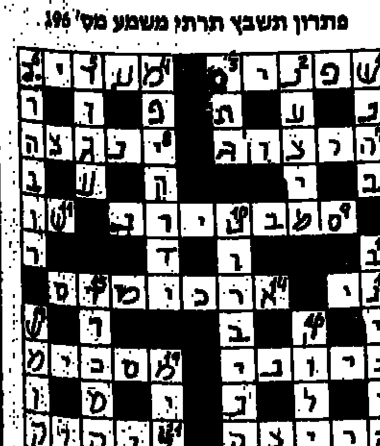

הציור השבועי לילד

להיכן צ'ארלי נעלם?

הטכניון מכון טכנולוגי לישראל

היחידה ללימודי המשך ולימודי חוץ

מודיעים על פתיחת ההרשמה לקורסי בוקר וערב תשמ"ח

לימודי ניהול

א) לימודי תעודה

- מינהל עסקים למהנדסים
- מינהל עסקים לבוגרי מדעי החברה וראיית חשבון
- ניהול תעשייתי עסקי להנדסאים וטכנאים
- מינהל עסקים וניהול כללי
- ניהול משאבי אנוש קורס מורחב – יפתח ב־25.10.87
- ניהול שיווק – יפתח ב־6.12.87
- יסודות בניהול השיווק

ועדת קבלה לקורסים הנ"ל ב־29/9/87

ב) לימודי המשך בניהול — סדנאות

- האתגר הניהולי ויעדי הפיתוח הארגוני (פתרונות הדרכתיים)
- ניהול פרויקטים למנהלי פרויקטים בעזרת מחשב אישי.
- תכנון נסויים תעשייתיים ויישומם לשיפור האיכות בתעשיה.

לימודי המחשב

א) לימודי תעודה

- קורס תכנות בסיסי – שלב א
- קורסי תכנות ישומי – שלב ב. מגמת עיבוד נתונים
- קורס תכנות ישומי – שלב ב. מגמת מחשבים זעירים
- קורס נתוח מערכות מידע
- הסבה לתכנות לאקדמאים

ב) קורסי העשרה — השתלמויות

- מבני נתונים
- מסדי נתונים
- מערכות הפעלה
- תכנות מקבילי ומבוזר
- תקשורת
- הנדסת תוכנה
- לוטוס 1־2־3
- שפת APL
- שפת C
- שפת אסמבלר למתקדמים
- D BASE III
- מעבד תמלילים WORDMILL וא"ב
- הכרת המחשב למנהלים

ג) ימי עיון וסמינרים

- סימולציה למנהלים, מהנדסים ואנשי מחשב (16־17 בנובמבר במלון "דן פנורמה")
- הנדסת תכנה בשפת ADA
- מערכות מומחה (EXPERT SYSTEMS)
- הכרות המחשב למנהלים
- שפת C ומערכות הפעלה UNIX
- תכנות מתקדם, הכרות עם מערכת ההפעלה MS DOS
- ניהול ממשק אדם/מחשב
- רשתות תקשורת
- שיטות מתקדמות בהוכחת נכונותן של מערכות חומרה (VLSI) - (ADVANCED METHODS OF HARDWARE (VLSI, VERIFICATION)

שמאות ורכב –

לימודי תעודה

- שמאות מקרקעין וניהול נכסים
- קציני בטיחות בתעבורה
- שמאות רכב
- בוחני רכב

גרפיקה ושרטוט –

לימודי תעודה

- גרפיקה שימושית, ביצוע
- הכשרת שרטטי אדריכלות

קורסים מיוחדים

לימודי תעודה

- מינהל בתי מלון
- מנהלי פרויקטים בבניה

נושאים טכנולוגיים מתקדמים

- קורס בסיסי בתיב"מ על מיקרו מחשב
- אוטומציה ורובוטיקה תעשייתית
- בקרה ספרתית (C.N.C) למתחילים ולמתקדמים
- יסודות ומערכות בהידראוליקה
- מערכות ממוחשבות לשרטוט בנין

לימודי המשך ברפואה

- אימונולוגיה קלינית (יפתח ב־19 באוקטובר 87)

לימודי השלמה ולימודים מתקדמים

(לתלמידים שלא מן המנין בטכניון) לבעלי תואר אקדמי המעונינים להשתלם בתחום עיסוקם קיימת אפשרות לצבירת נקודות לתואר אקדמי נוסף.

שפות – קורסי אנגלית

- אנגלית למתחילים, שלב א־ב
- אנגלית למזכירות
- אנגלית מסחרית
- אנגלית טכנית
- אנגלית להשכלה גבוהה
- אנגלית לשיחה ברמה בינונית ומתקדמת

קורסי הכנה לבחינות הכניסה לטכניון

- קורס מרוכז וקורס יסודי.
- קורס הכנה לבחינות הפסיכומטריות.

הקורסים יפתחו בנובמבר 1987

המרכז לפעולות נוער

- חוגי העשרה לתלמידים מחוננים (9־13)
- חוגי העשרה לתלמידים שוחרי מדע (10־13)
- חוגי העשרה לנוער שוחר מדע (14־17)

פרטים והרשמה: היחידה ללימודי המשך ולימודי חוץ, בנין צ'רצ'יל, קרית הטכניון, חיפה, טל. 04־226150, 04־294464.

קבלת קהל: בימים א׳–ה׳ בין השעות 10.00 – 12.00, 16.00 – 18.00, יום ו׳ 10.00 – 12.00.

ספרה

הנדסאים

יוצאים לחיים עם מקצוע ביד!

הטכנולוגיה מתקדמת בקצב מואץ. גם אתה יכול להתקדם בחיים, ולצעוד עם הטכנולוגיה - קדימה, אל עתיד מקצועי ואישי בטוח. זהו אתגר - עכשיו הוא בהישג ידך! כי האתגר הוא לא רק שלך, הוא גם שלנו.

במכללת תל־אביב נאפשר לך להגשים את החלום: לצאת לחיים גם עם תואר וגם עם מקצוע מבוקש ביד!

הרשם עוד היום ותוכל לצאת מכאן עם תואר:

- **הנדסאי אלקטרוניקה**
- **הנדסאי מחשבים**
- **הנדסאי תעשיה וניהול**

כמו־כן תוכל להכשיר את עצמך ללימודים במכינה קדם טכנולוגית, קדם הנדסאים וטכנאים.

פרטים והרשמה במזכירות המכללה, רח' יגאל אלון 30, ת"א טל': 300743, 03־390081, בין השעות 16.00–9.00

שנת לימודים ראשונה **חינם** לחיילים משוחררים משרות חובה

ממשיכים ללמוד במכללת תל־אביב.

א.ס.א. A.S.A

לימודים בארה"ב

ייעוץ אישי וטיפול בהרשמה ימים א׳, ב׳, ד׳, 19.00-16.00 שד׳ שאול המלך 35 תל־אביב בית־אמריקה חדר 1111 טל. 03-472707

הנהלת חשבונות

בביתך בזמנך הפנוי

לקבלת פרוספקט על קורסים בכתב להנהח"ש סוג 1 + 2 טלפן/י 24 שעות ביממה 03 668410

לכב׳ המכונים האמריקאיים ת ד 28124 ת"א מיקוד 61281 (למס׳ 64)

שם וכתובת ____

טל ____

הוועדה לקידום החינוך המדעי לנוער ומשרד החינוך והתרבות

מודיעים על

פתיחת ההרשמה לחוגים לנוער שוחר מדע בנושאים מדעיים מגוונים המיועדים לתלמידי בתי־הספר בכל הארץ.

בדבר פרטים והרשמה יש לפנות למוסדות להשכלה גבוהה המקיימים את החוגים

מספר	שם המוסד	מיועד לכיתות	כתובת וטלפון
1.	אוניברסיטת תל־אביב	ו׳–י"ב	היחידה לפעולות נוער קרית האוניברסיטה רמת־אביב, ת"א 69–978 טל. 03־420469, 423380
2.	האוניברסיטה העברית ירושלים	ו׳–י"ב	היחידה לפעולות נוער גבעת־רם, ירושלים טל. 02־585346, 585475
3.	הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל חיפה	ה׳–י"א	המרכז לפעולות נוער בנין צ'רצ'יל קרית־הטכניון, חיפה – 32000 טל. 04־294464
4.	מכון ויצמן למדע רחובות	ז׳–י"ב	היחידה לפעולות נוער רחובות – 76100 טל. 08־482970
5.	אוניברסיטת בר־אילן רמת־גן	ח׳–י"ב	היחידה לפעולות נוער טל. 03־718207
6.	אוניברסיטת בן־גוריון בנגב	ז׳–י"ב	נוער שוחר־מדע בנין עין־גדי, רח' וולפסון 4, באר־שבע, טל. 057־39947

מימד לאמנות חזותית

המרכז ללימודי אמנות

ההרשמה לשנת הלימודים 87/88

צילום • ציור • פיסול • עיצוב גרפי • עיצוב פנים • עיצוב תכשיטים (צורפות) • הדפס רשת • תחריט

לימודים חלקיים (החל מ־3 שעות בשבוע). לימודים מלאים (שבוע מלא 4 שנים). תנאי תשלום נוחים. מספר מקומות מוגבל.

פרטים והרשמה לשנת הלימודים בין השעות 10:00 עד 19:00 במשרדנו, רח' ברנר 17 ת"א טל' 03-285592

משרד החינוך והתרבות — **המחלקה להכשרת עובדי הוראה**

מכללת בית־ברל

המכון להכשרת מורים לאומנויות ולטכנולוגיה כללית

רח' פטאי 14 (שכונת בורוכוב) גבעתיים טל' 3211308, 322408

מודיע על הרשמה לשנה"ל תשמ"ח

מתקבלים: א. תלמידים ותלמידות שעמדו בבחינות בגרות עיוניות או מקצועיות.
ב. הנדסאים והנדסאיות.
ג. מורים מוסמכים ואקדמאים המבקשים להסב מקצועם (אלה יזכו בהקלות).

מקצועות הלימוד: לימודים עבריים, כלליים, פדגוגיים ואימוני הוראה.

מלאכות

עץ	עבודות נוי	שרטוט
מתכת	אריגה	כתב אומנותי
קרמיקה	מלאכת מחשבת	ציור, צורה וצבע
תפירה		עיצוב תלת־ממדי
חשמלטרוניקה		

ההרשמה: כל יום בין השעות 14.00–8.00 לפנה"צ. דמי ההרשמה: 55 ש"ח.

תחבורה: מתל־אביב: קווים 60, 61, 63, 50. מירושלים: קו 400 לגבעתיים. מן הדרום: לתחנה המרכזית + קו 53. מן הצפון: רכבת צפון – קווים 45, 55.

אוניברסיטאות בארצות הברית

יעוץ ★ הכוונה ★ הרשמה

כל סוגי לימודים אקדמיים לקראת תואר ראשון, שני או דוקטורט

★ **הכנה לבחינת TOEFL**

- מבדקי אנגלית טופל
- תרגום נוטריוני של תעודות
- ניסוח מכתבים ומילוי טפסים

תל־אביב, בן יהודה 32 בנין אל על חדר 521 טל. 03־297324

Israel American Institute COLLEGE ADVISORS

הלוח הכללי

של **ידיעות אחרונות**

למה לסתוב עניין? פרסם – וסגור עניין!

הלוח הכללי

הטלפון לא מפסיק לצלצל

מדור לימודים

טכנאות

טכנאי שירות וידאו - טלוויזיה

לימודי ערב פעמיים בשבוע

ללא תלות בגיל, השכלה או ידע באלקטרוניקה

מקצוע נדרש • הכנסה גבוהה עבודה מעניינת

- מסלול שנתי למחוסרי ידע באלקטרוניקה.
- מסלול חצי־שנתי לאלקטרונאים.
- לחיילים משוחררים תנאים מיוחדים.
- רוב הקורס בעבודה מעשית – הכוונה לעבודה למסיימים.

כולל קורס לאנטנות צלחת לווינים! לקליטת שידורי לווינים וטלויזיה בכבלים

חינם 24 שעות ביממה: חייג/י ברגע זה לטל 03־660893, 057־73714, 04 684505. גם בלילות ובשבתות. מסור/י פרטיך, ותקבל/י לביתך פרוספקט והזמנה למבחן התאמה - חינם

המכון להכשרה מקצועית

הנהלת חשבונות

הנהלת חשבונות

כולל לימוד הנהלת חשבונות ממוחשבת

הרשמה לקורסי בוקר וערב סוג 1 + 2; 3

קורסי ערב מוחים פעמיים בשבוע במשך 5 חודשים

קורסי בוקר וערב אינטנסיביים 3 פעמים בשבוע במשך 7 שבועות

- הכנה לבחינות סיום ממשלתיות
- קבוצות לימוד קטנות
- מרצים מנוסים/לימוד אינטנסיבי
- תירגול בעבודה מעשית
- השתלמות במיכון • יב"מ

לכבוד מכון ישראלי למינהל ת"ד 28124 למס 15 ת"א מיקוד 61281 אבקשכם לשלוח אלי חינם מדריך ללימוד הנהח"ש

שם כתובת ____ טל ____

קורס בתכנות או אנגלית חינם לכל נרשם

משרדינו פתוחים בין השעות 19:00־9:00 רצוף

מכון ישראלי למינהל

אנגלית

אנגלית מדוברת נוסח אמריקה

מבצע חודש!

- 50% הנחה
- חינם - קסטה ללימוד עצמי
- חינם - מילון אנגלי עברי

קורסי ערב, בוקר או שיעורים פרטיים טיפול אישי. משקה חם. לימוד בקבוצה קטנה

- 12 רמות לימוד (לכל גיל ורמה)
- קורסים למתחילים - A B C מיועד למחוסרי כל ידע קודם באנגלית. השיטה האמריקאית מבטיחה לך התגברות על מחסום השפה, והפחד "לפתוח את הפה".
- אנגלית לבגרות
- הכנה ל־TOEFEL
- קורסים לעובדי מוסדות ומפעלים שנה"ל - הוצאה מוכרת ע"י שלטונות המס.

חיוג 24 שעות ביממה

היום מופיעות לראיון אישי לבדיקת רמתך באנגלית - חינם

מכונים אמריקאים לשפות

עיצוב פנים

עיצוב פנים

כולל תכנון ועיצוב ריהוט

נפתחים קורסי בוקר וערב בת"א, חיפה, ירושלים ובאר שבע

מכון להכשרה מקצועית

תמלילנות קלדנות

גם את יכולה להרוויח 1,200 ש"ח בחודש כתמלילנית או קלדנית

הרשמה לקורסי בוקר וערב.

מדורי מודעות ה"דרושים" מוצפים מודעות בהן מחפשים - מעבדות תמלילים, קלדניות ומפעילות מסוף. אם את מחפשת עבודה שאין בה אבטלה, מקצוע בו תמצאי בקלות עבודה מספקת, מכובדת ומכניסה

אנו נכשיר אותך תוך מספר שבועות ע"ג מחשב משוכלל I.B.M - P.C ללא תלות בגילך והשכלתך, בכל מקום בארץ ובשעות הנוחות לך כ: • מעבדת תמלילים • קלדנית • מפעילת מסוף - (קורס המקנה לך 2 מקצועות במקביל מעבדת תמלילים וקלדנית).

לכב' מי"ל ת"ד 28125 (למס' 500) ת"א. מיקוד 61281. נא לשלוח אלי חינם עלון הסבר

שם וכתובת ____ טל ____

חינם – 24 שעות ביממה. חייג/י ברגע זה לטל 03־201392, 03־726132, 04־684505, 057 73714, 02 221933. גם בלילות ובשבתות מסור/י פרטיך ותקבל/י לביתך חוברת הסבר - חינם.

משרדינו פתוחים בין השעות 19.30–9.00 רצוף

מ.י.ל. מכון ישראלי למינהל

מנהלת משרד

קורס למנהלות משרד

נפתחים גם קורסים **למזכירות בכירות**

מתקבלות מעוסקות רציניות בעלות 12 שנות לימוד, לאחר ראיון אישי.

מטרת הקורס: הכשרת מזכירות בכירות לניהול משרדים ולשכות.

הלימודים בשעות הערב, 2־3 פעמים בשבוע, כולל הכנה לבחינות סוג 2 של משרד העבודה.

תוכנית הלימודים כוללת: הכנה לבחינות סוג 2 • הנהלת חשבונות סוג 1 • אנגלית • עיבוד תמלילים והכרת המחשב • ראיון והערכת עובדים • ניהול צוות עובדים • טיפוח החן • התנהגות ונימוסים.

משרדינו פתוחים בין השעות 19.30־9.00 רצוף

מכון ישראלי למינהל

בגרות

למד בגרות בקלות וחסוך $1,000

הרשמה לקורסים מזורזים למועדי ינואר 88' ויוני 88'. לימוד בכתב, לימוד ערב או משולב לפי בחירה.

חינם - 24 שעות ביממה. חייג/י ברגע זה לטל 03־201392, 057 73714, 04 669041, 02־221933 גם בלילות ובשבתות מסור/י פרטיך ותקבל/י לביתך חוברת הסבר - חינם

משרדינו פתוחים בין השעות 9.00 19.00 רצוף

גזור, שמור והשווה

עיצוב אופנה

עיצוב אופנה

הרשמה לקורסי בוקר וערב בת"א ובחיפה.

אם את/ה מחפש/ת מקצוע מעניין, יצירתי ומיוחד - עיצוב אופנה, הוא האתגר בשבילך.

- קורס רגיל למחוסרות ידע.
- קורס מהיר לבעלות ידע קודם

חינם - 24 שעות ביממה!

משרדינו פתוחים בין שעות 19.00־9.00 רצוף

המכון להכשרה מקצועית

ייעוץ מס

יעוץ מס — המקצוע המבוקש היום

נפתחים קורסי בוקר וערב

לקראת תעודת הסמכה מטעם נציבות מס הכנסה • קורסים רגילים למחוסרי ידע • קורסים מזורזים למנהלי חשבונות

דרישה ליועצי מס בארץ

ההתפתחות העצומה של הכלכלה והמסחר, וחוקי המס החדשים גורמים לדרישה הולכת וגדלה ליועצי מס. כל עצמאי זקוק ליועץ מס או לרואה חשבון על מנת למלא אחרי הוראות השלטונות.

יועצי המס זוכים למעמד ולשכר מכובד

בדומה לרואי החשבון, זוכים יועצי המס למעמד מעורר והכנסתם בין הגבוהות במשק

אפשרויות תעסוקה מגוונות

חלק מיועצי המס עובדים במקצוע כעצמאיים. אחרים מעדיפים לעבור כשכירים. קיימת גם אפשרות לתעסוקה חלקית

מטרת הקורס

להכשיר תוך תקופה קצרה יועצי מס לקראת בחינות הסמכה ממשלתיות ולהקנות להם ידע ונסיון שיוכלו להתחיל בעבודתם מיד עם תום הקורס

חינם - 24 שעות ביממה. חייג/י ברגע זה לטלפון 02־221933, 03־281858, 03־295528, 04־665501

לכ׳ המכון הישראלי למינהל ת"ד 28124 ת"א 61281 (למס׳ 50) אבקשכם לשלוח אלי חינם מדריך ללימוד יעוץ מס.

שם וכתובת ____ טל ____

מכון ישראלי למינהל

השכלה בכתב

למד/י גרפיקה וציור בביתך בזמנך הפנוי

לקבלת פרוספקט חינם ומבחן התאמת כשרון לגרפיקה – ללא כל התחייבות מצידך, טלפן/י 24 שעות ביממה: 03־668410

גרפיקה

גרפיקה

הרשמה לקורסי בוקר וערב בת"א

הקורס לגרפיקה ועיצוב מיועד לבעלי נטיה למקצוע ונתונים כגון דייקנות וסדר, גישה אסתטית, יצירתיות ובכך יתקבלו רק בעלי טעם וכישרון מתאים לאחר מבחן פסיכוטכני. לבוגרים הפונים למקצועות עבודה - בהתאם להישגם

לכ׳ המדרשה לגרפיקה ולציור ת"ד 28124 ת"א מיקוד 61281 נא לשלוח לי פרוספקט על הקורס (גרפיקה)

שם וכתובת ____ טל ____

ת"א בן־יהודה 32 בית אל־על ח. 510 טל. 295529

יוזמה